

**Badanie dostępności
i jakości instytucjonalnej
opieki nad dziećmi
do lat 3 oraz stopnia
upowszechnienia
wychowania
przedszkolnego dzieci
w województwie
małopolskim**

Małopolskie Obserwatorium
Rozwoju Regionalnego

Departament
Polityki Regionalnej

**Badanie dostępności
i jakości instytucjonalnej
opieki nad dziećmi do lat 3
oraz stopnia
upowszechnienia
wychowania
przedszkolnego dzieci
w województwie
małopolskim**

Kraków 2016

Autorzy opracowania: Fundacja im. Królowej Polski św. Jadwigi
Europejskie Centrum Doradztwa Finansowego Badania i Szkolenia
Ewa Joachimczak

Wydawca: Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego
Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków
tel (+48) 12 29 90 900, fax (+48) 12 29 90 926

Opracowanie w wersji elektronicznej dostępne na stronie
www.obserwatorium.malopolska.pl

Egzemplarz bezpłatny Przy publikowaniu danych z publikacji prosimy o podawanie źródła.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020.

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

SPIS TREŚCI

Streszczenie.....	7
Abstract.....	13
1. Koncepcja badania.....	19
1.1. Cel główny badania.....	19
1.2. Cele szczegółowe badania.....	19
2. Metodologia badania.....	23
2.1. Opis metod i technik, które zostaną wykorzystane w ramach badania.....	23
2.1.1. Analiza danych zastanych (desk research).....	23
2.1.2. Badanie ankietowe gmin w województwie małopolskim.....	26
2.1.3. Badanie ankietowe z dyrektorami/kierownikami placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 3.....	27
2.1.4. Badanie ankietowe z innymi niż dyrektorzy/kierownicy pracownikami placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 3.....	27
2.1.5. Badanie ankietowe z dyrektorami/kierownikami placówek wychowania przedszkolnego.....	27
2.1.6. Badanie ankietowe z innymi niż dyrektorzy/kierownicy pracownikami placówek wychowania przedszkolnego.....	28
2.1.7. Badanie ankietowe z rodzicami/opiekunami prawnymi dzieci w wieku żłobkowym.....	28
2.1.8. Badanie ankietowe z rodzicami/opiekunami prawnymi dzieci w wieku przedszkolnym.....	28
2.2. Zestawienie metod/technik badawczych, grup badanych i liczebności prób badawczych.....	29
3. Analiza i interpretacja wyników badań.....	30
3.1. Funkcjonowanie instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego w Polsce.....	30
3.1.1. Opieka nad dziećmi do lat trzech.....	30
3.1.2. Wychowanie przedszkolne.....	32
3.2. Diagnoza sytuacji w województwie w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3.....	35
3.2.1. Badanie ankietowe z rodzicami dzieci w wieku do lat 3 – struktura próby.....	35
3.2.2. Popyt i podaż miejsc w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 w woj. małopolskim.....	36
3.2.2.1. Podaż miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych oraz u dziennych opiekunów.....	36
3.2.2.2. Bilans podaży i popytu miejsc w placówkach opieki żłobkowej, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów.....	44
3.2.2.3. Przypadki odmów przyjęcia do placówek opieki nad dziećmi do lat 3.....	47
3.2.2.4. Zjawisko niedoboru miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3.....	49
3.2.2.5. Skala rzeczywistego zapotrzebowania.....	52
3.2.3. Kreowanie podaży na miejsca w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3.....	56
3.2.3.1. Preferencje rodziców co do form opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3.....	56

3.2.3.2.	Ocena stanu infrastruktury i potrzeb w tym zakresie w gminie w opinii rodziców dzieci do lat 3.....	57
3.2.3.3.	Sposoby dokonywania rozeznania dotyczącego rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 przez gminy	59
3.2.3.4.	Działania podejmowane przez gminę w zakresie rozwoju infrastruktury i promocji instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3	61
3.2.4.	Zapewnienie opieki dla dzieci do lat trzech z niepełnosprawnościami	64
3.2.5.	Poziom dostępności do usług opieki nad dziećmi do lat 3 a dezaktywizacja zawodowa rodziców/opiekunów.....	69
3.2.6.	Promocja opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3	73
3.3.	Diagnoza sytuacji w województwie w zakresie wychowania przedszkolnego	76
3.3.1.	Badanie ankietowe z rodzicami dzieci w wieku przedszkolnym – struktura próby.....	76
3.3.2.	Formy opieki wykorzystywane przez badanych rodziców dzieci w wieku przedszkolnym.....	77
3.3.3.	Popyt i podaż na miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego w woj. małopolskim	78
3.3.3.1.	Podaż miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego	78
3.3.3.2.	Bilans podaży i popytu miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego	85
3.3.3.3.	Problemy z uzyskaniem miejsca w placówce wychowania przedszkolnego	89
3.3.3.4.	Skala rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego	94
3.3.4.	Poszerzanie oferty w zakresie wychowania przedszkolnego.....	98
3.3.5.	Wychowanie przedszkolne dla dzieci z niepełnosprawnościami/specjalnymi potrzebami.....	104
3.3.6.	Poziom dostępności miejsc wychowania przedszkolnego a dezaktywizacja zawodowa rodziców/opiekunów.....	111
3.3.7.	Promocja opieki instytucjonalnej w placówkach wychowania przedszkolnego	113
3.4.	Delimitacja woj. małopolskiego w zakresie poziomu dostępności do usług opiekuńczych, ich oferty oraz uwarunkowań społeczno - ekonomicznych.....	115
3.4.1.	Metodologia delimitacji województwa małopolskiego ze względu na opiekę nad dziećmi do lat 3 oraz wychowanie przedszkolne.....	115
3.4.2.	Ocena sytuacji gmin województwa małopolskiego w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3	119
3.4.3.	Ocena sytuacji gmin województwa małopolskiego w zakresie wychowania przedszkolnego.....	131
3.4.4.	Oszacowanie zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 w gminach województwa małopolskiego.....	144
3.4.4.1.	Ocena własna gmin.....	144
3.4.4.2.	Zapotrzebowanie na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 deklarowane przez rodziców/opiekunów dzieci w wieku żłobkowym.....	144

3.4.4.3.	Zapotrzebowanie na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 w poszczególnych gminach województwa małopolskiego	148
3.4.5.	Oszacowanie zapotrzebowania na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego w gminach województwa małopolskiego	157
3.4.5.1.	Ocena własna gmin	157
3.4.5.2.	Zapotrzebowanie na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego deklarowane przez rodziców/opiekunów dzieci w wieku przedszkolnym	158
3.4.5.3.	Zapotrzebowanie na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego w gminach województwa małopolskiego	160
3.4.5.4.	Podsumowanie.....	168
3.5.	Wnioski i rekomendacje.....	169

STRESZCZENIE

Niniejszy raport zawiera wyniki badania pn. Badania dostępności i jakości instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 oraz stopnia upowszechnienia wychowania przedszkolnego dzieci w województwie małopolskim, realizowanego przez Fundację im. Królowej Polski Św. Jadwigi oraz ECDF Badania i Szkolenia Ewa Joachimczak.

Cel badania

Badanie miało za zadanie scharakteryzować uwarunkowania lokalne i ponadlokalne w zakresie skali deficytu usług opiekuńczo-wychowawczych świadczonych przez placówki opieki żłobkowej oraz wychowania przedszkolnego, skierowanych do najmłodszych przedstawicieli społeczeństwa.

Metodologia

W ramach badania wykorzystano kilka różnych metod i technik badawczych: desk research, badania ankietowe techniką mixed-mode (ankieta internetowa CAWI oraz wywiady telefoniczne CATI) oraz CATI.

W ramach techniki mixed-mode badania przeprowadzono z kilkoma grupami respondentów:

- 1 przedstawicielami gmin w województwie małopolskim,
- 2 dyrektorami/kierownikami instytucji opieki nad dziećmi do lat 3,
- 3 dyrektorami/ kierownikami instytucji wychowania przedszkolnego,
- 4 pracownikami placówek wychowania przedszkolnego i opieki nad dziećmi do lat 3.
- 5 ankiety telefoniczne wspomagane komputerowo (CATI) zrealizowano z rodzicami dzieci do lat 3 oraz dzieci w wieku przedszkolnym.

Diagnoza sytuacji w województwie w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3

W roku 2015 w województwie małopolskim odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach wynosił 6,3%. Patrząc na wskaźniki w poszczególnych jednostkach terytorialnych, wyraźnie widać przewagę dużych miast. Niemal we wszystkich gminach, w których zapewniona jest jakakolwiek opieka w żłobkach i klubach dziecięcych, odsetek dzieci objętych tego typu opieką wzrastał na przestrzeni ostatnich kilku lat.

W 2016 roku w regionie funkcjonowało 195 żłobków i 45 klubów dziecięcych. Na koniec czerwca 2016 roku w żłobkach województwa małopolskiego było 7 109 miejsc, a uczęszczających dzieci – 6 430 (czyli 90,4% miejsc zostało wykorzystanych). W klubach dziecięcych było 690 miejsc, zaś uczęszczających dzieci 438, co oznacza, że wykorzystano 63,5% miejsc.

W 2016 roku w województwie małopolskim zatrudnionych było 47 osób w roli opiekuna dziennego. Pod opieką opiekunów znajdowało się 115 dzieci.

Zjawisko niewykorzystywania wszystkich miejsc w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 występuje zaledwie w kilku gminach województwa małopolskiego.

Zjawisko odmów przyjęcia do żłobków czy klubów dziecięcych zdiagnozowano w mniej niż połowie badanych gmin województwa. Główną przyczyną odmów przyjęcia do żłobków jest brak miejsc, mniej powszechną – bariera finansowa związana z ponoszeniem opłat za korzystanie ze żłobka lub klubu dziecięcego.

Przedstawiciele ponad połowy gmin mieli problem ze wskazaniem, czy liczba miejsc w instytucjonalnych formach opieki nad dziećmi do lat 3 jest adekwatna do potrzeb mieszkańców. Na niedobór miejsc w instytucjach opieki wskazało 19,3% ogółu badanych, częściej w tych gminach, w których infrastruktura związana z opieką instytucjonalną nad małymi dziećmi już istnieje. Przekonanie o niedoborze miejsc podzieliła ponad połowa badanych dyrektorów i kierowników placówek opieki.

Zdecydowanie najczęściej uzasadnieniem niestaranja się przez rodziców o miejsce w instytucjonalnych formach opieki jest przekonanie czy decyzja o samodzielnej opiece nad dzieckiem przez rodziców/opiekunów, przy czym nieco częściej takie przekonanie było charakterystyczne dla rodziców najmłodszych dzieci. Kwestia dostępności placówek opieki nad dziećmi do lat trzech to powód, dla którego nie składał wniosku o przyjęcie do takiej instytucji niemal co trzeci badany.

Preferencje badanych rodziców co do najchętniej wybieranej formy opieki nad dzieckiem do lat 3 okazują się być podzielone. Najczęściej wskazywano na nianię, choć żłobek był preferowany tylko nieznacznie rzadziej. Instytucja klubu dziecięcego i opiekuna dziennego jest mniej popularna wśród badanych rodziców.

Większość badanych rodziców dzieci do lat trzech uważa, że w ich gminie powinien powstać nowy żłobek lub klub dziecięcy, nawet jeśli wymagałoby to podniesienia podatków (przekonanie nieco częstsze dla mieszkańców miast). Respondenci nie są zorientowani w kwestii dostępności opiekuna dziennego, dlatego ważne jest podejmowanie działań w kierunku zwiększania poziomu świadomości istnienia tego typu formy opieki. Dostępność informacji na temat możliwości zapewnienia opieki dzieciom do lat trzech w gminie zamieszkania nie jest oceniona zbyt wysoko – 29% negatywnie oceniła dostępność tego typu danych, 25,9% nie miała takiej wiedzy (co również nie świadczy dobrze o dostępności tego typu informacji). Badani nie mieli orientacji, czy w ich gminie można zgłaszać zapotrzebowanie na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3.

Nieco ponad połowa gmin nie diagnozuje zapotrzebowania na miejsca w żłobkach/klubach dziecięcych. Najczęściej wykorzystywane sposoby (w gminach, gdzie monitoring jest prowadzony) to analiza prognoz i zmian demograficznych oraz analiza liczby wniosków złożonych przez rodziców i list rezerwowych. Brak zapotrzebowania na miejsca w instytucjach opieki gminy uzasadniały przede wszystkim brakiem zgłaszanego przez mieszkańców zapotrzebowania.

Aktywność gmin w podejmowaniu działań na rzecz zwiększania liczby miejsc i promowania instytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat 3 jest bardzo mała. Nawet w gminach, w których jest świadomość niedoboru miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, działania nakierowane na rozwój infrastruktury czy promocję są mało rozpowszechnione.

Wśród badanych rodziców dzieci do lat 3, 8,2% z respondentów wskazało, iż ich dziecko ma jakieś przewlekłe problemy zdrowotne. Najczęściej wskazywano na alergie, znacznie rzadziej na inne problemy dermatologiczne.

Gminy w większości nie są w stanie oszacować, czy liczba miejsc dla dzieci z niepełnosprawnościami w żłobkach czy klubach dziecięcych na ich terenie jest wystarczająca. Niedostosowanie placówek opieki nad dziećmi do lat trzech do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami dotyczy przede wszystkim niedoborów w zakresie infrastrukturalnym (wyposażenie, sprzęt rehabilitacyjny i bariery architektoniczne) oraz niedostosowane kwalifikacje pracowników.

Dane dotyczące sytuacji zawodowej rodziców dzieci do lat 3 wskazują na dość dużą skalę występowania zjawiska dezaktywacji zawodowej z powodu konieczności podjęcia opieki nad dzieckiem. Dotyka ono przede wszystkim kobiet. Istnieje również dość duża skłonność do

podejmowania decyzji o rezygnacji z pracy na rzecz opieki nad dzieckiem w przypadku braku możliwości zapewnienia opieki instytucjonalnej.

Postrzeganie opieki instytucjonalnej przez rodziców małych dzieci można rozpatrywać na kilku poziomach. Najbardziej ogólnie należałoby spojrzeć na ten aspekt z punktu widzenia światopoglądu i przekonania o tym, czy instytucjonalna forma opieki jest dla dziecka korzystna czy nie. Z badań ankietowych wynika, że w wielu przypadkach pierwotną decyzją jest to, czy w ogóle posyłać dziecko do żłobka czy nie, a problemy z dostępnością są kwestią doświadczaną w drugiej kolejności. Dla bardzo wielu rodziców staranie się o miejsce w żłobku jest trudne i wymagające dużo wysiłku, często kończy się koniecznością umieszczenia dziecka w żłobku prywatnym (kosztowniejszym niż żłobek publiczny). Rodzice dzieci, którym udało się uzyskać miejsce w placówkach, ogólnie dobrze oceniają poszczególne aspekty ich funkcjonowania.

Diagnoza sytuacji w województwie w zakresie wychowania przedszkolnego

W Małopolsce jest 2 175 obiektów wychowania przedszkolnego, z czego 1365 na wsi, a 810 w miastach. We wszystkich placówkach wychowania przedszkolnego w województwie małopolskim w 2016 zanotowano 121 341 miejsc, z czego najwięcej w przedszkolach. Porównując sytuację na wsi i w miastach, zauważyć można, iż na wsi jest duża liczba placówek, ale z małą liczbą miejsc. Porównując liczbę miejsc i liczbę wychowanków małopolskich placówek wychowania przedszkolnego, wskazać można globalnie duży poziom wykorzystania miejsc, jako że dla ogółu miejsc oferowanych w wychowaniu przedszkolnym wskaźnik ten wynosi 91,3% dla dzieci w wieku 3-6 lat.

Największa liczba dzieci na jedno miejsce w przedszkolu jest w gminie Gródek nad Dunajcem (15,9). W gminach wiejskich Limanowa i Biały Dunajec wartość tego wskaźnika oscyluje wokół siedmiorga dzieci na jedno miejsce. Najniższy poziom tego wskaźnika, a zatem też najlepsza dostępność miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego jest w gminach: Zakopane, m. Tarnów, Bukowno, Bolesław (powiat olkuski) - po 0,7. Dzielać wszystkie gminy województwa małopolskiego na dwie grupy uwzględniając wartość omawianego wskaźnika, aż w 144 gminach jego poziom jest większy niż 1. Na przestrzeni lat 2011-2015 w wymiarze województwa zanotowano spadek poziomu tego wskaźnika, co wskazuje na zwiększenie dostępności miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego.

W całym województwie małopolskim 84,1% dzieci w wieku 3-5 lat jest objętych wychowaniem przedszkolnym, co jest wartością bardzo zbliżoną dla poziomu dla całego kraju (84,2%). W bardzo dużym stopniu widać różnicę między poziomem tego wskaźnika dla miast w województwie (100,4%) i na terenach wiejskich (70,9%).

W ocenie przedstawicieli większości gmin liczba miejsc wychowania przedszkolnego jest adekwatna do potrzeb mieszkańców. Z drugiej strony w znaczącej większości badanych gmin pojawiła się sytuacja, iż nie wszystkie wnioski o przyjęcie dzieci do przedszkola zostały rozpatrzone pozytywnie, przede wszystkim problem ten dotyczył dzieci trzyletnich, a przyczyna odmowy przyjęcia najczęściej był brak miejsc. Respondenci badań ankietowych raczej nie dostrzegali wpływu przywrócenia obowiązku szkolnego od 7 roku życia na zwiększenie odmów przyjęcia dzieci do instytucji wychowania przedszkolnego w 2016 r.

Zjawisko uczęszczania dzieci do placówek wychowania przedszkolnego w innej gminie niż zamieszkania występuje raczej w niewielkim stopniu. Według przedstawicieli badanych gmin, łącznie 9,7% dzieci uczęszczających do instytucji wychowania przedszkolnego to mieszkańcy innych gmin.

Badane gminy dużo częściej niż w przypadku opieki nad dziećmi do lat 3, monitorują zapotrzebowanie na miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego. Zdecydowanie najczęściej dokonywana jest

analiza złożonych przez rodziców/opiekunów wniosków oraz list rezerwowych. Wyniki tych analiz są jednak dość rzadko wykorzystywane do podejmowania konkretnych działań. Najczęściej na podstawie diagnozy zapotrzebowania na miejsca podejmowano decyzje o stworzeniu nowych oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych.

Według badania przedstawicieli gmin województwa Małopolskiego, **43,1% badanych gmin organizuje aktualnie dowóz dzieci do instytucji wychowania przedszkolnego**. Wśród badanych gmin 49,7% ponosi wydatki tytułem zwrotu kosztów dowozu dzieci do przedszkola przez rodziców/opiekunów, stosownie do art. 14a ust. 3 ustawy z 7 września 1991 roku o systemie oświaty (D.U. 1991 Nr 95 poz. 425).

Działania planowane przez gminy w zakresie wychowania przedszkolnego to najczęściej zakup materiałów dydaktycznych lub zorganizowanie szkoleń dla pracowników systemu wychowania przedszkolnego. 39,2% gmin planuje zwiększyć liczbę miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego, w połowie przypadków dotyczy to trzylatków.

W świetle wypowiedzi dyrektorów placówek, rodzice dzieci uczęszczających do ich instytucji, najczęściej postulowali wydłużenie godzin pracy placówki wychowania przedszkolnego, nieco rzadziej – rozszerzenie zakresu nauki języków obcych. Aktywność instytucji wychowania przedszkolnego w zakresie zwiększania oferty nie jest duża (połowa z nich nie wskazała na żadne plany w tym zakresie).

Wśród badanych rodziców dzieci w wieku przedszkolnym 8,4% respondentów wskazało, że ich dziecko ma jakieś przewlekłe problemy zdrowotne. Zdecydowanie najczęściej wskazywano, iż dziecko ma różnego rodzaju alergie, bardzo często wskazywano też na astmę. W całym województwie było 1 361 dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej. Dzieci o takich potrzebach zlokalizowane były w 105 gminach województwa.

Poziom dostosowania placówek wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami często oceniany jest negatywnie, choć powszechne wśród dyrektorów placówek było w przekonanie, iż w ich gminie dzieci z niepełnosprawnościami zawsze znajdą jakąś placówkę dostosowaną do ich potrzeb. Niemal wszyscy respondenci, którzy zadeklarowali niedostosowanie placówki do potrzeb dzieci niepełnosprawnych, wskazali na istnienie barier architektonicznych, duży odsetek wskazał na brak odpowiedniego sprzętu rehabilitacyjnego, nieco mniej na brak odpowiedniego wyposażenia. Wskazuje to na dość powszechne braki w infrastrukturze.

Łącząc dane na temat powszechności zjawiska uczęszczania dzieci do placówek wychowania przedszkolnego oraz pozytywnej w większości oceny funkcjonowania tego typu instytucji, to poza problemami z uzyskaniem miejsca, można mówić o pozytywnym wizerunku tego typu opieki instytucjonalnej wśród rodziców.

Delimitacja województwa małopolskiego

W ramach badania szczegółowo przeanalizowano kwestię dostępności do usług opieki nad dziećmi do lat 3 oraz usług wychowania przedszkolnego w poszczególnych gminach województwa małopolskiego. W tym celu opracowano modele punktowe, które pozwoliły na stworzenie rankingów gmin i ocenę sytuacji danej gminy na tle innych gmin. W ocenie uwzględniono kilka kluczowych zmiennych:

- liczbę dostępnych miejsc opieki/wychowania,
- liczbę brakujących miejsc opieki/wychowania,
- liczbę instytucji opieki nad dzieckiem do lat 3/instytucji wychowania przedszkolnego,
- bilans dojazdów do pracy gminy,

- prognozę demograficzną dotyczącą liczby dzieci w wieku żłobkowym/przedszkolnym,
- własną ocenę gmin dotyczącą dostępności usług opiekuńczych/usług wychowania przedszkolnego (ogółem i dla dzieci niepełnosprawnych).

W odniesieniu do opieki nad dziećmi do lat 3 sytuację tylko 1 gminy ocenić można jako bardzo dobrą, a 4 jako dobrą. Przeważają oceny negatywne (87 gmin – umiarkowanie zła, 60 gmin – zła, 15 gmin – bardzo zła).

W odniesieniu do wychowania przedszkolnego 13 gmin ma bardzo dobrą sytuację, kolejnych 45 – dobrą, a 68 – umiarkowanie dobrą. Bardzo złą sytuację w zakresie wychowania przedszkolnego zdiagnozowano w 8 gminach, złą – w 5, natomiast w przypadku 42 gmin jest ona umiarkowanie zła.

Popyt zarówno na usługi opieki nad dziećmi do lat 3, jak i na usługi wychowania przedszkolnego deklarowany przez badanych rodziców dzieci w wieku żłobkowym/przedszkolnym nie jest aktualnie zaspokojony, co sprawia, że działania podejmowane w ramach RPO WM 2014-2020 uznać należy za adekwatne.

Rekomendacje

Przeprowadzone badanie pozwoliło na zdiagnozowanie szeregu problemów, do których przypisano rekomendacje – propozycje rozwiązania tych problemów. Najważniejsze z rekomendacji to:

- Kontynuowanie wdrażania RPO WM 2014-2020 w ramach Działania 8.5 *Wsparcie na rzecz łączenie życia zawodowego z prywatnym*, w ramach którego podejmowane są działania zmierzające do zwiększenia dostępności usług opieki nad dziećmi do lat 3 oraz Działania 10.1 *Rozwój kształcenia ogólnego*, w ramach którego podejmowane są działania zmierzające do zwiększenia dostępności usług wychowania przedszkolnego,)
- Wykorzystanie opracowanych w ramach badania rankingów gmin w zakresie opieki nad dzieckiem do lat 3 i wychowania przedszkolnego do stworzenia kryteriów wyboru projektów w ramach RPO WM 2014-2020 premiujących te projekty, które zakładają realizację działań w zakresie zwiększania dostępności usług opieki nad dziećmi do lat 3/usług wychowania przedszkolnego w gminach o najtrudniejszej sytuacji w tym zakresie.
- Realizacja przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie działań doradczych dla gmin z województwa małopolskiego zorientowanych na ich wsparcie w zakresie diagnozowania i rozwiązywania problemu opieki nad dziećmi do lat 3 oraz opieki i wychowania przedszkolnego dzieci niepełnosprawnych.
- Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia dostępności do usług opieki nad dziećmi do lat 3 z niepełnosprawnościami przede wszystkim poprzez likwidację barier architektonicznych w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, wyposażanie w sprzęt rehabilitacyjny oraz wzmacnianie kwalifikacji pracowników tych instytucji.
- Wprowadzanie zachęt (finansowych, organizacyjnych) do organizowania instytucjonalnych form opieki nad dziećmi z niepełnosprawnościami w celu zwiększenia dostępności tego typu opieki dla tej grupy dzieci (np. w ramach wsparcia z Działania 8.5 RPO WM 2014-2020).
- Prowadzenie działań promocyjno – informacyjnych nakierowanych na wzmacnianie pozytywnego wizerunku instytucjonalnej opieki żłobkowej w ramach realizacji projektów z Działania 8.5 RPO WM 2014-2020 oraz na poziomie gmin: przede wszystkim poprzez zwiększenie przejrzystości informacji udostępnianych przez placówki opieki nad dziećmi do lat trzech oraz wprowadzenie przejrzystego systemu komunikacji gminy z mieszkańcami na polu zgłaszania zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3.

- Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia dostępności do usług wychowania przedszkolnego dla dzieci z niepełnosprawnościami przede wszystkim poprzez likwidację barier architektonicznych w instytucjach wychowania przedszkolnego i braków w wyposażeniu placówek, a także działań w zakresie wzmocnienia kwalifikacji personelu w zakresie pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami i chorobami przewlekłymi takimi jak alergie, astma i in.
- Zwiększenie oferty zajęć dodatkowych w instytucjach wychowania przedszkolnego i wydłużenia czasu ich pracy, w tym w ramach Działania 10.1 RPO WM 2014-2020.

ABSTRACT

This report presents the results of a research titled: Research on Accessibility and Quality of Institutional Care for Children Under the Age of Three and the Level of Popularity of Preschool Care in Małopolska Province, conducted by St Hedwig, Queen of Poland Foundation and ECDF Badania i Szkolenia Ewa Joachimczak.

Aim of the research

The aim of the research was to characterize the local and beyond local conditions in the field of deficiency in educational-care services provided by nurseries and preschool institutions, dedicated to the youngest representatives of the society.

Methodology

The research was conducted with the use of several different methods and research techniques: desk research, mixed-mode technique interviews (CAWI web interviews and CATI telephone interviews). Within the mixed-mode technique, the research was conducted with the participation of several groups of respondents: representatives of the communes from Małopolska Province, directors/managers of day care institutions for children under the age of three and preschool day care institutions and employees of designated institutions. Computer assisted telephone interviews (CATI) were conducted with the participation of parents whose children are under the age of three or are in preschool age.

Diagnosis of the situation in the province, regarding day care for children under the age of three

In Małopolska in 2015, 6.3% of children under the age of three were in the institutional day care.

Regarding the indicators in the particular territorial units, there is an evident prevalence of big cities. In almost all communes, where some kind of day care is offered in nurseries or children's clubs, the percentage of children attending such institutions rose over the last couple of years.

In 2016, there were 195 nurseries and 45 children's clubs in the region. At the end of the reporting period, nurseries in Małopolska Province offered 7109 places, with 6430 children attending (the occupancy level was therefore 90.4%). Children's clubs offered 690 places, with 438 children attending, which gives a 63.55% level of occupancy.

In 2016, there were 47 people employed as a day carer in Małopolska Province. They were caring for 115 children under the care of a day carer.

There are only several communes throughout Małopolska Province, where not all places in the day care institutions for children under the age of three were occupied.

Cases of admission denial in nurseries or children's clubs occurred in less than half of the researched communes throughout the province. The main reason for the admission denials in nurseries was lack of available places, less common – a financial barrier related to the increase in nursery or children's club fees.

Representatives of more than half of the communes had difficulties to determine, whether the number of places in the day care institutions for children under the age of three is adequate to the residents' needs. 19.3% of all the respondents described the number of places in the day care institutions as insufficient, more commonly in those communes, where infrastructure for institutional day care for small children already exists. Over half of interviewed directors and managers of day care institutions shared the belief that the number of places is insufficient.

Amongst the parents who did not apply for a place in an institutional day care, the most common reason given was the personal belief, or a decision to take care of a child personally by the child's parents/guardians. This approach was slightly more popular amongst the parents of the youngest children. Almost one third of the interviewed persons indicated accessibility of a day care institution for children under the age of three, as the reason for not applying for a place in such institution.

Parents preferences as to their chosen form of day care of a child under the age of three differ. Most parents indicated nanny as their first choice, with nursery being only slightly less preferred. Children's clubs and day carers are less popular amongst the interviewed parents.

Most parents of children under the age of three believe that a new nursery or children's club should be created in their commune, even if this required increase in taxation (this belief is slightly more popular amongst the respondents living in big cities). Respondents lack knowledge concerning availability of day carers, therefore it is important to undertake activities increasing awareness of the existence of this form of care. Access to information on possibility of organizing day care for children under the age of three in the commune of residence was not rated very well – about 29% negatively rated availability of such information and 25.9% lacked such knowledge (which also indicates a poor level of accessibility of this information). Respondents lacked knowledge, whether they can file requests with their communes for additional places in day care for children under the age of three.

A little over half of the communes does not diagnose the demand for places in nurseries/children's clubs. The most common methods (in those communes, where such surveillance is performed) included the analysis of demographic projections and demographic changes, as well as analysis of requests for places filed by the parents and of waiting lists. The opinion as there is no demand for additional places in day care institutions was justified by the communes by the lack of requests from the residents.

Level of communal activity in increasing number of places and promoting institutional day care for children under the age of three is very low. Even in the communes aware of insufficient number of places in the day care institutions for children under the age of three, the activities aimed at development of the infrastructure or promotion are scarce.

Amongst the interviewed parents of children under the age of three, 8.2% indicated that their child has some form of long term health condition. The most common were allergies, less common – other types of dermatological conditions.

Most of the communes were unable to evaluate, whether they offered sufficient number of places for children with disabilities in nurseries and children's clubs. Main areas where day care institutions for children under the age of three are not adapted to the needs of children with disabilities are mainly infrastructural shortcomings (equipment, including medical rehabilitation equipment, architectural barriers) and lack of skills amongst the employees.

The data regarding employment situation of the parents of children under the age of three, show a quite high level of professional deactivation caused by necessity to take care of a child. This mostly concerns women. There is also a high level of inclination towards a decision to resign from work in order to take care of a child in case of no access to institutional day care.

Youngest children parents' perception of institutional day care can be analyzed on several levels. Most generally, it should be looked at from the point of view of the worldview and belief, whether the institutional form of care is beneficial for child or not. The interview research showed that in many cases the primordial concern was whether to send a child to a nursery at all, the question of accessibility being of a secondary nature

For many parents, applying for a place in a nursery is difficult and requiring a lot of effort. It often results in necessity to place a child in a private nursery (more expensive than a public nursery). Parents, who managed to obtain a place for their children in the institutions, generally rate positively different aspects of their functioning.

Diagnosis of the situation in the province, regarding day care for preschool children

Małopolska offers 2 175 of preschool institutions, out of which 1365 are located in the countryside and 810 in the cities. Together, all preschool day care institutions in Małopolska Province offered 121 341 places in 2016, most of them in kindergartens. When comparing situation in urban and rural areas, it is visible that the country offers large amount of institutions, but with a limited number of places (there are more institutions, but less places and less pupils in the country). Regarding the number of places in Małopolska institutions and number of attending children, there is a globally high level of occupancy, reaching 91.3% for children aged 3-6 years.

The biggest number of children per place was observed in kindergarten in Gródek na Dunajcem (15.9). In rural communes of Limanowa and Biały Dunajec this indicator is at the level of about 7 children per place. The lowest level for this indicator and therefore the best accessibility to places in this type of institutions was in the following communes: Zakopane, Tarnów, Bukowno, Bolesław (0.7 each). If we divide all the communes of the Małopolska Province into two categories, based on the level of this indicator, there are as many as 144 communes, where this level is greater than 1. During the time period of 2011-2015 this indicator was falling in the province, which shows the increase of accessibility to places in preschool day care institutions.

In the whole Małopolska Province, 84.1% of children aged 3-5 is under preschool care, a value is coming close to the rest of the country (84.2%). There is a significant difference in the level of this indicator between the cities (100.4%) and the countryside (70.9%) in the province.

In the opinion of the representatives of most of the communes, the number of places in preschool day care is adequate to the needs of the residents. On the other side, most of the researched communes experienced the situation, where not all the applications for a place in the kindergarten were accepted. This problem concerned mostly the children aged three and the main reason for the denial was the insufficient number of places. Respondents of the interviews generally did not regarded the restoration of school obligation for the children aged seven and the increase in denials of applications for preschool day care institutions in 2016 as correlated.

The occurrence of sending children to preschool day care institutions in a commune different than the place of living is not common. According to the representatives of the communes, altogether 9.7% of children attending preschool day care institutions were the residents of other communes.

It is much more common for the communes to monitor the demand for places in preschool day care institutions, than it is in the case of the day care for the children under the age of three. Analysis of applications filed by the parents/guardians and of waiting lists is significantly most common form. However, the results of these analyses are rarely used for undertaking particular actions. Most usually, the results of the diagnosis of demand for places was used to create new preschool departments adjacent to maternal schools.

According to interviews conducted with the representatives of Małopolska Province, 43.1% of the researched communes provides transportation services for the children attending preschool day care institutions. Amongst the researched communes, 49.7 covers the costs of transportation of children to a kindergarten incurred by the parents/guardians, under the art. 14a (3) of the Polish Act of September 7th 1991 on the Education System (Journal of Laws 1991 No 95 item 425).

Activities planned by the communes in the scope of preschool education consisted mostly of purchase of didactical materials or organizing trainings for employees of preschool care system. 39.2% of communes plans to increase the number of places in preschool day care institutions. In half of the cases, this concerns the children aged three.

According to the responses from directors of the institutions, parents whose children attended their institutions most commonly requested extension of opening hours of the institutions, slightly less often – increase in the amount of foreign languages classes. Activity of preschool day care institutions in increasing their offer is not significant (half of them showed no plans in this scope).

Amongst the interviewed parents of children in preschool age, 8.4% respondents indicated that their child has some form of long term health condition. Most commonly indicated, were different types of allergies, asthma also being very common. In the entire province, 1 361 children were following an early development aid program, based on the opinion from psychological and pedagogical counseling centre. Children with such needs were located in 105 communes throughout the province.

Adaptation level of preschool day care institutions to the needs of children with disabilities is often regarded negatively, although there was a common belief amongst the directors of the institutions that in their commune, every child with disability will eventually find some institution adapted to their needs. Almost all respondents who declared that their institution is not adapted to the needs of disabled children, indicated architectural barriers, large percentage indicated lack of medical rehabilitation equipment, little less lack of other necessary equipment. This shows quite common shortcomings of the infrastructure.

Combining the data on level of attendance of children to the institutions of preschool day care and the general positive opinion on the functioning of this type of institutions, it can be established that the image of this type of institutional day care is positive amongst parents.

Delimitation of Małopolska Province in terms of accessibility to day care services, their offer and socio-economic conditioning

The study examined in detail the issue of the accessibility of childcare services for children up to 3 years of age, as well as preschool education services in every individual municipality of the Małopolska Province. For this purpose, point models were elaborated that allowed the creation of rankings of the municipalities and a relative assessment of the situation of a municipality in comparison to other municipalities. The assessment included a number of key variables: the number of available places of care / education, the number of missing places of care / education, the number of organizations providing care for a child under 3 years / institutions of preschool education, the balance of commuting in a municipality, the demographic forecast of a number of nursery /preschool children and municipalities' own assessment regarding the accessibility of care services / services of preschool education (in total and for children with disabilities).

In relation to the care for children up to 3 years of age the situation of only one municipality can be assessed as very good, and 4 – as good. Negative evaluations dominate (87 municipalities – moderately bad, 60 municipalities – bad, 15 municipalities – very bad).

With regard to preschool education 13 municipalities have a very good situation, another 45 – good and 68 – moderately good. Very bad situation in the field of pre-school education was diagnosed in 8 municipalities, bad - in 5, whereas in 42 municipalities it is moderately bad.

Detailed data on the assessment of individual municipalities and the number of missing (currently and in the perspective of the years 2020 and 2025) places in institutions caring for children up to 3 years of age / pre-school establishments are located in the section 3.4 of the report. Demand both in childcare services for children up to 3 years of age and the services of preschool education declared by the

surveyed parents of nursery and preschool children currently is not satisfied, which makes the activities undertaken within the framework of ROP 2014-2020 to be considered adequate.

Recommendations

The conducted study allowed to diagnose a number of problems to which recommendations - proposals to solve these problems - were assigned. The most important recommendations are:

- Continuation of implementation of ROP 2014-2020 under Measure 8.5 *Support for combining professional and private life* (under which efforts aim at increasing the availability of childcare services for children up to 3 years of age) and Measure 10.1 *Development of general education* (under which activities aim at increasing the availability of pre-school education),
- Making use of rankings of municipalities regarding the care of children under the age of 3 and preschool education, developed within the research, to create criteria for selection of projects under the ROP 2014-2020 rewarding the projects that involve action to increase the accessibility of childcare services for children up to 3 years of age / services of preschool education in municipalities with the most difficult situation in this respect.
- Engagement of the Regional Social Policy Centre (ROPS) in Kraków in the advisory services for municipalities of Małopolska Province in the area of diagnosing and solving the problems of care for children up to years of age and the care and education of preschool children with disabilities.
- Taking actions to increase the availability of childcare services for 3-year-old children with disabilities, mainly through the elimination of architectural barriers in institutions for children up to 3 years of age, providing rehabilitation equipment and the enhancement of qualifications of employees in these institutions.
- Introduction of incentives (financial, organizational) to organize the institutional forms of care for children with disabilities in order to increase the accessibility of this type of care for this group of children (eg. within the Measure 8.5 of the ROP 2014-2020).
- Conducting promotional and informational activities aimed at strengthening the positive image of institutional nurseries care in the implementation of projects under Measure 8.5 of the ROP 2014-2020 and at the municipal level: mainly by increasing the transparency of information provided by the child care institutions for children up to 3 years of age and the introduction of a transparent communication system between a municipality and its residents regarding the demand for places providing child care for the children up to 3 years of age.
- Taking actions to improve access to services of preschool education for children with disabilities, mainly through elimination of architectural barriers in the institutions of pre-school education and deficiencies in facilities equipment, as well as taking actions to strengthen the qualifications of personnel regarding working with children with disabilities and chronic diseases such as allergies, asthma, and others.
- Extension of the offer of additional activities and working hours of pre-school establishments, within the framework of Measure 10.1 of the ROP 2014-2020.

KONCEPCJA BADANIA

1.1. Cel główny badania

Badanie miało za zadanie scharakteryzować uwarunkowania lokalne i ponadlokalne w zakresie skali deficytu usług opiekuńczo-wychowawczych świadczonych przez placówki opieki żłobkowej oraz wychowania przedszkolnego, skierowanych do najmłodszych przedstawicieli społeczeństwa. W szczególności badanie ukierunkowane zostało na zbadanie istniejącej oferty, elastyczności jednostek organizacyjnych w zakresie zaspakajania potrzeb dzieci i ich rodziców/opiekunów np. poprzez wydłużanie godzin pracy, organizację zajęć dodatkowych, jak również diagnozowanie potrzeb dzieci niepełnosprawnych w kontekście poziomu dostosowania placówek opieki żłobkowej i wychowania przedszkolnego do możliwości skorzystania przez tę grupę dzieci z usług opiekuńczo – wychowawczych. Efektem badania jest niniejszy raport zawierający dokładną analizę wymaganych zjawisk oraz delimitację województwa pod względem dostępności i zakresu usług opiekuńczo-wychowawczych.

1.2. Cele szczegółowe badania

Cel szczegółowy 1: opieka nad dziećmi do lat 3

W ramach celu szczegółowego badania nr 1 zbadano podaż i popyt na miejsca w żłobkach, klubach dziecięcych, usług świadczonych przez opiekunów dziennych w ujęciu gminnym, dzięki czemu możliwe było wykazanie ewentualnego niedoboru lub nadmiaru miejsc.

Poniżej wskazano obszary i pytania wyróżnione w obrębie celu szczegółowego badania nr 1: opieka nad dziećmi do lat 3, wskazując również odniesienie do miejsca w raporcie, w którym dane zagadnienie zostało poddane analizie.

Pytanie badawcze	Miejsce w raporcie, gdzie pytanie zostało poddane analizie
Obszar badawczy: Diagnoza potrzeb	
1. Jaki jest bilans podaży i popytu miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych oraz u dziennych opiekunów w świetle oficjalnych danych statystycznych, danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz informacji gminnych?	Podrozdział 3.2.2.1
2. Jaki jest poziom wykorzystania istniejących miejsc w placówkach opieki żłobkowej, klubach dziecięcych oraz u dziennych opiekunów?	Podrozdział 3.2.2.2
3. Czy występuje niedobór miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3?	Podrozdział 3.2.2.4
4. Czy odnotowywane są przypadki odmowy przyjęcia do placówki opieki nad dziećmi do lat 3? Jaka jest skala takich odmów?	Podrozdział 3.2.2.3
5. Jaka jest skala rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3, po uwzględnieniu możliwości opieki przez rodziców/opiekunów/innych członków rodziny oraz dowożenia do placówki tego typu znajdującej się na terenie innej gminy?	Podrozdział 3.2.2.5
6. Spodziewane zmiany w świetle prognoz demograficznych do 2020 roku.	Rozdział 3.4
Obszar badawczy: Kreowanie podaży	
7. W jaki sposób gminy dokonują rozeznania dot. rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca	Podrozdział 3.2.3.3

opieki nad dziećmi do lat 3 na swoim terenie?	
8. Czy w odczuciu mieszkańców gminy istnieje potrzeba utworzenia instytucji odpowiedzialnej za opiekę na dziećmi do lat 3?	Podrozdział 3.2.3.2
9. Która z ustawowych form opieki nad dziećmi do lat 3 jest preferowana przez mieszkańców gminy?	Podrozdział 3.2.3.1
10. Czy mieszkańcy mają możliwość zgłaszania zapotrzebowania na miejsca opieki? Jak wygląda obieg informacji w tej sprawie?	Podrozdział 3.2.3.2
11. Jak jest argumentowany ewentualny brak zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3?	Podrozdział 3.2.3.3
12. Czy istnieją gminy, w których pomimo zdiagnozowanego niewystarczającego poziomu opieki nad dziećmi do lat 3, nie podejmują działań mających na celu zwiększenia dostępności do tego rodzaju usług?	Podrozdział 3.2.3.4
13. Czy gminy podejmują działania na rzecz upowszechniania innych form opieki nad dziećmi, tj. klubów dziecięcych i opiekuna dziennego?	Podrozdział 3.2.3.4
14. Czy gmina wspiera opiekunów dziennych (np. poprzez wynagrodzenie dla opiekuna dziennego, kursy, szkolenia, dofinansowania posiłków dla podopiecznych)?	Podrozdział 3.2.3.4
Obszar badawczy: Niepełnosprawność	
15. Czy pojawiają się problemy z zapewnieniem opieki nad dziećmi do lat 3 z niepełnosprawnościami? Jakie są to problemy?	Podrozdział 3.2.4
16. Jaki rodzaj niepełnosprawności lub jakie specjalne potrzeby występują wśród dzieci w wieku do 3 lat (proszę uwzględnić również schorzenia przewlekłe np. alergie)?	Podrozdział 3.2.4
17. Jakie kroki należy podjąć dla sprostania potrzebom dzieci z niepełnosprawnościami lub innymi specjalnymi potrzebami (np. zmiany w organizacji opieki, doszkąlanie nauczycieli, likwidacja barier architektonicznych, zakup specjalistycznego wyposażenia, doposażenie placówki w podstawowy sprzęt rehabilitacyjny)?	Podrozdział 3.2.4, Rozdział 3.5
Obszar badawczy: Aktywizacja zawodowa	
18. Czy ewentualny niedobór miejsc w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 jest przyczyną dezaktywacji zawodowej rodziców/opiekunów dziecka?	Podrozdział 3.2.5
19. Jak może być skala tego zjawiska?	Podrozdział 3.2.5
Obszar badawczy: Promocja	
20. Jakie jest postrzeganie przez mieszkańców instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3?	Podrozdział 3.2.6
21. Jakie działania należałoby podjąć, aby doskonalić jej wizerunek?	Podrozdział 3.2.6, Rozdział 3.5

Cel szczegółowy 2: wychowanie przedszkolne

W ramach celu szczegółowego badania nr 2 zbadano podaż i popyt na usługi wychowania przedszkolnego w województwie małopolskim.

Poniżej wskazano obszary i pytania wyróżnione w obrębie celu szczegółowego badania nr 2: wychowanie przedszkolne, wskazując również odniesienie do miejsca w raporcie, w którym dane zagadnienie zostało poddane analizie.

Pytanie badawcze	Miejsce w raporcie, gdzie pytanie zostało poddane analizie
Obszar badawczy: Diagnoza potrzeb	
Jaka jest podaż miejsc w przedszkolach i innych formach kształcenia przedszkolnego w poszczególnych gminach?	Podrozdział 3.3.3.1
Jakie jest zapotrzebowanie na miejsca w przedszkolach i innych placówkach przedszkolnych wg wieku dzieci?	Podrozdział 3.3.3.2
Jak zmieni się sytuacja do 2020 roku w świetle prognoz demograficznych?	Rozdział 3.4
Obszar badawczy: Kreowanie podaży	
Czy gmina bilansuje podaż i popyt?	Podrozdział 3.3.4
Jaka jest skala odmów przyjęcia do przedszkola (liczba dzieci, wg wieku)?	Podrozdział 3.3.3.3
Jak zmiany w ustawie o systemie oświaty wchodzące w życie w 2016 roku wpłynęły na skalę i strukturę odmów?	Podrozdział 3.3.3.3
Jaki jest rzeczywisty popyt na miejsca w placówkach przedszkolnych po uwzględnieniu dzieci, które uczęszczają do placówek zlokalizowanych poza terenem gminy oraz dzieci z innych gmin uczęszczających do placówek na terenie gminy?	Podrozdział 3.3.3.4
Jaka jest skala i kierunki tych przemieszczeń?	Podrozdział 3.3.3.4
Obszar badawczy: Poszerzenie oferty	
Jak bieżący monitoring naborów do placówek wychowania przedszkolnego wpływa na decyzje podejmowane przez gminy w zakresie organizacji pracy placówek wychowania przedszkolnego?	Podrozdział 3.3.4
Czy gmina organizuje lub planuje zorganizować dowóz dzieci do przedszkoli?	Podrozdział 3.3.4
Czy gmina ponosi wydatki tytułem zwrotu kosztów dowozu dzieci do przedszkola przez rodziców/opiekunów, stosownie do art. 14a ust. 3 ustawy z 7 września 1991 roku o systemie oświaty (D.U. 1991 Nr 95 poz. 425)	Podrozdział 3.3.4
Czy gmina planuje stworzenie nowych miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego? Jeśli tak – jaka grupa wiekowa dzieci byłaby głównym beneficjentem?	Podrozdział 3.3.4
Czy w placówkach wychowania przedszkolnego planuje się poszerzenie oferty np. poprzez wydłużenie godzin pracy, organizację dodatkowych zajęć wspomagających rozwój motoryczny, naukę języków obcych, prowadzenie zajęć sportowych, naukę gry na instrumentach itp.? Co wpływa na decyzje o poszerzeniu oferty?	Podrozdział 3.3.4
Obszar badawczy: Niepełnosprawność	
Jaka jest skala zapotrzebowania na miejsca przedszkolne dla dzieci z niepełnosprawnościami/ze specjalnymi potrzebami np. żywieniowymi?	Podrozdział 3.3.5
Jakie są bariery przyjmowania do placówek dzieci z niepełnosprawnościami/ze specjalnymi potrzebami np. żywieniowymi?	Podrozdział 3.3.5
Czy gmina planuje działania związane z przystosowaniem placówek przedszkolnych do pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami (np. likwidacja barier architektonicznych, doksztalcanie kadry, zakup materiałów dydaktycznych, doposażenie obiektów w środki rehabilitacji i pierwszej pomocy medycznej)?	Podrozdział 3.3.5
Czy gmina planuje tworzyć oddziały integracyjne lub przedszkola specjalne?	Podrozdział 3.3.3
Obszar badawczy: Aktywizacja zawodowa	
Czy w gminie odnotowane są przypadki dezaktywizacji zawodowej wynikające z braku możliwości zapewnienia opieki dzieciom w placówkach wychowania przedszkolnego?	Podrozdział 3.3.6
Jaka jest skala tego zjawiska?	Podrozdział 3.3.6
Czy w gminie istnieje realne zagrożenie wzrostu poziomu bezrobocia z tytułu wprowadzenia zmian w ustawie o systemie oświaty (w tym również potencjalny brak pracy dla nauczycieli edukacji początkowej wynikający z ograniczonego naboru do klas pierwszych)?	Podrozdział 3.3.6
Obszar badawczy: Promocja	
Jakie jest postrzeganie przez mieszkańców instytucjonalnej opieki nad dziećmi w placówkach wychowania przedszkolnego?	Podrozdział 3.3.7

Cel szczegółowy 3: delimitacja województwa małopolskiego

W ramach celu szczegółowego badania nr 3 dokonano podziału województwa małopolskiego pod względem zróżnicowania przestrzennego na poziomie gmin w zakresie:

- 1 poziomu dostępności do usług opiekuńczych i wychowawczych dla dzieci;
- 2 oferty placówek opiekuńczych i przedszkolnych;
- 3 uwarunkowań ekonomiczno-społecznych.

W oparciu o zebrane dane wskazano obszary o szczególnie dużych potrzebach w tym zakresie, w tym pod względem stopnia niedostosowania placówek do potrzeb istniejących oraz prognozowanych.

Analizę zakresu celu szczegółowego nr 3 zawiera rozdział 3.4 *Delimitacja woj. małopolskiego w zakresie poziomu dostępności do usług opiekuńczych, ich oferty oraz uwarunkowań społeczno – ekonomicznych.*

METODOLOGIA BADANIA

Badanie przeprowadzono przy zastosowaniu dwóch metod badawczych:

- 1 analizy danych zastanych (desk research)
- 2 badań ankietowych.

Poniżej zaprezentowano opis metod i technik badawczych, które zostały wykorzystane w ramach badania, a w dalszej kolejności tabelę, w której przyporządkowano metody i techniki badawcze do pytań badawczych.

2.1. Opis metod i technik, które zostaną wykorzystane w ramach badania

2.1.1. Analiza danych zastanych (desk research)

Analiza danych zastanych jest niezbędnym elementem badania społecznego. Analiza danych zastanych polega na analizie treści dokumentów/publikacji, analizie statystycznej zastanych danych ilościowych i porównaniach (np. pomiędzy różnymi obszarami terytorialnymi), w przypadku dostępu do takich samych danych odnoszących się do różnych, porównywanych ze sobą jednostek analizy.

W ramach badania wykorzystane zostały różne źródła danych, które podzielić można na kilka homogenicznych grup.

1. Akty prawne i komentarze do aktów prawnych dotyczące funkcjonowania instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego w Polsce

Analizie poddano następujące dokumenty:

- ⊕ Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu;¹
- ⊕ Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020;²
- ⊕ Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (tj. Dz.U. 2013 poz. 1457 z późn. zm.);
- ⊕ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 stycznia 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz.U. 2016 poz. 157);
- ⊕ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy (Dz.U. z 2014r. poz.925);
- ⊕ Informacje Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej (opis systemu opieki nad dzieckiem do lat 3 w Polsce, opis wymagań dotyczących funkcjonowania żłobków i klubów

¹ http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf [dostęp dn. 16.09.2016 r.]

² <http://bip.malopolska.pl/umwm/Article/get/id.121231.html> [dostęp dn. 16.09.2016 r.]

dziecięcych itp.) zawarte na stronie internetowej: <http://www.zlobki.mpips.gov.pl/> [dostęp dn. 08.09.2016 r.];

- ⊕ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze rynku pracy na lata 2014-2020;³
- ⊕ Projekt wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze rynku pracy na lata 2014-2020;⁴
- ⊕ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz.U. 2015/poz. 2156 z późn. zm.);
- ⊕ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz.U. 2010 nr 161 poz. 1080);
- ⊕ Informacje Ministerstwa Edukacji Narodowej (opis systemu wychowania przedszkolnego w Polsce) zawarte na stronie internetowej: <https://men.gov.pl/pl/zycie-szkoly/wychowanie-przedszkolne> [dostęp dn. 08.09.2016 r.].
- ⊕ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020 z dnia 06.09.2016;⁵
- ⊕ Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (Wersja obowiązująca od 23.02.2015 r.);⁶
- ⊕ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (wersja obowiązująca od 09.08.2016 r.);⁷
- ⊕ Dokumentacja konkursowa dla zrealizowanego w 2016 r. konkursu w ramach Działania 8.5. Wsparcie na rzecz łączenia życia zawodowego z prywatnym RPO WM 2014-2020, w tym:
 - regulamin konkursu wraz załącznikami, w tym w szczególności: załącznik nr 1 Kryteria wyboru projektów oraz załącznik nr 13 Diagnoza dotycząca zapotrzebowania na tworzenie i utrzymanie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w województwie małopolskim,
 - lista projektów wybranych do dofinansowania.

2. Dane z systemu statystyki publicznej dotyczące szeroko rozumianej działalności instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego w województwie małopolskim (w tym także w poszczególnych gminach, powiatach i subregionach) oraz w innych regionach Polski (w celach porównawczych)

Analizie poddano następujące dane statystyczne:

³<https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/wytyczne-w-zakresie-realizacji-przedstawic-z-udzialem-srodkow-europejskiego-funduszu-spolecznego-w-obszarze-ryнку-pracy-na-lata-2014-2020/> [dostęp dn. 16.09.2016 r.]

⁴ http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/22378/wytyczne_konsultacje-zewnetrzne_08_07.pdf [dostęp dn. 16.09.2016 r.]

⁵<http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/projekt-wytycznych-w-zakresie-realizacji-przedstawic-z-udzialem-srodkow-europejskiego-funduszu-spolecznego-w-obszarze-edukacji-na-lata-2014-2020/> [dostęp dn. 16.09.2016 r.]

⁶http://www.rpo.malopolska.pl/download/program-regionalny/o-programie/zapoznaj-sie-z-prawem-i-dokumentami/regionalny-program-operacyjny-2014-2020/2015/03/RPO_WM_2014-2020.pdf [dostęp dn. 16.09.2016 r.]

⁷http://www.rpo.malopolska.pl/download/program-regionalny/o-programie/zapoznaj-sie-z-prawem-i-dokumentami/szczegolowy_opisu_osi_priorytetowych_regionalnego_programu_operacyjnego_województwa_malopolskiego/2016/08/SzOOP_09082016.pdf [dostęp dn. 16.09.2016 r.]

- ⊕ Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dzieckiem do lat 3 – dane uzyskane z Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, do którego gminy składają sprawozdania dwa razy w roku, do 15 lipca oraz do 31 grudnia, następnie sprawozdania są kierowane do Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej.
- ⊕ Dane statystyczne z Systemu Informacji Oświatowej – dane uzyskane na poziomie gmin z Kuratorium Oświaty w Krakowie.
- ⊕ Statystyki Głównego Urzędu Statystycznego dostępne w Banku Danych Lokalnych, kategoria: żłobki (dostępne dla roku 2015 oraz lat wcześniejszych):
- ⊕ Statystyki Głównego Urzędu Statystycznego dostępne w Banku Danych Lokalnych na poziomie gmin, kategoria: Wychowanie przedszkolne (dostępne dla roku 2015 oraz lat wcześniejszych):
- ⊕ Prognoza ludności na lata 2014-2050, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014.⁸
- ⊕ Dane ze spisu powszechnego ludności (NSP 2011) dostępne w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w zakresie informacji o niepełnosprawności dzieci udzielanych przez opiekunów oraz publikacja statystyczna GUS pn. Dzieci w Polsce w 2014 r.⁹ pozwalająca oszacować udział dzieci niepełnosprawnych w populacji dzieci.
- ⊕ Dane statystyczne z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) dotyczące osób biernych zawodowo wg przyczyn (dane na poziomie województwa) dostępne w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

3. Publikacje i raporty dotyczące tematyki badania

Przeanalizowano następujące publikacje:

1. Kurowska A., *Zmiany dostępu do opieki nad dzieckiem w wieku poniżej trzech lat w polskich gminach przed wejściem w życie ustawy „żłobkowej” i po jej wdrożeniu*, Problemy Polityki Społecznej, nr 3, 2015, str. 119-139.
2. *System opieki nad dziećmi do lat trzech*, Raport NIK, 2012;
3. Chłoń-Domińczak A., Magda I., *Opieka nad dziećmi do 3 lat w Polsce – diagnoza oraz rekomendacje dotyczące zmian*, Ekspertyza opracowana na potrzeby Zespołu ekspertów ds. wypracowania rekomendacji w zakresie polityki rodzinnej przy Kancelarii Prezydenta RP, 2013;
4. Kurowska A., Wpływ wybranych instrumentów polityki rodzinnej i polityki zatrudnienia na dietność oraz aktywność zawodową kobiet, „Polityka Społeczna”, nr 11–12, 2012;
5. *Raport Rzecznika Praw Dziecka Z Realizacji Zaleceń Komitetu Praw Dziecka ONZ z dnia 4 października 2002 roku*, Biuro Rzecznika Praw Dziecka, 2015;
6. *Ocena Realizacji Działania 6.4 Infrastruktura Opieki Nad Dziećmi Do Lat 3*, w Ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013, Kraków, 2013 r.;

⁸<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-na-lata-2014-2050-opracowana-2014-r-,1,5.html> [dostęp dn. 08.09.2016 r.]

⁹<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/dzieci-w-polsce-w-2014-roku-charakterystyka-demograficzna,20,1.html> [dostęp dn. 08.09.2016 r.]

7. Sobociński M. *Polityka rodzinna w Polsce: w stronę zrównoważonego modelu*, , ISP, 2014;
8. *Małe dzieci w Polsce*, Fundacja Dzieci Niczyje, 2012;
9. Gorzko M., Maraszkiewicz M., *Raport z badania ankietowego Upowszechnienie edukacji przedszkolnej i zorganizowanych form opieki nad dziećmi do lat 3 w województwie pomorskim*, Gdańsk 2014;
10. *Dzieci w Polsce Dane, liczby, statystyki*, UNICEF, 2013;
11. *Wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem w Europie: zmniejszanie nierówności społecznych i kulturowych. Raport Komisji Europejskiej*, FRSE, 2009;
12. *RAPORT WARUNKI EDUKACJI po pierwszym roku obowiązkowej nauki dzieci pięcioletnich*, Stowarzyszenie i Fundacja Rzecznik Praw Rodziców, 2012;
13. Swianiewicz P., Krukowska J., Lackowska-Madurow M., *Polityka samorządów gminnych w zakresie opieki przedszkolnej*, ORE, 2012;
14. *Analiza zapotrzebowania na usługi edukacji przedszkolnej na obszarze województwa świętokrzyskiego*, Dokument opracowany na potrzeby realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014 – 2020, Kielce, lipiec 2015;
15. Marchlewski W, Bobrowski S., *Organizacja wychowania przedszkolnego na terenach wiejskich*, ORE, 2011.

2.1.2. Badanie ankietowe gmin w województwie małopolskim

Badanie ankietowe gmin w województwie małopolskim jako podmiotów odpowiedzialnych za organizację instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego w skali lokalnej przeprowadzono techniką mixed-mode, łączącą dwie techniki realizacji badań ankietowych: ankietę internetową (CAWI) oraz wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo (CATI).

CAWI jest to technika stosowana w badaniach ilościowych, wykorzystująca Internet do realizacji wywiadów z respondentami. Wykorzystuje ankietę internetową nadzorowaną przez system komputerowy. Osoba badana w systemie CAWI, samodzielnie lub w asyście ankietera, odczytuje z ekranu treść pytań i udziela odpowiedzi, które rejestrowane są na docelowym serwerze. Ankiety internetowe CAWI pozwalają na objęcie badaniem dużej grupy respondentów, co pozwala na wnioskowanie o całej badanej populacji. Odpowiednio przeprowadzone badanie ilościowe zapewnia wysoką rzetelność pomiaru.

Technika CAWI zostanie wsparta techniką CATI. Na wszystkie adresy e-mail zawarte w bazie danych rozesłano e-maile zawierające zaproszenie do udziału w badaniu, podstawowe informacje o badaniu, link do ankiety w wersji on-line oraz link do ankiety w wersji pdf tak, by respondenci mieli możliwość przejrzania ankiety przez przystąpieniem do jej wypełnienia, a także list polecający od Zamawiającego i zapewnienie o anonimowości udzielonych odpowiedzi. W przypadku braku odpowiedzi, prowadzony będzie monit telefoniczny (co najmniej 3-krotny). Ponadto, z uwagi na kluczowy charakter badania ankietowego gmin w całym procesie badawczym i konieczność dążenia do maksymalizacji współczynnika realizacji założonej próby badawczej, do wszystkich gmin rozesłano pocztą tradycyjną (list papierowy) informacja o realizowanym badaniu.

Dobór próby

Ankieta skierowana została do wszystkich 182 gmin znajdujących się w województwie małopolskim (dobór pełny). Zrealizowano 181 ankiet, 1 gmina odmówiła udziału w badaniu.

2.1.3. Badanie ankietowe z dyrektorami/kierownikami placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 3

Badanie ankietowe przeprowadzono z dyrektorami/kierownikami placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 3 (żłobków i klubów dziecięcych) przy zastosowaniu przeprowadzone techniki mixed-mode opisaną szczegółowo w pkt. 2.1.2 niniejszego raportu.

Badanie ankietowe pozwoliło na pozyskanie informacji i opinii osób bezpośrednio zarządzających żłobkami i klubami dziecięcymi, których mogą nie posiadać inne grupy badane (np. gminy).

Dobór próby

Ankieta skierowana została do wszystkich żłobków i klubów dziecięcych znajdujących się w województwie małopolskim (dobór pełny). Uzyskano 168 odpowiedzi.

2.1.4. Badanie ankietowe z innymi niż dyrektorzy/kierownicy pracownikami placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 3

Badanie ankietowe z innymi niż dyrektorzy/kierownicy pracownikami placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 3 (żłobków i klubów dziecięcych) przeprowadzono techniką mixed-mode opisaną szczegółowo w pkt. 2.1.2 niniejszego raportu.

Badanie ankietowe pozwoliło na pozyskanie informacji i opinii osób bezpośrednio pracujących z dziećmi w wieku do lat 3 oraz mającymi bezpośredni kontakt z ich rodzicami/opiekunami, a ponadto – najczęściej – mieszkającymi w społeczności lokalnej, w której zlokalizowana jest placówka, co sprawia, że jest była to ważna grupa badana.

Dobór próby

Ankieta skierowana została do wszystkich żłobków i klubów dziecięcych znajdujących się w województwie małopolskim (dobór pełny). O wypełnienie ankiety poproszono 2 pracowników z danej placówki o największym stażu pracy. Uzyskano 336 odpowiedzi.

2.1.5. Badanie ankietowe z dyrektorami/kierownikami placówek wychowania przedszkolnego

Badanie ankietowe przeprowadzone z dyrektorami/kierownikami placówek wychowania przedszkolnego (przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych, punktów przedszkolnych oraz zespołów wychowania przedszkolnego) przeprowadzono techniką mixed-mode opisaną szczegółowo w pkt. 2.1.2 niniejszego raportu.

Badanie ankietowe pozwoliło na pozyskanie informacji i opinii osób bezpośrednio zarządzających instytucjami wychowania przedszkolnego, których mogą nie posiadać inne grupy badane (np. gminy).

Dobór próby

Ankiety skierowano do wszystkich przedszkoli, punktów przedszkolnych oraz zespołów wychowania przedszkolnego, a także szkół podstawowych znajdujących się w województwie małopolskim (dobór pełny). Uzyskano 1 748 odpowiedzi.

2.1.6. Badanie ankietowe z innymi niż dyrektorzy/kierownicy pracownikami placówek wychowania przedszkolnego

Badanie ankietowe z innymi niż dyrektorzy/kierownicy pracownikami placówek wychowania przedszkolnego przeprowadzono techniką mixed-mode opisaną szczegółowo w pkt. 2.1.2 niniejszego raportu.

Badanie ankietowe pozwoliło na pozyskanie informacji i opinii osób bezpośrednio pracujących z dziećmi w wieku 3-6 lat oraz mającymi bezpośredni kontakt z ich rodzicami/opiekunami, a ponadto – najczęściej – mieszkającymi w społeczności lokalnej, w której zlokalizowana jest placówka, co sprawia, że była to ważna grupa badana.

Dobór próby

Ankiety skierowano do wszystkich instytucji wychowania przedszkolnego znajdujących się w województwie małopolskim (dobór pełny). O wypełnienie ankiety poproszono 1 pracownika z danej placówki o największym stażu pracy. Uzyskano 1 749 odpowiedzi.

2.1.7. Badanie ankietowe z rodzicami/opiekunami prawnymi dzieci w wieku żłobkowym

Badanie ankietowe z rodzicami/opiekunami prawnymi dzieci w wieku żłobkowym przeprowadzono techniką wywiadów telefonicznych wspomaganych komputerowo CATI.

Badania CATI (ang. *Computer-Assisted Telephone Interviewing*) oparte są na schemacie indywidualnego wywiadu kwestionariuszowego realizowanego przez telefon.

W przedmiotowym badaniu ankieta telefoniczna CATI przeprowadzona została z mieszkańcami województwa małopolskiego – rodzicami/opiekunami prawnymi dzieci w wieku żłobkowym.

Dobór próby

Zrealizowano 820 efektywnych wywiadów CATI (przy zakładanym minimum 817 wywiadów).

2.1.8. Badanie ankietowe z rodzicami/opiekunami prawnymi dzieci w wieku przedszkolnym

Badanie ankietowe z rodzicami/opiekunami prawnymi dzieci w wieku przedszkolnym przeprowadzono techniką wywiadów telefonicznych wspomaganych komputerowo CATI opisaną szczegółowo w pkt. 2.1.7 niniejszego raportu.

Dobór próby

Zrealizowanych zostało 1 185 efektywnych wywiadów CATI, czyli tyle, ile zakładano.

2.2. Zestawienie metod/technik badawczych, grup badanych i liczebności prób badawczych

W poniższej tabeli zestawiono zastosowane w badaniu metody/techniki badawcze wraz z grupami badanych oraz liczebnościami prób.

Tabela 1. Zestawienie metod/technik badawczych, grup badanych oraz liczebności prób badawczych zrealizowanych w badaniu

Metoda/technika badawcza	Grupa badana	Zrealizowana liczebność próby badawczej
Desk research	-	Przeprowadzono 1 analizę desk research
Badanie ankietowe techniką mixed-mode (ankieta internetowa CAWI oraz wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo CATI)	Gminy w województwie małopolskim	181
	Dyrektorzy/kierownicy instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce)	168
	Pracownicy instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce)	336
	Dyrektorzy/kierownicy instytucji wychowania przedszkolnego (przedszkola, punkty przedszkolne, zespoły wychowania przedszkolnego, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych)	1748
	Pracownicy instytucji wychowania przedszkolnego (przedszkola, punkty przedszkolne, zespoły wychowania przedszkolnego, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych)	1749
Wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo (CATI)	Rodzice/opiekunowie dzieci w wieku żłobkowym (0-2 lata)	820
	Rodzice/opiekunowie dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat)	1185

3.1. Funkcjonowanie instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego w Polsce

3.1.1. Opieka nad dziećmi do lat trzech

Zgodnie z polskim prawodawstwem, opieka nad dziećmi do lat trzech może być zorganizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także może być sprawowana przez dziennego opiekuna lub nianię¹⁰. Instytucjonalna opieka nad dzieckiem sprawowana może być do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko kończy trzeci rok życia. W przypadku, gdy niemożliwe lub utrudnione jest objęcie dziecka wychowaniem przedszkolnym, tą granicą jest czwarty rok życia¹¹.

Poniżej przedstawiono charakterystykę poszczególnych form opieki nad dziećmi do lat trzech, które reguluje ustawa.

Żłobki i kluby dziecięce

Żłobki i kluby dziecięce mogą być prowadzone przez gminę, osoby fizyczne oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej¹². Prowadzenie zarówno żłobka jak i klubu dziecięcego wymaga wpisania do rejestru żłobków i klubów dziecięcych, którego dokonuje wójt, burmistrz lub prezydent miasta¹³.

Ustawa o opiece nad dziećmi do lat 3 wskazuje zakres opieki, którą świadczą żłobki i kluby dziecięce. Przede wszystkim należą do tych zadań:

- zapewnienie dziecku opieki w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych;
- zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka;
- prowadzenie zajęć opiekuńczo - wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psycho-motoryczny dziecka, właściwych do wieku dziecka¹⁴.

Żłobki i kluby dziecięce to podmioty o podobnym charakterze, w których zorganizowana jest opieka nad dziećmi do lat trzech. Między tymi dwoma typami podmiotów istnieją jednak różnice, które wskazują, że żłobek jest instytucją, która zapewnia opiekę w sposób bardziej zorganizowany i przez dłuższy czas w ciągu dnia. W żłobku opieką objęte są dzieci od ukończenia 20. tygodnia życia, opieka zapewniona jest do 10 godzin dziennie względem każdego dziecka. **Do klubu malucha mogą zostać przyjęte dzieci, które ukończyły pierwszy rok życia i zapewnia się tam opiekę do pięciu godzin dziennie względem każdego dziecka**¹⁵. W przypadku żłobków istnieje możliwość wydłużenia liczby godzin opieki żłobka nad dzieckiem za dodatkową opłatą, w przypadku klubów dziecięcych nie ma takiej możliwości.

¹⁰ Art. 2.1, Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (tj. Dz.U. 2013 poz. 1457 z późn. zm.)

¹¹ Tamże, art. 2.3.

¹² Tamże, art. 8.

¹³ Tamże, art. 26 i art. 27.

¹⁴ Tamże, art. 10.1.

¹⁵ Tamże, art. 7, art. 10.

W obu typach placówek jeden opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie ośmiorgiem dzieci; w przypadku, gdy w grupie znajduje się dziecko niepełnosprawne lub dziecko, które nie ukończyło pierwszego roku życia (w przypadku żłobka) – maksymalnie nad pięciorgiem dzieci.

Z tytułu sprawowania opieki nad dziećmi w obu typach placówek rodzice dzieci zobowiązani są do ponoszenia opłat (za pobyt oraz za wyżywienie).

Wymogi co do warunków lokalowych, jakie muszą być spełnione w przypadku żłobków i klubów dziecięcych uregulowane zostały w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzony żłobek lub klub dziecięcy (Dz.U. z 2014r. poz.925). Rozporządzenie wymienia wymogi dotyczące charakteru budynku i pomieszczeń, w których mogą zostać zorganizowane żłobki i kluby dziecięce, wskazuje powierzchnię przypadającą na jedno dziecko oraz wyposażenie i warunki sanitarne, które muszą zostać zapewnione w tego typu instytucjach.

Opiekun dzienny

Zgodnie z ustawą o opiece nad dziećmi do lat 3, dziennym opiekunem jest osoba fizyczna zatrudniana przez gminy lub osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, na podstawie umowy o pracę lub umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia¹⁶. Dzienni opiekunowie wybierani są w drodze otwartego konkursu ofert. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta prowadzi rejestr dziennych opiekunów.

Opiekun dzienny sprawuje opiekę nad dziećmi od ukończenia 20 tygodnia życia (podobnie jak żłobek). Zadania dziennego opiekuna są sformułowane w ustawie analogicznie, jak zadania żłobków i klubów dziecięcych.

Dzienny opiekun może sprawować opiekę nad maksymalnie pięciorgiem dzieci, a w przypadku, gdy w grupie jest dziecko poniżej pierwszego roku życia, dziecko niepełnosprawne lub wymagające szczególnej opieki, maksymalnie na trojgiem dzieci¹⁷.

Dzienny opiekun sprawuje opiekę nad dziećmi w lokalu, do którego posiada tytuł prawny. Podmiot zatrudniający opiekuna dziennego może udostępnić lub wyposażyć lokal w celu sprawowania opieki przez dziennego opiekuna¹⁸.

Podobnie jak w przypadku żłobków i klubów dziecięcych, rodzice zobowiązani są do ponoszenia opłat za opiekę nad ich dziećmi przez opiekuna dziennego oraz wyżywienie.

Niania

Ostatnią formą opieki nad dziećmi do lat trzech, którą opisuje ustawa, jest niania. W myśli ustawy jest to osoba fizyczna, która sprawuje opiekę nad dziećmi na podstawie umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, dalej zwane „umową uaktywniającą”¹⁹. Umowa zawierana jest między nianią a rodzicami lub rodzicem samotnie wychowującym dziecko. Specyfika tej umowy związana jest między innymi ze sposobem regulowania składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe oraz zdrowotne: Zakład Ubezpieczeń Społecznych reguluje te składki od podstawy nie wyższej niż minimalne wynagrodzenie za pracę ustalone zgodnie z przepisami o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, od podstawy stanowiącej nadwyżkę składki reguluje rodzic²⁰.

¹⁶ Tamże, art. 36.

¹⁷ Tamże, art. 38.

¹⁸ Tamże, art. 42.

¹⁹ Tamże, art. 50.

²⁰ Tamże, art. 51.

Niania może podejmować opiekę nad dziećmi, które ukończyły 20 tygodni życia.

3.1.2. Wychowanie przedszkolne

Kwestię wychowania przedszkolnego reguluje przede wszystkim ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (tj. Dz.U. 2015/poz. 2156 z późn. zm.).

Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami prawa, wychowaniem przedszkolnym objęte są dzieci w wieku 3-7 lat²¹, w szczególnych przypadkach można również przyjąć dzieci, które ukończyły 2,5 roku. Istnieją sytuacje, które umożliwiają rozszerzenie wieku, w którym dzieci mogą być objęte wychowaniem przedszkolnym – w przypadku orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego jest to możliwe do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 9 lat.

W związku ze zmianami dotyczącymi wieku²², w którym rozpoczyna się obowiązek szkolny, dzieci sześciolatnie są zobowiązane odbyć roczne przygotowanie przedszkolne w przedszkolu lub w innej formie wychowania przedszkolnego. Na wniosek rodziców i po spełnieniu określonych warunków i formalności, naukę szkolną może również rozpocząć dziecko sześciolatnie.

Od dnia 1 września 2016 roku wszystkie dzieci 6-letnie oraz wszystkie chętne dzieci 4- i 5- letnie mają mieć zapewnione miejsce realizacji wychowania przedszkolnego, zaś od 1 września 2017 – również wszystkie chętne dzieci 3-letnie będą miały zapewnione miejsce realizacji wychowania przedszkolnego²³.

Organizacja wychowania przedszkolnego wchodzi w skład zadań własnych gminy. W związku z tym w przypadku zaistnienia takiej potrzeby, Rada Gminy może uzupełniać sieć publicznych przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych o inne formy wychowania przedszkolnego. Rada Gminy jest również organem określającym wysokość opłat za korzystanie z wychowania przedszkolnego w publicznych przedszkolach prowadzonych przez gminę w czasie wykraczającym poza czas bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki. Maksymalna stawka nie może być wyższa niż 1 zł za godzinę.

Ustawa o systemie oświaty definiuje, jakie kryteria musi spełniać placówka, którą można nazwać przedszkolem publicznym:

- realizuje program wychowania przedszkolnego, uwzględniające podstawę programową wychowania przedszkolnego,
- zapewnia bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę w czasie ustalonym przez organ prowadzący, nie krótszym niż 5 godzin dziennie;
- przeprowadza rekrutację dzieci w oparciu o zasadę powszechnej dostępności;
- zatrudnia nauczycieli posiadających kwalifikacje określone w odrębnych przepisach.

Przepisy regulują też kwestię wsparcia w dowożeniu dzieci 5- i 6-letnich do najbliższego publicznego przedszkola lub oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, które powinno być bezpłatne i zapewniane przez gminę (lub za zwrotem kosztów dojazdów dziecka i opiekuna) w przypadku, gdy placówka jest oddalona o więcej niż 3 km od miejsca zamieszkania dziecka.

²¹ Od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko skończyło 3 lata do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat, te zasady obowiązują od 1 września 2016.

²² Zmiany wprowadzono w 2016 roku (Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 grudnia 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o systemie oświaty, Dz. U. 2015 poz. 2156), wcześniej obowiązek szkolny dotyczył dzieci od 6. roku życia, obecnie od 7. roku życia.

²³ Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (tj. Dz.U. 2015/poz. 2156 z późn. zm.), art. 14, ust. 3b.

Obecnie obowiązujące prawo definiuje kilka form wychowania przedszkolnego²⁴:

- przedszkola publiczne,
- przedszkola niepubliczne,
- oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych,
- inne formy wychowania przedszkolnego: zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Zajęcia **w zespole wychowania przedszkolnego** muszą być prowadzone minimum przez 12 godzin w ciągu tygodnia i minimum przez 3 godziny w ciągu jednego dnia. **W punkcie przedszkolnym** zajęcia realizowane są we wszystkie dni robocze w tygodniu przez cały rok szkolny (z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący). Podstawową różnicą pomiędzy tymi dwiema formami jest częstotliwość prowadzonych zajęć²⁵.

Warunkiem tworzenia innych form wychowania przedszkolnego jest uzyskanie wpisu do ewidencji prowadzonej przez gminę właściwą ze względu na miejsce prowadzenia tych form.

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020

O problemie niedoboru miejsc zapewniających wychowanie przedszkolne mówi też Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Bezpośrednim wyrazem tej kwestii jest umieszczenie w liście wskaźników osiągnięć jednego z celów strategicznych (*Cel strategiczny: Silna pozycja Małopolski jako regionu atrakcyjnego dla inwestycji, opartego na wiedzy, aktywności zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców*)²⁶ wskaźnika: *udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne) w tej grupie wiekowej, w podziale na obszary zurbanizowane i niezurbanizowane wg kryterium gęstości zaludnienia (150os./m²)*. Wskaźniki w założeniu mają zmienić się w Małopolsce z wartości bazowej 53% (na obszarach zurbanizowanych 61%, na obszarach niezurbanizowanych 35%²⁷) na szacowaną wartość docelową 85% w 2020 roku.

Europejski Fundusz Społeczny – wsparcie regionalne

Wsparcie z Europejskiego Funduszu Społecznego na poziomie regionalnym również odnosi się do opieki nad dziećmi do 3 lat i do wychowania przedszkolnego. Jednym z celów interwencji zaplanowanych na poziomie regionalnym, które są wspierane z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze **rynku pracy** na lata 2014-2020 jest upowszechnienie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 jako instrumentu oddziałującego na sytuację zawodową opiekunów²⁸. Wsparcie na poziomie regionalnym w obszarze edukacji odnosi się również do wsparcia ośrodków wychowania przedszkolnego i zwiększenia dostępu do wysokiej jakości usług. W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020²⁹ realizacja tego celu jest

²⁴ Ustawą z dn. 5 sierpnia 2010 o zmianie ustawy o systemie oświaty (Dz. U. Nr 149, poz. 991), Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 czerwca 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz. U. Nr 143, poz. 839).

²⁵ Informacje na stronie Ministerstwa Edukacji Narodowej na temat innych form wychowania przedszkolnego, <https://men.gov.pl/zycie-szkoly/wychowanie-przedszkolne/inne-formy-wychowania-przedszkolnego/inne-formy-wychowania-przedszkolnego.html> [dostęp dnia 3.10.2016].

²⁶ Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020, Obszar I. Gospodarka oparta na wiedzy i aktywności, str. 71, <http://bip.malopolska.pl/umwm/Article/get/id,121231.html> [dostęp dnia 4.10.2016].

²⁷ Na podstawie danych GUS 2009.

²⁸ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze rynku pracy na lata 2014-2020, https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/6942/Wytyczne_w_zakresie_realizacji_przedswiezec_w_obszarze_rynku_pracy_15_07_2015.pdf, [dostęp dnia 4.10.2016].

²⁹ Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (Wersja obowiązująca od 23.02.2015 r.), http://www.rpo.malopolska.pl/download/program-regionalny/o-programie/zapoznaj-sie-z-prawem-i-dokumentami/regionalny-program-operacyjny-2014-2020/2015/03/RPO_WM_2014-2020.pdf [dostęp dn. 4.10.2016 r.]

związana z wdrażaniem celu tematycznego 8. *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników*, w ramach którego zapisano cel szczegółowy: *Zwiększenie poziomu zatrudnienia osób, które pełnią funkcje opiekuńcze nad dziećmi*. Rezultatem ma być podwojenie liczby miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w regionie.

Typy interwencji, które będą realizowane:

- wsparcie dla tworzenia i/lub funkcjonowania podmiotów opieki nad dzieckiem do lat 3, w tym żłobków (m.in. przyzakładowych) i klubów dziecięcych oraz działania na rzecz zwiększania liczby miejsc w istniejących instytucjach,
- tworzenie warunków dla rozwoju opieki nad dziećmi do lat 3 przez dziennego opiekuna poprzez m. in. wsparcie usług świadczonych przez opiekuna dziennego, podnoszenie kompetencji osób pragnących pełnić funkcję opiekuna dziennego, działania informacyjno – promocyjne dotyczące korzystania z tej formy opieki oraz pełnienia funkcji opiekuna (jedynie w połączeniu z innymi formami wsparcia)
- możliwe są również inwestycje w dostosowanie infrastruktury umożliwiającej funkcjonowanie instytucji opieki nad dzieckiem do lat 3 oraz dostosowanie jej do potrzeb objętych wsparciem przy wykorzystaniu mechanizmu cross-financingu, pod warunkiem, że ich koszty są konieczne do odpowiedniej realizacji projektu i są z nim bezpośrednio związane.

Jednym z celów, na które skierowane jest wsparcie z EFS w obszarze **edukacji** jest zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług świadczonych w OWP. Wsparcie udzielane w ramach RPO na rzecz wychowania przedszkolnego powinno przyczyniać się do:

- zwiększenia dostępu do wychowania przedszkolnego na terenach o niskim stopniu tej dostępności,
- upowszechnienia wychowania przedszkolnego, zwłaszcza wśród młodszych dzieci (3-4 letnich) oraz niepełnosprawnych,
- wyrównywania szans edukacyjnych i rozwojowych, poprawy jakości wychowania przedszkolnego³⁰.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 realizację wsparcia w tym zakresie zapisano w celu tematycznym 10. *Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie*, gdzie celem szczegółowym nr 1 jest *zwiększenie liczby miejsc edukacji przedszkolnej oraz rozszerzenie oferty dodatkowej placówek wychowania przedszkolnego*. Oczekiwanym efektem w odniesieniu do wychowania przedszkolnego będzie przede wszystkim utworzenie nowych miejsc przedszkolnych i objęcie jak największej ilości dzieci zajęciami dodatkowymi. Realizowane mają być przede wszystkim przedsięwzięcia w zakresie wsparcia istniejących i/lub nowoutworzonych placówek przedszkolnych i innych form wychowania przedszkolnego, które przyczyni się do zwiększenia miejsc oraz wyrównywanie szans dzieci ze szczególnymi potrzebami, przyczyniające się do pełniejszego ich udziału w edukacji przedszkolnej.

³⁰ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020 z dnia 06.09.2016, str. 14, <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/ofunduszach/dokumenty/projekt-wytycznych-w-zakresie-realizacji-przedstawic-z-udzialem-srodkow-europejskiego-funduszu-spolecznego-w-obszarze-edukacji-na-lata-2014-2020/> [dostęp dn. 4.10.2016 r.]

3.2. Diagnoza sytuacji w województwie w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3

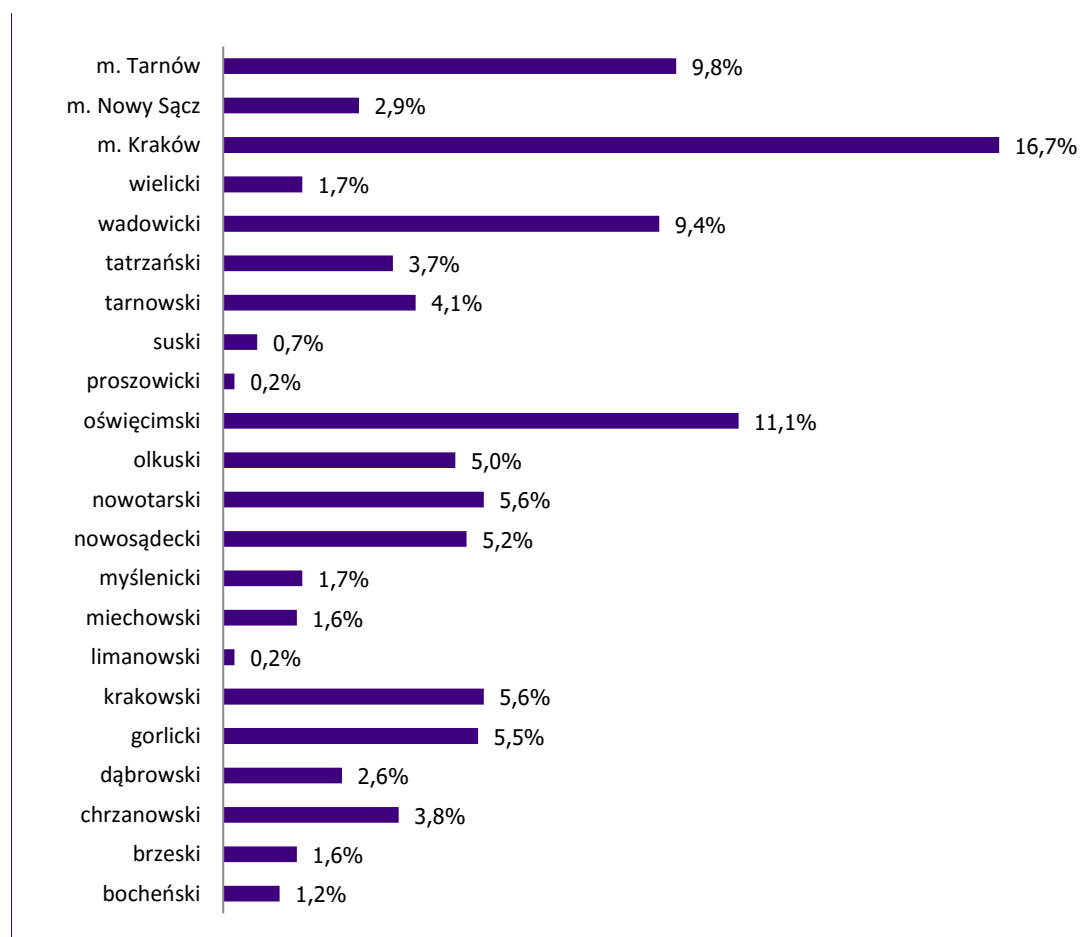
3.2.1. Badanie ankietowe z rodzicami dzieci w wieku do lat 3 – struktura próby

Badanie ankietowe z rodzicami dzieci w wieku do lat 3 to istotny element przedmiotowego badania. W pierwszej kolejności przedstawiono strukturę przebadanej próby.

W badaniu ankietowym wzięło udział 820 respondentów. Zdecydowana większość badanych (97,2%) to były kobiety.

Poniższy wykres przedstawia strukturę respondentów ze względu na powiat zamieszkania.

Wykres 1. Struktura próby badanych rodziców dzieci do lat 3 z województwa małopolskiego ze względu na powiat zamieszkania, n=820

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Największy odsetek badanych zamieszkuje miasto Kraków, nieco mniej – miasto Tarnów oraz powiat oświęcimski. Większość badanych zamieszkiwała tereny miejskie (72,9%), 27,1% respondentów mieszka na wsi.

Zdecydowana większość rodziców biorących udział w badaniu zadeklarowała, iż ma jedno dziecko w wieku do lat 3 (88,5%), 11,5% wskazało na posiadanie 2 lub więcej dzieci w tym wieku. W przypadkach, gdy respondenci deklarowali posiadanie więcej niż jednego dziecka w wieku do lat trzech, w sposób losowy w połowie takich przypadków proszono respondentów o odpowiedzi odnośnie najstarszego dziecka, a w drugiej połowie – najmłodszego dziecka w wieku do lat 3. Jeśli chodzi o rozkład wiekowy dzieci, których dotyczyło badanie, to ankiet na temat dzieci poniżej pierwszego roku życia było 70,5%, zaś 15% miało skończony rok, 14,5% - skończone 2 lata.

3.2.2. Popyt i podaż miejsc w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3 w województwie małopolskim

3.2.2.1. Podaż miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych oraz u dziennych opiekunów

Dane liczbowe dotyczące instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat trzech w formie żłobków, klubów dziecięcych i opiekunów dziennych, można uzyskać z dwóch źródeł – Sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi do lat trzech, które dostarczane są przez gminy i zbierane w Urzędzie Wojewódzkim oraz z Banku Danych Lokalnych GUS. Poniżej przedstawiona analiza wykorzystuje oba źródła. Dane ze sprawozdań dotyczą roku 2016, zaś te dostępne w GUS obejmują lata 2011-2015.

Żłobki i kluby dziecięce

Dane statystyczne publikowane w Banku Danych Lokalnych GUS umożliwiają przedstawienie obrazu systemu opieki dla dzieci do lat 3, szczególnie w zakresie infrastruktury żłobków i klubów dziecięcych.

Tabela 2. Dzieci w wieku żłobkowym, dzieci objęte opieką w żłobkach w roku 2015³¹.

Nazwa	dzieci w wieku do 3 lat ogółem	dzieci objęte opieką w żłobkach	odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach [%]
MAŁOPOLSKIE	103 653	6 491	6,3
Bochnia (gmina miejska)	949	48	5,1
Żegocina	227	23	10,1
Czernichów	445	11	2,5
Liszki	539	14	2,6
Michałowice	300	15	5,0
Skawina	1 302	73	5,6
Zabierzów	781	57	7,3
Zielonki	673	34	5,1
Miechów	535	41	7,7
Myślenic	1 461	73	5,0
Proszowice	421	21	5,0
Gdów	586	11	1,9
Niepołomice	952	36	3,8

³¹ Pełne zestawienie informacji w Tabeli 1 w Aneksie.

Nazwa	dzieci w wieku do 3 lat ogółem	dzieci objęte opieką w żłobkach	odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach [%]
Wieliczka	1 776	108	6,1
m. Kraków	23 330	4 364	18,7
Gorlice (gmina miejska)	716	16	2,2
Limanowa (gmina miejska)	541	128	23,7
Laskowa	345	16	4,6
Limanowa (gmina wiejska)	933	33	3,5
Kamionka Wielka	377	11	2,9
Łososina Dolna	424	16	3,8
Podegrodzie	515	24	4,7
Chrzanów	1 226	69	5,6
Trzebinia	924	19	2,1
Bukowno	241	22	9,1
Klucze	356	30	8,4
Oświęcim (gmina miejska)	1 009	40	4,0
Kęty	1 051	16	1,5
Andrychów	1 381	14	1,0
Kalwaria Zebrzydowska	612	18	2,9
Mucharz	132	14	10,6
Wieprz	414	44	10,6
Brzesko	1 024	28	2,7
Gnojnik	294	19	6,5
Radgoszcz	224	34	15,2
Tarnów (gmina wiejska)	740	10	1,4
Tuchów	545	11	2,0
Żabno	524	15	2,9
m. Tarnów	2 613	474	18,1
Nowy Targ (gmina miejska)	873	13	1,5
Nowy Targ (gmina wiejska)	757	20	2,6
Rabka-Zdrój	450	26	5,8
Sucha Beskidzka	251	44	17,5
Zakopane	716	40	5,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W roku 2015 w województwie małopolskim odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach wynosił 6,3%³². Wskaźnik jest liczony dla wszystkich dzieci objętych opieką żłobkową (a więc również 3 i 4 latków uczęszczających do żłobków/klubów dziecięcych) w stosunku do dzieci w wieku do 3 lat. **Rzeczywisty wskaźnik jest niższy, dla całej Małopolski wyniósł 5,8% w 2015.**

³² Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach to stosunek liczby wszystkich dzieci objętych opieką w żłobkach, oddziałach żłobkowych oraz od 2012 r. - klubach dziecięcych do liczby dzieci w grupie wieku do lat 3 (bez trzylatków) - wyrażony procentowo (źródło: BDL GUS).

Patrząc na wskaźniki w poszczególnych jednostkach terytorialnych, wyraźnie widać przewagę dużych miast. Największy odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych występował w mieście Kraków (18,7%) i w mieście Tarnów (18,1%). Dużo niższa, choć i tak wyróżniająca wartość tego wskaźnika, wystąpiła w mieście Nowy Sącz (7,8%). W przypadku innych gmin, znacząco wyróżnia się miejska gmina Limanowa, gdzie aż 23,7% dzieci w wieku do 3 lat objętych było opieką żłobkową i jest to najwyższa wartość tego wskaźnika w gminach województwa. Najwyższą wartość wskaźnika opieki w żłobkach na wsi mają gminy: Radgoszcz (21%), Wieprz (15,2%), Klucze (14,9%), Mucharz (13,6%), Żegocina (10,1%), Zabierzów (9,2%), Gnojnik (8,8%)³³.

Analizując wysokość tego wskaźnika w poszczególnych gminach województwa na przestrzeni kilku lat, zauważyć można przede wszystkim trend rosnący – niemal we wszystkich gminach, w których zapewniona jest jakakolwiek opieka w żłobkach i klubach dziecięcych, odsetek dzieci objętych tego typu opieką wzrasta. Widać to również po ogólnej liczbie gmin, w których oferowane są miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych – w 2011 takich gmin było jedynie 8, w 2013 roku 32 gminy oferowały miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych, a w 2015 było to już 49 spośród 182 gmin (czyli w 26,3% wszystkich gmin w województwie). W 2016 roku było 57 gmin (31,3% wszystkich gmin), które zapewniały miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 (w żłobkach lub klubach dziecięcych)³⁴. Zaznaczyć należy, iż analiza dynamiki przyrostu liczby dzieci objętych opieką żłobkową przed i po roku 2012 jest utrudniona ze względu na zmiany, które wprowadzono w prawodawstwie, przede wszystkim w zakresie definicji podmiotu, jakim jest żłobek, a także przez wprowadzenie i unormowanie zasad prowadzenia klubów dziecięcych.

Wśród gmin, w których nie było ani jednego miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych, można wskazać te o największej liczbie dzieci do lat trzech ogółem (na poziomie podobnym do liczebności dzieci ogółem w gminach, w których opieka jest oferowana). Tymi gminami są Grybów (gmina wiejska, 1 053 dzieci do lat 3 ogółem w 2015 roku) oraz Chełmiec (gmina wiejska, 926 dzieci w 2015 roku).

Gmin wiejskich i miejsko – wiejskich, w których w 2015 roku wykazano istnienie miejsc dla dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych jest po 19, zaś 11 to gminy miejskie. Wśród gmin miejsko – wiejskich, znacząca większość miejsc w żłobkach zlokalizowanych jest na terenach miejskich.

Poniższa tabela pokazuje dynamikę zmian w wartości wskaźnika liczby dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 100 dzieci w latach 2012 – 2015.

Tabela 3. Dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 100 dzieci w wieku do lat 3 w latach 2012-2015 w Polsce i według województw

Nazwa	2012	2013	2014	2015
Dolnośląskie	6,65	8,10	9,96	11,31
Opolskie	7,21	8,66	9,66	11,21
Zachodniopomorskie	8,5	5,98	7,35	8,58
Lubuskie	5,06	6,28	7,71	7,86
Mazowieckie	4,17	5,38	6,85	7,75
Podlaskie	3,99	4,76	6,18	7,00
POLSKA	3,79	4,76	5,90	6,75
Łódzkie	4,80	5,18	5,79	6,41
Małopolskie	3,23	4,26	5,21	6,26
Wielkopolskie	3,09	3,99	5,44	6,12

³³ Szczegółowe zestawienie wskaźnika dla miasta i wsi przedstawiono w Tabeli 1 w Aneksie.

³⁴ Dane ze sprawozdań zbiorczych z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za okres od 1 stycznia do 30 czerwca 2016 zbieranych przez Małopolski Urząd Wojewódzki

Nazwa	2012	2013	2014	2015
Śląskie	3,42	4,24	5,13	6,10
Pomorskie	2,31	3,88	5,40	6,01
Podkarpackie	3,27	3,97	4,77	5,71
Kujawsko-Pomorskie	3,03	3,55	4,26	4,88
Lubelskie	2,58	3,25	3,83	4,53
Świętokrzyskie	2,57	3,39	3,86	4,27
Warmińsko-Mazurskie	2,65	3,13	3,80	4,20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wyraźnie widać dużą dynamikę wzrostu wartości tego wskaźnika we wszystkich województwach, w tym w województwie małopolskim. Ten rosnący trend w Małopolsce był bardzo podobny do trendu krajowego. W 2015 roku województwo małopolskie było dziewiąte wśród wszystkich regionów. Najwyższą wartość wskaźnika liczby dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 100 dzieci w wieku do lat 3 zanotowano w województwie dolnośląskim i opolskim. Najmniejszy odsetek dzieci uczęszczających do żłobków i klubów dziecięcych w stosunku do liczby dzieci do lat trzech był w województwach świętokrzyskim i warmińsko – mazurskim.

W celu przedstawienia ogólnego obrazu stanu infrastruktury opieki oferowanej w żłobkach i klubach dziecięcych, poniżej przedstawiono dane zbiorcze ze sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dzieckiem do lat 3, które gminy przedstawiają Urzędowi Wojewódzkiemu.

Tabela 4. Sprawozdanie z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dzieckiem do lat 3 – dane dotyczące żłobków i klubów dziecięcych, stan na 30 czerwca 2016³⁵

Lp.	Wyszczególnienie	Żłobek	Klub dziecięcy
1.	Liczba instytucji na ostatni dzień okresu sprawozdawczego, w tym:	195	45
1.1.	utworzonych przez gminę, w tym:	40	3
1.1.1.	prowadzonych przez gminę	37	3
1.1.2.	prowadzonych przez inne podmioty	3	0
1.2.	utworzonych przez osobę fizyczną	139	35
1.3.	utworzonych przez osobę prawną lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej	16	7
2.	Liczba miejsc w instytucjach na ostatni dzień okresu sprawozdawczego	7 109	690
3.	Liczba etatów na ostatni dzień okresu sprawozdawczego, w tym:	1 047	96
3.1.	na stanowisku opiekuna	791,50	79,50
3.2.	na stanowisku pielęgniarki lub położnej	123,70	0,00
4.	Liczba instytucji na ostatni dzień okresu sprawozdawczego, w których dzienny czas pracy instytucji wynosi, z tego:	158	26
4.1.	do 5 godzin	0	26
4.2.	powyżej 5 godzin do 7 godzin	0	X
4.3.	powyżej 7 godzin do 10 godzin	99	X
4.4.	powyżej 10 godzin	59	X
5.	Przeciętne koszty związane z pobytem dziecka w instytucji, w tym ³⁶ : (w zł)	136 830	41 783
5.1.	za pobyt dziecka, z tego:	106 760	31 408
5.1.1.	ponoszone przez rodziców, w tym:	48 649	18 908
5.1.1.1.	za pobyt dziecka przekraczający ustawowy wymiar czasu pracy instytucji	317	0
5.1.2.	ponoszone przez gminę	58 111	12 500

³⁵ Pełne zestawienie danych w Tabeli 2 w Aneksie

³⁶ Suma przeciętnych miesięcznych kosztów w okresie sprawozdawczym trwającym 6 miesięcy.

Lp.	Wyszczególnienie	Żłobek	Klub dziecięcy
5.2.	za wyżywienie, z tego:	22 996	6 357
5.2.1.	ponoszone przez rodziców	16 982	4 783
5.2.2.	ponoszone przez gminę	6 014	1 574
6.	Liczba dzieci na ostatni dzień okresu sprawozdawczego, z tego:	6 430	438
6.1.	do ukończenia 1. roku życia	100	X
6.2.	powyżej 1. roku życia do ukończenia 2. roku życia	1 855	103
6.3.	powyżej 2. roku życia do ukończenia 3. roku życia	2 876	198
6.4.	powyżej 3. roku życia	1 599	137
7.	Liczba dzieci niepełnosprawnych oraz wymagających szczególnej opieki na ostatni dzień okresu sprawozdawczego	21	3
8.	Liczba dzieci uczęszczających do instytucji na ostatni dzień okresu sprawozdawczego, z tego przez okres:	6 430	438
8.1.	do 1 miesiąca	37	10
8.2.	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	195	64
8.3.	powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	1 170	128
8.4.	powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	2 733	54
8.5.	powyżej 12 miesięcy	2 295	182
9.	Przeciętna liczba dzieci uczęszczających do instytucji w okresie sprawozdawczym	5 717	382

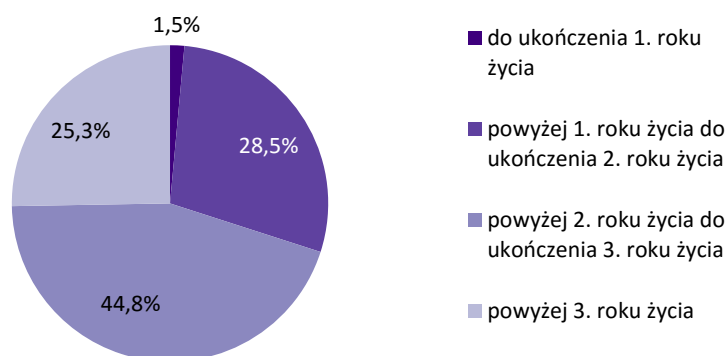
Źródło: sprawozdanie zbiorcze z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za okres od 1 stycznia do 30 czerwiec 2016, Małopolski Urząd Wojewódzki.

W 2016 roku (tj. do 30.06) w regionie funkcjonowało 195 żłobków i 45 klubów dziecięcych. Wśród żłobków 40 placówek utworzonych zostało przez gminę (20,5%), wśród klubów dziecięcych były 3 takie podmioty (6,6%). **Na koniec okresu sprawozdawczego w żłobkach województwa małopolskiego było 7 109 miejsc, a uczęszczających dzieci – 6 430** (czyli 90,4% miejsc zostało wykorzystanych). Według danych GUS w BDL, w roku 2015 wykazano w województwie małopolskim 7 099 miejsc (czyli o 10 miejsc mniej) oraz 6 491 dzieci (na dzień 31.12.2015), co wskazywało na wykorzystanie miejsc na poziomie 91,4%.

W 2016 roku w klubach dziecięcych było 690 miejsc, zaś uczęszczających dzieci 438, co oznacza, że wykorzystano 63,5% miejsc. Licząc liczbę dzieci uczęszczających do żłobków i klubów dziecięcych na 100 dzieci w województwie za rok 2016, to wskaźnik wyniósł 8,6.

W celu lepszego zobrazowania struktury wiekowej dzieci objętych opieką żłobków i klubów dziecięcych, poniżej przedstawiono wykres.

Wykres 2. Struktura wiekowa dzieci uczęszczających do żłobków i klubów dziecięcych w województwie małopolskim w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania zbiorczego z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za okres od 1 stycznia do 30 czerwca 2016, Małopolski Urząd Wojewódzki.

Zauważyć można, że niemal połowa dzieci uczęszczających do żłobków i klubów dziecięcych jest w wieku 2-3 lata. Prawie co trzecie dziecko ma 1-2 lata. Bardzo niewielki odsetek dzieci stanowią te poniżej pierwszego roku życia (objęte opieką tylko w żłobkach). Spośród uczęszczających do żłobka, 25,3% to dzieci, które ukończyły trzeci rok życia.

Poniżej przedstawiono tabelę, która prezentuje dane dotyczące infrastruktury żłobków i klubów dziecięcych dla województwa i miasta Krakowa. Pokazanie liczb dla stolicy regionu pozwala na zobrazowanie skali koncentracji placówek i miejsc w żłobkach w największym mieście województwa. Dane na temat wszystkich gmin przedstawione są w Aneksie.

Tabela 5. Dane na temat liczby żłobków i dzieci w żłobkach (z uwzględnieniem klubów dziecięcych) w woj. małopolskim i mieście Krakowie w 2016 roku³⁷

	MAŁOPOLSKIE	m. Kraków	
		W liczbach bezwzględnych	Małopolska = 100
żłobki	195	125	64,1%
kluby dziecięce	45	19	42,2%
miejsca ogółem (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi)	7 799	5 113	65,6%
miejsca w żłobkach	7 109	4 876	68,6%
miejsca w klubach dziecięcych	690	237	34,3%
dzieci ogółem (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi) 30.06.2016	6 868	4 879	71,0%
dzieci w żłobkach 30.06.2016	6 430	4 936	76,8%
dzieci w klubach dziecięcych 30.06.2016	438	237	54,1%
do ukończenia 1. roku życia (łącznie w żłobkach i klubach dziecięcych)	100	32	32,0%
powyżej 1. roku życia do ukończenia 2. roku życia (łącznie w żłobkach i klubach dziecięcych)	1 958	1 273	65,0%
powyżej 2. roku życia do ukończenia 3. roku życia (łącznie w żłobkach i klubach dziecięcych)	3 074	2 393	77,8%
powyżej 3. roku życia (łącznie w żłobkach i klubach dziecięcych)	1 736	1475	85,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za okres od 1 stycznia do 30 czerwca 2016, Małopolski Urząd Wojewódzki.

W 2016 roku w Małopolsce funkcjonowało 195 żłobków oraz 45 klubów dziecięcych. Łącznie miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych było 7 799 (690 w klubach dziecięcych). Ponad połowa tych miejsc (dokładnie 65,6%) przypada na miasto Kraków. Kolejny pod względem miejsc w żłobkach (uwzględniając kluby dziecięce) jest Tarnów (473 miejsca), następnie Nowy Sącz (194 miejsca), Limanowa (135 miejsc), Wieliczka (129 miejsc), Chrzanów (102 miejsca), Olkusz (87 miejsc) i Myślenice (80 miejsc).

Zdecydowana większość żłobków (uwzględniając kluby dziecięce) zlokalizowanych jest w mieście Kraków (aż 125 żłobki), podobnie kluby dziecięce (19 z 39 w Krakowie). W mieście Tarnów funkcjonuje 9 żłobków (brak klubów dziecięcych), w Wieliczce 4 żłobki (oraz 4 kluby dziecięce), a 3 żłobki w mieście Nowy Sącz (1 klub dziecięcy) oraz w gminie wiejskiej Limanowa (brak klubów dziecięcych). Po 2 żłobki znajdują się w gminach: Bochnia, Zabierzów, Zielonki, Czernichów,

³⁷ Pełne zestawienie informacji na temat poszczególnych gmin w Tabeli 2 (dane dla województwa) i Tabeli 3 (dane dla poszczególnych gmin) w Aneksie.

Miechów, Niepołomice, Limanowa – gmina miejska, Limanowa – gmina wiejska, Chrzanów, Olkusz, Libiąż, Nowy Targ, Proszowice oraz Rabka – Zdrój.

Analizując rozkład żłobków (wliczając kluby dziecięce) pod kątem typu gminy, zdecydowana większość tego typu placówek zlokalizowanych była w 2015 roku³⁸ na terenach gmin miejskich (132). Na terenach gmin wiejskich funkcjonowało 20 placówek, zaś na terenach gmin miejsko – wiejskich – 23 podmioty (w tym 19 z nich na terenie miejskim gminy).

Poniżej przedstawiono informacje odnośnie żłobków, które podlegają samorządowi terytorialnemu w województwie małopolskim (gminom).

Tabela 6. Zestawienie żłobków i liczby miejsc w żłobkach podległych samorządowi terytorialnemu w województwie małopolskim w 2015 roku³⁹

Jednostka terytorialna	Żłobki ogółem	Żłobki podległe samorządowi terytorialnemu (gminie)	Liczba miejsc w żłobkach ogółem	Liczba miejsc w żłobkach podległych samorządowi terytorialnemu (gminie)
MAŁOPOLSKIE	171	38	6 412	324
Skawina	1	1	73	73
Miechów	2	1	45	25
Myślenice	1	1	80	80
Kraków	112	22	2 274	2 274
Limanowa (gmina miejska)	2	1	94	94
Podegrodzie	1	1	30	30
Nowy Sącz	3	1	174	126
Chrzanów	2	1	81	55
Wieprz	1	1	35	35
Radgoszcz	1	1	57	57
Żabno	1	1	15	15
Tarnów (gmina miejska)	9	6	446	400

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2015 roku żłobków podlegających gminom w Małopolsce było 38. Na przestrzeni lat 2011-2015 liczba ta wzrosła o 6 placówek. W tym czasie żłobki powstały w gminach: Skawina, Miechów, Podegrodzie, Wieprz, Radgoszcz oraz Żabno.

Zdecydowana większość żłobków podlegających gminie jest w mieście Kraków (22), w Tarnowie jest 6 takich placówek, a w pozostałych dziesięciu gminach, w których takie gminne placówki funkcjonują - po jednej. Patrząc na liczbę placówek, oczywistym jest wskazanie, iż w mieście Krakowie w placówkach podległych samorządowi będzie najwięcej miejsc w żłobkach (2 274). W Tarnowie w tego typu placówkach było w 2015 roku 400 miejsc, w Nowym Sączu 126, a w Limanowej 94. Najmniej miejsc jest w gminnych żłobkach w Żabnie (15), Miechowie (25) i Podegrodziu (30).

³⁸ Dane z BDL GUS na 2015 rok (szczegółowe zestawienie w Tabeli 4 w Aneksie).

³⁹ W tabeli wskazano gminy, w których funkcjonują żłobki podległe samorządowi terytorialnemu. Pełne zestawienie informacji na temat poszczególnych gmin w Tabeli 5 w Aneksie

Opiekunowie dzienni

Obok instytucji żłobka i klubu dziecięcego, opiekę nad dziećmi do lat trzech można zorganizować w formie opieki przez opiekunów dziennych. Poniżej przedstawiono najważniejsze informacje co do zakresu wykorzystania tej formy opieki w poszczególnych gminach województwa małopolskiego.

Tabela 7. Sprawozdanie z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dzieckiem do lat 3 – dane dotyczące opiekunów, stan na 30 czerwca 2016⁴⁰

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Liczba osób na ostatni dzień okresu sprawozdawczego zatrudnionych jako dzienny opiekun	47
2.	Liczba dzieci znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna na ostatni dzień okresu sprawozdawczego, z tego w wieku:	115
2.1.	do ukończenia 1. roku życia	1
2.2.	powyżej 1. roku życia do ukończenia 2. roku życia	36
2.3.	powyżej 2. roku życia do ukończenia 3. roku życia	74
2.4.	powyżej 3. roku życia	4
3.	Liczba dzieci niepełnosprawnych oraz wymagających szczególnej opieki znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna na ostatni dzień okresu sprawozdawczego	0
4.	Przeciętna liczba dzieci znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna w okresie sprawozdawczym	10
5.	Wydatki w okresie sprawozdawczym na wynagrodzenie dziennego opiekuna	285 355
6.	Liczba dzieci znajdujących się pod opieką dziennego opiekuna na ostatni dzień okresu sprawozdawczego, z tego przez okres:	115
6.1.	do 1 miesiąca	5
6.2.	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	10
6.3.	powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	18
6.4.	powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	48
6.5.	powyżej 12 miesięcy	34
7.	Przeciętne miesięczne koszty związane z pobytem dziecka pod opieką dziennego opiekuna ponoszone przez rodziców ⁴¹ , w tym: (w zł)	3 671
7.1.	za wyżywienie	1 036
7.2.	za pobyt dziecka	2 635

Źródło: sprawozdanie zbiorcze z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za okres od 1 stycznia do 30 czerwiec 2016, Małopolski Urząd Wojewódzki.

W 2016 roku w województwie małopolskim zatrudnionych było 47 osób w roli opiekuna dziennego. Pod opieką opiekunów znajdowało się 115 dzieci (z czego większość pomiędzy 2 i 3 rokiem życia).

Tabela 8. Zestawienie liczby zatrudnionych dziennych opiekunów i dzieci pozostających pod ich opieką w województwie małopolskim według gmin w 2016 roku

gmina	Liczba osób zatrudnionych jako dzienny opiekun	Liczba dzieci pod opieką dziennego opiekuna
Kraków	26	75
Zielonki	6	0
Pątecznica	5	21
Słupnice	5	0
Wojnicz	5	19

⁴⁰ Pełne zestawienie danych w Tabeli 2 w Aneksie

⁴¹ Suma przeciętnych miesięcznych kosztów w okresie sprawozdawczym trwającym 6 miesięcy.

gmina	Liczba osób zatrudnionych jako dzienny opiekun	Liczba dzieci pod opieką dziennego opiekuna
Razem	47	115

Źródło: sprawozdanie zbiorcze z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za okres od 1 stycznia do 30 czerwiec 2016, Małopolski Urząd Wojewódzki.

Opiekunowie zatrudnieni byli w 5 gminach: Krakowie (26 osób), gminie Zielonki (6 osób), w gminach Słupnice, Pałecznica i Wojnicz (po 5 osób). Warto wskazać, iż w gminach Zielonki i Słupnice nie było (na koniec okresu sprawozdawczego) ani jednego dziecka pod opieką dziennego opiekuna. **Gmina Zielonki jest obok miasta Krakowa jedyną gminą w powyższej tabeli, w której funkcjonują żłobki lub kluby dziecięce (2 placówki). W pozostałych gminach, w których zatrudnione były osoby w funkcji dziennego opiekuna nie ma ani żłobków ani klubów dziecięcych.**

3.2.2.2. Bilans podaży i popytu miejsc w placówkach opieki żłobkowej, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów

W celu skonfrontowania poziomu podaży i popytu, warto porównać liczebności dotyczące miejsc w żłobkach z liczbą dzieci ogółem w żłobkach i klubach dziecięcych w danym roku jak i na dzień 31.12.2015⁴², które publikowane są w BDL GUS. W wymiarze wojewódzkim, na koniec roku 2015 zajętych było 92,3% wszystkich miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych. Liczba dzieci ogółem, która w ciągu roku uczęszczała do żłobków (i klubów dziecięcych) przewyższała liczbę miejsc o 2 916 (w całym województwie).

Zgodnie z danymi ze sprawozdań gmin, na dzień 30.06.2016, 88,1% miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych było wykorzystanych (z przewagą wykorzystanych miejsc w żłobkach), co dla przypomnienia wskazano poniżej.

Tabela 9. Zestawienie liczby miejsc i liczby dzieci uczęszczających do żłobków i klubów dziecięcych w województwie małopolskim, stan na dzień 30.06.2016

Województwo małopolskie, 2016 rok	Liczba miejsc	Liczba dzieci	Odsetek wykorzystanych miejsc
żłobki	7 109	6 430	90,4%
kluby dziecięce	690	438	63,5%
suma	7 799	6 868	88,1%

Źródło: sprawozdanie zbiorcze z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za okres od 1 stycznia do 30 czerwiec 2016, Małopolski Urząd Wojewódzki.

Analizując dane dostępne w BDL GUS, warto skonfrontować informacje dotyczące liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych w stosunku do liczby dzieci, które uczęszczały do tego typu placówek w tych gminach. W 18 gminach na dzień 31.12.2015 było w żłobkach tyle dzieci, ile przewidziano miejsc. W 4 gminach wolnych było 1-2 miejsca, zaś w 3 gminach statystyki wskazują, iż dzieci na koniec 2015 roku było więcej niż miejsc wskazanych na ten rok (m. Tarnów, gmina Wieprz, gmina wiejska Limanowa).

⁴² Dane przedstawione w Tabeli 4 w Aneksie.

Najmniejszy odsetek miejsc w żłobkach, które były wykorzystane na dzień 31.12.2015 miały gminy: Nowy Targ (tylko 28,9% miejsc zajętych przez dzieci), Tuchów (45,8% zajętych miejsc), Kalwaria Zebrzydowska (51,5%) oraz Gnojnik (59,4%).

Aby zdiagnozować, w których gminach nie wszystkie miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych są wykorzystywane, porównać można liczbę miejsc ogółem oraz liczbę dzieci przebywających w placówkach ogółem (co zakłada rotację dzieci w ciągu roku). Tabela.10 wskazuje gminy, w których miejsca zostały niewykorzystane w najwyższym stopniu.

Tabela 10. Liczba miejsc w żłobkach i liczba dzieci w żłobkach ogółem w wybranych gminach (stan na rok 2015)⁴³

Nazwa	miejsca ogółem (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi)	dzieci przebywające w ciągu roku ogółem (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi)	różnica między liczbą miejsc a liczbą dzieci ogółem	stosunek liczby dzieci ogółem w ciągu roku do liczby miejsc
Zabierzów	78	72	6	92,3%
Proszowice	25	24	1	96,0%
Podegrodzie	30	26	4	86,7%
Olkusz	85	82	3	96,5%
Wolbrom	26	23	3	88,5%
Oświęcim (gmina miejska)	53	52	1	98,1%
Kalwaria Zebrzydowska	35	28	7	80,0%
Gnojni	32	26	6	81,3%
Radgoszcz	57	47	10	82,5%
Tuchów	24	12	12	50,0%
Nowy Targ (gmina miejska)	45	17	28	37,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W województwie małopolskim gmin, w których wystąpiło zjawisko niewykorzystania miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych (nawet zakładając rotację dzieci) jest 10. Największa różnica między liczbą miejsc a liczbą dzieci ogółem (w sensie większej liczby miejsc niż dzieci) była w gminach: Tuchów, Radgoszcz i Kalwaria Zebrzydowska. Jeśli weźmiemy pod uwagę, jakim odsetkiem całej liczby miejsc jest ich nadmiar, to najmniej zajętych miejsc wystąpiło w gminie Tuchów (tylko 50% miejsc było zajętych uwzględniając dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych ogółem). Dużo większy poziom wykorzystania (choć i tak jeden z najniższych biorąc pod uwagę tak zdefiniowany wskaźnik) wystąpił w gminie Kalwaria Zebrzydowska (80%), Gnojnik (81,3%) i Radgoszcz (82,5%).

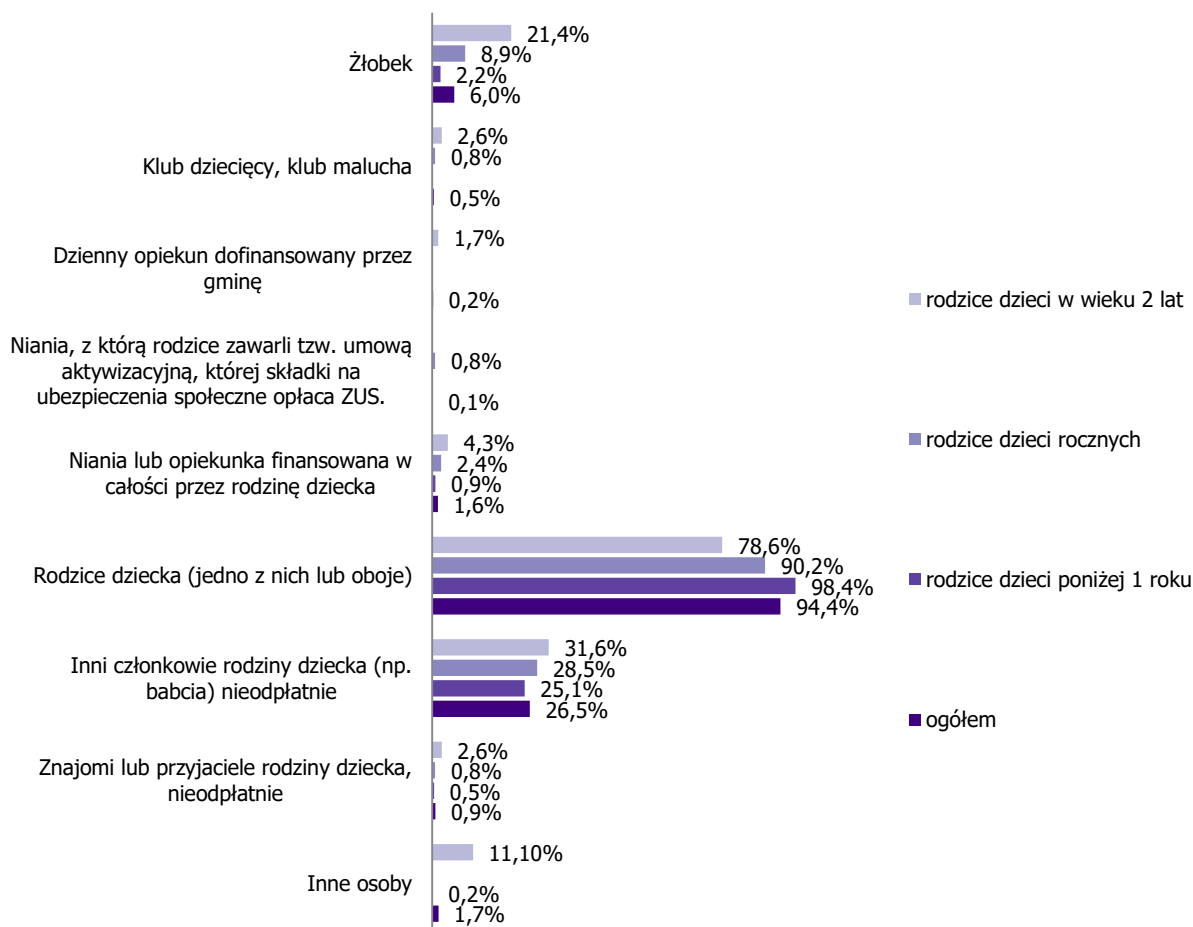
Podsumowując, niewykorzystywanie miejsc występuje w przypadku kilku gmin województwa małopolskiego, jednak nie jest to poważna skala zjawiska. Wskazać należy, iż w niemal wszystkich gminach przedstawionych w powyższej tabeli, jedynie prywatne żłobki czy kluby dziecięce świadczą opiekę nad dziećmi do lat 3. Umieszczenie w nich dziecka wiąże się zazwyczaj z większym niż w żłobkach publicznym obciążeniem finansowym. W jednej gminie, w której jest żłobek publiczny, jest to placówka nowopowstała (jest pierwszą i jedyną placówką w gminie), stąd najprawdopodobniej mniejsze obsadzenie miejsc. Konfrontując skalę zjawiska niewykorzystywania miejsc w żłobkach ze skalą niedoboru miejsc w tego typu placówkach, to pierwsze zjawisko ma raczej charakter marginalny.

Popyt na miejsca w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 w świetle badań ankietowych z rodzicami z województwa małopolskiego

W celu zdiagnozowania poziomu popytu na miejsca w placówkach opieki dla dzieci do lat trzech, w badaniu ankietowym respondenci zostali zapytani, kto opiekuje się ich dzieckiem regularnie, czyli co najmniej 10 godzin w tygodniu. Badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź, co pozwoliło na zdiagnozowanie bardziej złożonych sposobów zorganizowania opieki nad dzieckiem. Zdecydowanie największy odsetek respondentów wskazał na to, że dzieckiem opiekują się rodzice dziecka (94,4%). Nieco ponad jedna czwarta badanych wskazała na opiekę sprawowaną przez innych członków rodziny. Tylko około 6% badanych oddaje dziecko pod opiekę żłobka.

⁴³ Wszystkie dane dostępne w Tabeli 4 w Aneksie.

Wykres 3. Osoby/instytucje sprawujące opiekę nad dzieckiem respondentów regularnie, co najmniej 10 godzin w tygodniu, możliwość wielokrotnych odpowiedzi (n=820)

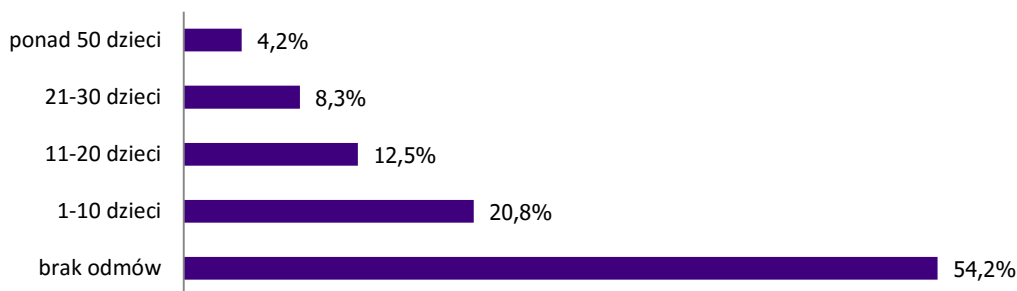
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

Warto zauważyć, że w całej populacji odsetek dzieci uczęszczających do żłobka jest stosunkowo niski (6%). Dane te są jednak spójne ze statystycznymi danymi dla województwa małopolskiego (6,3% w 2015 roku). Poziom tego wskaźnika rośnie też wraz z wiekiem dzieci, czyli im dzieci są starsze, tym odsetek uczęszczających do żłobka jest wyższy. W przypadku dzieci dwuletnich co piąte dziecko, na temat którego wypowiedzieli się uczestnicy badania, uczęszczało do żłobka. Sumując odsetek dzieci, które korzystają z wszystkich form opieki instytucjonalnej, czyli żłobka, klubu dziecięcego, dziennego opiekuna, to odsetek wzrasta do 25,7% dzieci.

3.2.2.3. Przypadki odmów przyjęcia do placówek opieki nad dziećmi do lat 3

Kwestię odmów przeanalizować można na podstawie danych uzyskanych w ramach badania małopolskich gmin. Dla każdej z badanych gmin obliczono liczbę wniosków, która do tej pory nie została rozpatrzona pozytywnie, co pozwala wskazać skalę zjawiska odmów przyjęcia do instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 (choć należy zakładać, że część wniosków może zostać w najbliższym czasie rozpatrzonych pozytywnie).

Wykres 4. Różnica między liczbą złożonych wniosków i liczbą przyjętych dzieci do placówek opieki w badanych gminach (n=24⁴⁴)

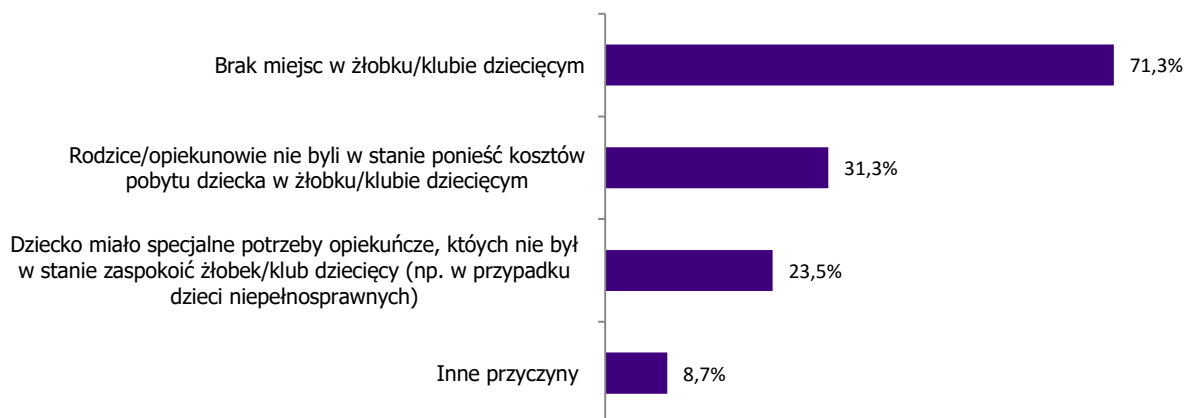

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W przypadku ponad połowy badanych gmin, nie zdiagnozowano zjawiska odmów przyjęcia do żłobków, klubów dziecięcych czy pod opiekę opiekuna dziennego. Skala odmów w przedziale 1-10 dzieci to przypadek 20,8% gmin, większe liczebności pojawiały się w mniejszym odsetku badanych jednostek.

Fakt istnienia zjawiska odmów przyjęcia do placówki opieki nad dziećmi do lat 3 został wykazany poniżej. Jego skala w przypadku różnych gmin/placówek jest zróżnicowana. Przyczyny takich sytuacji zbadano w ramach badań ankietowych z dyrektorami/kierownikami placówek.

Wykres 5. Najczęściej wskazywane przyczyny odmów przyjęcia do żłobka/klubu dziecięcego wg wypowiedzi dyrektorów/kierowników placówek⁴⁵ (n = 115)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Główną przyczyną odmów przyjęcia do żłobków jest brak miejsc. Następną w kolejności częstotliwości występowania jest bariera finansowa związana z ponoszeniem opłat za korzystanie ze żłobka lub klubu dziecięcego. Najrzadziej wskazywano na brak możliwości zaspokojenia specjalnych potrzeb dziecka przez żłobki. Niska częstotliwość tego powodu wynika przede wszystkim ze stosunkowo rzadko pojawiających się tego typu sytuacji.

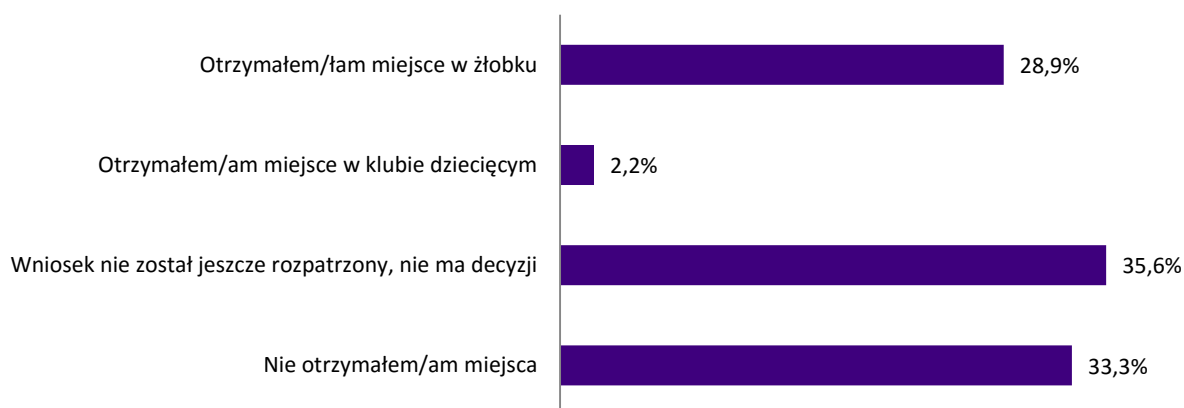
Skalę odmów można też ocenić po wypowiedziach badanych rodziców. Zapytani oni zostali w ankiecie, czy składali wniosek o miejsce w placówkach opieki nad dziećmi do lat trzech.

⁴⁴ Liczba gmin, która w ogóle dysponuje miejscami instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 oraz w których zdiagnozowano większą liczbę wniosków złożonych niż pozytywnie rozpatrzonych.

⁴⁵ Odpowiedzi wskazywane były na skali 1- 4 (1 - przyczyna występująca najczęściej, 4 – przyczyna występująca najrzadziej), na wykresie wskazano procentowo sumę odsetków wskazań „1” oraz „2”, czyli oceny danej przyczyny jako bardzo często i często występującej.

W przypadku pozytywnej odpowiedzi proszono ich o wskazanie, jaki był efekt (na moment badania) tej aplikacji.

Wykres 6. Sytuacja rodziców, którzy złożyli wniosek o miejsce w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna (n=45)

Źródło: sprawozdanie własne na podstawie badań CATI.

Wyniki pokazują, że spośród wszystkich składanych wniosków ponad jedna trzecia nie została jeszcze rozpatrzona (35,6%). Wśród rozpatrzonych wniosków niewielką przewagę miały te negatywne, które wskazywały na brak przyjęcia dziecka do placówki (33,3%) niż wskazujące na przydzielenie miejsca (32,1%).

3.2.2.4. Zjawisko niedoboru miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3

W celu dokonania oceny istnienia zjawiska niedoboru miejsc w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3, warto przeanalizować dane ze sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi do lat 3 zdawanych przez gminy. W sprawozdaniach tych wskazywane jest też liczbowo niezaspokojone zapotrzebowanie na miejsca w poszczególnych typach placówek opieki nad dziećmi do lat 3.

Tabela 11. Niezaspokojone zapotrzebowanie na miejsca w instytucjach opieki nad dzieckiem w 2016 roku.

Lp.	Wyszczególnienie	Żłobek	Klub dziecięcy	Dzienny opiekun	suma
1.	Niezaspokojone zapotrzebowanie ogółem, z tego określone na podstawie:	2 264	233	15	2 512
1.1.	list rezerwowych	1 101	49	11	1 161
1.2.	informacji uzyskanych z innych źródeł	1 163	184	4	1 351

Źródło: sprawozdanie zbiorcze z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za okres od 1 stycznia do 30 czerwiec 2016, Małopolski Urząd Wojewódzki.

W sprawozdaniu wskazano na niezaspokojone zapotrzebowanie na 2 512 miejsc w całym województwie, biorąc pod uwagę wszystkie typy opieki nad małymi dziećmi. W największym stopniu niedobór ten wskazywany był w przypadku żłobków (2 264), gdzie z samych list rezerwowych wykazano 1 101 brakujących miejsc dla dzieci. Dane w tabeli.11 dotyczą 18 gmin, w których takie niezaspokojone zapotrzebowanie zdiagnozowano. Najwięcej brakujących miejsc wskazano w Krakowie (2 000 miejsc, dotyczy żłobków), w Skawinie (118 miejsc, dotyczy klubów dziecięcych) oraz w Dąbrowie Tarnowskiej (50 miejsc w żłobkach). Pozostałe gminy, w których

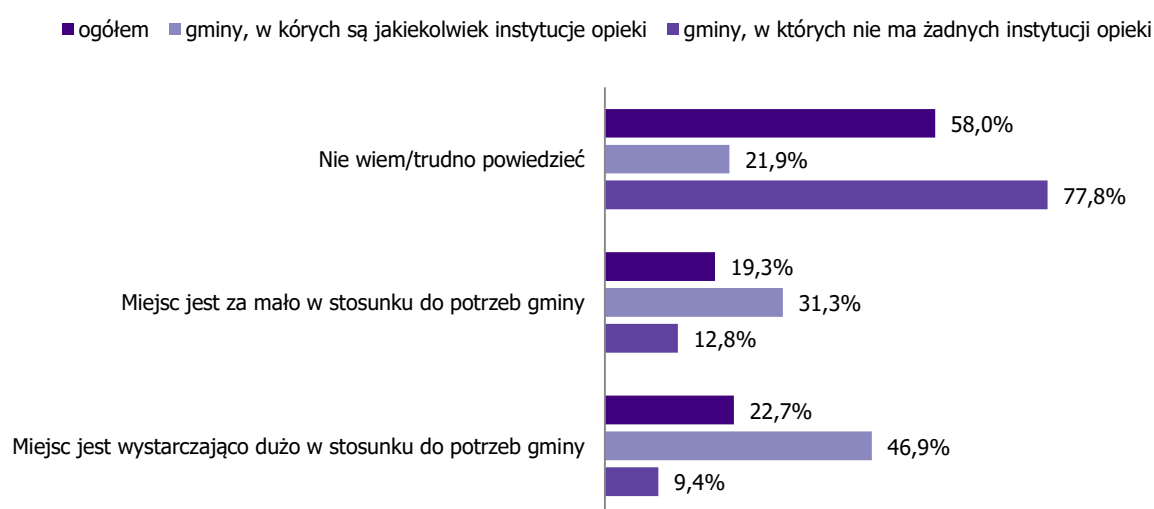
wskazano brak miejsc w placówkach oferujących opiekę nad dziećmi do lat 3: Drwinia, Proszowice, Nowy Sącz, Lisia Góra, Bolesław (pow. olkuski), Łapsze Niżne, Klucze, Niepołomice, Rabka-Zdrój, Tarnów (gmina wiejska), Pałacznica, Myślenice, Kęty i Wojnicz.

Zestawienie danych o niezaspokojonym zapotrzebowaniu z danymi o odsetku dzieci do lat 3, które w danej gminie objęte są opieką⁴⁶ wskazuje, że w następujących gminach potrzeba utworzenia jakiegokolwiek możliwości opieki nad dziećmi do lat 3 jest największa: gminy Dąbrowa Tarnowska, Drwinia, Lisia Góra, Bolesław (pow. olkuski), Łapsze Niżne. W wymienionych gminach nie ma obecnie żadnych placówek, które obejmowałyby opiekę dzieci do lat 3 (brak żłobków, klubów dziecięcych czy opiekunów dziennych) i wskazuje się na niezaspokojone zapotrzebowanie.

W pozostałych gminach, w których zanotowano niezaspokojone zapotrzebowanie, istnieje obecnie jakakolwiek opieka (w formie żłobków, klubów dziecięcych lub opiekuna dziennego), jednak w niewystarczającym zakresie.

W ramach przedmiotowego badania przeprowadzono ankietę z **przedstawicielami gmin** w województwie małopolskim. Między innymi zapytano ich, czy w ich gminie wg ich rozeznania liczba miejsc w żłobkach i innych formach opieki nad dziećmi do lat 3 jest wystarczająca. W zestawieniu danych uwzględniono funkcjonowanie jakichkolwiek instytucji opieki nad małymi dziećmi w danej gminie (żłobków, klubów dziecięcych, opiekunów dziennych).

Wykres 7. Ocena liczby miejsc w ramach różnych form opieki instytucjonalnej w badanych gminach, n=181

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Zasadniczo przedstawiciele gmin mieli problem z oceną adekwatności liczby miejsc dla dzieci do lat 3 do potrzeb mieszkańców – aż 58% ogółem wskazało odpowiedź „nie wiem/trudno powiedzieć”. Bardziej niezdecydowani/niezorientowani byli przedstawiciele tych gmin, w których takiej oferty w ogóle nie było (aż 77,8% badanych). Na niedobór miejsc w instytucjach opieki wskazało 19,3% ogółu badanych, częściej w tych gminach, w których infrastruktura związana z opieką instytucjonalną nad małymi dziećmi istnieje.

Wśród **badanych dyrektorów i kierowników żłobków i klubów dziecięcych** przekonanie o niedoborze miejsc jest zdecydowanie bardziej powszechne – 55,4% spośród badanych z tej grupy stwierdziło, iż w ich gminie jest niedobór miejsc w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3, 26,8%

⁴⁶ Pełne zestawienie danych w tym zakresie w Tabeli 1 w Aneksie.

twierdzi, że liczba miejsc jest adekwatna do potrzeb. Wśród pracowników badanych placówek, 47,0% uważa, iż miejsc jest niewystarczająca liczba, 29,2% - że miejsc jest tyle, ile aktualnie potrzeba w gminie.

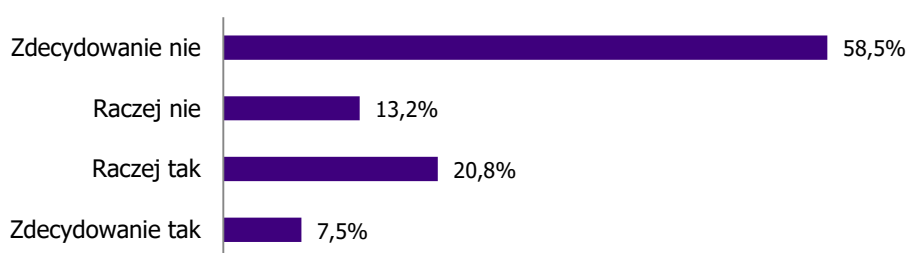
W badaniach ankietowych z przedstawicielami gmin poruszono bezpośrednio problem braku miejsc w instytucjach opieki nad małymi dziećmi. Respondenci poproszeni zostali o wskazanie choć orientacyjnej liczby miejsc, jakich brakuje w gminie w instytucjach opieki nad małymi dziećmi. W przypadku 2 gmin wskazano, iż nie ma takich braków. Maksymalna liczba brakujących miejsc to 200, zaś średnio brakuje ok. 30 miejsc (przy dużym odchyleniu standardowym można mówić o dużym zróżnicowaniu w tym względzie).

W ramach badania z przedstawicielami gmin poproszono respondentów o wskazanie liczby wniosków o przyjęcie do placówek opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie). Liczba wskazanych wniosków wahała się od 7 do 4 000, średnia wyniosła 203, zaś mediana 25. Wartości dotyczące liczby wniosków pozytywnie rozpatrzonych są niższe, wahały się od 7 do 440, średnia wyniosła 203, mediana zaś 22.

W celu zdiagnozowania zjawiska niedoboru miejsc w placówkach opieki, w ramach badania ankietowego zapytano również rodziców dzieci do lat trzech o doświadczenia związane z procesem starania się o miejsce w placówkach opieki.

Badani rodzice dzieci, które uczęszczają do **żłobka lub klubu dziecięcego**, zostali zapytani o to, czy doświadczyli problemów z umieszczeniem dziecka w tego typu placówce.

Wykres 8. Deklaracje co do tego, czy rodzice dzieci, które uczęszczają do żłobka/klubu dziecięcego doświadczyli problemów z zapewnieniem dziecku miejsca w instytucji opieki (n=53)

Źródło: sprawozdanie własne na podstawie badań CATI.

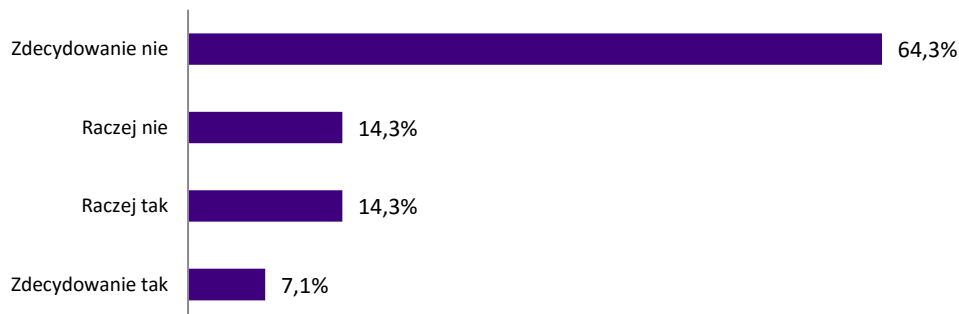
Znacznie ponad połowa respondentów nie doświadczyła tego typu problemów (71,7%) odpowiedzi „zdecydowanie nie” oraz „raczej nie”. 28,3% rodziców małych dzieci napotkała trudności w tym względzie. Wśród rodziców dzieci w klubach dziecięcych, żaden badany nie doświadczył problemów z zapisaniem dziecka do tego typu placówki.

Problemy, które najczęściej wskazywali respondenci to **konieczność czekania na to, aż zwolni się miejsce w żłobku** (66,7% odpowiedzi rodziców, których dzieci uczęszczają do żłobka), 9,5% respondentów wskazywała na brak informacji na temat dostępności i oferty żłobków. Inne potencjalne trudności wskazało mniej niż 5% respondentów: zbyt wysokie opłaty, trudności z dopełnieniem formalności związanych z zapisaniem dzieci do żłobka, trudności ze znalezieniem żłobka, który odpowie na potrzeby związane z niepełnosprawnością lub chorobami przewlekłymi dziecka czy uciążliwy dojazd do placówki.

Żaden z badanych respondentów nie miał problemów z zapewnieniem dziecku miejsca u **opiekuna dziennego**.

W ramach badania ankietowego zapytano również o dostępność formy opieki nad małymi dziećmi, jaką jest **opieka niani lub opiekunki**.

Wykres 9. Deklaracje co do tego, czy rodzice dzieci, którymi opiekuje się niania/opiekunka doświadczyli problemów z zapewnieniem dziecku opieki tego typu, (n=14)

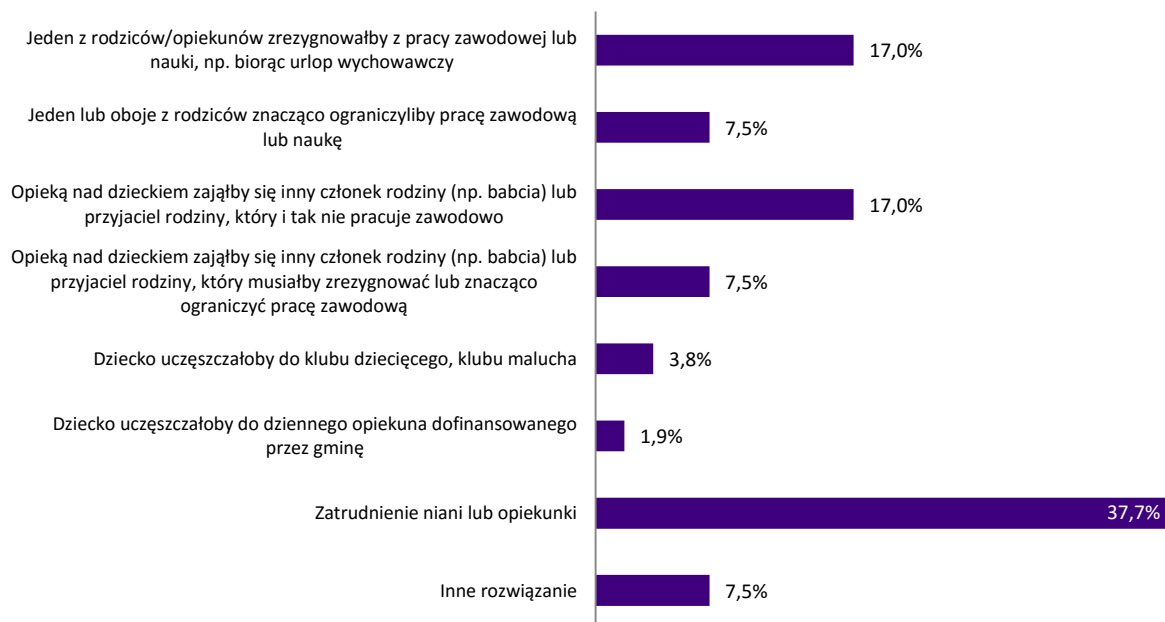
Źródło: sprawozdanie własne na podstawie badań CATI.

Znacząca większość badanych znalazła opiekunkę/nianię dla swojego dziecka bez większych problemów (78,6% odpowiedzi wskazujących na brak problemów). Jeśli pojawiały się jakieś trudności, to wskazywano na brak możliwości znalezienia niani/opiekunki godnej zaufania, brak niań/opiekunek w miejscu zamieszkania badanego oraz brak informacji na temat dostępnych w okolicy niań/opiekunek.

3.2.2.5. Skala rzeczywistego zapotrzebowania

Z punktu widzenia planowania opieki nad dzieckiem istotne jest, jakie realne alternatywy widzą rodzice w przypadku, gdy nie mogą umieścić dziecka w żłobku.

Wykres 10. Sposoby, jakie wybraliby rodzice dzieci obecnie uczęszczających do żłobka lub klubu dziecięcego, gdyby nie dostało się ono do takiej placówki (n=53)

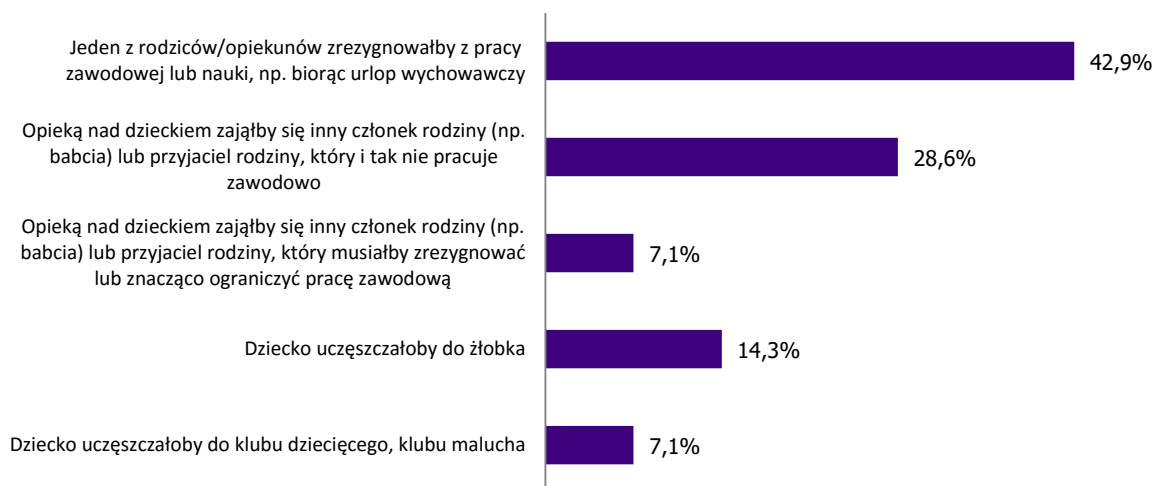
Źródło: sprawozdanie własne na podstawie badań CATI.

Rodzice dzieci uczęszczających do żłobka i klubu dziecięcego wskazywali najczęściej, iż w sytuacji, gdyby miejsca w tego typu placówce nie dostali, zdecydowałoby się na zatrudnienie opiekunki lub niani (37,7%). Nieco rzadziej wskazywano na zaangażowanie do opieki innego członka rodziny, który i tak nie pracuje zawodowo lub rezygnację z pracy lub nauki jednego z rodziców (np. poprzez urlop wychowawczy) – po 17% badanych mających dzieci w żłobku/klubie dziecięcym. *Inne rozwiązania* podawane przez rodziców, to przede wszystkim poszukiwanie żłobka prywatnego (w przypadku respondentów, których dzieci uczęszczają do żłobka publicznego), choć niektórzy respondenci wskazywali, iż taki sposób opieki nad dzieckiem wiązałby się z poważnym obciążeniem domowego budżetu.

Rodzice dzieci, które pozostają pod opieką **opiekuna dziennego** deklarowali, iż jeśli nie udałoby się uzyskać miejsca w tego typu instytucji opieki, jeden z rodziców musiałby zrezygnować z wykonywania pracy, np. przechodząc na urlop wychowawczy.

Rodziców zatrudniających **nianie lub opiekunki** do opieki zapytano o to, w jaki sposób zapewniliby opiekę dziecku do lat trzech, jeśli nie udałoby im się znaleźć odpowiedniej osoby.

Wykres 11. Sposoby, jakie wybrałoby rodzicem których dziećmi opiekują się opiekunka lub niania, gdyby nie udało się znaleźć osoby, która zaopiekowałaby się ich dzieckiem, (n=14)

Źródło: sprawozdanie własne na podstawie badań CATI.

Zdecydowanie najczęściej alternatywnym rozwiązaniem w przypadku braku możliwości zatrudnienia niani do opieki nad dzieckiem jest decyzja o zaprzestaniu wykonywania pracy i np. przejście na urlop wychowawczy (42,9%). Nieco rzadziej (28,6%) wskazywano na sytuację, w której opieką nad dzieckiem zajęłaby się inna osoba z rodziny, która i tak nie pracuje (np. babcia). Instytucjonalna forma opieki w postaci żłobka czy klubu dziecięcego to niemal równie częsta alternatywa – wskazało na nią 21,4% badanych. Zauważyć należy jednak, że najczęściej w przypadku braku możliwości zatrudnienia opiekunki, wskazywano na to, że rodzice gotowi byłiby podjąć decyzję o rezygnacji z pracy na rzecz zajęcia się opieką nad dzieckiem osobiście.

Istotne, z punktu widzenia oceny skali rzeczywistego zapotrzebowania, jest wskazanie, na ile powszechne jest zjawisko umieszczania dzieci w placówkach opieki zlokalizowanych w gminach innych niż gmina zamieszkania (np. w gminie zatrudnienia).

Wykres 12. Lokalizacja żłobka/klubu dziecięcego, do którego uczęszczają dzieci badanych (n=53)

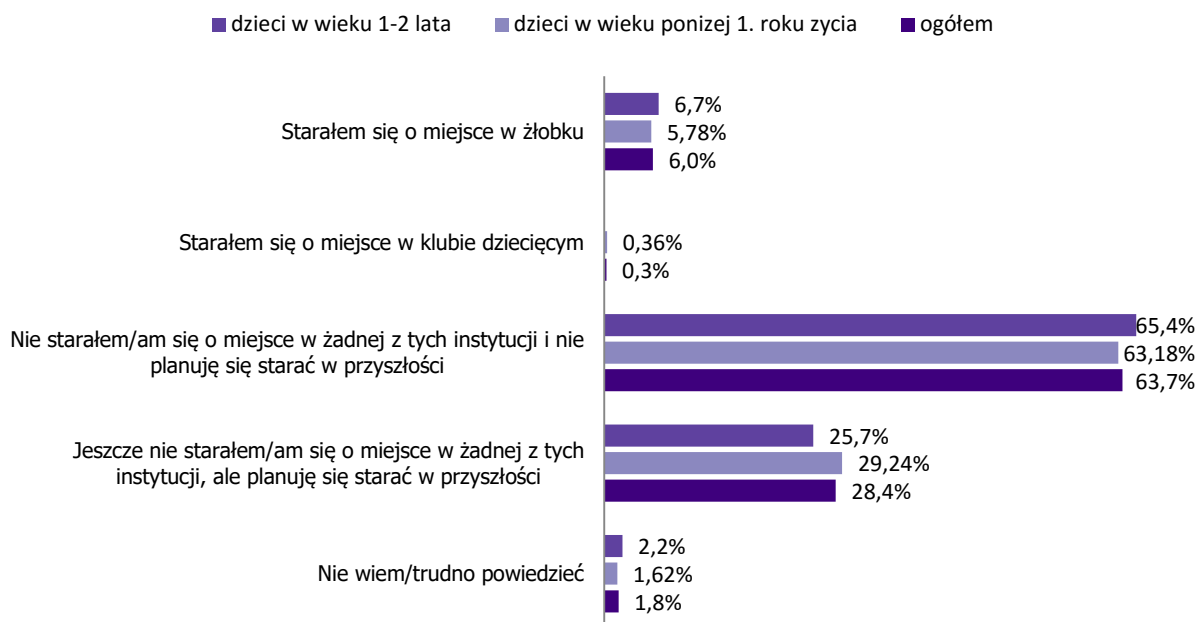
Źródło: sprawozdanie własne na podstawie badań CATI.

Niemal w połowie przypadków (47,2%) żłobek/klub dziecięcy znajduje się w miejscowości, w której mieszka dziecko. W 39,6% przypadków placówka znajduje się w tej samej dzielnicy. W tej samej gminie, choć w innej miejscowości znajduje się żłobek/klub dziecięcy w 13,2% przypadków. Rozkład wyników pokazuje, że **dzieci badanych rodziców w 100% uczęszczały do żłobków i klubów dziecięcych zlokalizowanych w gminie zamieszkania** (choć nie zawsze w tej samej miejscowości).

Wybór samodzielnej opieki nad dzieckiem przez jednego z rodziców

Jak wskazano już wcześniej, istotny odsetek badanych rodziców (89,8%) wskazał, że ich dzieckiem do lat 3 zajmuje się jego rodzic. Może to być sytuacja przejściowa (oczekiwanie na miejsce w placówce) lub trwała, związana z decyzją o chęci samodzielnej opieki nad dzieckiem

Wykres 13. Deklaracje badanych rodziców, którzy nie korzystają obecnie z żadnej formy opieki, czy złożyli wnioszek o przyznanie dziecku miejsca w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna (n=736)

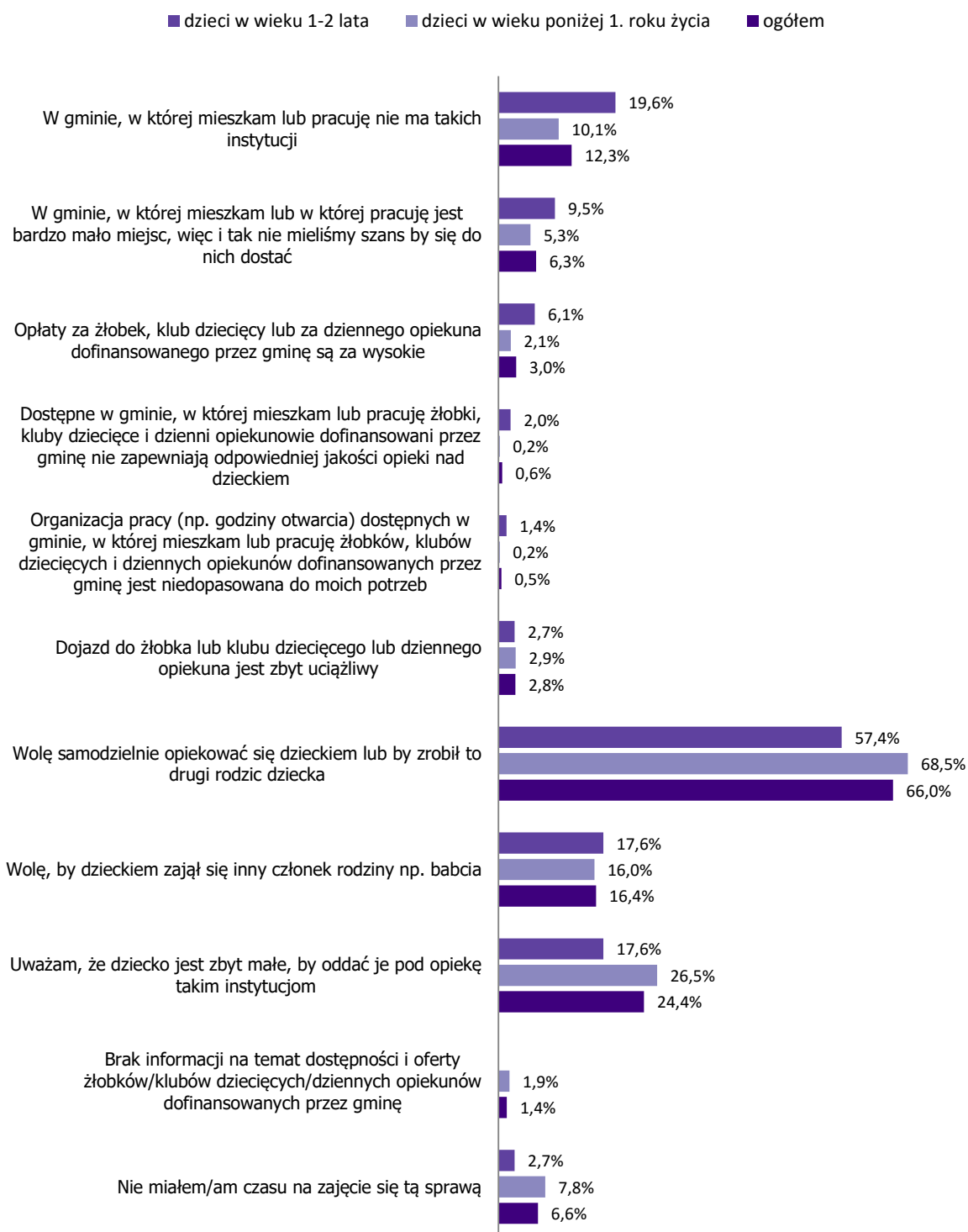

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

Dokładnie 6% badanych rodziców złożyło już wnioszek o przyjęcie do żłobka (5,8%) lub klubu dziecięcego (0,4%). Nieco większy odsetek takich przypadków jest wśród rodziców dzieci powyżej 1 roku życia, jednak wciąż jest to odsetek niewielki. Ponad połowa badanych deklaruje, że nie planuje

starać się o miejsce w żadnej instytucji (63,7% ogółem), 28,4% spośród nich planuje starać się o miejsce w placówce opieki w przyszłości.

Wykres 14. Przyczyny niezłożenia wniosku o miejsce w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna wśród badanych rodziców/opiekunów (n=892)

Źródło: sprawozdanie własne na podstawie badań CATI.

Zdecydowanie najczęściej uzasadnieniem niestaranja się o miejsce w instytucjonalnych formach opieki jest przekonanie czy decyzja o samodzielnej opiece nad dzieckiem przez rodziców/opiekunów (66% badanych). W tym względzie nie ma różnic pomiędzy mieszkańcami miast i terenów wiejskich

(niemal taki sam odsetek odpowiedzi w obu grupach badanych). Nieco częściej takie przekonanie było charakterystyczne dla rodziców najmłodszych dzieci (68,5%), choć samodzielna opieka nad dziećmi w wieku 1-2 lat to decyzja 57,4% badanych. Dość często rodzice deklarują, że wolą, aby ich dzieckiem opiekował się ktoś z rodziny, co również wzmacnia deklarację, iż wg nich dziecko jest zbyt małe, by oddać je pod opiekę takim instytucjom (17,6% odpowiedzi). Kwestia dostępności placówek opieki nad dziećmi do lat trzech to powód, dla którego nie składał wniosku o przyjęcie do takiej instytucji niemal co trzeci badany, jako że 19,6% respondentów wskazało, iż w gminie w której mieszkają lub pracują nie ma takiej instytucji, a 9,5% deklarowało niedostateczną liczbę miejsc w istniejących w ich gminie placówkach (w sumie 29,1%). Brak instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 w gminie zamieszkania respondenta to przyczyna częściej wskazywana przez badanych zamieszkujących tereny wiejskie (20,6% badanych ze wsi, 7,7% badanych z obszarów miejskich). Różnice w częstotliwości wskazywania powodów niezłożenia wniosku o miejsce w placówce opieki pomiędzy badanymi ze wsi i miasta widać również w rozkładzie odpowiedzi *dojazd do żłobka lub klubu dziecięcego lub dziennego opiekuna jest zbyt uciążliwy* – 6% badanych z terenów wiejskich wskazywało tę odpowiedź, a jedynie 1,3% mieszkańców miast. Ci ostatni częściej uzasadniali brak złożenia wniosku przekonaniem, iż dziecko jest zbyt małe, by oddać go pod opiekę takich instytucji (25,5% w miastach, 16,6% na wsi).

W ramach badania realizowanego z dyrektorami żłobków i przedszkoli, poproszono respondentów o ustosunkowanie się do stwierdzenia *Większość rodziców dzieci do lat 3 w gminie, w której jest mój żłobek woli, gdy ich dzieckiem zajmuje się ktoś z rodziny (np. mama lub babcia), a ze żłobków i klubów dziecięcych korzysta wtedy, gdy nikt z rodziny nie może zająć się dzieckiem*. Wśród badanych 37,5% zgodziło się z tym stwierdzeniem, 51,2% respondentów zaś wskazała odpowiedzi „raczej się nie zgadzam” lub „w ogóle się nie zgadzam”. Pracowników z badanych placówek również poproszono o ustosunkowanie się do tak sformułowanego stwierdzenia. Ta grupa badana nieznacznie częściej wyrażała, iż nie zgadza się z nim (51,8% odpowiedzi *w ogóle się nie zgadzam* i *raczej się nie zgadzam*), zaś 39,0% zgodziło się z taką opinią.

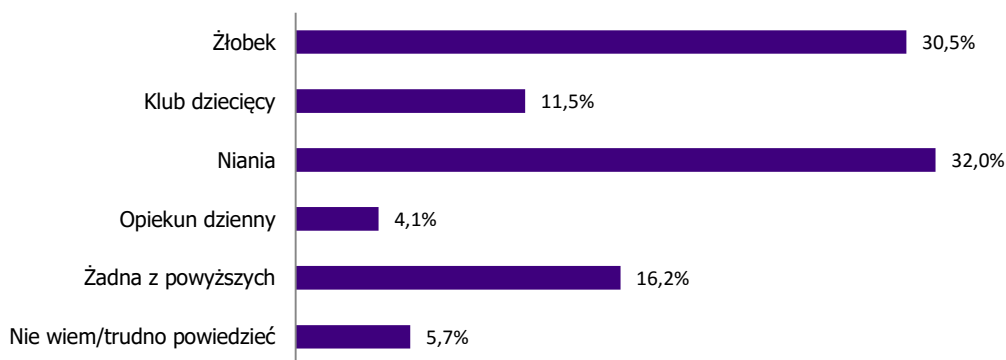
3.2.3. Kreowanie podaży na miejsca w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3

3.2.3.1. Preferencje rodziców co do form opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3

Preferencje rodziców co do wyboru formy opieki nad dzieckiem do lat 3

Rodzice dzieci do lat trzech, którzy brali udział w badaniu ankietowym, mieli możliwość wskazania swoich preferencji co do formy opieki, która byłaby dla nich najbardziej dogodna w przypadku podobnej dostępności terytorialnej i finansowej.

Wykres 15. Deklaracje badanych co do tego, na którą formę opieki by się zdecydowali, jeśli wszystkie te formy kosztowałyby tyle samo i były dostępne w najbliższej okolicy (n=820)

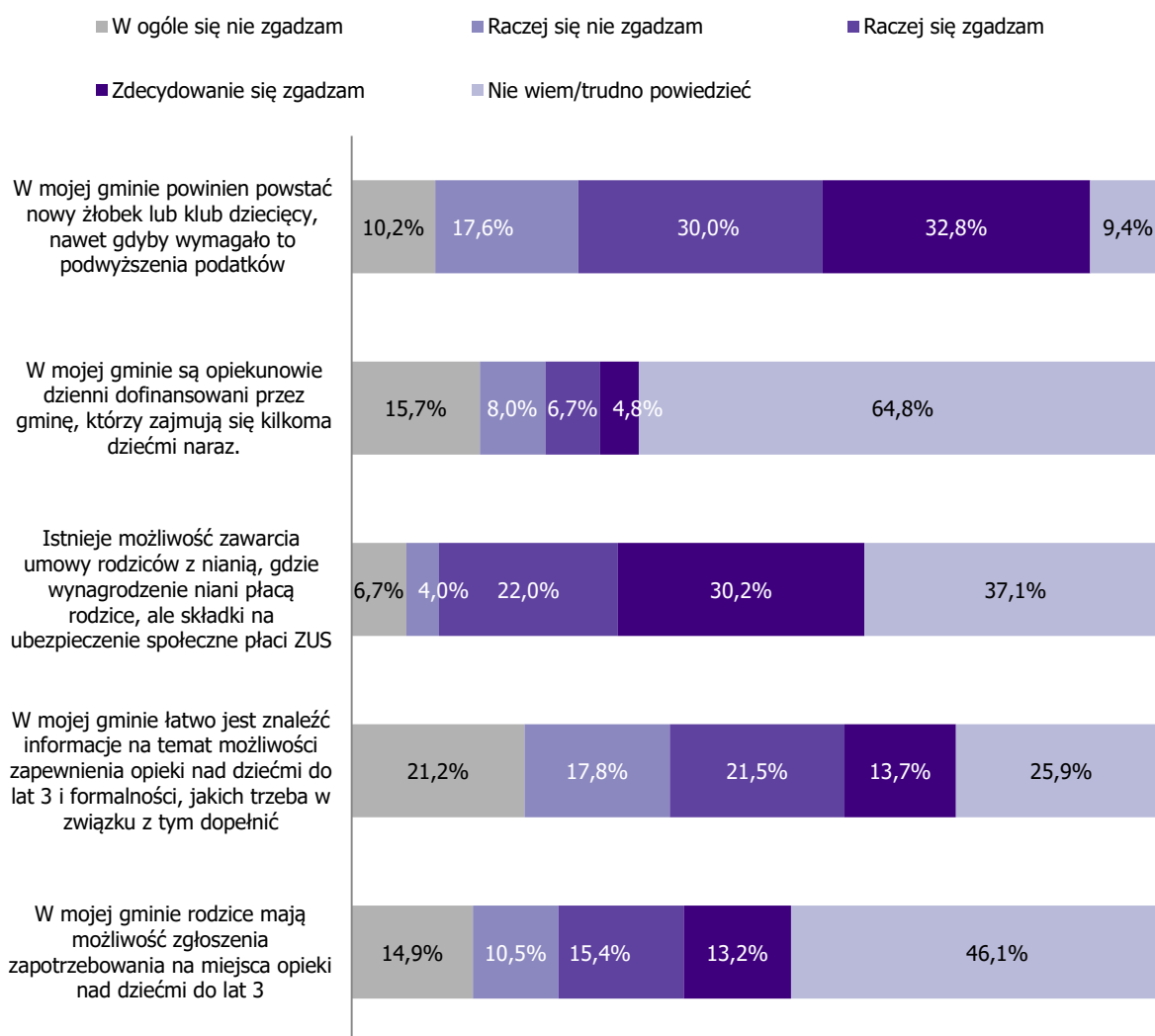
Źródło: sprawozdanie własne na podstawie badań CATI.

Preferencje badanych rodziców okazują się być podzielone. Najczęściej wskazywano na nianię (32%), choć żłobek był preferowany tylko nieznacznie rzadziej (30,5%). Instytucja klubu dziecięcego i opiekuna dziennego jest mniej popularna wśród badanych rodziców.

3.2.3.2. Ocena stanu infrastruktury i potrzeb w tym zakresie w gminie w opinii rodziców dzieci do lat 3

W ramach badania poproszono o weryfikację zestawu twierdzeń dotyczących opieki instytucjonalnej w gminie ich zamieszkania.

Wykres 16. Deklaracje respondentów, na ile zgadzają się z poszczególnymi twierdzeniami, (n=820)

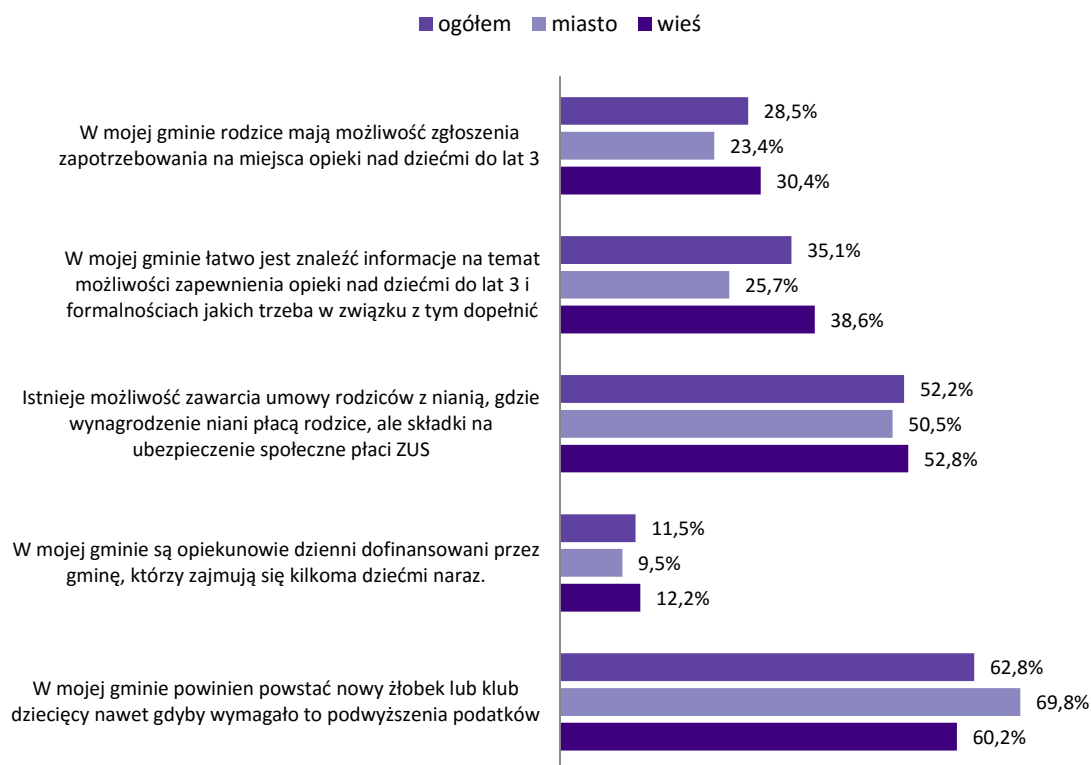

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych.

Większość badanych rodziców dzieci do lat trzech (62,8%) uważa, że w ich gminie powinien powstać nowy żłobek lub klub dziecięcy, nawet jeśli wymagałoby to podniesienia podatku. Respondenci nie są zorientowani w kwestii dostępności opiekuna dziennego, ale patrząc na skalę wykorzystania tej formy opieki, jest to zrozumiałe. Ważne jest jednak, aby zwiększać poziom świadomości istnienia tego typu formy opieki. Około połowy badanych była świadoma istnienia możliwości zawarcia umowy z nianią w formie umowy, w ramach której składki na ubezpieczenie płaci ZUS. Dostępność informacji na temat możliwości zapewnienia opieki dzieciom do lat 3 w gminie zamieszkania nie jest oceniona zbyt wysoko – 29% respondentów negatywnie oceniło dostępność tego typu danych, 25,9% nie miało takiej wiedzy (co również nie świadczy dobrze o dostępności tego typu informacji). Badani nie orientowali się, czy w ich gminie można zgłaszać zapotrzebowanie na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 (46,1% odpowiedzi „nie wiem”). Tylko 28,6% respondentów stwierdziło, że taka możliwość według nich jest.

Aby wychwycić ewentualne różnice w poziomie świadomości i wskaźników poziomu popytu na usługi opieki instytucjonalnej dzieci do lat 3, na poniższym wykresie przedstawiono te same dane, jednak w innym ujęciu. Wskazano jedynie odpowiedzi pozytywne („zdecydowanie się zgadzam” oraz „raczej się zgadzam”) w podziale na respondentów zamieszkujących miasta i tereny wiejskie.

Wykres 17. Odsetek respondentów ogółem, zamieszkujących w miastach i na wsi, którzy zgadzają się ze wskazanymi twierdzeniami (suma odpowiedzi „raczej się zgadzam” i „zdecydowanie się zgadzam”), n=820

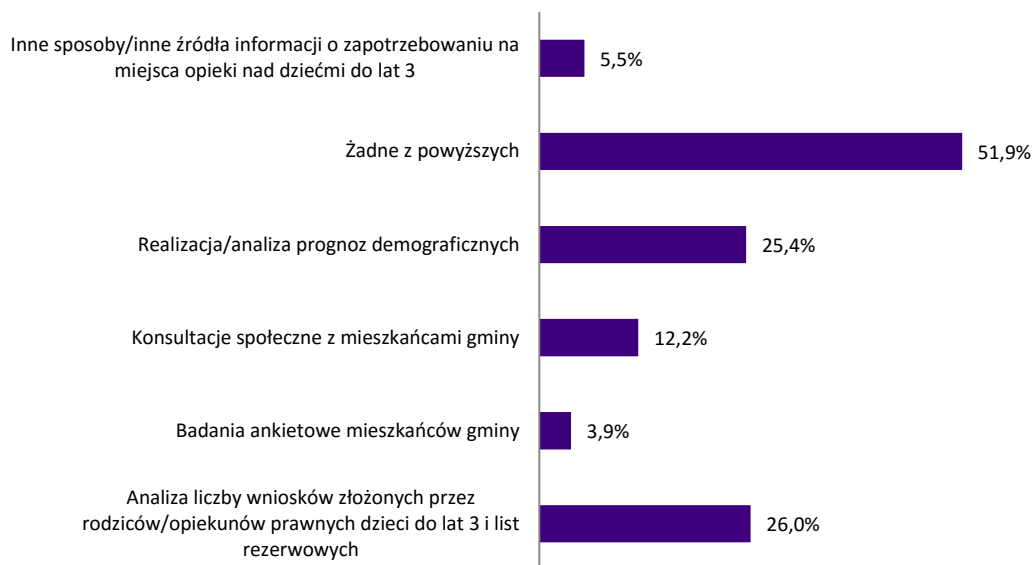
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

Respondenci zamieszkujący miasta nieco częściej zgadzali się, iż w ich gminie potrzeba nowych żłobków lub klubów dziecięcych. W nieco mniejszym stopniu niż mieszkańcy wsi zgadzali się ze stwierdzeniem na temat funkcjonowania instytucji opiekuna dziennego (ale rzadziej niż zamieszkujący wieś wskazywali na swoją niewiedzę w tym temacie – 58,1% mieszkańców miast i 67,2% mieszkańców wsi nie wiedziało, czy funkcjonuje u nich ta forma opieki). Badani zamieszkujący tereny wiejskie częściej pozytywnie oceniali łatwość w wyszukiwaniu informacji na temat możliwości zapewnienia opieki nad małymi dziećmi - 38,6% w porównaniu z 25,7% badanych z miast. Podobnie częściej uważali, że w ich gminie możliwe jest zgłaszanie zapotrzebowania na tego typu opiekę.

3.2.3.3. Sposoby dokonywania rozeznania dotyczącego rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 przez gminy

Badania zrealizowane z przedstawicielami gmin wskazują, jakie gminy wykorzystują sposoby, aby dokonać rozeznania dotyczącego rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 w gminie.

Wykres 18. Sposoby dokonania rozeznania przez gminy w zakresie rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 w gminie, n=181

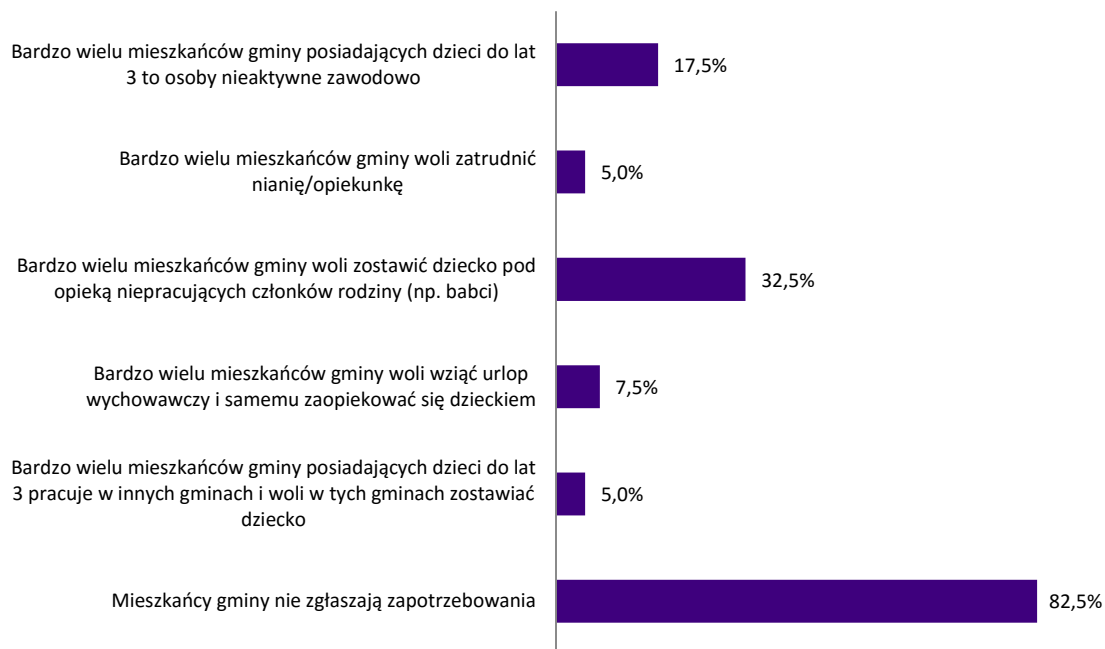

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Najczęściej wskazywano na brak prowadzenia działań nakierowanych na rozeznanie zapotrzebowania na miejsca w żłobkach/klubach dziecięcych. Co czwarty badany przedstawiciel gminy wskazał na realizację bądź analizę prognoz demograficznych, podobny odsetek badanych wskazywał na analizę liczby wniosków złożonych przez rodziców małych dzieci i list rezerwowych. Często są również konsultacje społeczne z mieszkańcami gminy (takie wskazania pojawiały się również jako „inne sposoby” – wskazując na formę rozmów z mieszkańcami lub na zebraniach wiejskich). Inne sposoby to również konsultacje z przedszkolami na temat chęci zapisania małych dzieci (poniżej 3 lat) oraz konsultacje z prowadzącymi żłobki (w przypadku żłobków prywatnych).

W przypadku, gdy gminy deklarowały, że na ich terenie nie ma konieczności zwiększania liczby miejsc w żłobkach i innych instytucjach opieki, proszono ich o wskazanie uzasadnienia takiego przekonania.

Wykres 19. Uzasadnienie przedstawicieli gmin dla przekonania, iż nie ma potrzeby zwiększania liczby miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów w ich gminie (możliwość wielokrotnych odpowiedzi), n=60

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Zdecydowanie najczęściej przedstawiciele badanych gmin wskazywali, iż wedle ich wiedzy mieszkańcy nie zgłaszają zapotrzebowania (opinia 82,5% badanych), co trzeci wskazał na preferencje mieszkańców gminy, aby małe dzieci zostawiać pod opieką innych osób z rodziny (np. babci). Wskazywano również na niską aktywność zawodową rodziców dzieci do lat 3, co wpływa na możliwość samodzielnej opieki nad dziećmi (17,5%).

3.2.3.4. Działania podejmowane przez gminę w zakresie rozwoju infrastruktury i promocji instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3

Badane gminy zapytano o to, czy wykonywali działania w obszarze rozwoju infrastruktury opieki instytucjonalnej dla dzieci do lat 3 na terenie gminy.

Zasadniczo stwierdzić można, iż gminy dość rzadko podejmują działania związane z poprawą sytuacji w obszarze dostępności opieki nad dziećmi do lat 3. Najczęściej (choć dość rzadko) gminy wskazywały na podjęcie prac nad utworzeniem nowego żłobka (12,7% badanych gmin). Jeszcze rzadziej wskazywano na podejmowanie działań informacyjno-promocyjnych skierowanych do mieszkańców gminy na temat żłobków (10,5%). Utworzenie nowego żłobka zadeklarowało jedynie 7,7% badanych gmin, zaś klubu dziecięcego – 3,9%. Sporadycznie zdarzały się deklaracje dotyczące działań na rzecz wspierania instytucji dziennych opiekunów.

Tabela 12. Działania podjęte przez gminy w zakresie rozwoju/wspierania miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, n=181

	Nie (%)	Tak (%)	nie wiem/trudno powiedzieć (%)
Utworzenie nowego żłobka	89,0	7,7	3,3
Zakup miejsc dla mieszkańców gminy w żłobkach prowadzonych przez osobę fizyczną lub osobę prawną inną niż gmina lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej innej niż gminna	89,5	3,9	6,6
Utworzenie nowego klubu dziecięcego	92,8	3,9	3,3
Zakup miejsc dla mieszkańców gminy w klubach dziecięcych prowadzonych przez osobę fizyczną lub osobę prawną inną niż gmina lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej innej niż gminna	92,3	1,1	6,6
Zwiększenie liczby zatrudnionych dziennych opiekunów w stosunku do 2014 r.	93,4	1,1	5,5
Dofinansowanie wyżywienia dla dzieci pozostających pod opieką dziennych opiekunów.	93,4	0,6	6,1
Przeprowadzenie lub dofinansowanie obowiązkowego 160-godzinnego szkolenia dla dziennych opiekunów lub 40-godzinnego szkolenia uzupełniającego zgodnie z art. 39 ust. 1. pkt. 6) Ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3	90,6	2,2	7,2
Przeprowadzenie lub dofinansowanie innych (nieobowiązkowych) szkoleń/kursów dla dziennych opiekunów	92,3	1,1	6,6
Przeprowadzenie lub dofinansowanie (nieobowiązkowych) szkoleń/kursów dla pracowników żłobków i/lub klubów dziecięcych	90,1	2,8	7,2
Rozpoczęcie prac (np. analizy, badania rynku, poszukiwanie źródeł finansowania etc.) nad utworzeniem nowego żłobka lub klubu dziecięcego	76,2	12,7	11,0
Działania informacyjno-promocyjne skierowane do mieszkańców gminy na temat żłobków (np. promowanie usług oferowanych przez żłobki w gminie)	79,0	10,5	10,5
Działania informacyjno-promocyjne skierowane do mieszkańców gminy na temat klubów dziecięcych (np. informowanie o możliwości skorzystania z tej alternatywnej wobec żłobków formy opieki nad dzieckiem do lat 3)	80,1	7,2	12,7
Działania informacyjno-promocyjne skierowane do mieszkańców gminy na temat dziennych opiekunów (np. informowanie o możliwości skorzystania z tej alternatywnej wobec żłobków formy opieki nad dzieckiem do lat 3)	81,8	5,5	12,7
Działania informacyjno-promocyjne skierowane do mieszkańców gminy na temat możliwości zawarcia przez rodziców dziecka do lat 3 tzw. umowy aktywizacyjnej z nianią, w ramach której wynagrodzenie niani płacą rodzice, ale składki na ubezpieczenie społeczne odprowadza ZUS, a nie rodzice (np. informowanie o takiej możliwości, pomoc w sporządzeniu umowy aktywizacyjnej)	77,3	7,7	14,9
Inne działania na rzecz zwiększenia dostępności do usług opieki nad dziećmi do lat 3	80,1	5,5	14,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Istotne z punktu widzenia analizy sytuacji w poszczególnych gminach jest prześledzenie, na ile zdiagnozowane (przez samą gminę) braki przekładają się na działania samorządu w zakresie polepszenia sytuacji w obszarze opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3. Dlatego wskazane powyżej dane przefiltrowano pod kątem zdiagnozowania przez gminę braków w zakresie miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3. Odpowiedzi w tabeli poniżej pokazano ze względu na opinię danej gminy co do tego, czy na jej terenie jest wystarczająco czy niewystarczająco miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3.

Tabela 13. Działania podjęte przez gminy, w podziale ze względu na opinię przedstawiciela gminy, czy na jej terenie miejsc opieki jest wystarczająco, czy nie, n1=41, n2=35, n3=105

Działania	1. gminy, które deklarują, że jest u nich wystarczająco dużo miejsc [%]	2. gminy, które deklarują, że jest u nich zbyt mało miejsc [%]	3. gminy, które nie wiedzą, czy miejsc jest wystarczająco w ich gminie [%]
Utworzenie nowego żłobka	2,4	20	5,7
Zakup miejsc dla mieszkańców gminy w żłobkach prowadzonych przez osobę fizyczną lub osobę prawną inną niż gmina lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej innej niż gminna	7,3	2,9	2,9
Utworzenie nowego klubu dziecięcego	4,9	11,4	1
Zakup miejsc dla mieszkańców gminy w klubach dziecięcych prowadzonych przez osobę fizyczną lub osobę prawną inną niż gmina lub jednostkę nieposiadającą osobowości prawnej innej niż gminna	4,9	5,7	6,7
Zwiększenie liczby zatrudnionych dziennych opiekunów w stosunku do 2014 r.	2,4	5,7	5,7
Dofinansowanie wyżywienia dla dzieci pozostających pod opieką dziennych opiekunów.	2,4	2,9	7,6
Przeprowadzenie lub dofinansowanie obowiązkowego 160-godzinnego szkolenia dla dziennych opiekunów lub 40-godzinnego szkolenia uzupełniającego zgodnie z art. 39 ust. 1. pkt. 6) Ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3	4,9	11,4	6,7
Przeprowadzenie lub dofinansowanie innych (nieobowiązkowych) szkoleń/kursów dla dziennych opiekunów	4,9	5,7	6,7
Przeprowadzenie lub dofinansowanie (nieobowiązkowych) szkoleń/kursów dla pracowników żłobków i/lub klubów dziecięcych	4,9	8,6	6,7
Rozpoczęcie prac (np. analizy, badania rynku, poszukiwanie źródeł finansowania etc.) nad utworzeniem nowego żłobka lub klubu dziecięcego	9,8	28,6	8,6
Działania informacyjno-promocyjne skierowane do mieszkańców gminy na temat żłobków (np. promowanie usług oferowanych przez żłobki w gminie)	24,4	14,3	3,8
Działania informacyjno-promocyjne skierowane do mieszkańców gminy na temat klubów dziecięcych (np. informowanie o możliwości skorzystania z tej alternatywnej wobec żłobków formy opieki nad dzieckiem do lat 3)	17,1	8,6	2,9
Działania informacyjno-promocyjne skierowane do mieszkańców gminy na temat dziennych opiekunów (np. informowanie o możliwości skorzystania z tej alternatywnej wobec żłobków formy opieki nad dzieckiem do lat 3)	9,8	11,4	1,9
Działania informacyjno-promocyjne skierowane do mieszkańców gminy na temat możliwości zawarcia przez rodziców dziecka do lat 3 tzw. umowy aktywizacyjnej z nianią, w ramach której wynagrodzenie niani płacą rodzice, ale składki na ubezpieczenie społeczne odprowadza ZUS, a nie rodzice (np. informowanie o takiej możliwości, pomoc w sporządzeniu umowy aktywizacyjnej)	17,1	5,7	4,8
Inne działania na rzecz zwiększenia dostępności do usług	7,3	11,4	2,9

Działania	1. gminy, które deklarują, że jest u nich wystarczająco dużo miejsc [%]	2. gminy, które deklarują, że jest u nich zbyt mało miejsc [%]	3. gminy, które nie wiedzą, czy miejsc jest wystarczająco w ich gminie [%]
opieki nad dziećmi do lat			

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Te gminy, które wskazały na niedobór miejsc w instytucjach opieki, najczęściej deklarowały, iż rozpoczęły pracę nad utworzeniem nowego żłobka lub klubu dziecięcego (28,6%). Co piąta gmina z tej grupy utworzyła nowe żłobki, 11,4% z nich stworzyła nowy klub dziecięcy. Zauważyć można, że stosunkowo najmniej gmin z tej grupy inwestowało w instytucję opiekuna dziennego (5,7% z nich wskazało na zwiększenie zatrudnienia osób pełniących tę funkcję, 2,4% wspierało dofinansowanie wyżywienia). Rozkład odpowiedzi co do deklaracji badanych gmin w zakresie podjętych przez nie działań wskazuje, iż aż 40% (14) gmin, które stwierdziły, iż miejsc w ich gminie jest zbyt mało, nie podjęły żadnych z tych wyodrębnionych na potrzeby badania. Tym samym nie podjęły one żadnej próby polepszenia sytuacji w zakresie wyrównania zapotrzebowania z podażą miejsc w instytucjonalnych formach opieki nad dziećmi do lat 3.

Wśród gmin, które oceniają liczbę miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 jako wystarczającą, częściej podejmowano działania miękkie, rzadziej zaś te czysto infrastrukturalne. Najczęściej wskazywano na działania informacyjno-promocyjne dotyczące żłobków (24,4%), klubów dziecięcych (17,1%), dziennych opiekunów (9,8%) czy umów aktywizacyjnych z nianiami (17,1%).

Gminy, które nie umiały ocenić, na ile liczba miejsc opieki jest adekwatna do potrzeb mieszkańców, najrzadziej też wskazywały na podejmowanie jakichkolwiek działań. Aż 81,2% gmin w tej grupie nie zadeklarowała podjęcia żadnego z wymienionych działań. Najczęściej wskazywano na rozpoczęcie prac nad utworzeniem nowego żłobka lub klubu dziecięcego (8,6%).

Podsumowując należy stwierdzić, iż aktywność gmin w podejmowaniu działań na rzecz zwiększania liczby miejsc i promowania instytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat 3 jest bardzo mała. Po pierwsze, bardzo duża część gmin nawet nie weryfikuje zapotrzebowania na miejsca w instytucjach opieki. W tej grupie bardzo mały odsetek podejmuje jakiegokolwiek działania. Po drugie, nawet w grupie gmin, w której jest świadomość niedoboru miejsc instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3, działania nakierowane na rozwój infrastruktury czy promocję są mało rozpowszechnione, choć w tej grupie zdecydowanie najczęściej podejmowane są działania wzmacniające infrastrukturę i mające na celu zwiększanie podaży.

3.2.4. Zapewnienie opieki dla dzieci do lat trzech z niepełnosprawnościami

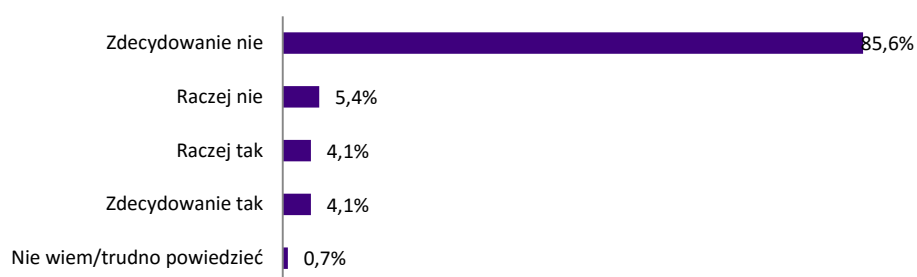
Według raportu *Dzieci w Polsce w 2014 roku*⁴⁷, w 2011 roku liczba niepełnosprawnych dzieci w wieku 0-15 lat wyniosła 184,8 tys. w całej Polsce i stanowiły one 3% wszystkich dzieci w tym wieku. Warto zauważyć, że wśród dzieci młodszych odsetek ten jest niższy niż 3% (im starsze dzieci, tym większy odsetek osób z niepełnosprawnościami, który w wieku 7 lat dochodzi do średniej dla całej grupy). We wspomnianym raporcie jako niepełnosprawne dziecko definiowało się osobę w wieku 0-15 lat, która posiada aktualne orzeczenie o niepełnosprawności, ale też takie, które odczuwa ograniczenia sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (dane zbierane w toku

⁴⁷ *Dzieci w Polsce w 2014 roku*, GUS, Warszawa 2015.

Narodowego Spisu Powszechnego 2011, pozyskiwane na zasadzie dobrowolności od rodziców lub opiekunów dzieci)⁴⁸. Zgodnie z wynikami przedstawionymi w tym opracowaniu, w województwie małopolskim zanotowano niższy niż w całej Polsce odsetek dzieci niepełnosprawnych, który wynosił 2%⁴⁹.

W ramach badań ankietowych z rodzicami małych dzieci poproszono respondentów o wskazanie, czy ich dzieci mają jakieś przewlekłe problemy zdrowotne lub niepełnosprawności. Wyniki przedstawiona poniżej.

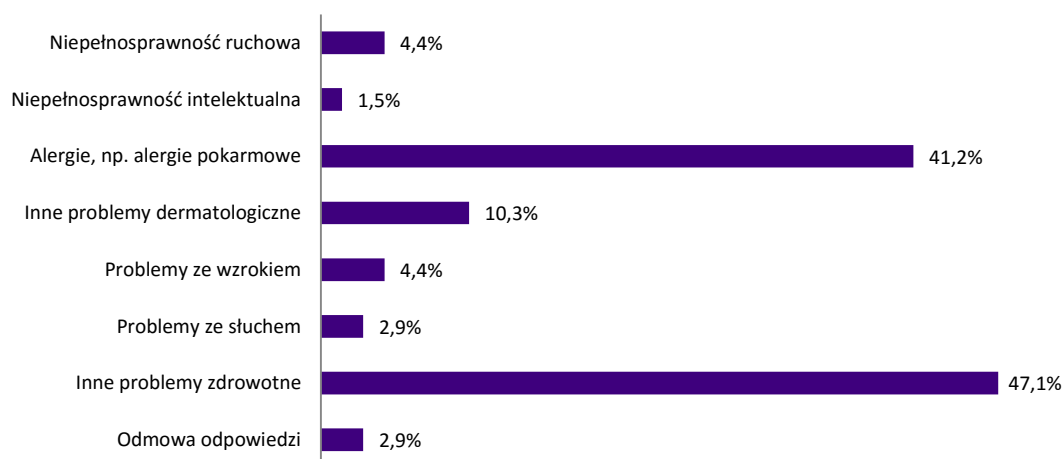
Wykres 20. Odpowiedź badanych rodziców co do tego, czy dzieci, na temat których była realizowana ankieta, mają jakieś przewlekłe problemy zdrowotne, (n=820)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

Wśród uczestników badania ankietowego, 8,2% z respondentów wskazało, iż dziecko, na temat którego przeprowadzono ankietę, ma jakieś przewlekłe problemy zdrowotne.

Wykres 21. Przewlekłe problemy zdrowotne, których doświadczają dzieci, których dotyczy badanie z rodzicami, (n=820)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

⁴⁸ We wspomnianym raporcie jako niepełnosprawne dziecko definiowało się osobę w wieku 0-15 lat, która posiada aktualne orzeczenie o niepełnosprawności, ale też takie, które odczuwa ograniczenia sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (dane zbierane w toku Narodowego Spisu Powszechnego 2011, pozyskiwane na zasadzie dobrowolności od rodziców lub opiekunów dzieci)

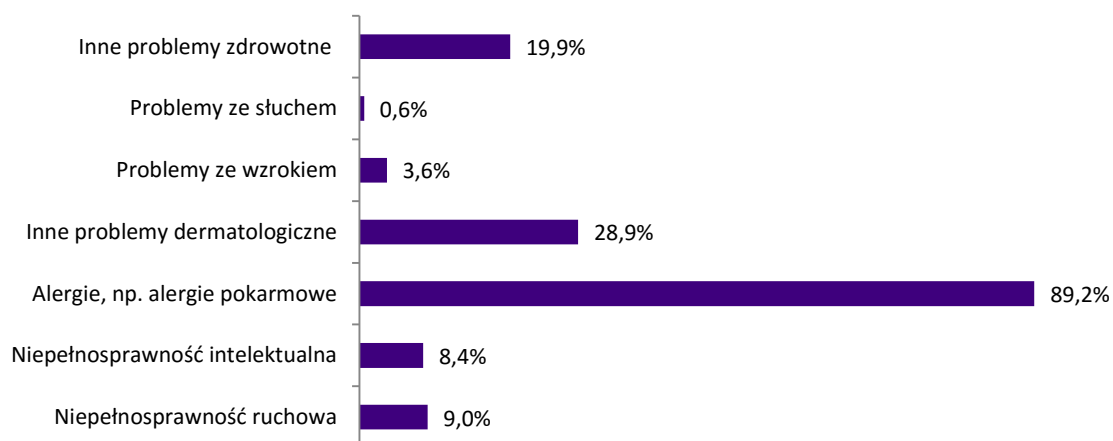
⁴⁹ Dzieci w Polsce ..., str. 9

Najczęściej wskazywano na alergię (41,2%), znacznie rzadziej na inne problemy dermatologiczne. Wśród najliczniejszej grupy innych problemów zdrowotnych najczęściej pojawiały się problemy kardiologiczne (np. wady serca), z układem oddechowym, z układem moczowym, problemy z napięciem mięśniowym, problemy laryngologiczne, wady genetyczne, podejrzenie autyzmu w trakcie diagnozowania.

O wynik swoich obserwacji w zakresie najczęściej występujących problemów zdrowotnych dzieci do lat 3 zapytano też badanych dyrektorów i kierowników żłobków i klubów dziecięcych.

Wyniki w zakresie najczęściej pojawiających się problemów są podobne do tego, co deklarowali rodzice – najczęściej wskazywano na alergię różnego rodzaju. W przypadku tej grupy badanej rzadziej niż w przypadku rodziców odnoszono się do *innych problemów zdrowotnych* (19,9%). W grupie innych problemów dominują te problemy, z którymi częściej borykają się pracownicy placówek – przewlekłe przeziębienia, problemy logopedyczne i ortopedyczne (np. płaskostopie), ale też np. astma. Kolejną odpowiedzią co do częstotliwości występowania wśród wskazań dyrektorów i kierowników placówek są inne problemy dermatologiczne. Zauważyć należy, iż różnice w strukturze odpowiedzi w badaniach z rodzicami i dyrektorami/kierownikami wynikają przede wszystkim z faktu, iż rodzice dzieci z ciężkimi problemami zdrowotnymi rzadziej posyłają je do placówek opieki, a jeśli już, to do specjalistycznych jednostek, które w całej próbie stanowią mały odsetek badanych instytucji, co przekłada się na rozkład odpowiedzi.

Wykres 22. Przewlekłe problemy zdrowotne, z którymi najczęściej stykali się dyrektorzy/kierownicy badanych żłobków i klubów dziecięcych (n = 168)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Dane wskazane w sprawozdaniu z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dzieckiem do lat 3, które składają gminy, wynika, iż w województwie małopolskim w 2016 roku do żłobków uczęszczało 21 dzieci z niepełnosprawnościami (wszystkie w mieście Krakowie), do klubów dziecięcych – troje dzieci (w gminie Skawina).

W celu zdiagnozowania ewentualnych problemów z zaspokojeniem specjalnych potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami czy chorobami przewlekłymi, w ramach oceny zadowolenia z różnych aspektów funkcjonowania żłobków, zapytano też o zadowolenie w tym aspekcie. W grupie rodziców dzieci uczęszczających do żłobka (49 respondentów) niezadowolonych z tego aspektu było jedynie 1,9% badanych. Ci badani wskazywali na bariery architektoniczne oraz fakt niewystarczającego przygotowania personelu do pracy z dziećmi o takich specjalnych potrzebach jak dziecko respondenta.

Patrząc z perspektywy gmin, wskazać należy, iż 22,7% badanych z tej grupy nie zgodziło się, że w ich gminie jest wystarczająca liczba miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Ze stwierdzeniem tym zgodziło się 10,5% badanych, zaś znaczny odsetek z nich nie był w stanie się na ten temat wypowiedzieć (66,3%). W przypadku stwierdzenia niedostosowania placówek do potrzeb dzieci niepełnosprawnych, wskazano zakres tego niedostosowania.

Wykres 23. Zakres niedostosowania do potrzeb dzieci niepełnosprawnych w żłobkach i klubach dziecięcych w wypowiedziach badanych gmin, (n=22)

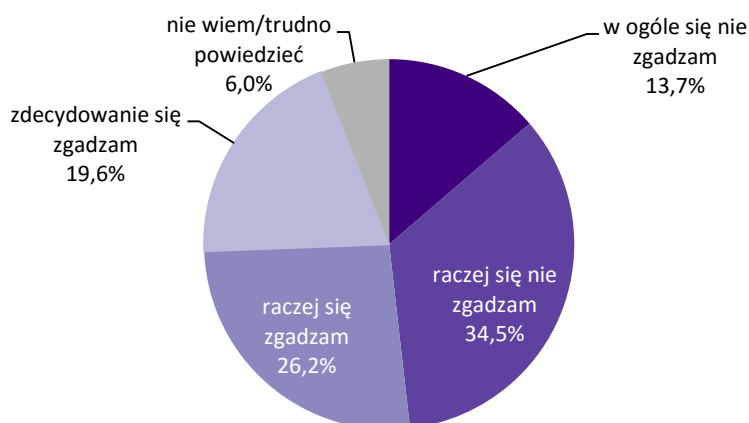

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Najczęściej wskazano na niedobory w wyposażeniu w zakresie dostosowania do potrzeb dzieci niepełnosprawnych (68,2%). Znacznie rzadziej deklarowano problem ze sprzętem rehabilitacyjnym i nieprzygotowaniem personelu.

Dyrektorzy i kierownicy żłobków i klubów dziecięcych, którzy wzięli udział w badaniu, zostali : poproszeni do ustosunkowania się do zdania: *Mój żłobek jest pod każdym względem dostosowany do potrzeb dzieci niepełnosprawnych.*

Wykres 24. Opinie dyrektorów i kierowników żłobków na temat zdania *Mój żłobek/klub dziecięcy jest pod każdym względem dostosowany do potrzeb dzieci niepełnosprawnych* (n = 168)

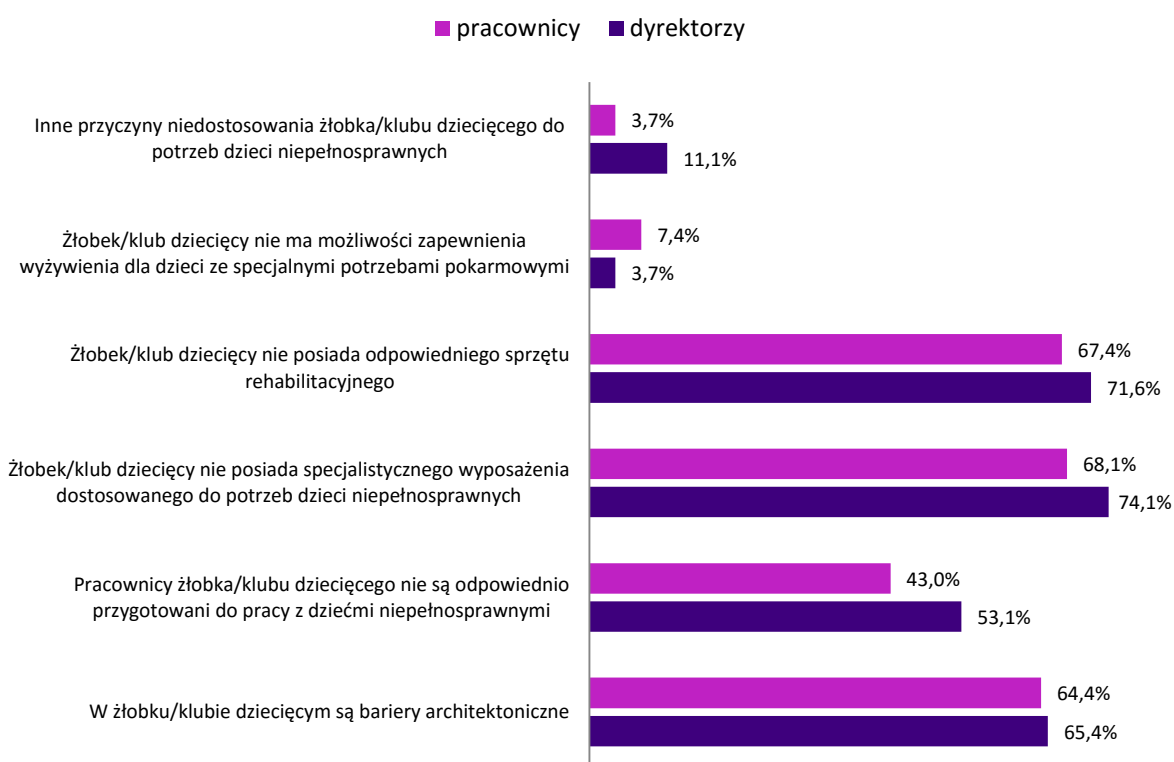
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Zdania w zakresie dostosowania placówki do potrzeb dzieci niepełnosprawnych były bardzo podzielone – nieco większy odsetek respondentów nie zgodził się ze stwierdzeniem, iż ich instytucja jest pod każdym względem dostosowana do potrzeb dzieci niepełnosprawnych (48,2%), 45,8% była przekonania o tym, że placówka zaspokaja potrzeby dzieci z tego typu potrzebami.

Zagadnienie dostosowania placówek do potrzeb dzieci niepełnosprawnych uwzględniono w ankiecie dla pracowników placówek (żłobków i klubów dziecięcych). W tej grupie badanych blisko połowa respondentów zgodziła się ze stwierdzeniem, iż ich placówka jest w każdym aspekcie dostosowana do tego typu wymagań (49,1%), zaś 40,2% nie zgodziło się z tak przedstawionym twierdzeniem.

Respondentom (zarówno w grupie dyrektorów, jak i pracowników), którzy stwierdzili, że w pewnym stopniu ich placówki nie są przystosowane do potrzeb dzieci niepełnosprawnych, zadano dodatkowe pytanie o zakres tego niedostosowania.

Wykres 25. Zakres niedostosowania żłobka/klubu dziecięcego do potrzeb osób niepełnosprawnych wg wypowiedzi dyrektorów i kierowników oraz pracowników badanych żłobków i klubów dziecięcych (n = 81 – dyrektorzy i kierownicy; n = 135 – pracownicy)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

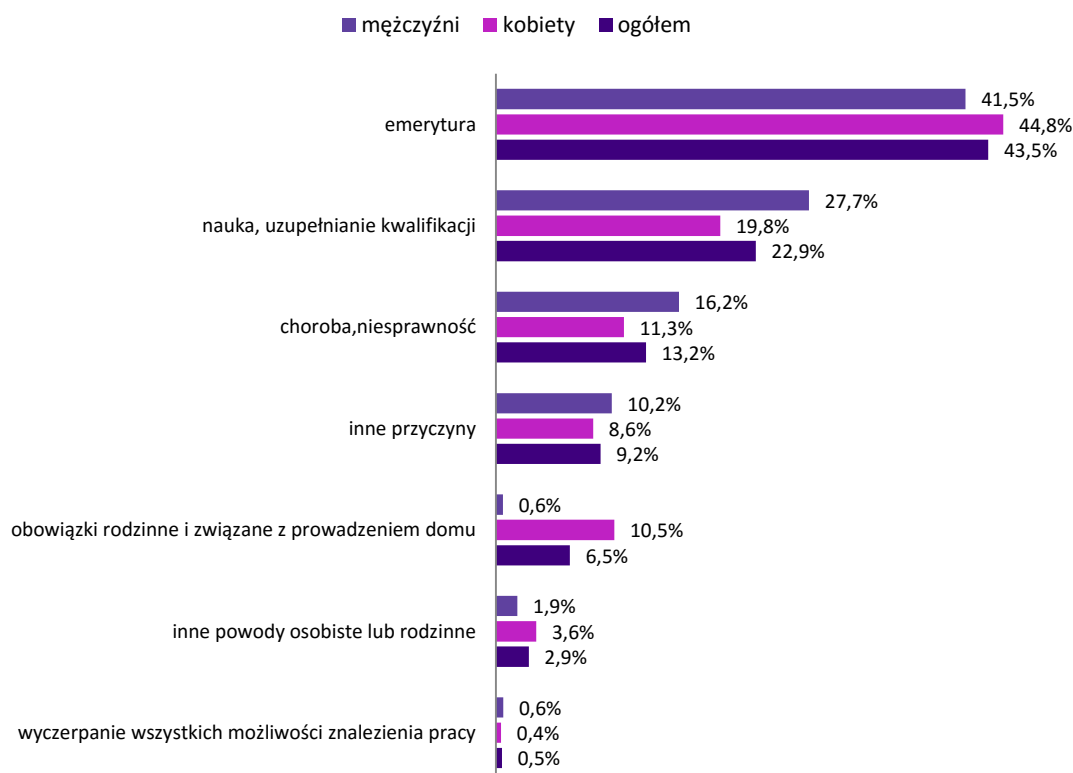
Opinie dwóch badanych grup są do siebie zbliżone, co wskazuje na podobne perspektywy zarówno osób zarządzających placówkami, jak i tych mających bezpośredni kontakt z dziećmi. Zakres, w jakim badane placówki wskazują na niedostosowanie, jest zróżnicowany, choć niedobory w zakresie infrastrukturalnym (wyposażenie, sprzęt rehabilitacyjny i bariery architektoniczne) oraz niedostosowane kwalifikacje pracowników, to problem dużej części badanych żłobków i klubów dziecięcych. Najczęściej wskazywano na brak specjalistycznego wyposażenia (74,1% dyrektorów i kierowników) oraz brak sprzętu rehabilitacyjnego (71,6% dyrektorów i kierowników). Nieco rzadziej deklarowano istnienie barier architektonicznych. 53,1% badanych dyrektorów/kierowników żłobków, które są niedostosowane do potrzeb dzieci niepełnosprawnych jako przyczynę wskazało na

niewystarczająco przygotowanych pracowników do pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami. W większości przypadków nie jest problemem zapewnienie odpowiedniej opieki dzieciom ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi – problemy w tym zakresie wskazały pojedyncze placówki, przy czym ma to czasem związek z korzystaniem z usług cateringowych w zakresie wyżywienia.

3.2.5. Poziom dostępności do usług opieki nad dziećmi do lat 3 a dezaktywizacja zawodowa rodziców/opiekunów

Aby dokonać analizy, która będzie prowadziła do odpowiedzi na pytanie, czy niedobór miejsc w placówkach może być przyczyną dezaktywacji zawodowej rodziców/opiekunów dzieci w województwie małopolskim, można przyjąć za punkt wyjścia dane na temat przyczyn, dlaczego osoby biernie zawodowo pozostają bez zatrudnienia. Przybliżone i orientacyjne dane na temat skali zjawiska pozostawania biernym zawodowo ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem do lat 3 można wskazać przy wykorzystaniu informacji uzyskiwanych w ramach Badań Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), które publikowane są w BDL GUS⁵⁰.

Wykres 26. Przyczyny bierności zawodowej wg danych BAEL uzyskanych w ramach NSP 2011⁵¹.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BSL GUS.

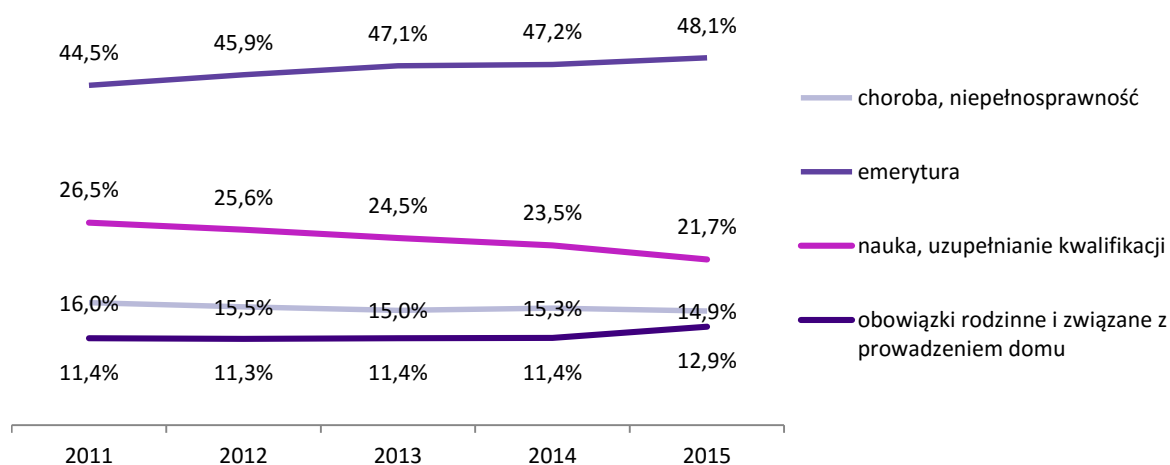
⁵⁰ Analiza danych z BAEL umożliwia jedynie ogólne oszacowanie liczby mieszkańców województwa małopolskiego nieaktywnych zawodowo z powodu „obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu” (estymowana na populację mieszkańców województwa małopolskiego powyżej 15 roku życia liczba osób, które wskazały odpowiedź „zajmuję się domem, rodziną” na pytanie kwestionariuszowe „Dlaczego nie poszukuje Pan(i) pracy?” zadawane w BAEL osobom biernym zawodowo). W zakres tej „kategorii” wchodzi nie tylko osoby biernie zawodowo z powodu opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat i 3-6 lat, ale także np. osoby niepracujące z powodu pełnienia funkcji opiekuńczych wobec dorosłych osób niepełnosprawnych.

⁵¹ Całe zestawienie danych przedstawiono w Tabeli 6 w Aneksie.

Obrazowe dane na temat skali zjawiska są wskazane w ramach Narodowego Spisu Powszechnego 2011. W ramach tego badania na obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu jako przyczynę bierności zawodowej wskazało 6,5% uczestników (czyli 75 577 osób), którzy w momencie Spisu byli bierni zawodowo. Warto spojrzeć na wyniki w podziale na płeć, gdyż omawiana przyczyna bierności zawodowej przede wszystkim dotyczyła kobiet, mniej niż 1% mężczyzn zadeklarowało, że taka jest przyczyna ich bierności zawodowej.

W ramach BAEL przeprowadza się coroczne badania ankietowe na określonej próbie ludności. Z tego względu umożliwiają one odpowiedź na pytanie o proporcję i trend zjawiska, ale nie dają bezpośrednio informacji co do dokładnej liczby osób, które ze względu na konieczność wypełniania obowiązków rodzinnych czy domowych są bierne zawodowo. Poniższy wykres obrazuje te proporcje i tendencje.

Wykres 27. Wybrane przyczyny bierności wg danych BAEL w latach 2011-2015⁵².

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

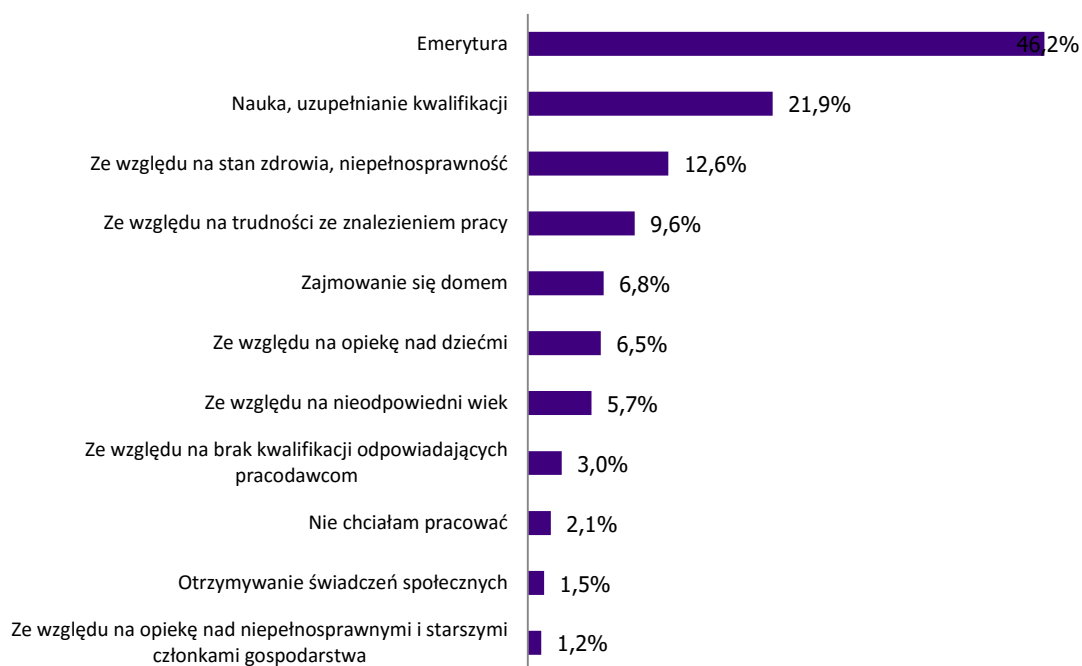
Odsetek badanych, którzy wskazują, że przyczyną ich bierności zawodowej jest konieczność wypełniania obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu jest w okresie 2011-2015 dość ustabilizowany i oscyluje oscylowała w granicach 11-12%. Odsetek osób, które wskazują na tę odpowiedź wzrósł jedynie pomiędzy 2014 i 2015 roku (o 1,5 punktu procentowego).

Innym źródłem danych na temat skali zjawiska pozostawiania biernymi zawodowo ze względu na brak możliwości zapewnienia opieki nad dzieckiem do lat 3 są wyniki badań Diagnoza Społeczna⁵³. Poniżej przedstawiono rozkład odpowiedzi na wybrane pytania z uwzględnieniem jedynie mieszkańców województwa małopolskiego.

⁵² Całe zestawienie danych przedstawiono w Tabeli 6 w Aneksie.

⁵³ Informacje na temat badania, raporty i dane pierwotne dostępne na stronie www.diagnoza.com [dostęp dnia 7.10.2016].

Wykres 28. Przyczyny, dla których respondenci z Małopolski nie pracowali w latach 2013-2015 (n=827)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Diagnozy Społecznej z 2015r* (diagnoza.com)

Wśród niepracujących zawodowo respondentów niemal połowa wskazała na fakt pozostawania na emeryturze, zaś 21,9% podało, iż jest na etapie nabywania lub uzupełniania kwalifikacji. Jedynie 6,5% respondentów wskazała, iż przyczyną bierności zawodowej jest konieczność opieki nad dzieckiem.

W ramach Diagnozy społecznej badanym, którzy pozostawali bez pracy w latach 2013-2015 zadano pytanie o to, jakie warunki musiałyby zostać spełnione, żeby podjęli pracę zawodową.

Wykres 29. Warunki, pod jakimi respondenci z województwa małopolskiego podjęliby pracę zawodową w kraju (n=828)

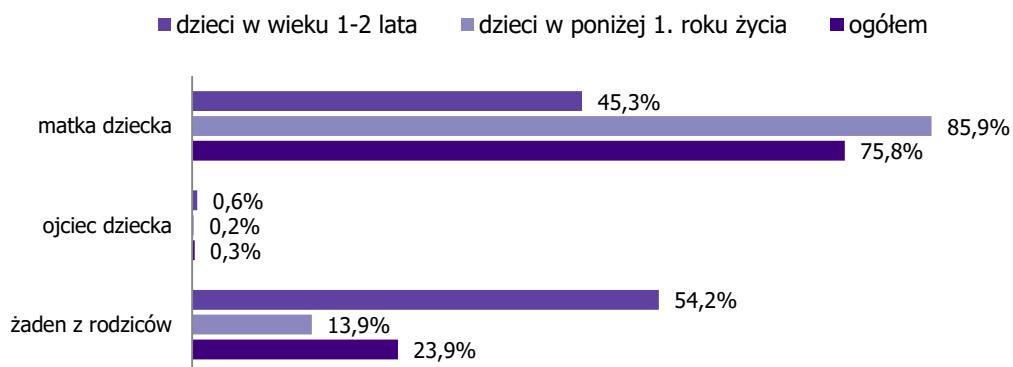
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Diagnozy Społecznej z 2015r* (diagnoza.com)

Jedynie 1,7% spośród respondentów, którzy odpowiadali na to pytanie wskazała, że tym warunkiem byłaby możliwość skorzystania z odpowiedniej opieki dla dzieci lub chorych.

Sytuacja zawodowa opiekuna w przypadku opieki nad dzieckiem sprawowanej przez rodzica

W celu zdiagnozowania skali zjawiska dezaktywacji zawodowej ze względu na opiekę nad dzieckiem do lat 3, w ramach badań ankietowych z rodzicami dzieci w tym wieku, zweryfikowano odsetek rodziców, którzy przebywają na urlopach macierzyńskich/rodzicielskich, bądź zrezygnowali z pracy (również poprzez przejście na urlop wychowawczy) ze względu na chęć/konieczność opieki nad dzieckiem.

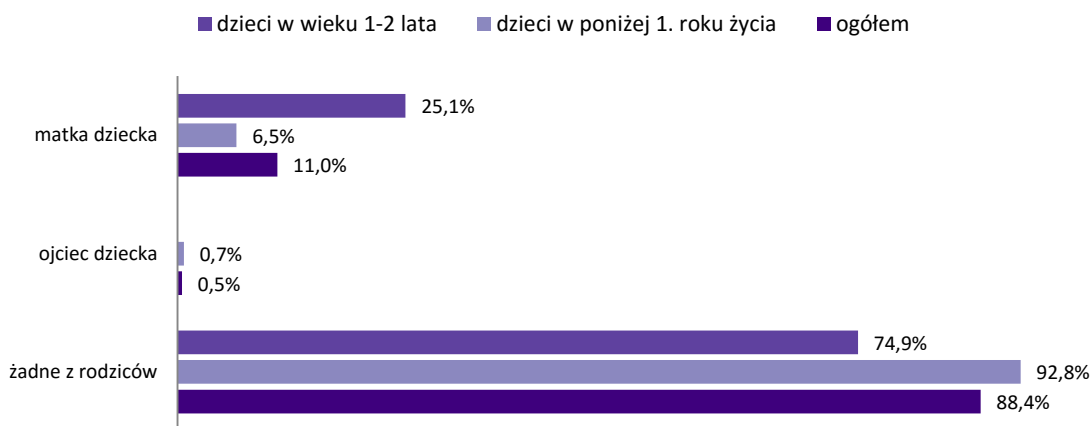
Wykres 30. Odsetek badanych lub drugich rodziców/opiekunów dziecka przebywających na urlopie macierzyńskim lub dodatkowym urlopie macierzyńskim lub urlopie rodzicielskim, (n=735)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

Wśród badanych, którzy sami (lub drugi rodzic/opiekun) zajmują się dziećmi, w zdecydowanej większości (75,8%) matka dziecka jest na urlopie macierzyńskim lub rodzicielskim. W większym zakresie dotyczy to dzieci poniżej 1. roku życia, co wskazuje, iż urlop macierzyński dotyczy dziecka, o którym mowa w badaniu (ankieta dotyczyła jednego dziecka, nawet jeśli badany miał ich więcej). W przypadku dzieci 1-2 letnich nieco ponad połowa badanych wskazała, iż żadne z rodziców nie przebywa na tego typu urlopie.

Wykres 31. Odsetek badanych lub drugich rodziców/opiekunów, którzy przebywają na urlopie wychowawczym lub zrezygnowali z pracy lub znacząco ograniczyli pracę zawodową z powodu opieki nad dzieckiem (nie uwzględnia urlopu macierzyńskiego czy rodzicielskiego), (n=735)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

W ogóle badanych przebywanie na urlopie wychowawczym lub rezygnacja z pracy nie jest zjawiskiem powszechnym (11% badanych). Z wyjątkiem pojedynczych przypadków, rezygnacja z pracy zawodowej dotyczy kobiet.

Analizując zjawisko dezaktywizacji zawodowej ze względu na opiekę nad dzieckiem do lat 3, warto wskazać najważniejsze dane liczbowe, które mogą zobrazować zasięg tego zjawiska, które wynikają z wyników badań ankietowych z rodzicami dzieci do lat trzech z województwa małopolskiego.

- Punktem wyjścia jest wskazanie, iż 89,8% badanych rodziców dzieci do lat trzech zajmuje się dzieckiem nie wykorzystując dodatkowo opcji opieki instytucjonalnej.
- Wśród rodziców zajmujących się dziećmi, ogółem 75,8% badanych jest na urlopie macierzyńskim lub rodzicielskim, a 11% na urlopie wychowawczym (bądź zrezygnowało z wykonywania pracy na rzecz opieki nad dzieckiem).
- Oznacza to, że w grupie rodziców, którzy sami zajmują się dziećmi do lat trzech i nie przebywają na urlopie macierzyńskim lub rodzicielskim, 47,7% zrezygnowało z pracy na rzecz opieki nad dzieckiem (również w formie urlopu wychowawczego)
- Analizując grupę rodziców dzieci w wieku poniżej 1. roku życia, którzy sami zajmują się dzieckiem, na urlopie macierzyńskim pozostaje 86,1% rodziców, na urlopie wychowawczym – 25% z nich.
- W przypadku grupy rodziców/opiekunów dzieci w wieku 1-2 lata proporcje wyglądają inaczej, jako że 45,9% z nich pozostaje na urlopie macierzyńskim lub rodzicielskim, a 25% na urlopie wychowawczym.

Wskazuje to na dość dużą skalę występowania zjawiska dezaktywacji zawodowej. Dotyka ona przede wszystkim kobiety, bo to one przede wszystkim przebywają w domu z dziećmi według wskazań respondentów. Istnieje również dość duża skłonność do podejmowania decyzji o rezygnacji z pracy na rzecz opieki nad dzieckiem w przypadku braku możliwości zapewnienia opieki w sposób instytucjonalny (przede wszystkim żłobek) lub nianię/opiekunkę. W przypadku rodziców dzieci uczęszczających do żłobków lub klubów dziecięcych, 17% badanych (lub drugi rodzic/opiekun) zrezygnowaliby z pracy na rzecz opieki nad dzieckiem. Znacznie częściej wskazywano, że alternatywą byłoby poszukanie opiekunki (najczęściej wskazywana odpowiedź – 37,7%). W przypadku rodziców, których dzieci są pod opieką niani, skłonność do dezaktywacji zawodowej jednego z rodziców jest dużo wyższa (deklarowana w przypadku braku możliwości znalezienia opiekunki/niani) - na takie rozwiązanie wskazało 42,9% rodziców korzystających z usług opieki nad dzieckiem przez nianię.

Przypadki, w których inni członkowie rodziny zrezygnowali z pracy na rzecz opieki nad dzieckiem badanych to zjawisko mało znaczące, bo wśród badanych pojawiło się tylko 5% takich sytuacji.

3.2.6. Promocja opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3

Wizerunek placówek instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat trzech można analizować z kilku perspektyw. Po pierwsze – z punktu widzenia podejścia rodziców do samej idei umieszczenia małego dziecka w tego typu placówkach.

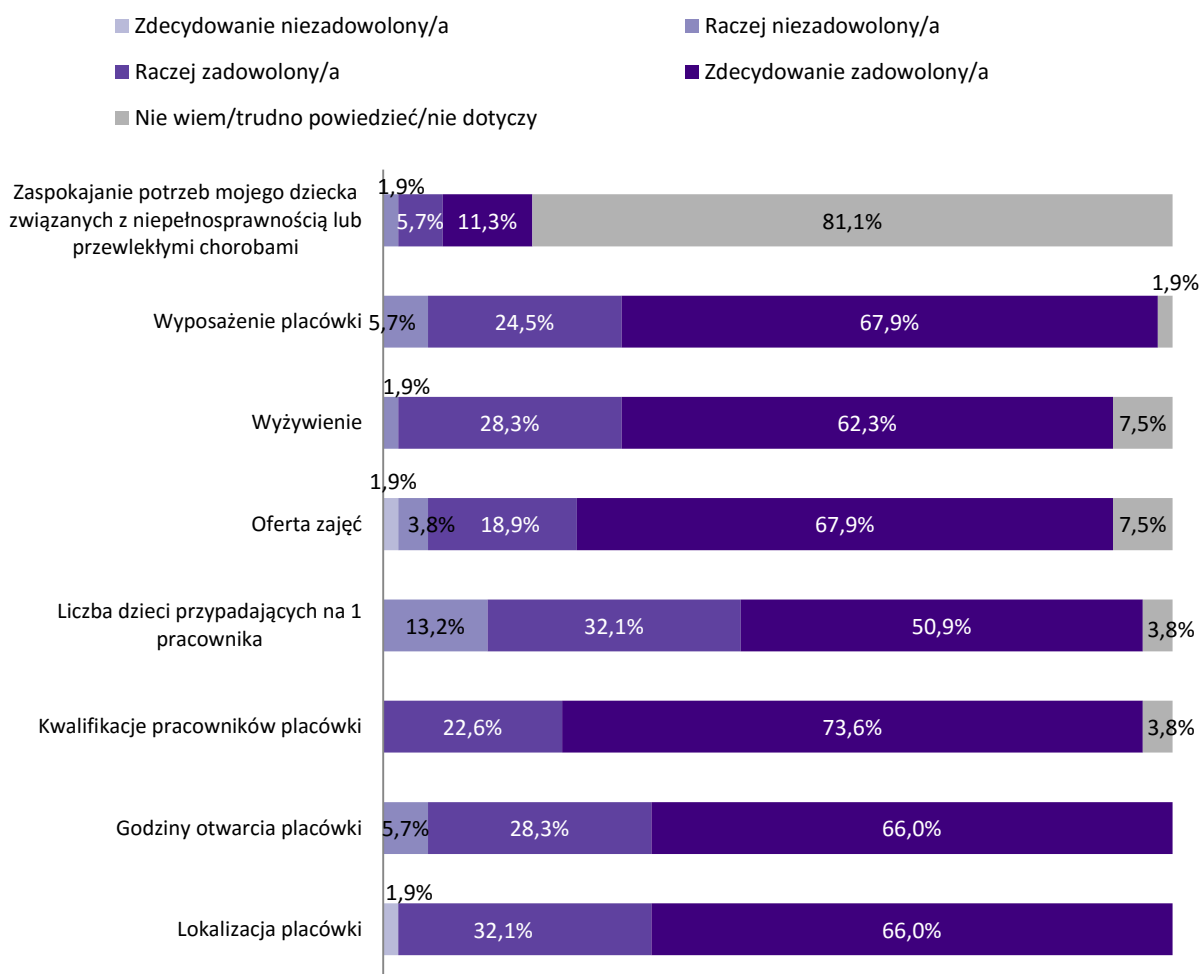
Analizując wyniki badania ankietowego z rodzicami dzieci do lat 3 z województwa małopolskiego, wskazać można iż 6,5% badanych ma dziecko chodzące do żłobka lub klubu dziecięcego (pojedyncze przypadku korzystania z usług dziennego opiekuna). Korzystanie z tej formy opieki jest dużo częstsze w przypadku dzieci w wieku 1-2 lata (10% dzieci w żłobkach/klubach dziecięcych), niż w przypadku dzieci młodszych (poniżej roku) – tutaj odsetek ten wynosi jedynie 2,2%.

Wśród tych badanych, których dzieci nie chodzą do żłobka czy klubu dziecięcego oraz którzy nie złożyli wniosku o miejsce w takiej placówce, zadano w ramach badań ankietowych pytanie o motywację. Decyzja o nie staraniu się o miejsce w żłobku jest przede wszystkim indywidualną decyzją rodzin o tym, że wychowanie samodzielnie przez rodzica lub inną bliską osobę z rodziny jest lepsze dla dziecka (57,4% badanych, którzy nie starali się o miejsce w placówce wskazało na decyzję

o samodzielnej opiece). W 19% przypadków przyczyny leżą po stronie dostępności infrastruktury (braku placówki w okolicy miejsca zamieszkania).

Rodzice dzieci, które uczęszczają do żłobków lub klubów dziecięcych dość dobrze oceniają opiekę sprawowaną przez te placówki. Badani zostali poproszeni o ocenę poszczególnych aspektów funkcjonowania tego typu instytucji.

Wykres 32. Ocena poszczególnych aspektów funkcjonowania placówek opieki na dzieci do lat 3 (żłobków i klubów dziecięcych) przez rodziców dzieci, (n=53)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

Powyżej przedstawione wyniki wskazują, iż rodzice posyłający dzieci do placówek opiekuńczych są zasadniczo zadowoleni ze wszystkich badanych aspektów ich funkcjonowania. **Lokalizacja żłobka to element, z którego największy odsetek badanych rodziców jest zadowolonych** (aż 98,1% spośród nich). Jako że z badań wynika, iż większość dzieci badanych uczęszcza do placówek zlokalizowanych w tej samej dzielnicy/miejscowości, wysoki poziom zadowolenia jest zrozumiały (aż 66% respondentów jest zdecydowanie zadowolonych z tego aspektu). Podobny odsetek bardzo zadowolonych jest z godzin otwarcia żłobka, oferty zajęć czy wyposażenia placówki. Nieco gorzej oceniano liczbę dzieci przypadających na 1 pracownika (13,2% raczej niezadowolonych). Uwzględnianie potrzeb dzieci związanych z niepełnosprawnością czy chorobami przewlekłymi to kwestia, która dotyczy pojedynczych respondentów (81,1% odpowiedzi „nie wiem/trudno powiedzieć”).

Wśród pozostałych odpowiedzi najczęściej jednak wybierano te pozytywne (17% zadowolonych), więc ten aspekt można uznać za oceniony dobrze przez respondentów.

Zapytani o to, jakich w ich opinii **zajęć brakuje w ofercie żłobka**, do którego posyłają swoje dzieci, niewielu rodziców miało jakiegokolwiek postulaty w tym obszarze (jedynie pojedyncze odpowiedzi). Wskazywano na ogólny niedobór zajęć, szczególnie z języka angielskiego czy zajęć muzycznych.

O ocenę jakości opieki (w zakresie podobnym jak w przypadku żłobków) zapytano również rodziców, którzy korzystają z usługi opiekuna dziennego. Wszystkie badane aspekty opieki, którą świadczy opiekun badani ocenili pozytywnie (brak odpowiedzi wskazujących na brak zadowolenia).

Poddając pod ocenę różne aspekty⁵⁴ opieki niani czy opiekunki nad dziećmi, wszyscy badani rodzice wyrażali się pozytywnie (żadnych odpowiedzi wskazujących na brak zadowolenia z jakichkolwiek aspektów). Jedynie jeden respondent wskazał na braki w ofercie opiekunki, jakim jest w jego ocenie brak podejścia pedagogicznego.

Podsumowując, postrzeganie opieki instytucjonalnej przez rodziców małych dzieci można rozpatrywać na kilku poziomach. Najbardziej ogólnie należałoby spojrzeć na ten aspekt z punktu widzenia światopoglądu i przekonania o tym, czy instytucjonalna forma opieki jest dla dziecka korzystna czy nie. Z badań ankietowych wynika, że w wielu przypadkach pierwotną decyzją jest to, czy w ogóle posyłać dziecko do żłobka czy nie, a problemy z dostępnością są kwestią doświadczaną w drugiej kolejności. Dla bardzo wielu rodziców staranie się o miejsce w żłobku jest trudne i wymagające dużo zachodu, często kończy się koniecznością umieszczenia dziecka w żłobku prywatnym. Rodzice dzieci, którym udało się zorganizować miejsce w placówce, ogólnie dobrze oceniają poszczególne aspekty ich funkcjonowania.

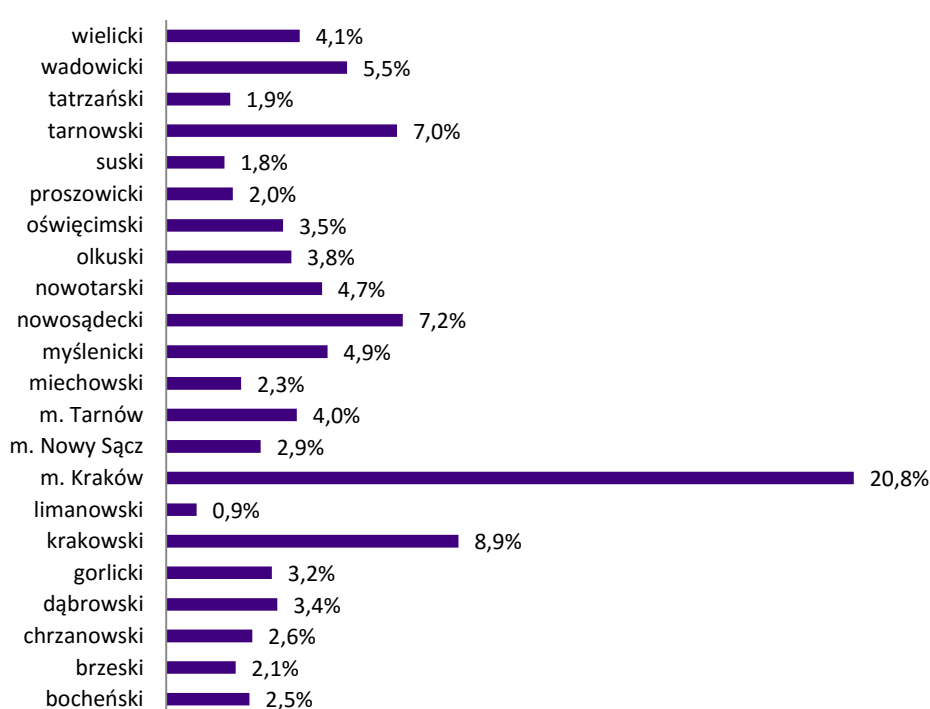
⁵⁴ Zapytano o godziny pracy, kwalifikacje, ofertę zajęć organizowanych dla dziecka oraz zaspokajanie potrzeb dziecka związanych z niepełnosprawnością lub przewlekłymi chorobami.

3.3. Diagnoza sytuacji w województwie w zakresie wychowania przedszkolnego

3.3.1. Badanie ankietowe z rodzicami dzieci w wieku przedszkolnym – struktura próby

W ramach przedmiotowego badania ankietę telefoniczną z rodzicami dzieci w wieku 3-6 lat przeprowadzono na próbie 1 185 respondentów. Niemal wszyscy respondenci to kobiety (95,7%).

Wykres 33. Struktura próby badanych rodziców dzieci w wieku przedszkolnym z województwa małopolskiego ze względu na powiat zamieszkania, n=1185

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

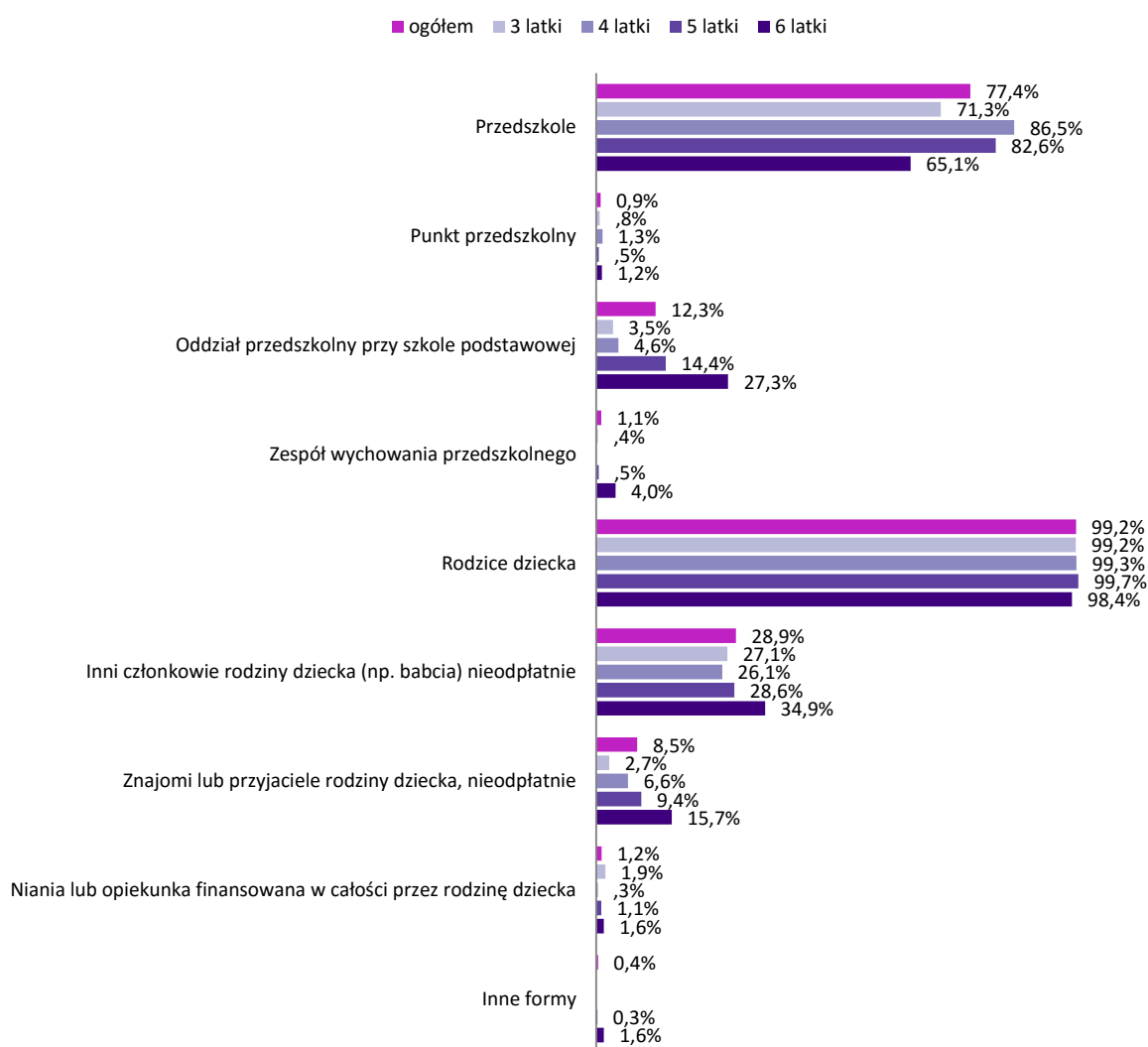
Proporcja badanych, którzy mieszkają w mieście i na wsi była bardzo wyrównana (50,6% mieszkających na wsi, 49,4% mieszkających w mieście).

Nieco ponad połowa badanych zadeklarowała, że ma jedno dziecko w wieku 3-6 lat (53,5%), 46,5% wskazało, iż mają 2 lub więcej dzieci w tym wieku. Struktura wiekowa dzieci, których dotyczyło badanie wyglądała następująco: 21,8% to dzieci trzyletnie, 25,6% to dzieci czteroletnie, 31,6% to pięcioletki, zaś 21,1% - sześciolatki. Podobnie jak w przypadku badań z rodzicami dzieci w wieku poniżej 3 lat, również tutaj w sytuacji, gdy respondent/ka zadeklarowała, iż posiada więcej niż jedno dziecko w wieku przedszkolnym, to w połowie takich sytuacji proszono badanych, aby odpowiadali odnośnie najstarszego dziecka w tej grupie wiekowej, a drugą połowę – odnośnie najmłodszego dziecka w wieku przedszkolnym.

3.3.2. Formy opieki wykorzystywane przez badanych rodziców dzieci w wieku przedszkolnym

Rodziców zapytano o instytucje lub osoby, które sprawują opiekę nad ich dzieckiem co najmniej 10 godzin tygodniowo. Taka konstrukcja pytania pozwoliła na wskazanie wszystkich form opieki wykorzystywanych przez rodziców, w tym również przypadki, w których dzieci chodzą do przedszkola, ale popołudniami opiekuje się nimi niania czy ktoś z rodziny.

Wykres 34. Osoby/instytucje sprawujące opiekę nad dzieckiem respondentów regularnie, co najmniej 10 godzin w tygodniu (ogółem oraz ze względu na wiek dziecka), możliwość wielokrotnych odpowiedzi, n=1185)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

Niemal wszyscy respondenci wskazali na opiekę rodziców, co jest naturalne i wynika z faktu, że nawet dzieci uczęszczające do przedszkola są pod opieką rodziców przez część dnia. Obok wskazań na opiekę przez rodziców dziecka, najczęściej deklarowano, iż dzieci uczęszczają do przedszkola (77,4%). Sumując wszystkie wskazania dotyczące wykorzystywania instytucji wychowania przedszkolnego, 91,7% badanych rodziców wykorzystuje miejsca w tego typu instytucjach.

Stosunkowo często opiekę sprawują również inne osoby z rodziny nieodpłatnie (28,9%). Inne formy wskazywane przez respondentów, to przede wszystkim uczęszczanie dziecka do pierwszej klasy szkoły podstawowej przez dzieci sześciolatnie.

Analizując rozkład odpowiedzi ze względu na wiek dzieci, zauważyć można, że najwyższy odsetek dzieci korzystający z placówek wychowania przedszkolnego jest wśród dzieci w wieku 5 lat (w sumie 98,1%), do oddziałów przedszkolnych najczęściej chodzą 6-latki.

3.3.3. Popyt i podaż na miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego w woj. małopolskim

3.3.3.1. Podaż miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego

Aby zdiagnozować poziom podaży obiektów wychowania przedszkolnego, poddano analizie dane publikowane w Banku Danych Lokalnych GUS.

Wychowanie przedszkolne

Analizę tę warto rozpocząć od zaprezentowania ogólnych informacji na temat obiektów wychowania przedszkolnego w województwie małopolskim. Najogólniej stan podaży miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego przedstawia zestawienie publikowane w Systemie Informacji Oświatowej.

Tabela 14. Wychowanie przedszkolne według typu placówki w województwie małopolskim, w 2016 roku⁵⁵

Rodzaje placówek	Miasto/wieś	Liczba placówek	Liczba oddziałów	Liczba miejsc	Liczba wychowanków
przedszkole	miasto	631	2 592	59 760	53 546
	wieś	585	1 614	37 130	33 377
oddział przedszkolny przy szkole podstawowej	miasto	130	227	4 364 ⁵⁶	4 364
	wieś	733	997	17 554	17 554
punkt przedszkolny	miasto	48	85	1 196	883
	wieś	47	60	1 262	933
zespół wychowania przedszkolnego	miasto	1	3	75	70
Suma	miasto	810	2 907	65 395	58 863
	wieś	1 365	2 671	55 946	51 864
	ogółem	2 175	5 578	121 341	110 727

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej.

Z powyższej tabeli wynika, iż w Małopolsce jest 2 175 obiektów wychowania przedszkolnego, z czego 1 365 na wsi, a 810 w miastach. Przewaga obiektów na terenach wiejskich wynika przede wszystkim ze zdecydowanie większej liczby oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych na

⁵⁵ Pełne zestawienie informacji w Tabeli 7 w Aneksie

⁵⁶ Liczby miejsc w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych nie są podawane ani w statystykach SIO ani w statystykach BDL, dlatego dla porządku w niniejszej tabeli jako liczbę miejsc w oddziałach przedszkolnych wskazano liczbę wychowanków (stąd oznaczenie na kolor czerwony).

terenach wiejskich w porównanie z liczbą tego typu placówek w miastach. W sumie w województwie jest 5 578 oddziałów, z czego większość to oddziały w przedszkolach, głównie w miastach. We wszystkich placówkach wychowania przedszkolnego w województwie małopolskim w 2016 zanotowano 121 341 miejsc, z czego najwięcej w przedszkolach. Dużo miejsc było również w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych na obszarach wiejskich. Porównując sytuację na wsi i w miastach, zauważyć można, iż na wsi jest duża liczba placówek, ale z małą liczbą miejsc (na wsi więcej jest placówek, ale mniej miejsc i mniej wychowanków). Porównując liczbę miejsc i liczbę wychowanków małopolskich placówek wychowania przedszkolnego, wskazać można globalnie duży poziom wykorzystania miejsc, jako że dla ogółu miejsc oferowanych w wychowaniu przedszkolnym wskaźnik ten wynosi 91,3%⁵⁷ dla dzieci w wieku 3-6 lat. Oznacza to, że poziom wykorzystania miejsc w Małopolsce jest porównywalny ze wskaźnikiem dla całej Polski (dla Polski wynosi on 89,4%).

Przedszkola

Poniżej poddano analizie liczebność miejsc w przedszkolach, podzieloną według różnych kryteriów.

Ogólna liczba przedszkoli (bez specjalnych) w województwie małopolskim w 2015 roku przedstawiała się następująco:

- 1201 przedszkoli ogółem
- 674 prowadzonych przez samorząd gminny
- 4148 oddziałów (w tym 2699 prowadzonych przez samorząd gminny)
- 96560 miejsc (w tym 64295 prowadzonych przez samorząd gminny).

Liczba przedszkoli ogółem (bez specjalnych) systematycznie wzrasta w analizowanym okresie 2011-2015 (w 2011 roku było 975 przedszkoli ogółem). Podobnie sytuacja wygląda w poszczególnych gminach. Jedynie w trzech gminach województwa małopolskiego zmalała liczba przedszkoli pomiędzy 2011 i 2015 rokiem (w gminie miejskiej Mszana Dolna, w gminie wiejskiej Wielka Wieś oraz w gminie miejsko – wiejskiej Maków Podhalański).

Najistotniejsze z punktu widzenia celów badania jest przedstawienie liczebności miejsc w przedszkolach i relacji między podażą i popytem w tym względzie. Poniżej przedstawiono liczbę miejsc w przedszkolach, liczbę dzieci, a dzięki temu również skalę wykorzystania dostępnych miejsc w przedszkolach.

Tabela 15. Zestawienie liczby miejsc i liczby dzieci w przedszkolach bez specjalnych ogółem w województwie małopolskim w roku 2015 w wybranych gminach⁵⁸

Gmina	Liczba miejsc w przedszkolach bez specjalnych ogółem	Liczba dzieci w przedszkolach bez specjalnych ogółem	Liczba niewykorzystanych miejsc (liczba miejsc – liczba dzieci)	Odsetek wykorzystanych miejsc (liczba dzieci/liczba miejsc)
MAŁOPOLSKIE	96 560	86 644	9 916	89,7%
Kraków	28 108	24 707	3 401	87,9%
Tarnów (gmina miejska)	3 852	3 616	236	93,9%

⁵⁷ Stosunek liczby dzieci do liczby miejsc.

⁵⁸ Pełne zestawienie informacji w Tabeli 8 (liczba miejsc) oraz w Tabeli 9 (liczba dzieci) w Aneksie.

Gmina	Liczba miejsc w przedszkolach bez specjalnych ogółem	Liczba dzieci w przedszkolach bez specjalnych ogółem	Liczba niewykorzystanych miejsc (liczba miejsc – liczba dzieci)	Odsetek wykorzystanych miejsc (liczba dzieci/liczba miejsc)
Nowy Sącz	2 785	2 403	382	86,3%
Wieliczka	1 931	1 661	270	86,0%
Myślenice	1 628	1 549	79	95,1%
Andrychów	1 428	1 405	23	98,4%
Olkusz	1 426	1 303	123	91,4%
Kęty	1 330	1 250	80	94,0%
Oświęcim (gmina miejska)	1 281	1 224	57	95,6%
Skawina	1 263	1 139	124	90,2%
Chrzanów	1 153	1 116	37	96,8%
Brzesko	1 092	1 023	69	93,7%
Rzepiennik Strzyżewski	71	70	1	98,6%
Spytkowice	66	75	-11	113,6%
Sękowa	60	58	2	96,7%
Zembrzyce	100	57	43	57,0%
Wietrzychowice	75	52	23	69,3%
Bolestaw (powiat olkuski)	60	50	10	83,3%
Trzyciąż	50	21	29	42,0%
Gręboszów	50	47	3	94,0%
Biały Dunajec	40	19	21	47,5%
Koszyce	25	24	1	96,0%
Radziemice	25	25	0	100,0%
Gródek nad Dunajcem	22	22	0	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Najwięcej miejsc w przedszkolach jest w mieście Kraków (29 108), w Tarnowie (2852), Nowym Sączu (2 785), Wieliczce (1 931), Myślenicach (1628), Andrychowie (1 428), Olkuszu (1426), Kętach (1 330), Oświęcimiu (1 281) i Skawinie (1 263). Co oczywiste, są to również gminy, w których najwięcej dzieci chodzi do przedszkola. Najmniej miejsc występuje w gminach: Gródek nad Dunajcem (22), Radziemice (25), Koszyce (25), Biały Dunajec (40), Gręboszów (50) oraz Trzyciąż (50). Lista gmin, w których najmniej dzieci uczęszczało do przedszkola w roku 2015 wygląda nieco inaczej, bo nie we wszystkich gminach obsadzone były wszystkie miejsca. Wśród gmin o najmniejszej liczbie miejsc w przedszkolach, najwięcej nieobsadzonych miejsc było w gminie Zembrzyce (43 nieobsadzone miejsca) i Trzyciąż (29 nieobsadzonych miejsc). Patrząc na stopień wykorzystania miejsc w ujęciu procentowym, najmniejszy odsetek wykorzystanych miejsc był w gminie Trzyciąż i Biały Dunajec. W gminach o najmniejszej liczbie miejsc przedszkolnych (Radziemice i Gródek nad Dunajcem) zanotowano pełne obsadzenie miejsc – liczba dzieci uczęszczających do przedszkola była równa liczbie oferowanych miejsc.

Największy przyrost miejsc w przedszkolach w latach 2011-2015 był w gminach: Kraków (5 038), Andrychów (438), Wieliczka (425), Nowy Sącz (375), Wadowice (372), Trzebinia (354)⁵⁹. W 20 gminach liczba miejsc w tego typu placówkach wychowania przedszkolnego zmalała. Największy spadek miejsc w latach 2011-2015 wystąpił w gminach wiejskich Siepraw (-49 miejsc), Wiśniowa (-46 miejsc), Sękowa (-65), Olesno (-31) i Raba Wyżna (-75), w gminie miejskiej Mszana Dolna (-63) oraz w gminie miejsko – wiejskiej Czchów (-39).

Przedszkola specjalne

Analizując podaż placówek i miejsc przedszkolnych w zakresie przedszkoli specjalnych, wskazać należy, iż w całym województwie małopolskim przedszkoli specjalnych w 2015 roku było 15, z czego 2 były prowadzone przez samorząd powiatowy, a 6 przed samorząd gminny. Ogółem oddziałów zanotowano 58, z czego 5 prowadził samorząd powiatowy, a 20 gminny.

Poniżej dokonano charakterystyki podaży miejsc w przedszkolach specjalnych w województwie małopolskim w porównaniu z liczbą rzeczywiście uczęszczających tam dzieci.

Tabela 16. Liczba miejsc w przedszkolach specjalnych w wybranych gminach województwa małopolskiego w 2015 roku⁶⁰

Gmina	Liczba miejsc w przedszkolach specjalnych ogółem	Liczba dzieci w przedszkolach specjalnych ogółem	Liczba niewykorzystanych miejsc (liczba miejsc – liczba dzieci)	Odsetek wykorzystanych miejsc (liczba dzieci/liczba miejsc)
Kraków	196	175	21	89,3%
Tarnów (gmina miejska)	46	40	6	87,0%
Nowy Targ (gmina miejska)	24	17	7	70,8%
Bochnia (gmina miejska)	15	14	1	93,3%
Brzesko	15	12	3	80,0%
Nowy Sącz	14	11	3	78,6%
Gorlice (gmina miejska)	10	5	5	50,0%
Mędrzechów	10	5	5	50,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W całym województwie w przedszkolach specjalnych w 2015 roku było 330 miejsc, z czego 39 miejsc w przedszkolach prowadzonych przez samorząd powiatowy, a 108 – przez gminny. Przedszkola specjalne w województwie małopolskim zlokalizowane są w 8 gminach: Krakowie (7 placówek), Tarnowie (2 placówki), Bochni, Gorlicach, Nowym Sączu, Brzesku, Mędrzechowie i Nowym Targu (po 1 placówce). Na przestrzeni lat 2011-2015 przybyły łącznie 4 przedszkola specjalne (2 w Krakowie, po 1 w Mędrzechowie i Brzesku)⁶¹.

Najwięcej miejsc w tego typu placówkach jest w mieście Krakowie (196), najmniej zaś w Gorlicach i Mędrzechowie (po 10). Poziom wykorzystania oferowanych miejsc jest zróżnicowany, choć w żadnej z gmin nie ma pełnego wykorzystania miejsc. Ujmując tę kwestię procentowo, największy odsetek

⁵⁹ Pełne zestawienie informacji w Tabeli 8 w Aneksie

⁶⁰ Pełne zestawienie informacji w Tabeli 8 (liczba miejsc) i Tabeli 9 (liczba dzieci) w Aneksie

⁶¹ Pełne zestawienie informacji w Tabeli 8 w Aneksie

miejsc zajętych jest w Bochni (93,3%) i Krakowie (89,3%), najmniejszy zaś w Gorlicach i Mędrzechowie (tylko połowa miejsc).

Oddziały przedszkolne w szkołach

Według danych GUS w 2015 roku w województwie małopolskim funkcjonowały 863 szkoły z oddziałami przedszkolnymi. Najwięcej szkół z oddziałami przedszkolnymi było w gminach: Kraków (47), Nowy Targ (19), Wieliczka (18), Chęłmiec (16), Limanowa (16), Czarny Dunajec (15), Wadowice (14)⁶². W 8 gminach nie było żadnej szkoły z oddziałem przedszkolnym (Gorlice, Krynica Zdrój, Oświęcim, Gręboszów, Wietrzychowice, Tarnów, Bystra – Sidzina, Drwinia). W 15 gminach była tylko jedna placówka tego typu.

W poniższej tabeli przedstawiono stan oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych pod kątem liczby dzieci w gminach w tego typu placówkach wychowania przedszkolnego.

Tabela 17. Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych w wybranych gminach województwa małopolskiego w 2015 roku⁶³

Gmina	Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych
Kraków	1 029
Nowy Sącz	786
Wieliczka	596
Chęłmiec	510
Limanowa (gmina wiejska)	475
Liszki	436
Nowy Targ (gmina wiejska)	398
Wadowice	382
Jabłonka	331
Sułoszowa	24
Raciechowice	22
Szczucin	21
Radłów	21
Drwinia	20
Rzezawa	14
Klucze	14
Słopnice	13
Borzęcin	13
Lubień	6

⁶² Pełne zestawienie informacji w Tabeli 10 w Aneksie

⁶³ Pełne zestawienie informacji w Tabeli 10 w Aneksie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Najwięcej dzieci uczęszczało w 2015 roku do oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych w Krakowie (1 029), Nowym Sączu (786) i Wieliczce (596). W gminach, w których funkcjonowały tego typu placówki, najmniej dzieci uczęszczało do oddziałów przedszkolnych w Lubieniu (6), Borzęcinie (13), Słopicach (13).

Punkty przedszkolne

W województwie małopolskim w 2015 roku było 95 punktów przedszkolnych, które zlokalizowane były w 40 gminach. Na przestrzeni lat 2011-2015 liczba tego typu obiektów zwiększyła się o 33 punkty, przybyły 23 gminy, w których działają tego typu podmioty, w 3 gminach zmniejszyła się liczba punktów przedszkolnych (gminy Kozłów, Książ Wielki, Nowy Sącz). Tego typu instytucje zlokalizowane są przede wszystkim w gminach wiejskich - 22 gminy z punktami przedszkolnymi to gminy wiejskie; 14 gmin to gminy miejsko – wiejskie, a jedynie 5 to gminy miejskie. Najwięcej punktów przedszkolnych jest w gminach: Kraków (30), Wieliczka, Uście Gorlickie i Pcim (po 4). W 22 gminach jest po jednym tego typu placówce.

Poniżej przedstawiono liczbę miejsc i dzieci w punktach przedszkolnych, poddając analizie również stopień wykorzystania miejsc w poszczególnych gminach.

Tabela 18. Zestawienie liczby miejsc i liczby dzieci w punktach przedszkolnych w gminach województwa małopolskiego w 2015 roku⁶⁴

Jednostka administracyjna (gmina)	liczba miejsc w punktach przedszkolnych ogółem	Liczba dzieci w punktach przedszkolnych ogółem	Liczba niewykorzystanych miejsc (liczba miejsc – liczba dzieci)	Odsetek wykorzystanych miejsc (liczba dzieci/liczba miejsc)
MAŁOPOLSKIE	2 458	1 816	642	73,9%
Kraków	853	638	215	74,8%
Pcim	188	161	27	85,6%
Krzyszowice	117	25	92	21,4%
Uście Gorlickie	90	57	33	63,3%
Wieliczka	75	65	10	86,7%
Rabka-Zdrój	75	50	25	66,7%
Piwniczna - Zdrój	70	61	9	87,1%
Krościenko nad Dunajcem	69	67	2	97,1%
Czarny Dunajec	65	64	1	98,5%
Książ Wielki	50	37	13	74,0%
Radziemice	50	46	4	92,0%
Chełmiec	45	28	17	62,2%

⁶⁴ Pełne zestawienie informacji w Tabeli 11 (liczba miejsc) i w Tabeli 12 (liczba dzieci) w Aneksie

Jednostka administracyjna (gmina)	liczba miejsc w punktach przedszkolnych ogółem	Liczba dzieci w punktach przedszkolnych ogółem	Liczba niewykorzystanych miejsc (liczba miejsc – liczba dzieci)	Odsetek wykorzystanych miejsc (liczba dzieci/liczba miejsc)
Nowy Sącz	45	33	12	73,3%
Koźłów	43	37	6	86,0%
Ochotnica Dolna	40	36	4	90,0%
Sękowa	35	27	8	77,1%
Tarnów (gmina miejska)	31	30	1	96,8%
Nowy Targ (gmina miejska)	31	21	10	67,7%
Chrzanów	30	11	19	36,7%
Olkusz	30	15	15	50,0%
Skawina	26	13	13	50,0%
Mszana Dolna (gmina wiejska)	26	26	0	100,0%
Mogilany	25	7	18	28,0%
Lubień	25	25	0	100,0%
Niepołomice	25	25	0	100,0%
Mszana Dolna (gmina miejska)	25	20	5	80,0%
Stary Sącz	25	17	8	68,0%
Trzebinia	25	20	5	80,0%
Ryglice	25	15	10	60,0%
Spytkowice	25	18	7	72,0%
Charsznica	24	20	4	83,3%
Koszyce	23	23	0	100,0%
Wielka Wieś	20	16	4	80,0%
Proszowice	20	12	8	60,0%
Wadowice	20	6	14	30,0%
Zabierzów	17	17	0	100,0%
Nawojowa	15	5	10	33,3%
Pleśna	13	11	2	84,6%
Skąta	12	5	7	41,7%
Grybów	10	6	4	60,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Najwięcej miejsc w punktach przedszkolnych jest w mieście Krakowie (853), dużo miejsc jest również w Pcimiu (188) oraz w Krzeszowicach (117). Najmniej miejsc jest w gminach Grybów (10), Skąta (12) oraz Pleśń (13). Istotną informacją jest stopień wykorzystania miejsc oferowanych w punktach przedszkolnych. Liczba miejsc i dzieci w punktach przedszkolnych pokrywa się w gminach Zabierzów, Koszyce, Niepołomice, Lubień, Mszana Dolna. Warto zaznaczyć, że są to gminy, w których w punktach przedszkolnych jest stosunkowo mało miejsc (do 25). Najniższy poziom wykorzystania miejsc zanotowano w gminach Krzeszowice (jedynie 21,4% miejsc zajętych), Mogilany (28%), Wadowice (30%).

Zespoły wychowania przedszkolnego

Zespół wychowania przedszkolnego to dość rzadko występująca forma wychowania przedszkolnego. W całej Polsce w 2015 roku zanotowano jedynie 94 tego typu placówki. W województwie małopolskim jest tylko jeden zespół wychowania przedszkolnego. Zlokalizowany jest on w Nowym Sączu, jest podmiotem niepublicznym. W 2011 roku funkcjonował jeszcze jeden zespół wychowania przedszkolnego w Wieliczce.

W funkcjonującym zespole przedszkolnym w 2015 roku było 75 miejsc, uczęszczało do niego 70 dzieci.

3.3.3.2. Bilans podaży i popytu miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego

W celu odpowiedzi na pytanie o poziom zapotrzebowania na miejsca w przedszkolach i innego rodzaju placówkach przedszkolnych, warto przedstawić wskaźniki obrazujące relacje liczby dzieci w wieku przedszkolnym ogółem do liczby dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego. Dostępność miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego można pokazać poprzez wskazanie relacji między liczbą dzieci przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego. Takie zestawienie pokazujące skrajne wartości w gminach województwa małopolskiego prezentuje poniższa tabela.

Tabela 19. Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w wybranych gminach województwa małopolskiego w 2015 roku⁶⁵

Gmina	Dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego
Gródek nad Dunajcem	15,9
Limanowa (gmina wiejska)	7,3
Biały Dunajec	7,1
Korzenna	6,5
Poronin	5,4
Bobowa	5,1
Trzyciąż	4,4
Krościenko nad Dunajcem	3,9
Jodłownik Rzepiennik Strzyżewski	3,5
Oświęcim (gmina miejska) Zabierzów Krynica-Zdrój Kraków Jordanów (gmina miejska) Mędrzechów	0,8
Bolestaw (powiat olkuski) Bukowno Tarnów (gmina miejska) Zakopane	0,7

⁶⁵ Pełne zestawienie informacji w Tabeli 13 w Aneksie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W tabeli przedstawiono gminy, w których jest najwięcej i najmniej dzieci na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego. Najwyższy wskaźnik jest w gminie Gródek nad Dunajcem (15,9). W gminach wiejskich Limanowa i Biały Dunajec wartość tego wskaźnika oscyluje wokół siedmiorga dzieci na jedno miejsce. Kolejnymi gminami o wysokim poziomie tego wskaźnika są: Korzenna (6,5), Poronin (5,4), Bobowa (5,1). W wymienionych gminach najtrudniej dostać dla dziecka miejsce w przedszkolu, bo jest ich najmniej w stosunku do liczby dzieci w tych gminach. Najniższy poziom tego wskaźnika, a zatem też najlepsza dostępność miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego jest w gminach: Zakopane, Tarnów, Bukowno, Bolesław (po 0,7). Dzieląc wszystkie gminy województwa małopolskiego na dwie grupy uwzględniając wartość omawianego wskaźnika, aż w 144 gminach jego poziom jest większy niż 1, a tylko w 34 jest niższy⁶⁶. Jeśli chodzi o dynamikę poziomu tego wskaźnika, to na przestrzeni lat 2011-2015 w wymiarze województwa zanotowano jego spadek. Wskaźnik ten zmniejszył się w największym stopniu w gminach Lipnica Wielka (z 11,56 na 3,11), Łukowica (z 10,89 na 3,23) oraz Chełmiec (z 13,35 na 2,88). Dość duży wzrost poziomu tego wskaźnika zanotowano w Trzyciążu (z 3,48 na 7,05) oraz Białym Dunajcu (z 3,38 na 4,44).

Innym wskaźnikiem pokazującym relację popytu i podaży w zakresie wychowania przedszkolnego jest liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat. Liczba miejsc nie zawsze jest jednoznaczna z liczbą dzieci, które uczęszczają do przedszkola, dlatego w poniższej tabeli gminy o najwyższych i najniższych wartościach wskaźnika są nieco inne niż w tabeli opisanej powyżej.

Tabela 20. Zestawienie liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w wybranych gminach województwa małopolskiego w 2015 roku⁶⁷

Gmina	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat
MAŁOPOLSKIE	841
Limanowa (gmina miejska)	1 246
Zabierzów	1 115
Mucharz	1 087
Mszana Dolna	1 066
Tarnów (gmina miejska)	1 062
Liszki	1 012
Nowy Sącz	1 006
Zakopane	1 003
Kraków	975
Oświęcim (gmina wiejska)	970
Nawojowa	538
Gromnik	530
Szerzyny	528
Łabowa	526
Słaboszów	495
Rzepiennik Strzyżewski	473
Biały Dunajec	429

⁶⁶ Dla 4 gmin nie podano wartości wskaźnika.

⁶⁷ Pełne zestawienie informacji w Tabeli 13 w Aneksie

Gmina	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat
Gródek nad Dunajcem	421
Limanowa (gmina wiejska)	407
Poronin	327

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wartość wskaźnika dla całego województwa wynosi 841 dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat. Najwyższy poziom tego wskaźnika jest w gminach: Limanowa – gmina miejska (1 246), Zabierzów (1115) i Mucharz (1 087). W tych gminach największa liczba dzieci na 1000 dzieci uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Wartości powyżej 1000 oznaczają, iż dzieci w placówkach jest więcej niż dzieci zamieszkałych w gminie, co wskazuje na zjawisko dowożenia dzieci do instytucji wychowania przedszkolnego również z gmin ościennych. Najniższa wartość omawianego wskaźnika jest w gminach: Poronin (327), Limanowa – gmina wiejska (407), Gródek nad Dunajcem (421). W przypadku tak skrajnych wyników gminy wiejskiej i gminy miejskiej Limanowa można przypuszczać, że część potrzeb gminy wiejskiej w zakresie wychowania przedszkolnego zaspokajanych jest w gminie miejskiej i tam uczęszczają dzieci zamieszkałe w gminie miejskiej.

Innym wskaźnikiem pokazującym poziom zaspokojenia potrzeb w zakresie miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego jest odsetek dzieci w określonej grupie wiekowej objętych wychowaniem przedszkolnym⁶⁸. **W całym województwie małopolskim 84,1% dzieci w wieku 3-5 lat objętych jest wychowaniem przedszkolnym, co jest wartością bardzo zbliżoną dla poziomu dla całego kraju (84,2%).** W bardzo dużym stopniu widać różnicę między poziomem tego wskaźnika dla miast w województwie (100,4%) i na terenach wiejskich (70,9%). Poniżej przedstawiono wartości opisywanego wskaźnika dla wybranych gmin, w których jest on najwyższy i najniższy.

Tabela 21. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w wybranych gminach województwa małopolskiego w 2015 roku⁶⁹

Gmina	Odsetek dzieci w wieku 3 - 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym [%]
Małopolskie	84,1
Limanowa (gmina miejska)	124,6
Zabierzów	111,5
Mucharz	108,7
Mszana Dolna (gmina miejska)	106,6
Tarnów (gmina miejska)	106,2
Liszki	101,2
Nowy Sącz	100,6
Zakopane	100,3
Kraków	97,5
Oświęcim (gmina wiejska)	97,0
Nawojowa	53,8

⁶⁸ W niniejszym opracowaniu przeanalizowano poziom tego wskaźnika dla dzieci z grupy 3-5 lat z racji tego, że wskaźniki obejmujące dzieci sześciolatnie dla roku 2015 nie zostały opublikowane w GUS BDL

⁶⁹ Pełne zestawienie informacji w Tabeli 14 w Aneksie

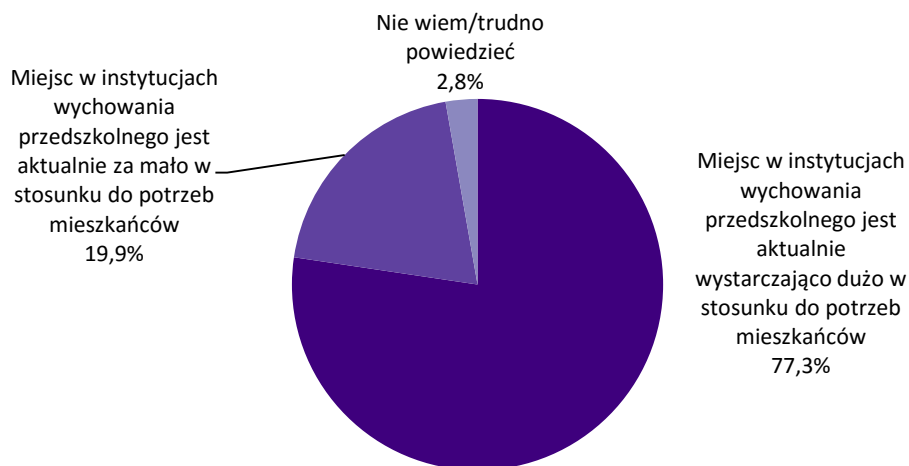
Gmina	Odsetek dzieci w wieku 3 - 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym [%]
Gromnik	53,0
Szerzyny	52,8
Łabowa	52,6
Słaboszów	49,5
Rzepiennik Strzyżewski	47,3
Biały Dunajec	42,9
Gródek nad Dunajcem	42,1
Limanowa (gmina wiejska)	40,7
Poronin	32,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Najwyższy odsetek dzieci 3-5 letnich objętych jest wychowaniem przedszkolnym w gminach: Limanowa – gmina miejska (124,6), Zabierzów (111,5) oraz Mucharz (108,7). Najmniejszy odsetek dzieci uczęszcza do przedszkola w Poroninie (32,7%), Limanowej – gminie wiejskiej (40,7%) oraz Gródku nad Dunajcem (42,9%).

W ocenie samych przedstawicieli gminy (którzy wyrażali swoją opinię w ramach badań ankietowych), w większości przypadków wyrażono opinię, iż liczba miejsc wychowania przedszkolnego jest adekwatna do potrzeb mieszkańców (opinia 77,3% respondentów).

Wykres 35. Opinie przedstawicieli badanych gmin co do tego, czy w gminie jest aktualnie wystarczająco dużo miejsc w instytucjach wychowania w stosunku do potrzeb mieszkańców, n=181

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Co piąta gmina według opinii badanych ma niedobór miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego w stosunku do potrzeb mieszkańców.

Na pytanie o skalę niedoborów, odpowiedzi były bardzo zróżnicowane, mieszczące się w przedziale między 8 a 2 000 miejsc. Średnio wskazywano 129 miejsc, mediana tych odpowiedzi to 30 miejsc.

Również **dyrektorów placówek** wychowania przedszkolnego zapytano o opinię na temat liczby miejsc w placówkach w stosunku do zapotrzebowania. Nieco ponad połowa badanych (56,3%) stwierdziła, że liczba miejsc jest adekwatna do zapotrzebowania na miejsca wychowania przedszkolnego w gminie, 19,5% stwierdziło, że obecna liczba miejsc nie jest wystarczająca.

3.3.3.3. Problemy z uzyskaniem miejsca w placówce wychowania przedszkolnego

W ramach badania przedstawicielei gmin, poproszono ich o wskazanie liczby wniosków o przyjęcie do instytucji wychowania przedszkolnego w gminie na rok 2016/2017 oraz liczbę dzieci przyjętych do tego typu placówek na wskazany rok szkolny.

Tabela 22. Zestawienie liczebności wniosków złożonych o przyjęcie do instytucji wychowania przedszkolnego oraz liczby dzieci przyjętych do placówek w badanych gminach na rok 2016/2017

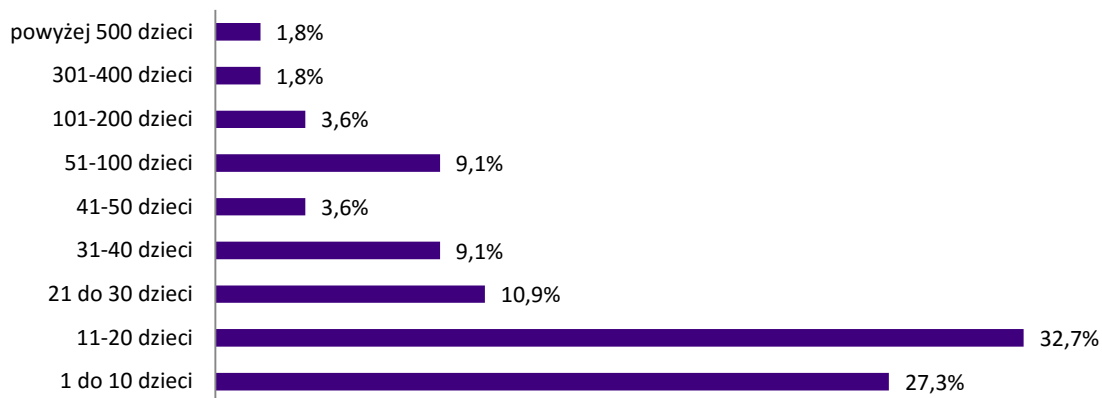
	Liczba wniosków złożonych na rok 2016/2017		Liczba dzieci przyjętych do instytucji wychowania przedszkolnego w gminie na rok 2016/2017	
	Maksimum	Średnia	Maksimum	Średnia
Ogółem	19122	503	17485	490
w tym 3-letnie	4391	103	2838	87
w tym dzieci 4-letnie	4755	121	4706	123
w tym dzieci 5-letnie	5186	137	5158	139
w tym dzieci 6-letnie	4775	140	4768	142
w tym dzieci niepełnosprawne	70	5	70	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Średnio w badanych gminach złożono 503 wnioski, z czego najczęściej dotyczyły one to dzieci 6-letnich. Średnia złożonych wniosków dotyczących dzieci niepełnosprawnych wyniosła 5. W jednej gminie wskazano, iż żaden rodzic nie złożył wniosku o przyjęcie do instytucji wychowania przedszkolnego. Średnio mniej dzieci dostało się do przedszkoli w stosunku do średniej liczby złożonych wniosków. Średnio najwięcej dostało się dzieci 6-letnich.

Poniżej wskazano skalę niedoboru miejsc w roku 2016/2017 na podstawie informacji dostarczonych przez gminy w ramach badania ankietowego. W celu jej pokazania, odjęto liczbę dzieci, która w danej gminie dostała się do instytucji wychowania przedszkolnego od liczby wniosków złożonych w danej gminie (ogółem).

Wykres 36. Odsetek gmin z różnym poziomem niedoboru miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego w badanych gminach, biorąc pod uwagę tylko sytuację, gdy różnica między liczbą wniosków i liczbą przyjętych dzieci wynosiła co najmniej 1, n=174

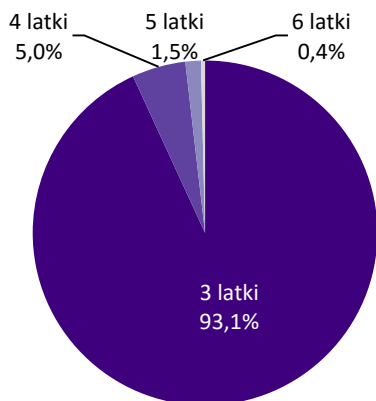

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Przedziały przedstawione na powyższym wykresie stworzono na podstawie danych uzyskanych poprzez odjęcie liczby dzieci przyjętych do placówek wychowania przedszkolnego od liczby złożonych wniosków (dla każdej gminy). Z powyższego wykresu wynika, że najczęściej niedobór miejsc odnosił się do maksymalnie 20 dzieci (łącznie 60,1% gmin). Wskazywane były jednak również sytuacje, gdy ten niedobór odnosił się również do dużych liczebności – powyżej 100 dzieci.

Warto spojrzeć na liczby dzieci, które się nie dostały ze względu na wiek dziecka.

Wykres 37. Odsetek liczby dzieci, które nie dostały się do przedszkola ze względu na wiek dziecka (sytuacja większej liczby złożonych wniosków niż liczby dzieci, które się dostały) w podziale na grupy wiekowe, n=3160⁷⁰

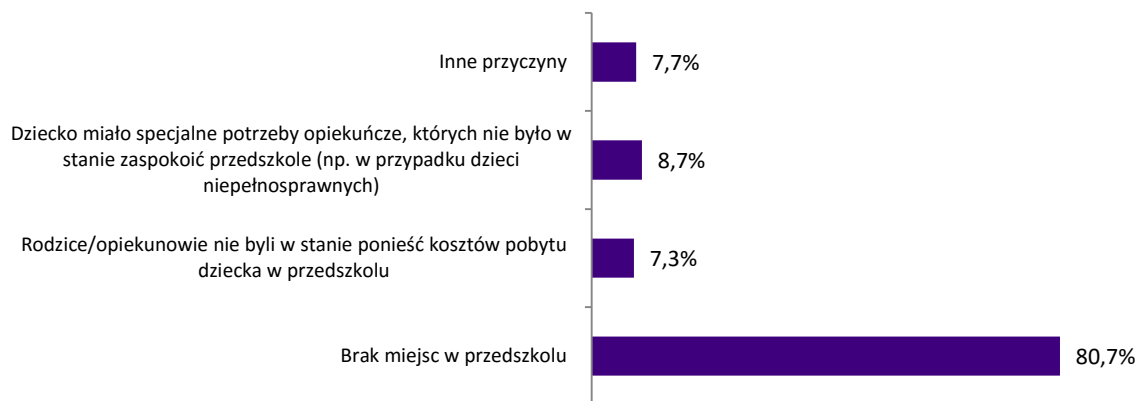
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Zdecydowanie widać, że na niedoborze miejsc przedszkolnych ucierpiały przede wszystkim 3-latki. Wśród wszystkich dzieci, które nie dostały się do przedszkola, dzieci z tej grupy wiekowej zdecydowanie przeważają (aż 93,1%). Zdarzały się gminy, w których nie dostało się kilkaset trzylatków. Im starsze dzieci, tym skala niedoboru była mniejsza, w przypadku 6-latków zdarzały się pojedyncze sytuacje, w których dzieci nie dostały się do przedszkola (12 przypadków w 181 badanych gminach).

⁷⁰ Ogólna liczba dzieci, które nie dostały się do placówek wychowania przedszkolnego na podstawie danych uzyskanych w ramach badania gmin.

Dyrektorzy biorący udział w badaniach ankietowych również zapytani zostali o zjawisko odmów przyjęcia do przedszkola. W 34,5% badanych placówek wychowania przedszkolnego nie wszystkie dzieci, co do których złożono wnioski, zostały przyjęte. Respondenci wskazywali różne przyczyny nieprzyjęcia dzieci do jednostki.

Wykres 38. Deklaracje badanych dyrektorów placówek wychowania przedszkolnego co do przyczyn odmów przyjęcia dzieci do przedszkola (n = 586)

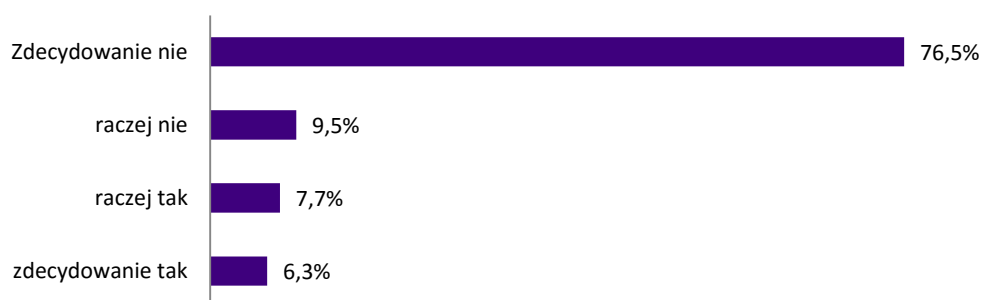

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Podobnie jak w przypadku instytucji opieki nad dziećmi do lat 3, również w przypadku placówek wychowania przedszkolnego, odmowy związane są przede wszystkim z brakiem miejsc w przedszkolu. Inne przyczyny podawane były dużo rzadziej. Wśród innych przyczyn wskazywano przede wszystkim wiek dzieci (poniżej 3 roku życia), zamieszkanie poza gminą, brak miejsc, ale ze świadomością, iż dziecko przyjęte do innej placówki, nieprzystosowanie dziecka do funkcjonowania w przedszkolu (lub niedostosowanie do specyfiki funkcjonowania grupy⁷¹).

Warto na podstawie badań ankietowych z rodzicami wskazać, na ile zapewnienie dziecku miejsca w przedszkolu było problematyczne dla rodziców.

Wykres 39. Deklaracja respondentów, których dzieci chodzą do przedszkola co do wystąpienia problemów z zapewnieniem miejsca w placówce, n=1086

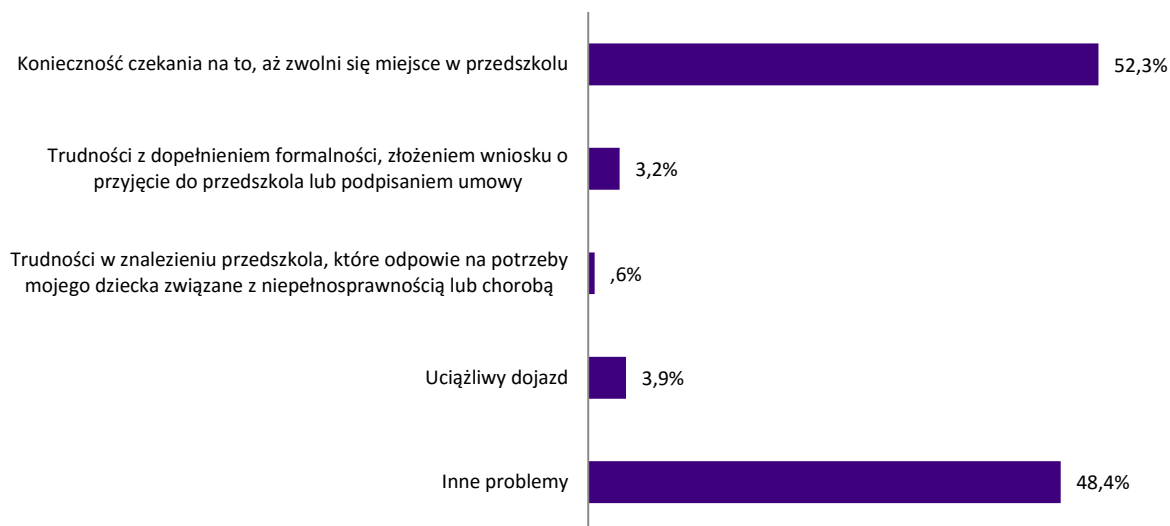

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

⁷¹ Respondenci w otwartych odpowiedziach wskazywali na sytuację, że w małych (często prywatnych) placówkach muszą dostosowywać poziom rozwoju przyjmowanych dzieci do poziomu reszty dzieci. Jeśli dziecko, które ma być przyjęte, odstaje od tego poziomu (albo będąc mniej samodzielnym albo dużo bardziej rozwiniętym), niektóre podmioty nie decydują się na przyjęcie.

Zdecydowana większość rodziców dzieci uczęszczających do przedszkola nie doświadczała problemów z przyjęciem dziecka do placówki. Problemy takie dostrzegło 14% badanych.

Wykres 40. Problemy, jakich doświadczyli rodzice dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego (możliwość wielokrotnego wyboru), n=155

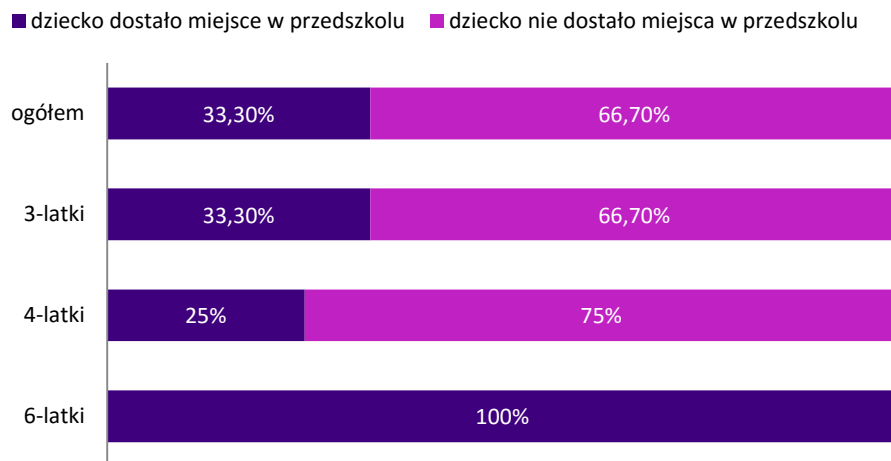
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

Najczęściej wskazywano na konieczność czekania, aż zwolni się miejsce – wskazanie 52,3% badanych. Również wśród innych problemów (48,4%) zdecydowanie najczęściej pojawiały się wypowiedzi odnoszące się do braku miejsc w przedszkolach publicznych i w konsekwencji albo konieczność czekania (na liście rezerwowej) lub zapisania do prywatnego. Pozostałe problemy wskazane w ankiecie występowały bardzo rzadko. Wśród innych problemów wskazywano też brak możliwości zapisania do przedszkola najbliższego miejsca zamieszkania lub dziecka 2,5 letniego.

Skalę problemów z otrzymaniem miejsca w przedszkolu można też zdiagnozować poprzez analizę odpowiedzi tych rodziców, którzy w chwili badania sami zajmują się dzieckiem, ale złożyli podanie o przyjęcie do placówki wychowania przedszkolnego.

Wykres 41. Wynik starania się rodzica o przyjęcie dziecka do przedszkola (wśród rodziców opiekujących się samodzielnie dziećmi i którzy zadeklarowali, że złożyli podanie o przyjęcie do placówki wychowania przedszkolnego), n=24⁷²

⁷² Na wykresie brak dzieci 5-letnich ze względu na brak sytuacji wskazanej na wykresie w przypadku dzieci w tym wieku w badanej próbie.

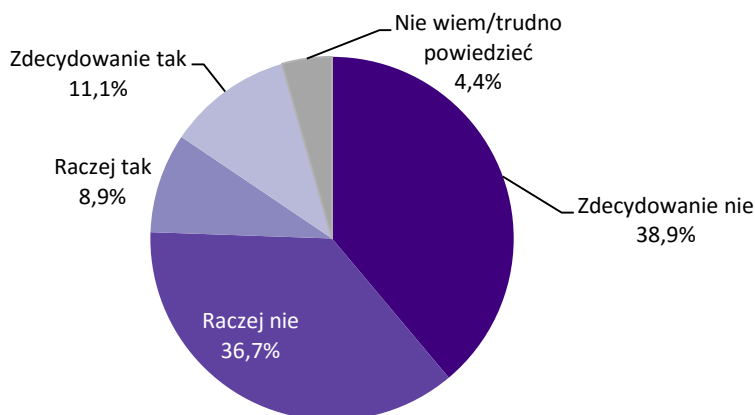
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

Tylko jedna trzecia badanych wskazała, iż ich dziecko dostało miejsce w przedszkolu.

Wpływ zmian w ustawie o systemie oświaty na skalę odmów

W ramach badania zapytano też przedstawicieli gmin, na ile zmiany w systemie szkolnictwa związane ze zmianą wieku obowiązkowego szkolnego miało przełożenie na skalę odmów przyjęcia dzieci do przedszkola.

Wykres 42. Deklaracje respondentów, czy wg nich przywrócenie obowiązku szkolnego od 7. Roku życia wpłynęło na wzrost liczby odmów przyjęć dzieci do instytucji wychowania przedszkolnego w badanych gminach na rok szkolny 2016/2017, n=181

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Zależność między zmianami w systemie oświaty a skalą odmów dostrzegło 20% badanych gmin. Większy odsetek badanych nie zgadza się z takim stwierdzeniem (75,6%).

Według wypowiedzi badanych zjawisko odmów związanych ze zmianami dotyczącymi wieku obowiązku szkolnego dotknęły przede wszystkim dzieci 3-letnie (88,2%), na dzieci 4-letnie wskazało jedynie 8,8% badanych, na starsze dzieci, według wypowiedzi badanych, zmiany te nie miały wpływu.

Według opinii większości dyrektorów placówek wychowania przedszkolnego, przywrócenie obowiązku szkolnego od 7. roku życia nie wpłynęło na wzrost liczby odmów przyjęcia dziecka do przedszkola na rok szkolny 2016/2017 (62% odpowiedzi *zdecydowanie nie* oraz *raczej nie*). Zgodziło się z taką opinią 24,3% dyrektorów.

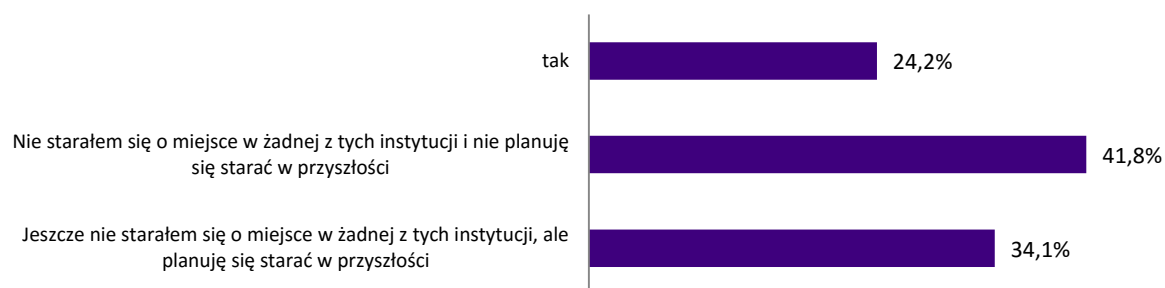
3.3.3.4. Skala rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego

Uwarunkowania decyzji o samodzielnej opiece nad dziećmi w wieku przedszkolnym

Skala rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego wiąże się między innymi z przekonaniami i decyzjami samych rodziców co do tego, czy chcą (i w jakim wieku) posyłać dziecko do placówki wychowania przedszkolnego.

W ramach badań ankietowych z rodzicami dzieci w wieku przedszkolnym jednym z aspektów była diagnoza sytuacji i planów i możliwości posłania dziecka do przedszkola. Wśród badanych rodziców, których dzieci nie uczęszczają do żadnej placówki wychowania przedszkolnego, tylko opieką zajmują się rodzice, jedynie 24,2% w czasie badania miało złożony wniosek o przyjęcie do jakiejś placówki.

Wykres 43. Deklaracje respondentów co do tego, czy złożyli wniosek o przyznanie miejsca dla dziecka w placówce wychowania przedszkolnego, wśród rodziców, którzy nie korzystają obecnie z żadnej formy opieki (poza pomocą rodziny czy znajomych), n=91

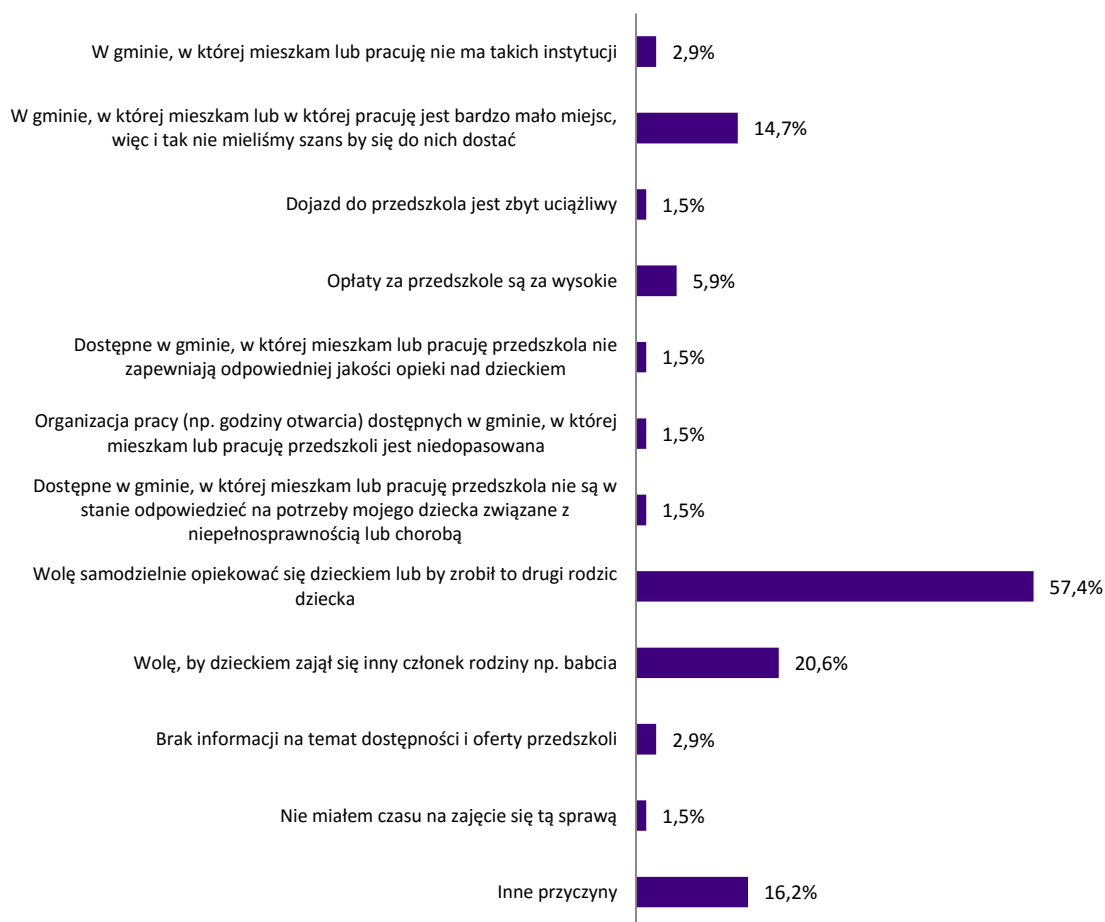

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

Wśród rodziców, którzy sami opiekują się dzieckiem, 34,1% nie starało się jeszcze o przyjęcie do żadnej placówki, ale planują to zrobić w przyszłości. 41,8% z badanych nie złożyło wniosku o miejsce w placówce i nie zamierza tego zrobić.

Wśród wypowiedzi uzasadniających niezłożenie wniosku o miejsce w placówce wychowania przedszkolnego dominuje odpowiedź wskazująca na preferencję samodzielnej opieki nad dzieckiem (57,4% badanych wskazało takie wytłumaczenie).

Wykres 44. Przyczyny nie złożenia wniosku o miejsce w placówce wychowania przedszkolnego badanych rodziców/opiekunów, n=68

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

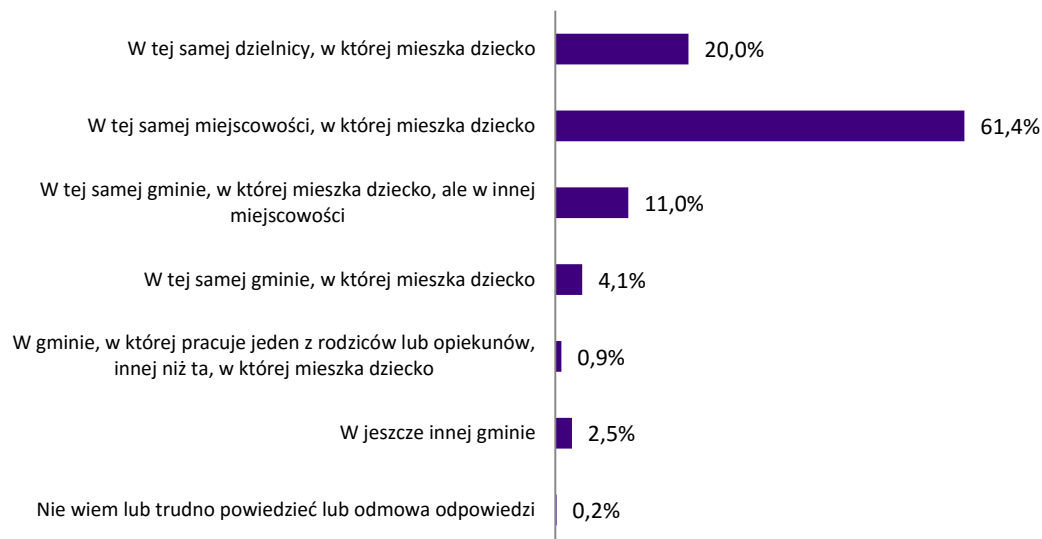
Wśród przyczyn decyzji o nieubieganiu się o miejsce w placówce wychowania przedszkolnego, oprócz najczęściej wskazywanej chęci samodzielnej opieki na dzieckiem, dość często deklarowano, iż inna osoba z rodziny (przede wszystkim babcia) może zaopiekować się dzieckiem (odpowiedź 20,6% badanych). Kwestia słabej dostępności miejsc w przedszkolach i innych placówkach to przyczyna podawana przez 11,5% badanych. W ramach odpowiedzi *inne przyczyny* wskazywano na fakt korzystania z pieluchy przez dziecko (pozbycie się jej jest warunkiem uczęszczania do przedszkola), decyzję o umieszczeniu dziecka w przedszkolu w wieku 4 lat, czy brak potrzeby uczęszczania dziecka do przedszkola (lub innej tego typu placówki) ze względu na fakt pozostawiania matki w domu.

Niewielki odsetek dzieci, którymi w domu zajmuje się któryś z rodziców, został przyjęty do przedszkola, ale zrezygnowano z posyłania go do placówki. Przyczynami takich sytuacji, jeśli już się pojawiły, były przede wszystkim trudność w adaptacji dziecka i niechęć do chodzenia do przedszkola, w pojedynczych przypadkach uciążliwość dowożenia dziecka do placówki i zaprzestanie pracy przez matkę i tym samym możliwość opieki nad dzieckiem w domu.

Miejsce zamieszkania a lokalizacja placówek wychowania przedszkolnego, do której uczęszczają dzieci

Innym aspektem, który wpływa na ocenę rzeczywistego zapotrzebowania, jest diagnoza skali zjawiska umieszczania dzieci w placówkach zlokalizowanych poza gminą zamieszkania. W ramach badań ankietowych zapytano rodziców dzieci uczęszczających do przedszkola o usytuowanie placówki, do której ich dziecko uczęszcza, względem miejsca zamieszkania.

Wykres 45. Lokalizacja przedszkola, do którego chodzą dzieci badanych, n=1086

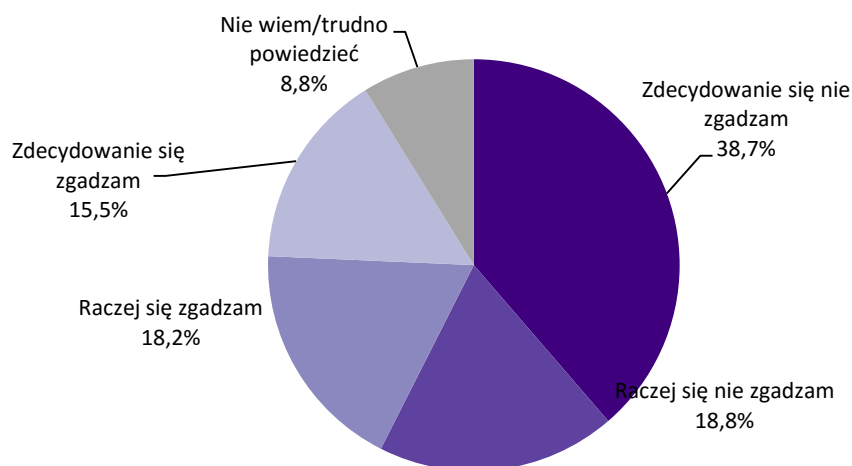
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

W ponad połowie przypadków (61,4%) przedszkole jest w tej samej miejscowości, w której mieszka dziecko. Co piąty badany rodzic wskazał, iż dziecko chodzi do przedszkola w tej samej dzielnicy. Wskazuje to na bardzo wysoki odsetek sytuacji, w których dziecko uczęszcza do placówki przedszkolnej w pobliżu miejsca zamieszkania (81,4% odpowiedzi wskazuje na tę samą miejscowość, w tym tę samą dzielnicę). Zjawisko posyłania do przedszkola w gminie zatrudnienia jednego z rodziców (w sytuacji, gdy jest to inna gmina niż zamieszkania) zdarzała się sporadycznie (0,9%).

Widać, iż zjawisko uczęszczania dzieci do placówek wychowania przedszkolnego w innej gminie niż zamieszkania występuje, choć, bazując na wynikach badania z rodzicami, w niewielkim stopniu.

Dzięki badaniu przedstawicieli gmin, można wskazać, jaki jest najczęściej wskazywany kierunek tych przemieszczeń.

Wykres 46. Opinie przedstawicieli badanych gmin na temat stwierdzenia: „W naszej gminie jest więcej rodziców, którzy dowożą dzieci do przedszkoli w innych gminach, niż rodziców z innych gmin, którzy dowożą dzieci do przedszkoli w naszej gminie.”, n=181

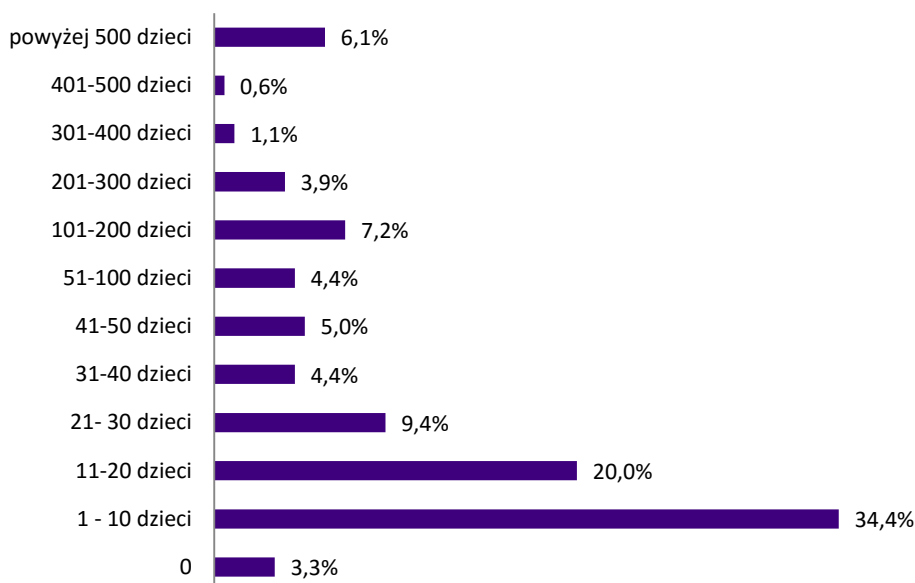
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

Nieco ponad połowa (57,5%) przedstawicieli gmin stwierdziła, iż więcej rodziców z ich gminy dowozi dzieci do przedszkola w innych gminach, niż liczba rodziców z innych gmin, którzy dowożą dzieci do przedszkoli w gminie badanego. Wskazanie na odwrotny bilans to opinia 32,7% badanych przedstawicieli gmin, zaś 8,8% nie umiało wskazać odpowiedzi. Wyniki te mogą sugerować, iż zjawisko umieszczania dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego w innych gminach niż gmina zamieszkania nie jest bardzo rozpowszechnione.

Takie samo pytanie zadano badanym dyrektorom placówek wychowania przedszkolnego. Prawie 60% badanych nie zgodziło się ze stanowiskiem, iż *w gminie, w której jest moje przedszkole jest więcej rodziców, którzy dowożą dzieci do przedszkoli w innych gminach, niż rodziców z innych gmin, którzy dowożą dzieci do przedszkoli w naszej gminie* (70% odpowiedzi). Zgodziło się z taką opinią 16,1% respondentów. Wypowiedzi te są podobne jak opinie przedstawicieli gmin. Może to wskazywać, iż nie jest znacząco rozpowszechnione zjawisko umieszczania dzieci w placówkach w innych gminach niż miejsce zamieszkania.

Badanych przedstawicieli gmin poproszono o wskazanie orientacyjnej liczby dzieci zamieszkałych na terenie innych gmin uczęszczających do instytucji wychowania przedszkolnego na terenie badanej gminy. Zakres odpowiedzi był bardzo zróżnicowany, średnia w tym pytaniu wyniosła 62, mediana: 15. Poniżej wskazano zestawienie liczebności dzieci z innych gmin uczęszczających do instytucji wychowania przedszkolnego w gminie badanej w podziale na kategorie.

Wykres 47. Liczba dzieci zamieszkałych w innych gminach uczęszczające do placówek przedszkolnych w gminie badanej, w podziale na przedziały, według odpowiedzi przedstawicieli badanych gmin, n=181

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Największy odsetek to liczba dzieci w przedziale do 20 dzieci (1-20 dzieci to 54,4% całej populacji). Warto podkreślić, że wskazania powyżej 500 dzieci to dość zauważalny odsetek – 6,1% odpowiedzi.

Biorąc pod uwagę wszystkie odpowiedzi badanych gmin⁷³, łączna liczba dzieci z innych gmin uczęszczających do placówek to 9,7% wszystkich dzieci uczęszczających do instytucji wychowania przedszkolnego w województwie małopolskim (wg danych GUS na 2015 rok).

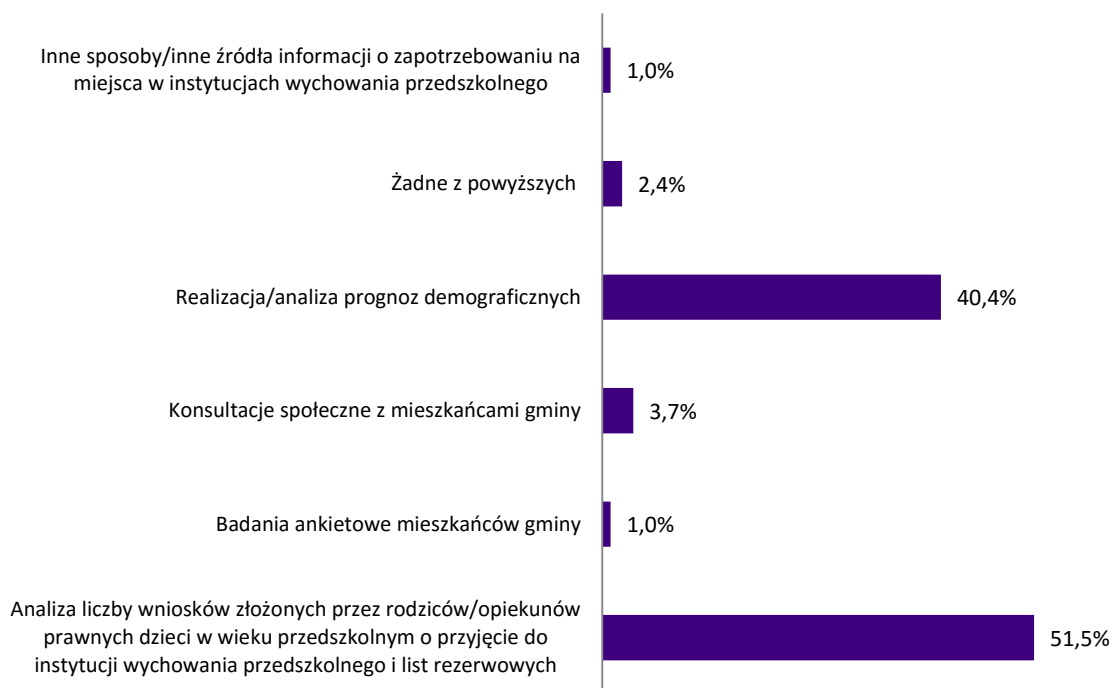
3.3.4. Poszerzanie oferty w zakresie wychowania przedszkolnego

Monitoring rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego realizowany przez gminy

W ramach badań ankietowych z gminami, zdiagnozowano sposoby, jakie gminy wykorzystują, aby zdiagnozować rzeczywiste zapotrzebowania na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego.

Wykres 48. Sposoby, w jakie badane gminy dokonują rozeznania dotyczącego rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego, n=181

⁷³ W ramach badania 173 gminy wskazały konkretną liczbę dzieci z innych gmin, które uczęszczają do placówek w ich gminie, zaznaczyć należy, że w pytaniu prośba wskazywała na możliwość podania orientacyjnej liczby, stąd i wyniki traktować należy jako orientacyjne. Suma liczb wskazanych w tym pytaniu to 10 780.

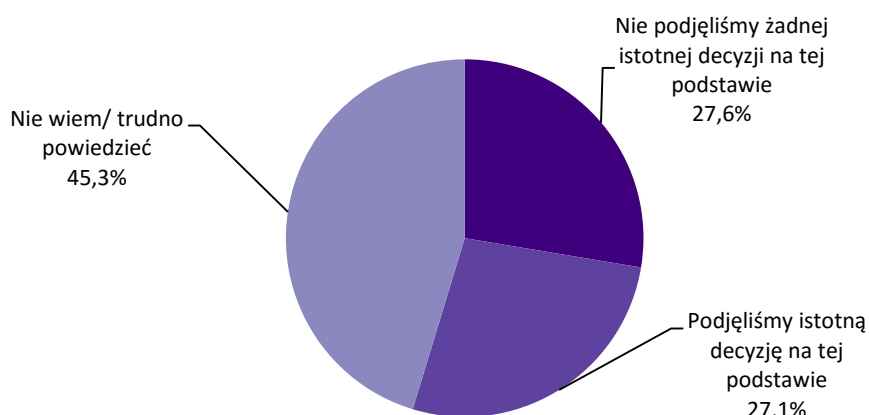
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Zdecydowanie najczęściej reprezentanci badanych jednostek wskazywali na analizę złożonych przez rodziców/opiekunów wniosków oraz list rezerwowych (51,5%), a także realizację lub analizę prognoz demograficznych. Pozostałe możliwości wskazywano bardzo rzadko.

Działania podejmowane przez gminy na podstawie prowadzonego monitoringu

Na podstawie analiz zapotrzebowania wskazywanych w badaniu, jedynie 27,1% gmin podjęło w 2016 roku jakąś istotną decyzję dotyczącą funkcjonowania wychowania przedszkolnego.

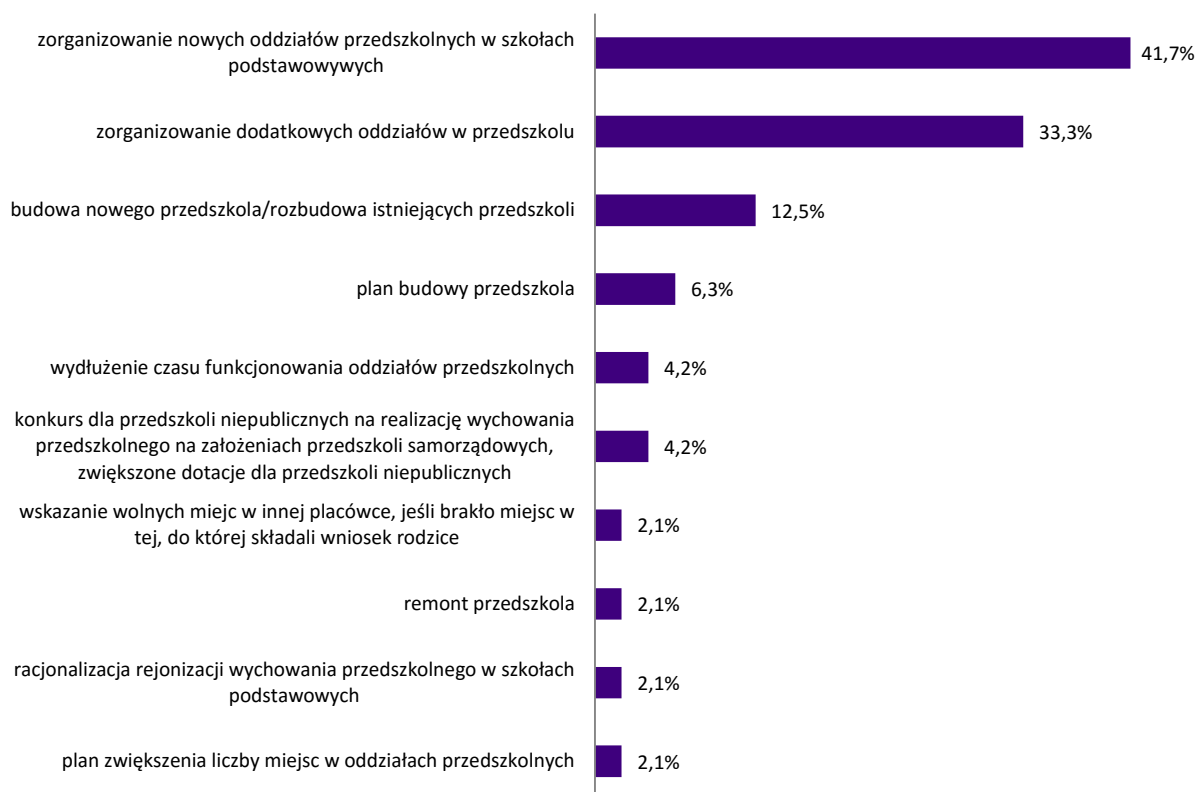
Wykres 49. Deklaracje badanych przedstawicieli gmin, czy w 2016 roku podjęli jakąś istotną decyzję w zakresie funkcjonowania wychowania przedszkolnego w gminie na podstawie bieżącego monitoringu naboru do placówek wychowania przedszkolnego, n=181

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Decyzje podjęte przez gminy wskazano poniżej.

Wykres 50. Decyzje podjęte przez gminy na podstawie analiz dotyczących zapotrzebowania w zakresie wychowania przedszkolnego w gminie, n=181

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Najczęściej na podstawie diagnozy zapotrzebowania na miejsca podejmowano decyzje o stworzeniu nowych oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych (41,7%), co wiązało się m.in. z adaptacją nieużywanych przestrzeni w budynku szkoły, tworzenie oddziałów dla najmłodszych dzieci. Co trzeci badany przedstawiciel gminy wskazał, że w wyniku zdiagnozowanego zwiększonego zapotrzebowania na miejsca wychowania przedszkolnego, stworzono dodatkowe oddziały w funkcjonujących już przedszkolach, w jednym przypadku był to oddział dla dzieci niepełnosprawnych. Pozostałe typy działań podejmowane były rzadziej, między innymi wskazywano na rozbudowę lub budowę nowego przedszkola w gminie (12,5%) bądź prace projektowe w tym zakresie (6,3%), czy wydłużenie godzin pracy oddziałów przedszkolnych (4,3%).

Dowóz dzieci do przedszkoli

Według badania przedstawicielei gmin województwa Małopolskiego, **43,1% badanych gmin organizuje aktualnie dowóz dzieci do instytucji wychowania przedszkolnego** (53,6% nie organizuje takiej usługi). Wśród badanych gmin 49,7% ponosi wydatki tytułem zwrotu kosztów dowozu dzieci do przedszkola przez rodziców/opiekunów, stosownie do art. 14a ust. 3 ustawy z 7 września 1991 roku o systemie oświaty (D.U. 1991 Nr 95 poz. 425), 47,5% tego nie robi.

Planowane działania gmin w zakresie rozwoju placówek wychowania przedszkolnego

W ramach badania przedstawicielei gmin poproszono respondentów o wskazanie działań, jakie planowane są na rok 2016/2017 lub kolejny.

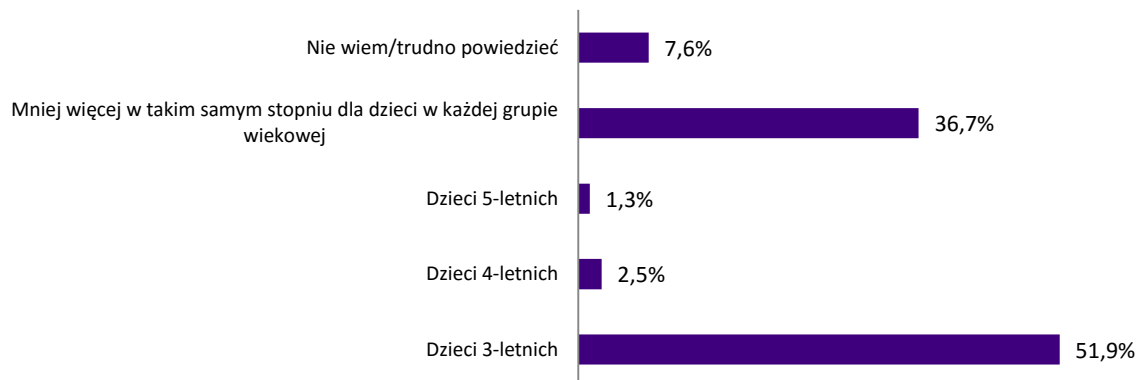
Wykres 51. Wskazania badanych gmin co do zamiaru podejmowania różnego rodzaju działań w zakresie funkcjonowania wychowania przedszkolnego w gminie (wartości na wykresie to suma odpowiedzi „raczej tak” i „zdecydowanie tak”), n=181

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Najczęściej planowany jest zakup materiałów dydaktycznych do instytucji wychowania przedszkolnego (79%) lub zorganizowanie szkoleń dla pracowników systemu wychowania przedszkolnego. 39,2% gmin planuje zwiększyć liczbę miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego.

Wykres 52. Wiek dzieci, dla których przede wszystkim badane gminy planują zwiększyć liczbę miejsc wychowania przedszkolnego, n=181

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Połowa badanych, którzy planują zwiększenie liczby miejsc, wskazała, iż dotyczy to przede wszystkim dzieci 3-letnich (51,9%). Nieco mniej respondentów stwierdziło, że te plany dotyczą wszystkich grup wiekowych.

Nieco rzadziej (35,9% badanych) respondenci planują zorganizowanie dowozu dzieci do placówek lub podjęcie działań nakierowanych na likwidację barier architektonicznych w instytucjach wychowania przedszkolnego (34,3%).

Sieci przedszkoli

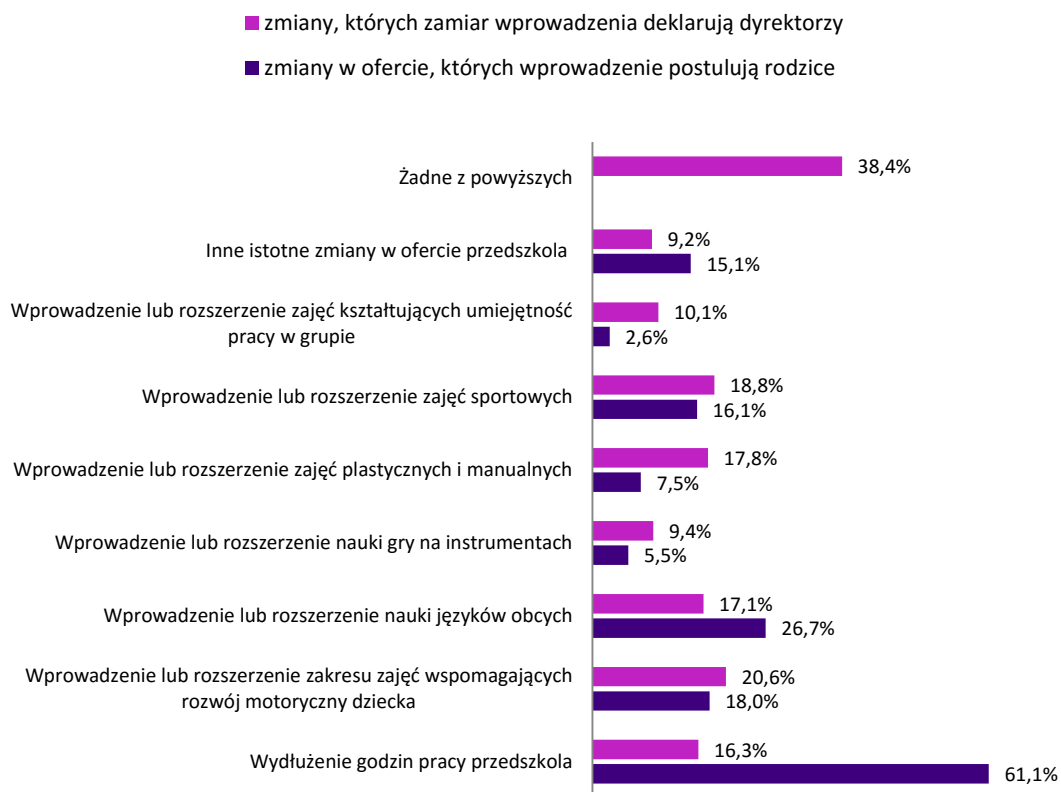
W znaczącej większości badanych gmin (87,8%) w momencie badania obowiązywała uchwała o ustaleniu sieci prowadzonych przez gminę przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych.

Zmiany w ofercie placówek wychowania przedszkolnego według wypowiedzi dyrektorów placówek

Blisko co czwarty (24,5%) badany dyrektor/kierownik instytucji wychowania przedszkolnego potwierdził, że w ciągu roku szkolnego 2015/2016 lub 2016/2017 rodzice zgłaszali mu zapotrzebowanie na zmiany w ofercie przedszkola.

Na wykresie na następnej stronie wskazano dane na temat tego, jakie zmiany zgłaszali rodzice, ale też rozkład odpowiedzi co do deklaracji badanych dyrektorów placówek wychowania przedszkolnego na temat planowanych zmian, które będą w ciągu najbliższych lat wdrożone.

Wykres 53. Propozycje zmian w ofercie placówki wychowania przedszkolnego, jakie wg badanych dyrektorów placówek zgłosili rodzice w latach 2015/2016 lub 2016/2017 oraz zmiany, których wprowadzenie deklarują badani dyrektorzy w ciągu najbliższych kilku lat (n = 429 – zmiany postulowane przez rodziców; n = 1748 – zmiany deklarowane przez dyrektorów)

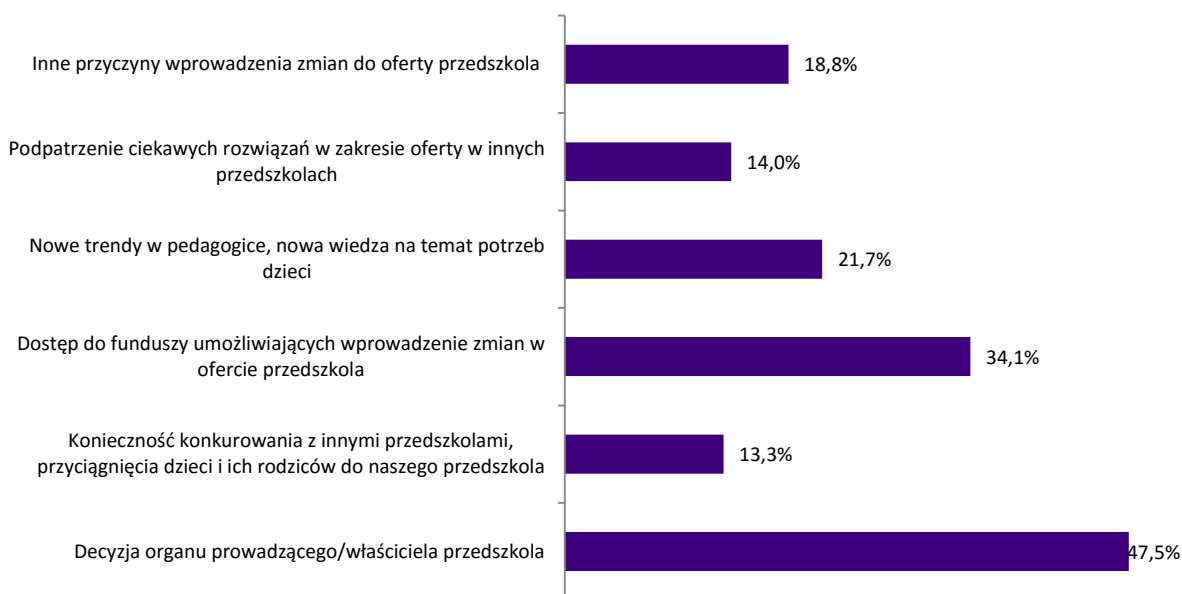

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Najczęściej wg danych uzyskanych od dyrektorów placówek, rodzice postulowali wydłużenie godzin pracy placówek wychowania przedszkolnego. W 26,7% przypadkach rodzice proponowali wprowadzenie lub rozszerzenie zajęć nauki języków obcych. Wśród innych zajęć wskazywano na zapytania o zajęcia z rytmiki i tańca, gimnastyki korekcyjnej, możliwość zwiększenia liczby opiekunów na grupę, zwiększenia liczby sal dydaktycznych i innego różnego rodzaju propozycje dodatkowych zajęć.

Postulatem, w przypadku którego różnice pomiędzy skalą wniosków rodziców a deklaracją ich wprowadzania była znacząca, to wydłużanie godzin działania placówki. Częściej propozycje zajęć z języka obcego były proponowane przez rodziców, niż są planowane do wdrożenia. W przypadku zajęć wspomagających rozwój motoryczny, zajęć plastycznych i manualnych, sportowych i umiejętności pracy w grupie, większy odsetek dyrektorów planuje wprowadzenie/rozszerzenie ich oferty niż odsetek dyrektorów, którzy stwierdzili, że w przypadku ich placówki takie zmiany były proponowane przez rodziców. Warto jednak zaznaczyć, że **ponad jedna trzecia badanych dyrektorów nie ma zamiaru w ciągu najbliższych kilku lat wprowadzać żadnych ze wskazanych zmian.**

Wykres 54. Przyczyny planowanego wprowadzenia zmian w ofercie badanych placówek wychowania przedszkolnego według wypowiedzi dyrektorów/kierowników (n = 457)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Najczęstszą przyczyną wdrażania planowanych zmian wskazywaną przez dyrektorów jest decyzja organu prowadzącego lub właściciela placówki. W przypadku 34,1% badanych są to dostępne fundusze, które umożliwiają wprowadzanie takich zmian, zaś co piąty respondent odniósł się do nowej wiedzy na temat potrzeb dzieci w pedagogice. Konieczność konkurencji z innymi placówkami nie jest częstym motywem wdrażania zmian – tę odpowiedź wskazało jedynie 13,3% badanych.

3.3.5. Wychowanie przedszkolne dla dzieci z niepełnosprawnościami/ specjalnymi potrzebami

Według raportu *Dzieci w Polsce w 2014 roku*⁷⁴, w 2011 roku liczba niepełnosprawnych dzieci w wieku 0-15 lat wyniosła 184,8 tys. w całej Polsce i stanowiły one 3% wszystkich dzieci w tym wieku. Warto zauważyć, że wśród dzieci młodszych odsetek ten jest niższy niż 3% (im starsze dzieci, tym większy odsetek osób z niepełnosprawnościami, który w wieku 7 lat dochodzi do średniej dla całej grupy). We wspomnianym raporcie jako niepełnosprawne dziecko definiowało się osobę w wieku 0-15 lat, która posiada aktualne orzeczenie o niepełnosprawności, ale też takie, które odczuwa ograniczenia sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (dane zbierane w toku Narodowego Spisu Powszechnego 2011, pozyskiwane na zasadzie dobrowolności od rodziców lub opiekunów dzieci). Zgodnie z wynikami przedstawionymi w tym opracowaniu, w województwie małopolskim zanotowano niższy niż w całej Polsce odsetek dzieci niepełnosprawnych, który wynosił 2%⁷⁵.

Zgodnie z danymi z Kuratorium Oświaty w Krakowie, w 2016 roku było 1655 dzieci w całym województwie małopolskim **z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego o orzeczonej jednej niepełnosprawności**, wymagającej stosowania specjalnej organizacji nauki i metody pracy⁷⁶.

⁷⁴ *Dzieci w Polsce w 2014 roku*, GUS, Warszawa 2015.

⁷⁵ *Dzieci w Polsce ...*, str. 9

⁷⁶ Pełne zestawienie informacji w Tabeli 23 w Aneksie

Najwięcej dzieci z takim orzeczeniem w przypadku placówek wychowania przedszkolnego zanotowano w mieście Kraków (589), mieście Tarnów (82), w gminie Chrzanów (64), mieście Nowy Sącz i gminie Wieliczka (po 54). W 37 gminach nie było żadnego dziecka z tego typu orzeczeniem.

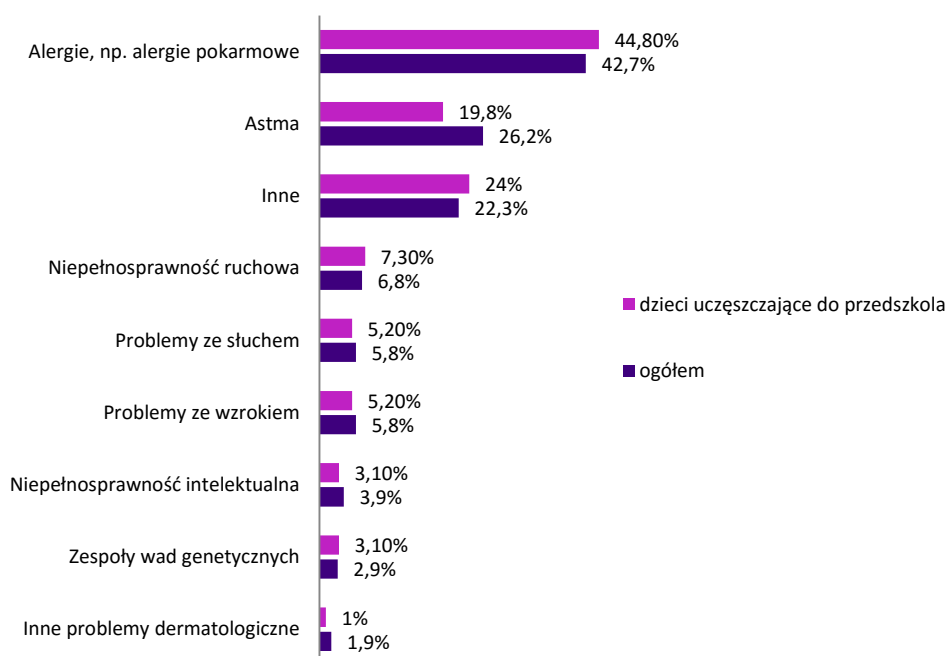
W przypadku orzeczenia dotyczącego **niepełnosprawności sprzężonych**⁷⁷, to dzieci z tego typu wskazaniem było 333 w całym województwie (w 64 gminach). Najwięcej dzieci z tego typu orzeczeniem było w placówkach wychowania przedszkolnego w mieście Krakowie (141), w mieście Tarnów (27), w gminie Brzesko (14) i Wieliczka (12).

Liczba dzieci i młodzieży w wieku 3-25 lat z niepełnosprawności intelektualną w stopniu głębokim, **uczestniczący w zajęciach rewalidacyjno – wychowawczych** w 2016 roku wyniosła 31 w całym województwie (w 22 gminach, po maksymalnie kilka osób na gminę).

W całym województwie było 1 361 dzieci objętych wczesnym wspomaganie rozwoju na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej. Dzieci o takich potrzebach zlokalizowane były w 105 gminach województwa, najczęściej w mieście Krakowie (480), gminie Chrzanów (88), mieście Tarnów (79) i gminie Brzesko (46).

W ankietach zrealizowanych z rodzicami dzieci w wieku przedszkolnym również poruszono kwestię tego, czy dzieci mają jakieś przewlekłe problemy zdrowotne. Z badań wynika, iż 8,4% respondentów wskazało, że ich dziecko ma jakieś przewlekłe problemy zdrowotne. W grupie dzieci uczęszczających do przedszkola odsetek tych z problemami zdrowotnymi jest bardzo podobny – wynosi 8,6% w badanej próbie.

Wykres 55. Przewlekłe problemy zdrowotne, które wskazali badani rodzice dzieci w wieku przedszkolnym (odpowieź badanych, którzy zadeklarowali, że ich dzieci mają jakieś przewlekłe problemy zdrowotne), możliwość wielokrotnej odpowiedzi, n=1185

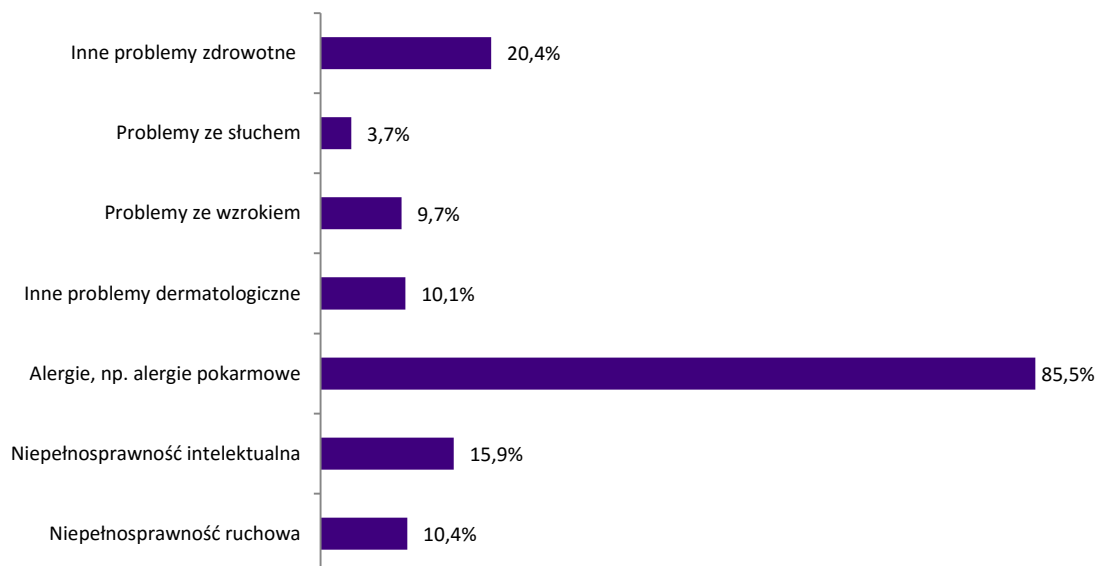
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

⁷⁷ Dzieci z więcej niż jedną niepełnosprawnością posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy

Udział dzieci z poszczególnymi typami problemów zdrowotnych wśród dzieci, których rodzice brali udział w badaniu ogółem oraz w grupie tych uczęszczających do przedszkola jest dość podobny. Jest to sygnał, iż przewlekłe problemy zdrowotne zasadniczo nie stanowią poważnej bariery, aby dziecko mogło uczęszczać do placówki wychowania przedszkolnego (analizując poszczególne przypadki zauważyć można jedynie, że specjalne potrzeby dzieci łatwiej zaspokajane są w przedszkolach prywatnych oraz w większych ośrodkach miejskich). Zdecydowanie najczęściej wskazywano, iż dziecko ma różnego rodzaju alergię (42,7% wśród dzieci ogółem, 44,8% wśród przedszkolaków), bardzo często wskazywano też na astmę (26,2% ogółem, mniejszy odsetek wśród dzieci uczęszczających do przedszkola – 19,8%). Wśród innych problemów znalazły się bardzo zróżnicowane jednostki chorobowe, m. in.: autyzm, cukrzyca, wady postawy, epilepsja, padaczka, obniżona odporność, wady układu moczowego, oddechowego, pokarmowego, obniżona odporność i ciągłe infekcje, a także problemy w trakcie diagnozy.

O powszechność poszczególnych typów przewlekłych problemów zdrowotnych zapytano również dyrektorów placówek wychowania przedszkolnego.

Wykres 56. Przewlekłe problemy zdrowotne występujące najczęściej wśród dzieci w wieku przedszkolnym według opinii dyrektorów placówek wychowania przedszkolnego (n = 1748)

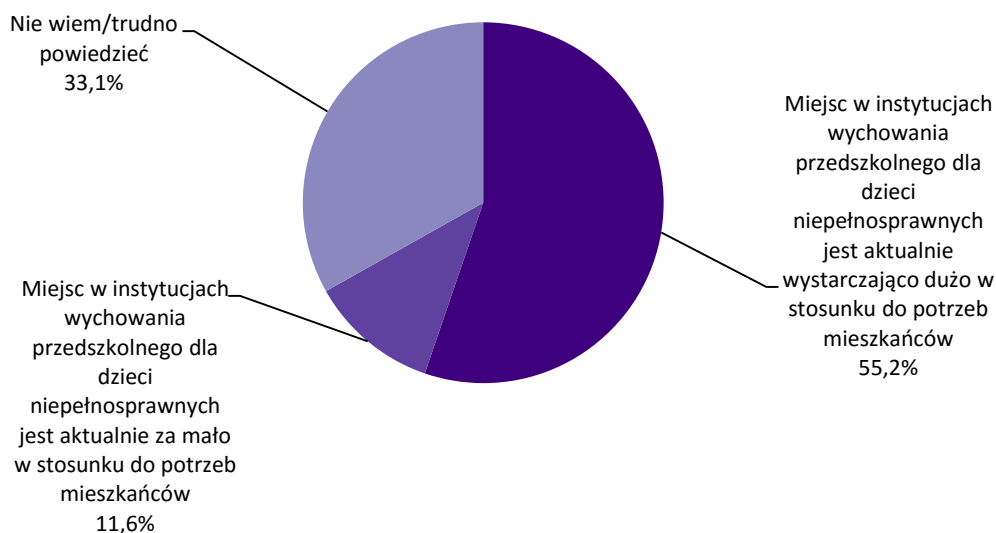
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Dane wskazane na wykresie powyżej można interpretować bardziej jako wskazanie, z jakimi dolegliwościami u dzieci stykają się najczęściej dyrektorzy placówek (u dzieci, które uczęszczają do instytucji, ale też u kandydatów). Najczęściej wskazywane były alergię (85,5%). Inne problemy zdrowotne zaznaczano dużo rzadziej (20,4%), jeszcze rzadziej mówiono o niepełnosprawności intelektualnej (15,9%) bądź ruchowej (10,4%). Wśród innych problemów często wspomniano m. in. o astmie, obniżonej odporności, problemach logopedycznych, cukrzycy, wadach postawy, nadpobudliwości, autyzmie.

Podaż miejsc w przedszkolach dla dzieci z niepełnosprawnościami

Według oceny przedstawicieli nieco ponad połowy badanych gmin (w ramach badań ankietowych), miejsc w przedszkolach dla dzieci z niepełnosprawnościami jest wystarczająco w stosunku do potrzeb mieszkańców.

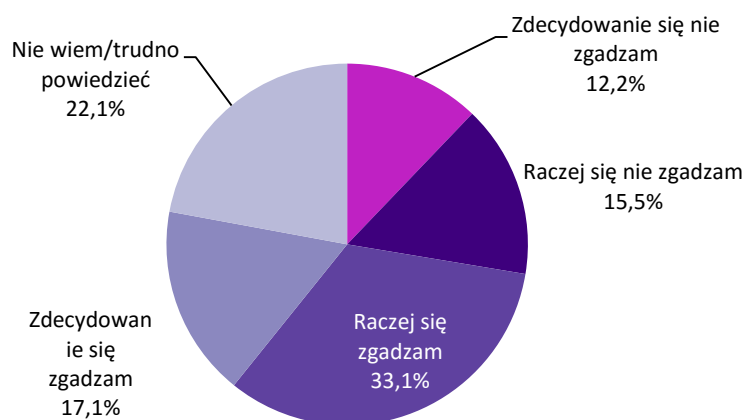
Wykres 57. Adekwatność liczby miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego do potrzeb mieszkańców według wypowiedzi badanych przedstawicieli gminy, n=181

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

O zbyt małej liczbie miejsc wskazywało jedynie 11,6% badanych. Warto zaznaczyć, iż co trzeci badany przedstawiciel gminy nie miał wiedzy co do tego, czy miejsc dla dzieci w niepełnosprawności w jego gminie jest wystarczająco czy nie.

Wykres 58. Opinia respondentów (przedstawicieli gmin) na temat stwierdzenia W naszej gminie jest wystarczająca liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci niepełnosprawnych, n=181

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W przypadku inaczej zadanego pytania na ten temat, nieco zwiększył się odsetek respondentów deklarujących, iż liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci niepełnosprawnych jest niewystarczająca (27,7%).

Skala niedoboru miejsc w przedszkolach dla dzieci z niepełnosprawnościami jest dużo mniej zróżnicowana niż skala niedoboru miejsc w ogóle w instytucjach wychowania przedszkolnego.

Wypowiedzi badanych przedstawicieli gminy wskazują, iż ten niedobór zawiera się w przedziale od 1 do 60 miejsc (średnia 11, mediana 10).

Analizując wyniki badania ankietowego gmin w zakresie podanych przez nich danych liczbowych dotyczący liczby złożonych wniosków i liczby przyjętych dzieci, to w przypadku dzieci z niepełnosprawnością, pojawiła się tylko jedna sytuacja (1 gmina), w której nie przyjęto dzieci z niepełnosprawnością. Różnica między złożonymi wnioskami a przyjętymi dziećmi wyniosła 5 – taka liczba dzieci z niepełnosprawnościami nie została przyjęta

Przyczyny nieprzyjęcia dzieci z niepełnosprawnościami w przypadku badanych gmin to:

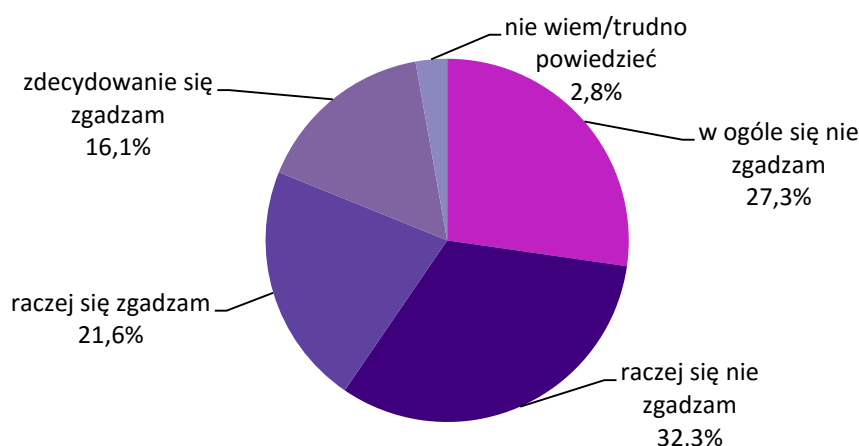
- brak wystarczającego liczby miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci niepełnosprawnych;
- brak możliwości zapewnienia odpowiedniej opieki i wychowania ze względu na specyfikę niepełnosprawności dziecka (typ, stopień niepełnosprawności) w instytucjach wychowania przedszkolnego w gminie;
- wśród innych przyczyn: decyzja rodziców oraz brak odpowiednio przystosowanych instytucji.

Dostosowanie przedszkoli co potrzeb dzieci niepełnosprawnych

Kwestie dostosowania przedszkoli i innych placówek wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci niepełnosprawnych poruszono w ramach badań z różnymi grupami – dyrektorami placówek, przedstawicielami gmin oraz z samymi rodzicami dzieci w wieku przedszkolnych.

Badani dyrektorzy poproszeni zostali o ocenę, na ile mogą zgodzić się ze stwierdzeniem, że ich przedszkole jest pod każdym względem dostosowane do potrzeb dzieci niepełnosprawnych.

Wykres 59. Deklaracje badanych dyrektorów przedszkoli na temat stwierdzenia *Moje przedszkole jest pod każdym względem dostosowane do potrzeb dzieci niepełnosprawnych* (n = 1748)

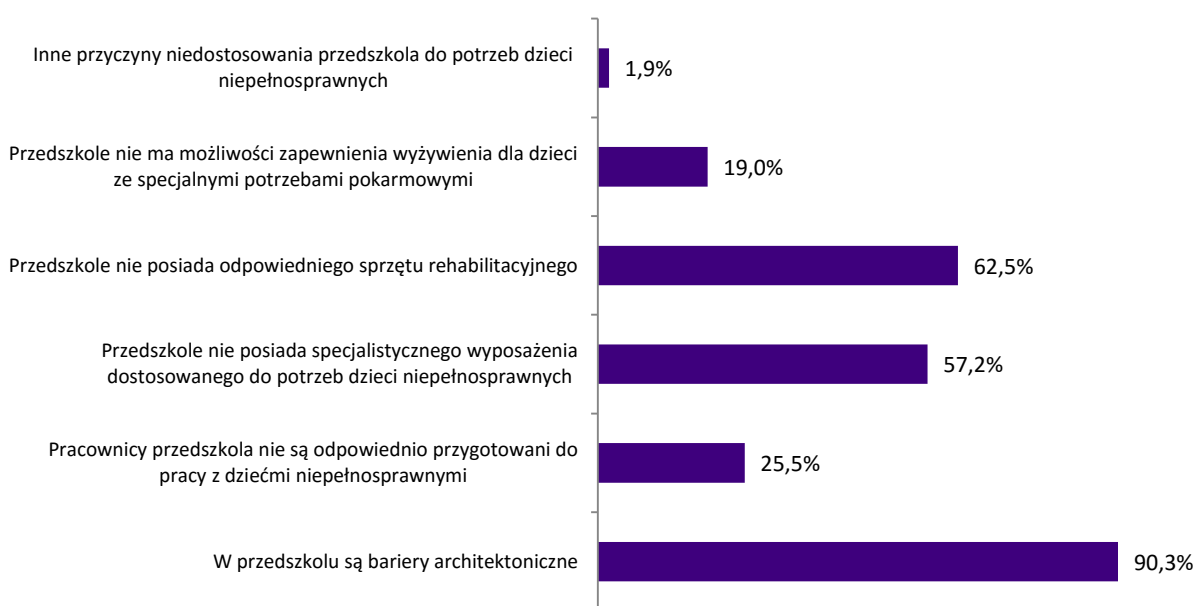

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Ponad połowa badanych dyrektorów placówek wychowania przedszkolnego nie zgodziła się z takim stwierdzeniem (59,6%). Większość respondentów uważa jednak, że każde dziecko niepełnosprawne lub ze specjalnymi potrzebami np. żywieniowymi znajdzie miejsce w jakimś przedszkolu na terenie gminy (opinia 66,1% badanych). Nie zgadza się z przekonaniem o wysokiej dostępności miejsc dla tej grupy dzieci 22,0% respondentów.

Dyrektorów, którzy wskazali na niedostosowanie ich placówki do wszelkich potrzeb dzieci niepełnosprawnych, poproszono o wskazanie zakresu tego niedostosowania.

Wykres 60. Zakres niedostosowania placówek wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci niepełnosprawnych według opinii dyrektorów tych placówek (n = 1041)

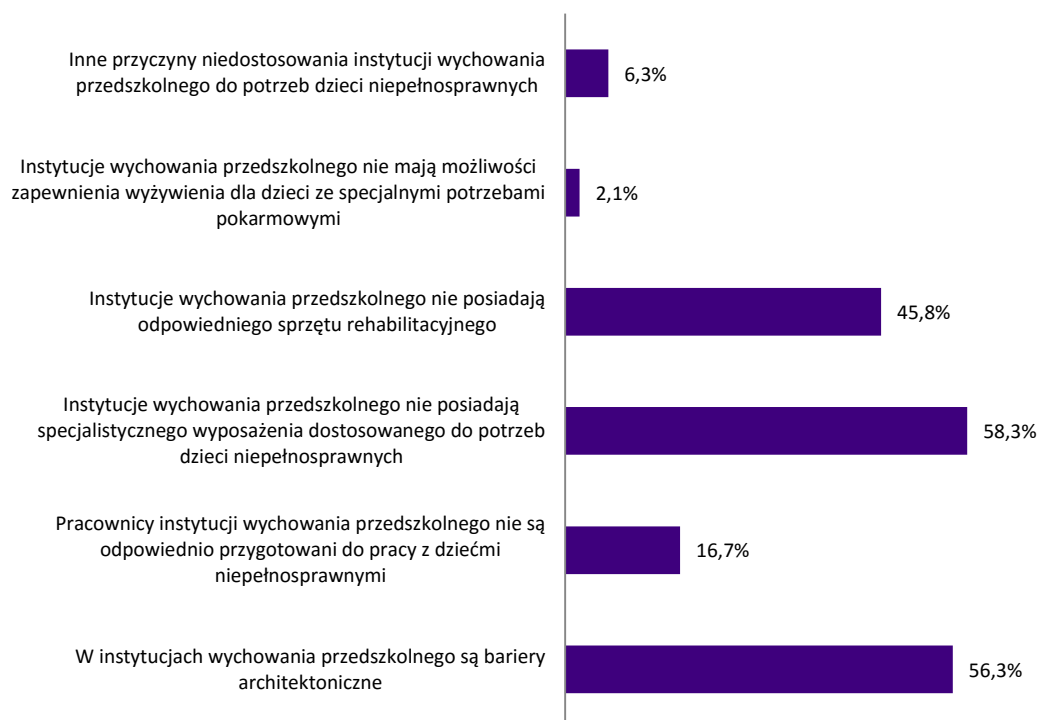

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Niemal wszyscy respondenci, którzy zadeklarowali niedostosowanie placówki do potrzeb dzieci niepełnosprawnych, wskazali na istnienie bariery architektonicznej. Wszystkie inne obszary zaznaczano dużo rzadziej. Wciąż duży odsetek (62,5%) wskazał na brak odpowiedniego sprzętu rehabilitacyjnego, 57,2% na brak odpowiedniego wyposażenia. Wskazuje to na dość powszechne, podobne jak w przypadku placówek opieki nad dziećmi do lat 3 brakami w infrastrukturze. Co czwarty badany dyrektor/kierownik placówki wychowania przedszkolnego ocenił, iż pracownicy nie są odpowiednio przygotowani do pracy z dziećmi, zaś 19,0% wskazało na problem w zapewnieniu wyżywienia dla dzieci ze specjalnymi potrzebami (oznacza to dużo większą skalę problemu niż w przypadku badanych żłobków i klubów dziecięcych).

Perspektywa przedstawicieli gmin, którzy brali udział w badaniu jest podobna, jak opinie dyrektorów, jeśli chodzi o najpowszechniejsze obszary niedostosowania placówek do potrzeb dzieci niepełnosprawnych.

Wykres 61. Zakres niedostosowania instytucji wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci niepełnosprawnych w badanych gminach, n=181

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

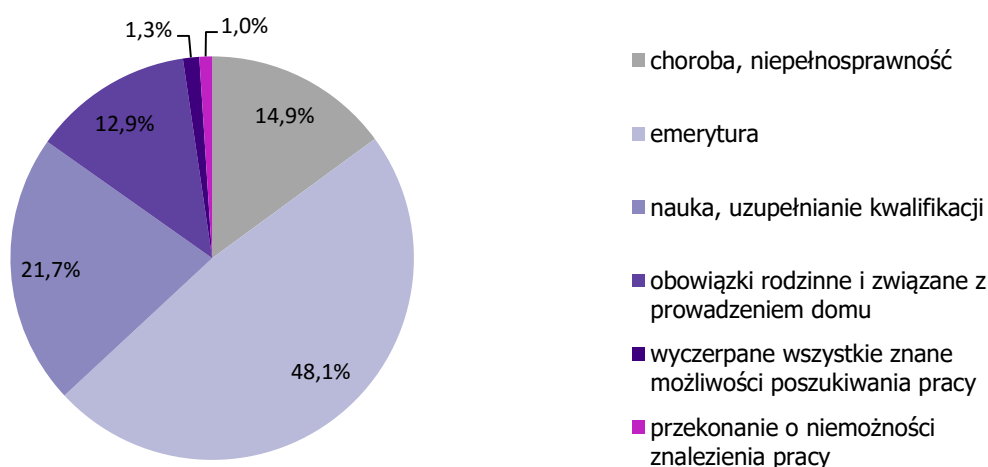
Najczęściej wskazano na niedostateczny zakres specjalistycznego wyposażenia oraz bariery architektoniczne, a także niedobór odpowiedniego sprzętu rehabilitacyjnego, co wskazuje na przekonanie, iż zakres niedostosowania ma przede wszystkim charakter infrastrukturalny. Wśród innych obszarów niedostosowania, wskazano brak możliwości przyjęcia dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim i znacznym, z niepełnosprawnością sprzężoną i niewidomych, jako że tego typu placówki mają złożoną specyfikę działania oraz brak specjalistów do pracy z dziećmi ze względu na daną niepełnosprawność. W jednym przypadku wskazano, iż w badanej gminie nie ma dzieci niepełnosprawnych.

Badania ankietowe z rodzicami wskazują na nieco inny obraz zakresu tego niedostosowania. Na pierwszym miejscu badani rodzice dzieci w wieku przedszkolnym z województwa małopolskiego wskazali bariery architektoniczne, ale równie ważny okazał się brak odpowiedniego przygotowania personelu do pracy z dziećmi o określonych potrzebach (po 37,5%). Odnoszono się również do braku specjalistycznego wyposażenia i sprzętu rehabilitacyjnego dostosowanego do potrzeb dzieci, braku możliwości zapewnienia odpowiedniego wyżywienia, a także braku możliwości zapobieganiu wystąpienia alergii (w przypadku dziecka uczulonego na kurz).

3.3.6. Poziom dostępności miejsc wychowania przedszkolnego a dezaktywacja zawodowa rodziców/opiekunów

Przyczyny bierności zawodowej wg Badania Aktywności Ekonomicznej BAEL dla województwa małopolskiego pokazuje skalę dezaktywacji zawodowej ze względu na obowiązki rodzinne (w tym opiekę nad dziećmi).

Wykres 62. Bierni zawodowo według przyczyn w 2015 roku na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w województwie małopolskim

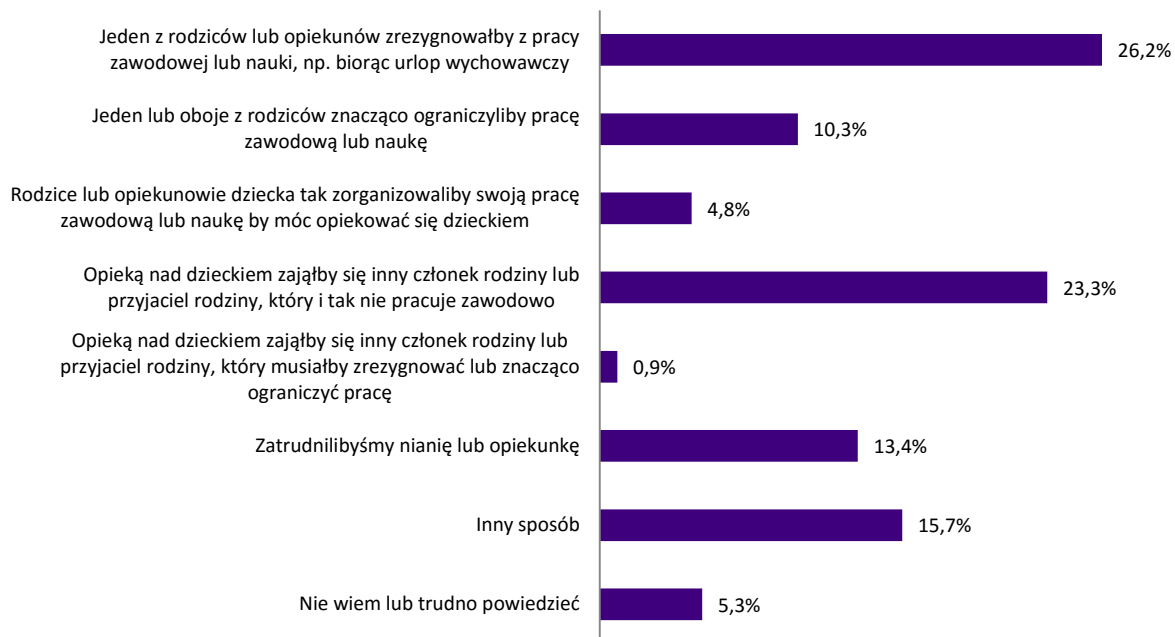

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Obowiązki rodzinne, w tym prowadzenie domu to przyczyna bierności zawodowej w przypadku 12,9% badanych.

W celu zweryfikowania możliwości występowania zjawiska dezaktywacji w związku z koniecznością opieki nad dzieckiem, w ramach badań ankietowych z rodzicami dzieci w wieku przedszkolnych zadano im pytanie, jakie rozwiązanie związane z opieką nad dzieckiem w wieku 3-6 lat wybraliby, gdyby ich dziecko nie dostało się do przedszkola.

Wykres 63. Potencjalne sposoby zapewnienia opieki nad dzieckiem, gdyby nie dostało się ono do przedszkola, n=1086

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

Rozkład odpowiedzi na temat potencjalnych możliwości w przypadku sytuacji, w której nie udałoby się zapisać dziecka do przedszkola jest bardzo rozproszony. Najczęściej, choć trudno mówić o dominacji tej odpowiedzi, wskazano na rezygnację z pracy (np. przez przejście na urlop wychowawczy) bądź zajęcie się dzieckiem przez innego członka rodziny, który nie pracuje (23,3%). Znacznie rzadziej deklarowano zatrudnienie opiekunki (13,4%) oraz inne rozwiązania. Te inne sposoby to przede wszystkim zorganizowanie opieki przedszkolnej w placówkach prywatnych, odwoływanie się od decyzji w przedszkolu, szukanie innych placówek – dążenie do umieszczenia dziecka w jakiejś placówce. Zdarzały się też deklaracje, że dziecko zostałoby w domu, bo mama dziecka i tak nie pracuje, bądź dzieckiem zajęłaby się (częściowo) babcia na zmianę z rodzicami.

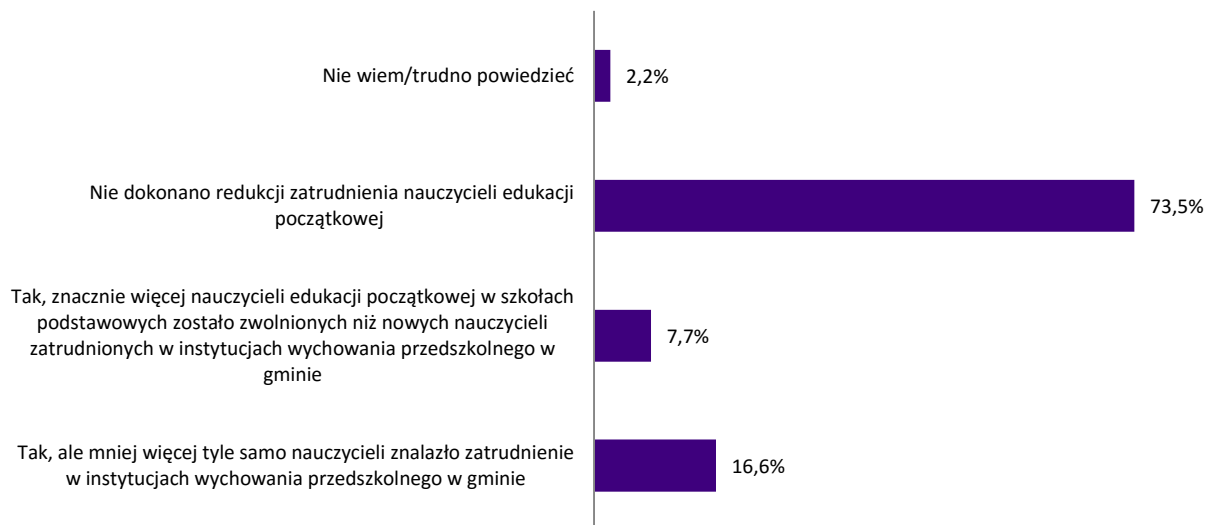
W sytuacji, gdy dziećmi badanych w ankiecie opiekuje się któryś z rodziców, to przede wszystkim jest to matka. W przypadku 18,4% badanych przebywała ona na urlopie macierzyńskim, w przypadku 49% - na urlopie wychowawczym lub zrezygnowała/znacząco ograniczyła pracę zawodową, aby opiekować się dzieckiem/dziećmi. Liczba respondentów, którzy wskazali na rezygnację z pracy na rzecz opieki w stosunku do wszystkich uczestników badania to 4,1%.

Wskazuje to na mniejszy zakres zjawiska potencjalnej dezaktywizacji zawodowej ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem w przypadku rodziców dzieci w wieku przedszkolnym (w porównaniu z rodzicami dzieci poniżej 3 lat, wśród których 10,4% badanych znajduje się na urlopie wychowawczym bądź zrezygnowała z pracy na rzecz opieki nad dzieckiem).

Dezaktywacja zawodowa związana z koniecznością opieki nad dzieckiem może dotknąć nie tylko rodziców, ale też innych członków rodziny, którzy zdecydują się podjąć takiej opieki. Wśród badanych rodziców dzieci w wieku 3-6 lat taka sytuacja wystąpiła jedynie w pojedynczych przypadkach (1,7%), co wskazuje, iż nie jest to powszechne, a nawet częste zjawisko.

W ramach badań ankietowych z przedstawicielami gmin, zdiagnozowano również zależność pomiędzy wprowadzonymi zmianami w ustawie o systemie oświaty a zagrożeniem potencjalnym brakiem pracy dla nauczycieli edukacji początkowej wynikający z ograniczonego naboru do klas pierwszych.

Wykres 64. Deklaracje przedstawicieli badanych gmin, czy w związku z przywróceniem obowiązku szkolnego od 7. roku życia nastąpiła redukcja zatrudnienia nauczycieli edukacji początkowej w szkołach podstawowych, n=181

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Zdecydowana większość badanych przedstawicieli gmin (73,5%) wskazało, iż nie dokonano redukcji zatrudnienia nauczycieli edukacji początkowej. W przypadku 16,6% badanych gmin wskazano na redukcję zatrudnienia, ale z zastrzeżeniem, że mniej więcej tyle samo nauczycieli znalazło zatrudnienie w instytucjach wychowania przedszkolnego w gminie.

3.3.7. Promocja opieki instytucjonalnej w placówkach wychowania przedszkolnego

Rodziców dzieci w wieku 3-6 lat poproszono o ocenę różnych aspektów funkcjonowania placówek i systemu wychowania przedszkolnego, bazując na swoich doświadczeniach. Respondenci wypowiedzieli się na temat lokalizacji przedszkola, godzin jego otwarcia, kwalifikacji pracowników, liczby dzieci przypadającej na 1 pracownika, oferty zajęć, wyżywienia, wyposażenia oraz zaspokajania specjalnych potrzeb związanych z niepełnosprawnością lub chorobami przewlekłymi.

Wykres 65. Odsetek rodziców zadowolonych z funkcjonowania poszczególnych aspektów placówek wychowania przedszkolnego (suma odpowiedzi zdecydowanie zadowolony i raczej zadowolony), n=1086

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CATI.

Biorąc pod uwagę obie odpowiedzi pozytywne (*zdecydowanie zadowolony* oraz *raczej zadowolony*), **znacząca większość badanych dobrze ocenia lokalizację przedszkola (96,4% pozytywnych opinii), kwalifikację pracowników i wyposażenie przedszkola (po 95,4%)**. Tylko nieco mniej pozytywnych odpowiedzi (ale wciąż ponad 90%) wskazano na godziny otwarcia przedszkola (tutaj nieco większy odsetek opinii negatywnych – 6,9%), ofertę zajęć i wyżywienie. Nieco gorzej wypowiedziano się na temat liczby dzieci przypadających na 1 pracownika (9,1% niezadowolonych badanych). Co do możliwości w zakresie zaspokajania potrzeb dziecka z niepełnosprawnością bądź chorobami przewlekłymi, to znacząca większość respondentów nie odniosła się do tego zagadnienia (najpewniej ze względu na brak takich potrzeb w ich przypadku).

Badani poproszeni również zostali o wskazanie zajęć dodatkowych, których im brakuje w ofercie przedszkola. Respondenci wskazywali bardzo dużo zajęć, co może wskazywać na dużą potrzebę tego rodzaju. Typy zajęć najczęściej wskazywane przez rodziców to: zajęcia językowe (j. angielski), rytmika, plastyka, gimnastyka (też korekcyjna), zajęcia z logopedą, różne zajęcia sportowe, zajęcia muzyczne, taneczne. Wielu rodziców uczestniczących w ankiecie wskazali na potrzebę zorganizowania jakichkolwiek zajęć dodatkowych, wskazując na dużą potrzebę tego rodzaju (bazując na wypowiedziach rodziców).

Łącząc dane na temat powszechności zjawiska uczęszczania dzieci do placówek wychowania przedszkolnego oraz pozytywnej w większości oceny funkcjonowania tego typu instytucji, to poza problemami z uzyskaniem miejsca, można mówić o pozytywnym wizerunku tego typu opieki instytucjonalnej wśród rodziców.

3.4. Delimitacja woj. małopolskiego w zakresie poziomu dostępności do usług opiekuńczych, ich oferty oraz uwarunkowań społeczno - ekonomicznych

3.4.1. Metodologia delimitacji województwa małopolskiego ze względu na opiekę nad dziećmi do lat 3 oraz wychowanie przedszkolne

W niniejszym rozdziale przedstawiono delimitację, czyli precyzyjny podział wszystkich gmin w województwie małopolskim w zakresie aktualnej i prognozowanej sytuacji w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego. Dokonano oceny każdej z gmin uwzględniając pozyskane w toku badania dane na temat dostępnej w gminie oferty instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie) i instytucji wychowania przedszkolnego (przedszkola, punktu przedszkolne, zespoły wychowania przedszkolnego, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych), determinowanej przez tę ofertę dostępności usług opieki nad dziećmi do lat 3 oraz usług wychowania przedszkolnego, a także uwarunkowań społeczno-ekonomicznych gminy, w tym w szczególności sytuacji demograficznej (aktualnej i prognozowanej).

Do wielowymiarowej oceny sytuacji gmin w województwie małopolskim ze względu na sytuację w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego wykorzystano utworzony specjalnie do tego celu model scoringowy (punktowy) pozwalający uwzględnić w ostatecznej ocenie sytuacji danej gminy kilka najistotniejszych, determinujących ją czynników. Przy tworzeniu modelu kierowano się następującymi, podstawowymi zasadami:

- 1** W modelu uwzględniono wyłącznie te zmienne (dane), które dostępne są dla każdej lub prawie każdej gminy w takim samym stopniu – wykorzystano zatem najbardziej aktualne dane z systemów statystyki publicznej (dane Głównego Urzędu Statystycznego, dane z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie oraz dane z Kuratorium Oświaty w Krakowie) oraz informacje z badania ankietowego gmin, w którym udało się uzyskać dane od 181 ze 182 gmin w województwie małopolskim.
- 2** W modelu uwzględniono wyłącznie te zmienne, których wpływ na sytuację gminy w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego da się uzasadnić teoretycznie tj. co najmniej wskazać czy wzrost wartości danej zmiennej wpływa jednoznacznie pozytywnie czy jednoznacznie negatywnie na sytuację gminy w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego.

W związku z przyjęciem powyższych zasad w modelu uwzględniono następujące zmienne:

Tabela 23. Zmienne wykorzystane w modelu do oceny gmin w województwie małopolskim w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego

L.p.	Zmienna w modelu dotyczącym oceny sytuacji gminy pod kątem opieki nad dziećmi do lat 3	Zmienna w modelu dotyczącym oceny sytuacji gminy pod kątem wychowania przedszkolnego	Uzasadnienie uwzględnienia zmiennej w modelu
1	<p>Zmienna wielowymiarowa uwzględniająca następujące zmienne cząstkowe:</p> <p>(1) liczba dostępnych w gminie miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 w stosunku do liczby dzieci do lat 3 zamieszkałych w gminie,</p> <p>(2) bezwzględna liczba brakujących miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 przy założeniu teoretycznym, że każde dziecko do lat 3 zamieszkałe w gminie potrzebuje miejsca w instytucji opieki,</p> <p>(3) bilans gminy w zakresie codziennych przyjazdów i wyjazdów do pracy.</p>	<p>Zmienna wielowymiarowa uwzględniająca następujące zmienne cząstkowe:</p> <p>(1) liczba dostępnych w gminie miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego w stosunku do liczby dzieci w wieku 3-6 lat zamieszkałych w gminie,</p> <p>(2) bilans gminy w zakresie codziennych przyjazdów i wyjazdów do pracy,</p> <p>(3) wielkość gminy</p>	<p>Do oceny sytuacji gminy w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego dostępna w gminie liczba miejsc w instytucjach opiekuńczych i wychowawczych w stosunku do liczby dzieci, którym dedykowane są te instytucje ma kluczowe znaczenie (istnienie miejsca opieki/wychowania jest warunkiem koniecznym skorzystania z usługi opieki/wychowania). Uwzględnienie w zmiennej wielowymiarowej, a w konsekwencji w całym modelu nie tylko stosunku liczby dostępnych w gminie miejsc opieki/wychowania, ale także bezwzględnej liczby brakujących miejsc w instytucjach, obliczonej przy założeniu teoretycznym, że każde dziecko w wieku żłobkowym potrzebuje miejsca w instytucji opieki nad dziećmi do lat 3, (praktyczne zapotrzebowanie na miejsca w instytucjach opieki/wychowania jest oczywiście mniejsze) oraz wielkości gmin w przypadku instytucji wychowania przedszkolnego ma na celu uwzględnienie w ostatecznej ocenie zdecydowanie większego niedoboru bezwzględnej liczby miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3/instytucjach wychowania przedszkolnego w gminach dużych, które przy uwzględnieniu w modelu jedynie pierwszej zmiennej byłyby defaworyzowane (model nie uwzględniałby faktu, że przy tej samej wartości tej zmiennej dla gminy małej i dużej faktyczny niedobór miejsc w instytucjach w praktyce oznacza niedobór np. 10 i 1000 miejsc w gminach odpowiednio małej i dużej). W zmiennej uwzględniono także dane na temat bilansu gminy w zakresie codziennych dojazdów i wyjazdów do pracy. Założono, że te gminy, które mają dodatni bilans (więcej osób dojeżdża do pracy w gminie niż z niej wyjeżdża) są w gorszej sytuacji pod kątem opieki nad dziećmi do lat 3/wychowania przedszkolnego, gdyż część mieszkańców innych gmin dojeżdżających do pracy do tej gminy chce korzystać z miejsc opieki/wychowania właśnie w tej gminie. Arbitralnie przyjęto następujące założenia: (a) osoby posiadające dzieci w wieku żłobkowym/przedszkolnym dojeżdżają codziennie do pracy w innych gminach tak samo często, jak wszyscy mieszkańcy gminy; (b) połowa osób posiadających dzieci w wieku żłobkowym/przedszkolnym dojeżdżających do pracy do innych gmin chce skorzystać z usług opieki nad dzieckiem do lat 3/wychowania przedszkolnego w tej gminie, w której pracuje, a druga połowa w tej gminie, w której mieszka. Uwzględnienie tej zmiennej cząstkowej w całym modelu w praktyce koryguje wartość zmiennej cząstkowej (1) liczba dostępnych w gminie miejsc w instytucjach opieki nad dzieckiem do lat 3/instytucjach wychowania przedszkolnego w stosunku do liczby dzieci do lat 3/w wieku 3-6 lat zamieszkałych w gminie – jeżeli bilans dojazdów do pracy jest dodatni, to wartość zmiennej cząstkowej (1) spada, natomiast jeśli bilans</p>

L.p.	Zmienna w modelu dotyczącym oceny sytuacji gminy pod kątem opieki nad dziećmi do lat 3	Zmienna w modelu dotyczącym oceny sytuacji gminy pod kątem wychowania przedszkolnego	Uzasadnienie uwzględnienia zmiennej w modelu
			dojazdów do pracy jest ujemny, to wartość zmiennej cząstkowej (1) rośnie.
2	Bezwzględna liczba instytucji opieki nad dziećmi do lat 3.	Bezwzględna liczba instytucji wychowania przedszkolnego.	Uwzględnienie w modelu nie tylko liczby miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 oraz instytucjach wychowania przedszkolnego jest istotne dla oceny dostępności do miejsc opieki/wychowania w gminie. Przyjąć należy, że w gminach A i B o takiej samej liczbie dostępnych miejsc w instytucjach opieki/wychowania i takiej samej liczbie dzieci w wieku żłobkowym/przedszkolnym, w której są odpowiednio 1 i 2 instytucje, znacznie lepszy dostęp do usług opieki/wychowania mają – ze względów logistycznych – mieszkańcy gminy B (np. w sytuacji, w której 1 instytucja jest w miejscowości, w której jest siedziba gminy, a druga instytucja w drugiej największej miejscowości tej gminy oddalonej o 10 km od siedziby gminy, bez regularnych połączeń pasażerskich pomiędzy tymi miejscowościami).
3	Zmiana sytuacji demograficznej – prognozowana liczba dzieci w wieku żłobkowym w gminie w 2020 r.	Zmiana sytuacji demograficznej – prognozowana liczba dzieci w wieku przedszkolnym w gminie w 2020 r.	Inwestycje w tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i nowych miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego finansowane ze środków RPO WM 2014-2020 (a także z jakichkolwiek innych środków publicznych) powinny być – co do zasady – trwałe, co oznacza oddziaływanie tych inwestycji na sytuację gminy w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3/wychowania przedszkolnego w perspektywie średnio- i długookresowej. W związku z powyższym w ocenie sytuacji poszczególnych gmin istotne jest uwzględnienie nie tylko ich aktualnej, ale także prognozowanej sytuacji demograficznej.
4	Zmiana sytuacji demograficznej – prognozowana liczba dzieci w wieku żłobkowym w gminie w 2025 r.	Zmiana sytuacji demograficznej – prognozowana liczba dzieci w wieku przedszkolnym w gminie w 2025 r.	Przyjąć należy, że w gminach A i B o takiej samej liczbie dostępnych miejsc w instytucjach opieki/wychowania i takiej samej liczbie dzieci w wieku żłobkowym/przedszkolnym, w których sytuacja demograficzna będzie się rozwijać odmiennie (w gminie A liczba dzieci w wieku żłobkowym/przedszkolnym będzie rosła, natomiast w gminie B – spadać), w lepszej sytuacji jest gmina B, dla której prognozowane obciążenie koniecznością zapewnienia miejsc w instytucjach opieki/wychowania będzie mniejsze niż w gminie A.
5	Ocena własna gminy dotycząca tego, czy podaż miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 jest w gminie wystarczająca.	Ocena własna gminy dotycząca tego, czy podaż miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego jest w gminie wystarczająca.	Oprócz „twardych” danych statystycznych pozyskanych z systemów statystyki publicznej w modelu uwzględnić należy także dane pozyskane w badaniu ankietowym gmin dotyczące własnej oceny przedstawicieli gmin – jako osób najlepiej zorientowanych w lokalnej sytuacji i specyfice gminy – w zakresie dostosowania podaży miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3/instytucjach wychowania przedszkolnego (ogółem oraz dla dzieci niepełnosprawnych) do potrzeb mieszkańców gminy. Ocena ta – zgodnie z instrukcjami zawartymi w kwestionariuszu ankiety dla gmin – uwzględniać miała właśnie specyfikę lokalną np. fakt, że niektórzy rodzice/opiekunowie dzieci mają możliwość zapewnienia opieki nad nimi przez innych członków rodziny, czy też fakt dowożenia dzieci do instytucji w innych gminach. Potencjalnie
6	Ocena własna gminy dotycząca tego, czy podaż miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 dostosowanych do potrzeb dzieci niepełnosprawnych jest w gminie wystarczająca.	Ocena własna gminy dotycząca tego, czy podaż miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci niepełnosprawnych jest w gminie wystarczająca.	

L.p.	Zmienna w modelu dotyczącym oceny sytuacji gminy pod kątem opieki nad dziećmi do lat 3	Zmienna w modelu dotyczącym oceny sytuacji gminy pod kątem wychowania przedszkolnego	Uzasadnienie uwzględnienia zmiennej w modelu
			<p>ocena ta mogła uwzględniać także takie czynniki jak poziom kapitału społecznego i integracji społecznej w gminie (przykładowo, wysoki poziom kapitału społecznego i integracji społecznej społeczności lokalnej umożliwia zapewnienie nieformalnej, bezpłatnej lub nisko-kosztowej opieki nad dziećmi do lat 3 u innych, nawet niespokrewnionych członków tej społeczności; czynniki kulturowe (np. kulturowo determinowana niechęć do korzystania z instytucji opieki nad dziećmi do lat 3/instytucji wychowania przedszkolnego) i inne, które nie znajdują odzwierciedlenia w dostępnych danych statystycznych, a ich pozyskanie w toku badań pierwotnych byłoby bardzo utrudnione.</p> <p>Przyjąć należy, że w gminach A i B o takiej samej liczbie dostępnych miejsc w instytucjach opieki/wychowania i takiej samej liczbie dzieci w wieku żłobkowym/przedszkolnym, w których przedstawiciele gmin odmiennie ocenili podaż miejsc dla dzieci (dzieci ogółem i dzieci niepełnosprawnych) sytuacja w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3/wychowania przedszkolnego jest rzeczywiście zróżnicowana.</p>

Przy tworzeniu modelu rozważano także zastosowanie innych zmiennych jednakże albo nie spełniały one którejs z dwóch podstawowych zasad włączenia zmiennej do modelu albo też silnie korelowały one ze zmiennymi już uwzględnionymi w modelu (a więc de facto nie wносиły do modelu żadnej nowej wartości informacyjnej). Przykładowo nie zdecydowano się na włączenie do modelu zmiennej „Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym”, gdyż jej wpływ na ocenę sytuacji gminy pod kątem opieki nad dziećmi do lat 3/wychowania przedszkolnego nie jest jednoznaczny: z jednej strony dostęp do instytucji opieki nad dziećmi do lat 3/instytucji wychowania przedszkolnego potrzebny jest w większym zakresie osobom aktywnym zawodowo (które nie mogą poświęcić całej puli swojego czasu na pełnienie funkcji opiekuńczo-wychowawczych wobec własnych dzieci), z drugiej strony brak dostępu do instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 oraz instytucji wychowania przedszkolnego stanowi istotny czynnik dezaktywacji zawodowej, w szczególności kobiet, które pełnią funkcje opiekuńczo-wychowawcze wobec małych dzieci.

Oceny każdej gminy dokonano w pierwszej kolejności oddzielnie w ramach każdej zmiennej włączonej do modelu w odniesieniu do przeciętnej wartości danej zmiennej osiągniętej przez wszystkie gminy w województwie małopolskim. Osiągnięte przez daną gminę wartości zmiennych standaryzowano do postaci punktów – w przypadku każdej zmiennej można było otrzymać od -100 do 100 punktów, przy czym punkty ujemne przyznawano za korzystną sytuację gminy pod kątem opieki nad dziećmi do lat 3/wychowania przedszkolnego w zakresie danej zmiennej, natomiast punkty dodatnie gminom, których sytuacja w zakresie danej zmiennej jest niekorzystna.

Każdej zmiennej uwzględnionej w modelu nadano arbitralnie wagę, która odpowiada istotności danej zmiennej dla ogólnej oceny sytuacji gminy. Najsilniejszą rangę nadano zmiennej nr 1 (uwzględniającej liczbę dostępnych w gminie miejsc w instytucjach opieki/wychowania, liczbę dzieci, bezwzględną liczbę brakujących miejsc w instytucjach oraz bilans gminy w zakresie przyjazdów i wyjazdów do pracy) – 70%; następnie zmiennej nr 2 (liczba instytucji) – 10%. Pozostałym czynnikom nadano wagę 5%.

Następnie zsumowano wartości punktowe. Suma otrzymanych punktów (w przedziale od -100 do 100) stanowi syntetyczną ocenę sytuacji danej gminy pod kątem opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego.

Przedziały opisowe ocen zostały utworzone w sposób równomierny i relatywny względem największej i najmniejszej liczby punktów zdobytych przez gminy. Oznacza to, że np. wynik „dobry” należy rozumieć jako „dobry wśród badanych gmin, na tle innych gmin w województwie małopolskim”.

3.4.2. Ocena sytuacji gmin województwa małopolskiego w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3

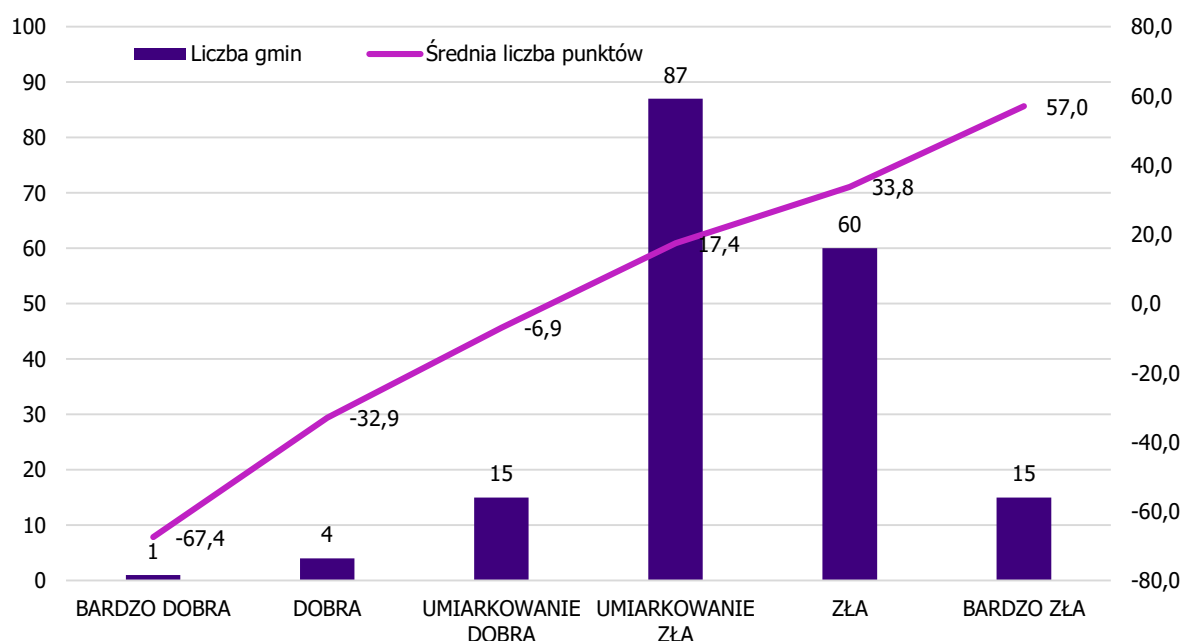
Na podstawie obliczeń matematycznych przeprowadzonych przy zastosowaniu opisanego powyżej modelu opisanego w rozdziale 3.4.1 dokonano oceny punktowej każdej gminy w województwie małopolskim. Gminy osiągnęły wynik od -67,4 pkt (gmina, w której sytuacja w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 jest najlepsza) do 73,0 pkt (gmina, w której sytuacja w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 jest najgorsza). Średni wynik punktowy osiągnięty przez gminy to 22,5 pkt., natomiast mediana (wartość punktowa dzielący wszystkie gminy na 2 połowy – poniżej i powyżej tej wartości) to 24,0 pkt. Rozkład punktowy gmin jest więc zbliżony do normalnego. Rozstęp (różnica między oceną najwyższą, a oceną najniższą) wynosi 140,4 pkt. Na podstawie tej informacji ustanowiono przedziały punktowe kwalifikujące gminy do jednej z 6 ocen końcowych: bardzo dobra (sytuacja gminy w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3), dobra, umiarkowanie dobra, umiarkowanie zła, zła, bardzo zła. Szerokość przedziału punktowego obliczono na podstawie następującego wzoru: $rozst\ę p / liczb a\ przyjętych\ ocen\ końcowych = 23,4$. W konsekwencji przedziały punktowe są następujące:

Tabela 24. Przedziały punktowe przyjęte do oceny końcowej gmin w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3

Minimum punktów uzyskanych przez gminę	Maksimum punktów uzyskanych przez gminę	Końcowa ocena sytuacji gminy w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3
-67,4	-44,0	BARDZO DOBRA
-44,0	-20,6	DOBRA
-20,6	2,8	UMIARKOWANIE DOBRA
2,8	26,2	UMIARKOWANIE ZŁA
26,2	49,6	ZŁA
49,6	73,0	BARDZO ZŁA

Rozkład końcowych wyników punktowych uzyskanych przez gminy przedstawia się następująco:

Wykres 66. Rozkład końcowych wyników punktowych uzyskanych przez gminy w modelu oceny sytuacji w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z desk research oraz badania ankietowego gmin.

Sytuację blisko połowy gmin w województwie małopolskim w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 ocenić należy jako „umiarkowanie złą”, natomiast w blisko 1/3 gmin (60) sytuację tę ocenić należy jako „złą”. W 8,2% gmin (15) sytuacja w tym zakresie jest „bardzo zła”. Pozostałe gminy znajdują się w sytuacji umiarkowanie dobrej (8,2%), dobrej (2,2%) oraz bardzo dobrej (tylko 1 gmina w województwie małopolskim).

Ranking gmin w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 wraz z informacją o punktach uzyskanych w poszczególnych kryteriach oceny oraz syntetyczną oceną końcową znajduje się w tabeli zamieszczonej poniżej. Arkusz kalkulacyjny zawierający dane źródłowe oraz wyniki przeprowadzonych operacji matematycznych w ramach modelu oceny gmin znajduje się w aneksie.

Tabela 25. Ranking gmin w województwie małopolskim ze względu na sytuację w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci objętych opieką, liczba brakujących miejsc)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
1	Radgoszcz	-64,4	8	-0,5	-0,5	-5	-5	-67,4	BARDZO DOBRA
2	Raciechowice	-35	8	0	-0,5	-5	-5	-37,5	DOBRA
3	Limanowa (gmina miejska)	-37,8	5	-0,5	-1	-5	5	-34,3	DOBRA
4	Sucha Beskidzka	-34,3	8	0	-0,5	-5	0	-31,8	DOBRA
5	Żegocina	-30,1	8	-0,5	-0,5	-5	0	-28,1	DOBRA
6	Zator	-19,6	8	0	-0,5	-5	-2,5	-19,6	UMIARKOWANIE DOBRA
7	Mucharz	-25,2	8	-0,5	-0,5	0	0	-18,2	UMIARKOWANIE DOBRA
8	Trzciana	-14,7	8	-0,5	-0,5	-5	-2,5	-15,2	UMIARKOWANIE DOBRA
9	Gnojnik	-19,6	8	-0,5	-0,5	-5	2,5	-15,1	UMIARKOWANIE DOBRA
10	Kraków	-10,5	-10	-0,5	-1	5	2,5	-14,5	UMIARKOWANIE DOBRA
11	Bukowno	-14,7	8	-0,5	-1	-5	0	-13,2	UMIARKOWANIE DOBRA
12	Lipnica Murowana	-20,3	8	-0,5	-1	5	0	-8,8	UMIARKOWANIE DOBRA
13	Wieprz	-9,1	8	-0,5	-0,5	-5	2,5	-4,6	UMIARKOWANIE DOBRA
14	Czernichów	-8,4	5	0	-0,5	-5	5	-3,9	UMIARKOWANIE DOBRA
15	Rabka-Zdrój	-3,5	5	0	0	-5	2,5	-1	UMIARKOWANIE DOBRA
16	Zabierzów	2,1	5	-0,5	-0,5	-5	0	1,1	UMIARKOWANIE DOBRA
17	Bolesław (powiat	-3,5	10	-2	-2,5	0	0	2	UMIARKOWANIE

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci objętych opieką, liczba brakujących miejsc)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
	dąbrowski)								DOBRA
18	Tarnów (gmina miejska)	-0,7	-3	-0,5	-1	5	2,5	2,3	UMIARKOWANIE DOBRA
19	Proszowice	-9,1	5	-0,5	-0,5	5	2,5	2,4	UMIARKOWANIE DOBRA
20	Laskowa	0,7	8	-0,5	-0,5	-5	0	2,7	UMIARKOWANIE DOBRA
21	Michałowice	-4,9	8	0	0	0	0	3,1	UMIARKOWANIE ZŁA
22	Mędrzechów	-3,5	10	-1	-1,5	0	0	4	UMIARKOWANIE ZŁA
23	Nowy Targ (gmina miejska)	7,7	5	0	-0,5	-5	-2,5	4,7	UMIARKOWANIE ZŁA
24 - 25	Gręboszów	-3,5	10	-0,5	-1	0	0	5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Raławice	-3,5	10	-0,5	-1	0	0	5	UMIARKOWANIE ZŁA
26	Słaboszów	-3,5	10	0	-0,5	0	0	6	UMIARKOWANIE ZŁA
27 - 28	Radziemice	-3,5	10	0	0	0	0	6,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Wietrzychowice	-3,5	10	0	0	0	0	6,5	UMIARKOWANIE ZŁA
29	Raba Wyżna	6,3	8	0	0	-5	-2,5	6,8	UMIARKOWANIE ZŁA
30	Podegrodzie	1,4	8	0	0	0	-2,5	6,9	UMIARKOWANIE ZŁA
31	Mszana Dolna (gmina miejska)	-4,9	8	-0,5	-0,5	0	5	7,1	UMIARKOWANIE ZŁA
32	Klucze	-9,1	8	0	-0,5	5	5	8,4	UMIARKOWANIE ZŁA
33	Kamionka Wielka	0,7	8	0	0	0	0	8,7	UMIARKOWANIE ZŁA

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci objętych opieką, liczba brakujących miejsc)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
34	Zakopane	11,9	8	-0,5	-0,5	-5	-5	8,9	UMIARKOWANIE ZŁA
35	Miechów	-3,5	5	-0,5	-1	5	5	10	UMIARKOWANIE ZŁA
36	Wieliczka	18,2	-3	0	0	-5	0	10,2	UMIARKOWANIE ZŁA
37	Kozłów	7	10	-0,5	-1	-5	0	10,5	UMIARKOWANIE ZŁA
38	Zielonki	7	5	0	-0,5	0	0	11,5	UMIARKOWANIE ZŁA
39	Chełmek	5,6	8	-0,5	-1	0	0	12,1	UMIARKOWANIE ZŁA
40	Kalwaria Zebrzydowska	11,9	8	-0,5	-1	-5	0	13,4	UMIARKOWANIE ZŁA
41	Książ Wielki	7	10	-1,5	-2	0	0	13,5	UMIARKOWANIE ZŁA
42	Limanowa (gmina wiejska)	12,6	1	0	0	0	0	13,6	UMIARKOWANIE ZŁA
43	Olkusz	18,2	0	-0,5	-1	-5	2,5	14,2	UMIARKOWANIE ZŁA
44 - 45	Gołcza	7	10	-1	-1,5	0	0	14,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Koszyce	7	10	-1	-1,5	0	0	14,5	UMIARKOWANIE ZŁA
46	Tarnów (gmina wiejska)	16,8	8	0	0	-5	-5	14,8	UMIARKOWANIE ZŁA
47	Lipnica Wielka	14	10	-0,5	-1	-5	-2,5	15	UMIARKOWANIE ZŁA
48	Libiąż	11,9	5	-0,5	-1	0	0	15,4	UMIARKOWANIE ZŁA
49 - 52	Bolesław (powiat olkuski)	7	10	-0,5	-1	-5	5	15,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Charsznica	7	10	-0,5	-1	0	0	15,5	UMIARKOWANIE

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci objętych opieką, liczba brakujących miejsc)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
									ZŁA
	Moszczenica	7	10	-0,5	-1	0	0	15,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Sękowa	7	10	-0,5	-1	0	0	15,5	UMIARKOWANIE ZŁA
53 - 54	Lanckorona	7	10	-0,5	-0,5	0	0	16	UMIARKOWANIE ZŁA
	Zembrzyce	7	10	-0,5	-0,5	0	0	16	UMIARKOWANIE ZŁA
55 - 60	Lipinki	7	10	0	-0,5	0	0	16,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Nowe Brzesko	7	10	0	-0,5	0	0	16,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Oświęcim (gmina miejska)	17,5	8	-0,5	-1	-5	-2,5	16,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Przeciszów	7	10	0	-0,5	0	0	16,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Ropa	7	10	0	-0,5	0	0	16,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Sułoszowa	7	10	0	-0,5	0	0	16,5	UMIARKOWANIE ZŁA
61	Bochnia (gmina miejska)	12,6	5	-0,5	-0,5	0	0	16,6	UMIARKOWANIE ZŁA
62	Gorlice (gmina miejska)	16,8	8	0	-0,5	-5	-2,5	16,8	UMIARKOWANIE ZŁA
63	Tuchów	11,9	8	0	0	-5	2,5	17,4	UMIARKOWANIE ZŁA
64	Chrzanów	13,3	1	-0,5	-1	5	0	17,8	UMIARKOWANIE ZŁA
65 – 66	Łabowa	14	10	-0,5	-0,5	-5	0	18	UMIARKOWANIE ZŁA
	Rytro	7	10	0,5	0,5	0	0	18	UMIARKOWANIE ZŁA

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci objętych opieką, liczba brakujących miejsc)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
67	Kościelisko	14	10	0	-0,5	-5	0	18,5	UMIARKOWANIE ZŁA
68	Nawojowa	14	10	0	0	-5	0	19	UMIARKOWANIE ZŁA
69	Łososina Dolna	11,2	8	0	0	0	0	19,2	UMIARKOWANIE ZŁA
70	Gdów	21,7	8	0	0	-5	-5	19,7	UMIARKOWANIE ZŁA
71	Ochotnica Dolna	21	10	-0,5	-0,5	-5	-5	20	UMIARKOWANIE ZŁA
72	Jordanów (gmina miejska)	21	10	-5	-5	0	0	21	UMIARKOWANIE ZŁA
73 – 74	Spytkowice (powiat nowotarski)	7	10	0	-0,5	5	0	21,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Zawoja	14	10	0	0	-5	2,5	21,5	UMIARKOWANIE ZŁA
75 – 76	Babice	14	10	-0,5	-1	0	0	22,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Trzyciąż	14	10	-0,5	-1	5	-5	22,5	UMIARKOWANIE ZŁA
77 - 82	Borzęcin	14	10	-0,5	-0,5	0	0	23	UMIARKOWANIE ZŁA
	Czorsztyn	14	10	-0,5	-0,5	0	0	23	UMIARKOWANIE ZŁA
	Iwkowa	14	10	-0,5	-0,5	0	0	23	UMIARKOWANIE ZŁA
	Krościenko nad Dunajcem	14	10	-0,5	-0,5	0	0	23	UMIARKOWANIE ZŁA
	Siepraw	14	10	-0,5	-0,5	0	0	23	UMIARKOWANIE ZŁA
	Stryków	14	10	-0,5	-0,5	0	0	23	UMIARKOWANIE ZŁA

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci objętych opieką, liczba brakujących miejsc)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
83	Wolbrom	11,9	8	-0,5	-1	5	0	23,4	UMIARKOWANIE ZŁA
84 - 89	Grybów (gmina miejska)	14	10	0	-0,5	0	0	23,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Koniusza	14	10	0	-0,5	0	0	23,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Łużna	14	10	0	-0,5	0	0	23,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Olesno	14	10	0	-0,5	0	0	23,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Pałecznicza	7	10	-0,5	-0,5	5	2,5	23,5	UMIARKOWANIE ZŁA
	Szczurowa	14	10	0	-0,5	0	0	23,5	UMIARKOWANIE ZŁA
90	Trzebinia	22,4	8	-0,5	-1	-5	0	23,9	UMIARKOWANIE ZŁA
91 - 101	Biały Dunajec	14	10	0	0	0	0	24	UMIARKOWANIE ZŁA
	Bystra-Sidzina	14	10	0	0	0	0	24	UMIARKOWANIE ZŁA
	Jerzmanowice-Przegonia	14	10	0	0	0	0	24	UMIARKOWANIE ZŁA
	Niedźwiedź	14	10	0	0	0	0	24	UMIARKOWANIE ZŁA
	Osiek	14	10	-1	-1,5	0	2,5	24	UMIARKOWANIE ZŁA
	Radłów	14	10	0	0	0	0	24	UMIARKOWANIE ZŁA
	Rzepiennik Strzyżewski	14	10	0	0	5	-5	24	UMIARKOWANIE ZŁA
	Szczawnica	14	10	0	0	0	0	24	UMIARKOWANIE ZŁA
Szerzyny	14	10	0	0	0	0	24	UMIARKOWANIE	

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci objętych opieką, liczba brakujących miejsc)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
									ZŁA
	Tymbark	14	10	0	0	0	0	24	UMIARKOWANIE ZŁA
	Wiśniowa	14	10	0	0	0	0	24	UMIARKOWANIE ZŁA
102 - 103	Kamienica	14	10	0,25	0	0	0	24,25	UMIARKOWANIE ZŁA
	Wierzchosławice	14	10	0,25	0	0	0	24,25	UMIARKOWANIE ZŁA
104	Polanka Wielka	7	10	-0,5	-1	5	5	25,5	UMIARKOWANIE ZŁA
105 - 107	Gródek nad Dunajcem	21	10	0	0	-5	0	26	UMIARKOWANIE ZŁA
	Łukowica	21	10	0	0	-5	0	26	UMIARKOWANIE ZŁA
	Zakliczyn	21	10	0	0	0	-5	26	UMIARKOWANIE ZŁA
108 - 109	Jordanów (gmina wiejska)	7	10	5	5	0	0	27	ZŁA
	Szczucin	21	10	-0,5	-1	0	-2,5	27	ZŁA
110	Niepołomice	22,4	1	-0,5	-0,5	5	0	27,4	ZŁA
111 - 113	Dobra	21	10	-0,5	-0,5	0	-2,5	27,5	ZŁA
	Łapanów	14	10	-0,5	-1	5	0	27,5	ZŁA
	Uście Gorlickie	14	10	-0,5	-1	0	5	27,5	ZŁA
114 - 116	Drwinia	14	10	-0,5	-0,5	0	5	28	ZŁA
	Iwanowice	14	10	-0,5	-0,5	5	0	28	ZŁA
	Tomice	14	10	-0,5	-0,5	5	0	28	ZŁA
117 - 118	Brzeźnica	21	10	-1	-1,5	0	0	28,5	ZŁA
	Spytkowice (powiat	21	10	-1	-1,5	0	0	28,5	ZŁA

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci objętych opieką, liczba brakujących miejsc)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
	wadowicki)								
119 - 121	Czechów	21	10	-1	-1	0	0	29	ZŁA
	Igołomia-Wawrzeńczyce	14	10	0	0	0	5	29	ZŁA
	Słopnice	14	10	0	0	5	0	29	ZŁA
122 - 127	Bobowa	21	10	-0,5	-0,5	0	0	30	ZŁA
	Budzów	21	10	-0,5	-0,5	0	0	30	ZŁA
	Gromnik	21	10	-0,5	-0,5	0	0	30	ZŁA
	Łapsze Niżne	21	10	-0,5	-0,5	0	0	30	ZŁA
	Stryszawa	21	10	-0,5	-0,5	0	0	30	ZŁA
128 - 131	Szaflary	21	10	-0,5	-0,5	0	0	30	ZŁA
	Lubień	21	10	0	-0,5	0	0	30,5	ZŁA
	Pcim	21	10	0	-0,5	0	0	30,5	ZŁA
132 - 140	Słomniki	21	10	0	-0,5	0	0	30,5	ZŁA
	Tokarnia	21	10	0	-0,5	0	0	30,5	ZŁA
	Biskupice	21	10	0	0	0	0	31	ZŁA
	Ciężkowice	21	10	0	0	0	0	31	ZŁA
	Jodłownik	21	10	0	0	0	0	31	ZŁA
	Kłaj	21	10	0	0	0	0	31	ZŁA
	Piwniczna-Zdrój	21	10	0	0	0	0	31	ZŁA
	Pleśna	21	10	0	0	0	0	31	ZŁA
141	Ryglice	21	10	0	0	0	0	31	ZŁA
	Rzezawa	21	10	0	0	0	0	31	ZŁA
	Skąła	21	10	0	0	0	0	31	ZŁA
141	Muszyna	21	10	0,25	0	0	0	31,25	ZŁA
142 -	Nowy Sącz	23,8	0	-0,5	-1,5	5	5	31,8	ZŁA

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci objętych opieką, liczba brakujących miejsc)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
143	Żabno	16,8	8	0	-0,5	5	2,5	31,8	ZŁA
144	Maków Podhalański	28	10	-0,5	-0,5	-5	0	32	ZŁA
145	Brzeszcze	21,7	8	-0,5	-1,5	5	0	32,7	ZŁA
146	Liszki	16,8	8	0	0	5	5	34,8	ZŁA
147	Andrychów	32,9	8	-0,5	-0,5	-5	0	34,9	ZŁA
148	Brzesko	22,4	5	0	-0,5	5	5	36,9	ZŁA
149 - 152	Gorlice (gmina wiejska)	28	10	0	-0,5	0	0	37,5	ZŁA
	Kocmyrzów-Luborzycza	28	10	0	-0,5	0	0	37,5	ZŁA
	Poronin	28	10	0	-0,5	0	0	37,5	ZŁA
	Skrzyszów	28	10	0	-0,5	0	0	37,5	ZŁA
153	Chełmiec	22,4	8	0	0	5	2,5	37,9	ZŁA
154	Dębno	28	10	0	0	0	0	38	ZŁA
155	Myślenice	23,1	8	0	-0,5	5	2,5	38,1	ZŁA
156	Kęty	32,9	8	-0,5	-1	0	0	39,4	ZŁA
157 - 159	Bukowina Tatrzańska	28	10	0	-0,5	0	2,5	40	ZŁA
	Świątniki Górne	21	10	-0,5	-0,5	5	5	40	ZŁA
	Wielka Wieś	21	10	-0,5	-0,5	5	5	40	ZŁA
160 -	Alwernia	21	10	0	-0,5	5	5	40,5	ZŁA
161	Skawina	28	5	0	0	5	2,5	40,5	ZŁA
162	Wadowice	32,9	5	0	-0,5	5	0	42,4	ZŁA
163	Czarny Dunajec	42	10	-0,5	-0,5	-5	0	46	ZŁA
164	Mogilany	28	10	0	-0,5	5	5	47,5	ZŁA
165	Wojnicz	28	10	0	0	5	5	48	ZŁA

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci objętych opieką, liczba brakujących miejsc)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
166 - 167	Łącko	42	10	0	0	-5	2,5	49,5	ZŁA
	Mszana Dolna (gmina wiejska)	42	10	0	0	-5	2,5	49,5	ZŁA
168	Oświęcim (gmina wiejska)	42	10	-0,5	-1	0	0	50,5	BARDZO ZŁA
169 - 171	Bochnia (gmina wiejska)	42	10	-0,5	-0,5	0	0	51	BARDZO ZŁA
	Dąbrowa Tarnowska	42	10	-0,5	-0,5	0	0	51	BARDZO ZŁA
	Jabłonka	42	10	-0,5	-0,5	0	0	51	BARDZO ZŁA
172 - 173	Krynica-Zdrój	42	10	0	-0,5	0	0	51,5	BARDZO ZŁA
	Sułkowice	42	10	0	-0,5	0	0	51,5	BARDZO ZŁA
174	Stary Sącz	42	10	0	0	0	0	52	BARDZO ZŁA
175	Nowy Wiśnicz	42	10	-0,5	-1	0	2,5	53	BARDZO ZŁA
176 - 177	Dobczyce	42	10	0	0	0	5	57	BARDZO ZŁA
	Korzenna	42	10	0	0	0	5	57	BARDZO ZŁA
178 - 180	Biecz	42	10	0	-0,5	5	5	61,5	BARDZO ZŁA
	Lisia Góra	42	10	0	-0,5	5	5	61,5	BARDZO ZŁA
	Nowy Targ (gmina wiejska)	52,5	10	-0,5	-0,5	0	0	61,5	BARDZO ZŁA
181	Krzyszowice	52,5	10	0	0	5	5	72,5	BARDZO ZŁA
182	Grybów (gmina wiejska)	63	10	0	0	0	0	73	BARDZO ZŁA

Dane z powyższej tabeli przeniesiono na mapę województwa małopolskiego w podziale na gminy tak, by zobrazować przestrzenne zróżnicowanie województwa małopolskiego w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3. Mapa nr 1 znajduje się w aneksie.

3.4.3. Ocena sytuacji gmin województwa małopolskiego w zakresie wychowania przedszkolnego

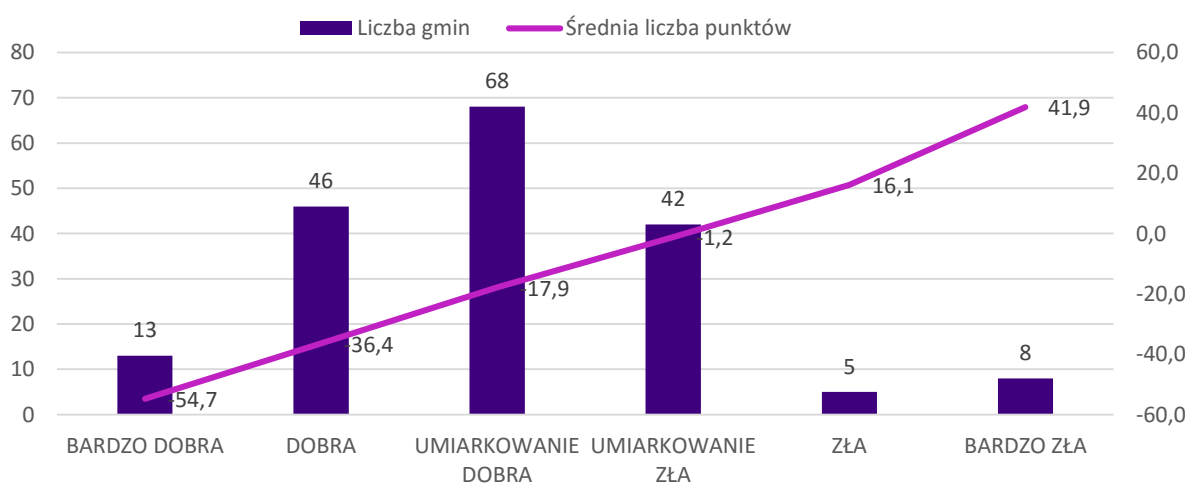
Na podstawie obliczeń matematycznych przeprowadzonych przy zastosowaniu opisanego powyżej modelu dokonano oceny punktowej każdej gminy w województwie małopolskim. Gminy osiągnęły wynik od -66,0 pkt (gmina, w której sytuacja w zakresie wychowania przedszkolnego jest najlepsza) do 50,0 pkt (gmina, w której sytuacja w zakresie wychowania przedszkolnego jest najgorsza). Średni wynik punktowy osiągnięty przez gminy to -17,8 pkt., natomiast mediana (wartość punktowa dzieląca wszystkie gminy na 2 połowy – poniżej i powyżej tej wartości) to -19,1 pkt. Rozkład punktowy gmin jest więc zbliżony do normalnego. Rozstęp (różnica między oceną najwyższą, a oceną najniższą) wynosi 116,0 pkt. Na podstawie tej informacji ustanowiono przedziały punktowe kwalifikujące gminy do jednej z 6 ocen końcowych: bardzo dobra (sytuacja gminy w zakresie wychowania przedszkolnego), dobra, umiarkowanie dobra, umiarkowanie zła, zła, bardzo zła. Szerokość przedziału punktowego obliczono na podstawie następującego wzoru: $\text{rozstęp} / \text{liczba przyjętych ocen końcowych} = 19,33$. W konsekwencji przedziały punktowe są następujące:

Tabela 26. Przedziały punktowe przyjęte do oceny końcowej gmin w zakresie wychowania przedszkolnego

Minimum punktów uzyskanych przez gminę	Maksimum punktów uzyskanych przez gminę	Końcowa ocena sytuacji gminy w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3
-66	-46,6667	BARDZO DOBRA
-46,6667	-27,3333	DOBRA
-27,3333	-8	UMIARKOWANIE DOBRA
-8	11,33333	UMIARKOWANIE ZŁA
11,33333	30,6667	ZŁA
30,6667	60	BARDZO ZŁA

Rozkład końcowych wyników punktowych uzyskanych przez gminy przedstawia się następująco:

Wykres 67. Rozkład końcowych wyników punktowych uzyskanych przez gminy w modelu oceny sytuacji w zakresie wychowania przedszkolnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z desk research oraz badania ankietowego gmin.

Sytuację prawie 70% gmin w województwie małopolskim w zakresie wychowania przedszkolnego ocenić należy pozytywnie, jednakże zdecydowanie dominuje ocena „umiarkowanie dobra” (37,4% gmin) oraz „dobra” (25,3%), natomiast ocenę „bardzo dobrą” uzyskało jedynie 13 gmin (7,1%). W przypadku 23,1% gmin sytuacja w zakresie wychowania przedszkolnego jest „umiarkowanie zła”, sytuacja „zła” występuje w przypadku 2,7% gmin, a sytuacja „bardzo zła” w przypadku 4,4% badanych gmin.

Ranking gmin w zakresie wychowania przedszkolnego wraz z informacją o punktach uzyskanych w poszczególnych kryteriach oceny oraz syntetyczną oceną końcową znajduje się w tabeli zamieszczonej poniżej. Arkusz kalkulacyjny zawierający dane źródłowe oraz wyniki przeprowadzonych operacji matematycznych w ramach modelu oceny gmin znajduje się w aneksie. Warto zauważyć, że znaczna część gmin, w przypadku których na podstawie danych pozyskanych w toku badania zdiagnozowano złą sytuację w zakresie opieki przedszkolnej, co jest równoznaczne z istnieniem zapotrzebowania na tworzenie miejsc opieki, nie zgłasza tego faktu w sprawozdaniu składanym do Wojewody Małopolskiego. Świadczy to o słabej diagnozie problemu opieki przedszkolnej w gminach.

Tabela 27. Ranking gmin w województwie małopolskim ze względu na sytuację w zakresie wychowania przedszkolnego

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci w placówkach, wielkość gminy)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
1	Mędrzechów	-63	8	-0,5	-0,5	-5	-5	-66	BARDZO DOBRA
2	Mucharz	-63	8	-2	-3,5	-5	0	-65,5	BARDZO DOBRA
3	Liszki	-49	0	-0,5	-2	-5	-5	-61,5	BARDZO DOBRA
4	Pałecznicza	-63	8	-0,5	-2	-5	5	-57,5	BARDZO DOBRA
5	Zabierzów	-42	-4	-0,25	-0,25	-5	-5	-56,5	BARDZO DOBRA
6 - 7	Bolesław (powiat olkuski)	-51,1	8	-0,5	-2	-5	-5	-55,6	BARDZO DOBRA
	Nowy Sącz	-30,1	-10	-2	-3,5	-5	-5	-55,6	BARDZO DOBRA
8	Zakopane	-42	2	-0,5	-0,5	-5	-5	-51	BARDZO DOBRA
9	Tarnów (gmina miejska)	-25,2	-10	-2	-3,5	-5	-5	-50,7	BARDZO DOBRA
10	Limanowa (gmina miejska)	-44,1	6	-2	-3,5	-5	0	-48,6	BARDZO DOBRA
11	Bochnia (gmina wiejska)	-39,2	2	-0,5	-0,5	-5	-5	-48,2	BARDZO DOBRA
12	Jordanów	-44,1	9	-0,5	-2	-5	-5	-47,6	BARDZO DOBRA
13	Stryków	-41,3	8	-2	-2	-5	-5	-47,3	BARDZO DOBRA
14	Trzebinia	-32,2	-2	-0,25	-2	-5	-5	-46,45	DOBRA
15	Raciechowice	-36,4	8	-3,5	-3,5	-5	-5	-45,4	DOBRA
16	Grybów (gmina miejska)	-51,1	8	-0,5	-0,5	5	-5	-44,1	DOBRA
17	Wiśniowa	-41,3	8	-0,25	-0,5	-5	-5	-44,05	DOBRA
18 - 19	Oświęcim (gmina wiejska)	-34,3	6	-2	-3,5	-5	-5	-43,8	DOBRA
	Radłów	-41,3	8	-0,25	-0,25	-5	-5	-43,8	DOBRA

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci w placówkach, wielkość gminy)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
20	Kłaj	-39,2	6	-0,25	-0,25	-5	-5	-43,7	DOBRA
21	Trzciana	-36,4	6	-0,5	-2	-5	-5	-42,9	DOBRA
22	Kęty	-32,2	2	-0,5	-2	-5	-5	-42,7	DOBRA
23	Radziemice	-38,5	8	-2	-3,5	-5	0	-41	DOBRA
24	Myślenice	-22,4	-8	-0,25	-0,25	-5	-5	-40,9	DOBRA
25 -	Gorlice (gmina wiejska)	-34,3	6	-0,5	-2	-5	-5	-40,8	DOBRA
26	Krynica-Zdrój	-34,3	4	-0,25	-0,25	-5	-5	-40,8	DOBRA
27	Rzezawa	-39,2	4	-0,25	-0,25	-5	0	-40,7	DOBRA
28	Ochotnica Dolna	-31,5	6	-2	-2	-5	-5	-39,5	DOBRA
29	Olkusz	-17,5	-6	-2	-3,5	-5	-5	-39	DOBRA
30	Tymbark	-36,4	8	-0,25	-0,25	-5	-5	-38,9	DOBRA
31	Bukowno	-34,3	9	-3,5	-5	-5	0	-38,8	DOBRA
32	Wadowice	-17,5	-8	-0,5	-2	-5	-5	-38	DOBRA
33 -	Czorsztyn	-36,4	6	-0,5	-2	-5	0	-37,9	DOBRA
34	Łużna	-36,4	6	-0,5	-2	-5	0	-37,9	DOBRA
35	Żabno	-34,3	2	0	0	-5	0	-37,3	DOBRA
36	Sucha Beskidzka	-26,6	8	-3,5	-5	-5	-5	-37,1	DOBRA
37	Kalwaria Zebrzydowska	-24,5	0	-0,5	-2	-5	-5	-37	DOBRA
38	Zator	-21,7	4	-3,5	-5	-5	-5	-36,2	DOBRA
39	Oświęcim (gmina miejska)	-27,3	2	-0,25	-0,5	-5	-5	-36,05	DOBRA
40	Gołcza	-31,5	8	-0,5	-2	-5	-5	-36	DOBRA
-	Łapsze Niżne	-31,5	6	-2	-3,5	-5	0	-36	DOBRA
42	Miechów	-25,5	4	-2	-3,5	-5	-5	-36	DOBRA

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci w placówkach, wielkość gminy)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
43	Mszana Dolna (gmina miejska)	-41,3	8	-0,5	-2	-5	5	-35,8	DOBRA
44	Uście Gorlickie	-31,5	4	-0,5	-2	-5	0	-35	DOBRA
45 - 46	Bolesław (powiat dąbrowski)	-28,7	9	-3,5	-5	-5	0	-33,2	DOBRA
	Kozłów	-28,7	8	-0,5	-2	-5	-5	-33,2	DOBRA
47	Osiek	-26,6	9	-0,5	-2	-5	-5	-30,1	DOBRA
48	Zembrzyce	-26,6	8	-0,5	-0,5	-5	-5	-29,6	DOBRA
49	Wojnicz	-24,5	6	-0,5	-0,5	-5	-5	-29,5	DOBRA
50	Nowy Wiśnicz	-34,3	6	-0,5	-0,5	0	0	-29,3	DOBRA
51	Babice	-21,7	8	-2	-3,5	-5	-5	-29,2	DOBRA
52	Czarny Dunajec	-12,6	-4	-0,5	-2	-5	-5	-29,1	DOBRA
53	Drwinia	-31,5	8	-0,25	-0,25	-5	0	-29	DOBRA
54	Kraków	-18,2	-10	-0,25	-0,25	5	-5	-28,7	DOBRA
55	Świątniki Górne	-26,6	4	-0,5	-0,5	-5	0	-28,6	DOBRA
56 - 57	Niepołomice	-17,5	0	-0,5	-0,5	-5	-5	-28,5	DOBRA
	Nowy Targ (gmina miejska)	-17,5	0	-0,5	-0,5	-5	-5	-28,5	DOBRA
58	Laskowa	-21,7	4	-0,25	-0,25	-5	-5	-28,2	DOBRA
59	Bochnia (gmina miejska)	-27,3	0	-0,25	-0,25	5	-5	-27,8	DOBRA
60	Czchów	-16,8	4	-2	-2	-5	-5	-26,8	UMIARKOWANIE DOBRA
61	Rabka-Zdrój	-19,6	2	-2	-2	-5	0	-26,6	UMIARKOWANIE DOBRA
62	Bystra-Sidzina	-41,3	9	-2	-2	5	5	-26,3	UMIARKOWANIE DOBRA
63	Charsznica	-21,7	8	-0,5	-2	-5	-5	-26,2	UMIARKOWANIE

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci w placówkach, wielkość gminy)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
-									DOBRA
65	Dobra	-21,7	6	-0,25	-0,25	-5	-5	-26,2	UMIARKOWANIE DOBRA
	Nowe Brzesko	-21,7	8	-0,5	-2	-5	-5	-26,2	UMIARKOWANIE DOBRA
66	Jerzmanowice-Przegonia	-19,6	4	-0,25	-0,25	-5	-5	-26,1	UMIARKOWANIE DOBRA
67 -	Wieliczka	-25,2	-10	-0,25	-0,25	5	5	-25,7	UMIARKOWANIE DOBRA
68	Brzesko	-7,7	-4	-2	-2	-5	-5	-25,7	UMIARKOWANIE DOBRA
69	Klucze	-34,3	6	-2	-5	5	5	-25,3	UMIARKOWANIE DOBRA
70	Tuchów	-14,7	0	0	0	-5	-5	-24,7	UMIARKOWANIE DOBRA
71	Szczucin	-19,6	6	-0,25	-0,5	-5	-5	-24,35	UMIARKOWANIE DOBRA
72	Wietrzychowice	-28,7	9	3,5	2	-5	-5	-24,2	UMIARKOWANIE DOBRA
73 -	Słomniki	-19,6	6	0	-0,25	-5	-5	-23,85	UMIARKOWANIE DOBRA
74	Szczurowa	-16,8	4	-0,5	-0,5	-5	-5	-23,8	UMIARKOWANIE DOBRA
75	Budzów	-21,7	6	-0,5	-2	-5	0	-23,2	UMIARKOWANIE DOBRA
76	Łapanów	-26,6	6	-0,5	-2	-5	5	-23,1	UMIARKOWANIE DOBRA
77	Stary Sącz	-12,6	0	0	0	-5	-5	-22,6	UMIARKOWANIE DOBRA
78	Moszczenica	-23,8	9	-0,5	-2	-5	0	-22,3	UMIARKOWANIE DOBRA
79	Chrzanów	-7,7	-2	-0,5	-2	-5	-5	-22,2	UMIARKOWANIE

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci w placówkach, wielkość gminy)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
									DOBRA
80	Dębno	-14,7	2	-2	-2	-5	0	-21,7	UMIARKOWANIE DOBRA
81	Koniusza	-11,9	6	-2	-3,5	-5	-5	-21,4	UMIARKOWANIE DOBRA
82	Iwanowice	-26,6	6	-0,25	-0,25	0	0	-21,1	UMIARKOWANIE DOBRA
83	Bukowina Tatrzańska	-14,7	4	0	0	-5	-5	-20,7	UMIARKOWANIE DOBRA
84	Ropa	-16,8	9	-0,5	-2	-5	-5	-20,3	UMIARKOWANIE DOBRA
85	Maków Podhalański	-14,7	2	-0,5	-2	-5	0	-20,2	UMIARKOWANIE DOBRA
86 -	Gnojnik	-11,9	6	-2	-2	-5	-5	-19,9	UMIARKOWANIE DOBRA
87	Iwkowa	-11,9	6	-2	-2	-5	-5	-19,9	UMIARKOWANIE DOBRA
88	Sułkowice	-14,7	6	-0,5	-0,5	-5	-5	-19,7	UMIARKOWANIE DOBRA
89	Jordanów	-26,6	6	-2	-2	5	0	-19,6	UMIARKOWANIE DOBRA
90	Brzeźnica	-24,5	6	-0,25	-0,5	0	0	-19,25	UMIARKOWANIE DOBRA
91 -	Brzeszcze	-12,6	6	-0,5	-2	-5	-5	-19,1	UMIARKOWANIE DOBRA
92	Pcim	-19,6	6	-0,25	-0,25	-5	0	-19,1	UMIARKOWANIE DOBRA
93	Alwernia	-24,5	8	-0,5	-2	5	-5	-19	UMIARKOWANIE DOBRA
94	Michałowice	-21,7	8	0	0	-5	0	-18,7	UMIARKOWANIE DOBRA
95	Polanka Wielka	-23,8	9	-3,5	-5	5	0	-18,3	UMIARKOWANIE

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci w placówkach, wielkość gminy)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
									DOBRA
96	Krzeszowice	-27,3	0	-0,25	-0,5	5	5	-18,05	UMIARKOWANIE DOBRA
97	Chelmek	-19,6	8	-0,25	-0,5	-5	0	-17,35	UMIARKOWANIE DOBRA
98	Gorlice (gmina miejska)	-7,7	2	-0,25	-0,5	-5	-5	-16,45	UMIARKOWANIE DOBRA
99	Lipinki	-16,8	8	-0,5	-2	-5	0	-16,3	UMIARKOWANIE DOBRA
100	Muszyna	-14,7	4	-0,25	-0,25	-5	0	-16,2	UMIARKOWANIE DOBRA
101	Ryglice	-9,8	4	0	-0,25	-5	-5	-16,05	UMIARKOWANIE DOBRA
102	Ciężkowice	-9,8	4	0	0	-5	-5	-15,8	UMIARKOWANIE DOBRA
103	Raclawice	-14	9	-2	-3,5	-5	0	-15,5	UMIARKOWANIE DOBRA
104 -	Wolbrom	2,1	2	-3,5	-5	-5	-5	-14,4	UMIARKOWANIE DOBRA
105	Tomice	-11,9	8	-2	-3,5	-5	0	-14,4	UMIARKOWANIE DOBRA
106	Siepraw	-21,7	8	-0,25	-0,25	0	0	-14,2	UMIARKOWANIE DOBRA
107	Czernichów	-19,6	0	-2	-2	5	5	-13,6	UMIARKOWANIE DOBRA
108 -	Jabłonka	-4,9	4	-0,5	-2	-5	-5	-13,4	UMIARKOWANIE DOBRA
109	Słopnice	-11,9	9	-0,25	-0,25	-5	-5	-13,4	UMIARKOWANIE DOBRA
110	Proszowice	-14,7	4	-0,5	-2	-5	5	-13,2	UMIARKOWANIE DOBRA
111	Nowy Targ	7	-6	-2	-2	-5	-5	-13	UMIARKOWANIE

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci w placówkach, wielkość gminy)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
	(gmina wiejska)								DOBRA
112	Stryżawa	-9,8	6	-2	-2	-5	0	-12,8	UMIARKOWANIE DOBRA
113	Lisia Góra	-9,8	4	-0,25	-0,25	-5	0	-11,3	UMIARKOWANIE DOBRA
114 -	Dąbrowa Tarnowska	-12,6	4	-0,5	-2	0	0	-11,1	UMIARKOWANIE DOBRA
115	Lanckorona	-26,6	8	-0,5	-2	5	5	-11,1	UMIARKOWANIE DOBRA
116	Łącko	0	0	-0,25	-0,25	-5	-5	-10,5	UMIARKOWANIE DOBRA
117	Libiąż	-7,7	8	-0,25	-0,5	-5	-5	-10,45	UMIARKOWANIE DOBRA
118	Gręboszów	-9,1	9	0	-0,25	-5	-5	-10,35	UMIARKOWANIE DOBRA
119	Przeciszów	-21,7	9	-0,5	-2	5	0	-10,2	UMIARKOWANIE DOBRA
120	Szaflary	0	4	-2	-2	-5	-5	-10	UMIARKOWANIE DOBRA
121	Zielonki	-2,8	2	-2	-2	-5	0	-9,8	UMIARKOWANIE DOBRA
122	Skała	-19,6	6	-0,5	-0,5	5	0	-9,6	UMIARKOWANIE DOBRA
123	Żegocina	-11,9	8	-2	-3,5	5	-5	-9,4	UMIARKOWANIE DOBRA
124	Łukowica	-2,1	4	-0,25	-0,25	-5	-5	-8,6	UMIARKOWANIE DOBRA
125	Tarnów (gmina wiejska)	2,1	0	-0,25	-0,25	-5	-5	-8,4	UMIARKOWANIE DOBRA
126	Andrychów	-7,7	2	-0,5	-2	-5	5	-8,2	UMIARKOWANIE DOBRA
127	Lipnica	-26,6	9	-0,25	-0,25	5	5	-8,1	UMIARKOWANIE

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci w placówkach, wielkość gminy)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
	Murowana								DOBRA
128	Chelmic	7	-4	-0,25	-0,25	-5	-5	-7,5	UMIARKOWANIE ZŁA
129	Rytko	-4,2	9	-3,5	-3,5	-5	0	-7,2	UMIARKOWANIE ZŁA
130	Mogilany	-4,9	4	-0,5	-0,5	-5	0	-6,9	UMIARKOWANIE ZŁA
131	Kocmyrzów-Luborzycza	0	4	-0,25	-0,5	-5	-5	-6,75	UMIARKOWANIE ZŁA
132	Jodłownik	-7	6	-0,25	-0,25	-5	0	-6,5	UMIARKOWANIE ZŁA
133	Kamienica	-2,1	6	0	0	-5	-5	-6,1	UMIARKOWANIE ZŁA
134	Piwniczna-Zdrój	-4,9	4	0	0	-5	0	-5,9	UMIARKOWANIE ZŁA
135	Grybów (gmina wiejska)	-2,8	-2	-0,5	-0,5	5	-5	-5,8	UMIARKOWANIE ZŁA
136	Igołomia-Wawrzeńczyce	-2,1	8	-0,5	-0,5	-5	-5	-5,1	UMIARKOWANIE ZŁA
137	Sękowa	-2,1	8	-0,25	-0,5	-5	-5	-4,85	UMIARKOWANIE ZŁA
138	Borzęcin	-2,1	8	-0,25	-0,25	-5	-5	-4,6	UMIARKOWANIE ZŁA
139 -	Dobczyce	-14,7	6	-0,25	-0,5	5	0	-4,45	UMIARKOWANIE ZŁA
140	Skawina	-7,7	-6	-0,25	-0,5	5	5	-4,45	UMIARKOWANIE ZŁA
141	Trzyciąż	-11,9	6	-3,5	-5	5	5	-4,4	UMIARKOWANIE ZŁA
142	Sułoszowa	-16,8	8	-0,25	-0,25	5	0	-4,3	UMIARKOWANIE ZŁA
143	Spytkowice	-14,7	8	-0,5	-2	5	0	-4,2	UMIARKOWANIE

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci w placówkach, wielkość gminy)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
	(powiat wadowicki)								ZŁA
144	Tokarnia	-2,1	8	0	0	-5	-5	-4,1	UMIARKOWANIE ZŁA
145	Kościelisko	-7	8	0	0	-5	0	-4	UMIARKOWANIE ZŁA
146	Książ Wielki	-2,1	9	-0,25	-0,5	-5	-5	-3,85	UMIARKOWANIE ZŁA
147	Gdów	-9,8	2	-0,25	-0,25	5	0	-3,3	UMIARKOWANIE ZŁA
148	Szczawnica	-2,1	8	-2	-2	-5	0	-3,1	UMIARKOWANIE ZŁA
149	Wieprz	-4,9	6	-2	-2	5	-5	-2,9	UMIARKOWANIE ZŁA
150	Lubień	0	8	-0,25	-0,5	-5	-5	-2,75	UMIARKOWANIE ZŁA
151	Raba Wyżna	4,9	4	-0,5	-0,5	-5	-5	-2,1	UMIARKOWANIE ZŁA
152	Lipnica Wielka	-2,1	6	-0,25	-0,25	-5	0	-1,6	UMIARKOWANIE ZŁA
153	Kamionka Wielka	-4,9	4	-0,25	-0,25	0	0	-1,4	UMIARKOWANIE ZŁA
154	Radgoszcz	2,8	8	-0,5	-0,5	-5	-5	-0,2	UMIARKOWANIE ZŁA
155 -	Skrzyszów	-4,9	6	-0,25	-0,25	-5	5	0,6	UMIARKOWANIE ZŁA
156	Niedźwiedź	-11,9	8	-0,25	-0,25	5	0	0,6	UMIARKOWANIE ZŁA
157	Mszana Dolna (gmina wiejska)	9,8	2	-0,25	-0,25	-5	-5	1,3	UMIARKOWANIE ZŁA
158	Biecz	0	4	-0,5	-2	5	-5	1,5	UMIARKOWANIE ZŁA

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci w placówkach, wielkość gminy)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
159	Gromnik	7	6	-0,5	-0,5	-5	-5	2	UMIARKOWANIE ZŁA
160	Bobowa	2,8	6	-0,25	-0,5	-5	0	3,05	UMIARKOWANIE ZŁA
161 - 162	Pleśna	-4,9	4	-0,25	-0,25	5	0	3,6	UMIARKOWANIE ZŁA
	Biskupice	-11,9	6	-0,25	-0,25	5	5	3,6	UMIARKOWANIE ZŁA
163	Spytkowice (powiat nowotarski)	-4,2	8	-2	-2	5	0	4,8	UMIARKOWANIE ZŁA
164 - 165	Krościenko nad Dunajcem	-2,1	8	-2	-3,5	5	0	5,4	UMIARKOWANIE ZŁA
	Szerzyny	-2,1	8	-0,25	-0,25	5	-5	5,4	UMIARKOWANIE ZŁA
166	Olesno	7	8	-0,5	-2	-5	0	7,5	UMIARKOWANIE ZŁA
167	Zakliczyn	-4,9	4	-0,25	-0,25	5	5	8,6	UMIARKOWANIE ZŁA
168	Wielka Wieś	-4,9	6	-0,25	-0,5	5	5	10,35	UMIARKOWANIE ZŁA
169	Zawoja	7	6	-0,5	-2	-5	5	10,5	UMIARKOWANIE ZŁA
170	Łososina Dolna	14	4	-0,25	-0,25	-5	0	12,5	ZŁA
171	Podegrodzie	14	2	-0,5	-0,5	-5	5	15	ZŁA
172	Korzenna	9,8	2	-0,5	-0,5	5	0	15,8	ZŁA
173	Wierzchosławice	9,8	8	0	0	5	-5	17,8	ZŁA
174	Rzepiennik Strzyżewski	7	8	-0,25	-0,25	5	0	19,5	ZŁA
175	Słaboszów	35	9	-0,5	-2	-5	-5	31,5	BARDZO ZŁA

Lp	Nazwa gminy	Zmienna wielowymiarowa (procent dzieci w placówkach, wielkość gminy)	L. instytucji	Zmiana sytuacji demograficznej 2020	Zmiana sytuacji demograficznej 2025	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci ogółem	Ocena gminy - podaż miejsc dla dzieci niepełnosprawnych	Suma	Ocena
176	Łabowa	42	8	-2	-2	-5	-5	36	BARDZO ZŁA
177	Gródek nad Dunajcem	42	6	0	0	-5	-5	38	BARDZO ZŁA
178	Nawojowa	42	6	-0,25	-0,25	-5	0	42,5	BARDZO ZŁA
179	Biały Dunajec	42	8	-0,5	-0,5	-5	0	44	BARDZO ZŁA
180	Poronin	49	6	0	0	-5	-5	45	BARDZO ZŁA
181	Limanowa (gmina wiejska)	56	-2	-0,5	-0,5	-5	0	48	BARDZO ZŁA
182	Koszyce	42	8	0	0	-5	5	50	BARDZO ZŁA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z desk research oraz badania ankietowego gmin.

Dane z powyższej tabeli przeniesiono na mapę województwa małopolskiego w podziale na gminy tak, by zobrazować przestrzenne zróżnicowanie województwa małopolskiego w zakresie wychowania przedszkolnego. Mapa nr 2 znajduje się w aneksie.

3.4.4. Oszacowanie zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 w gminach województwa małopolskiego

3.4.4.1. Ocena własna gmin

Kwestia diagnozy aktualnego zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 w instytucjonalnych formach opieki (żłobki, kluby dziecięce, opiekunowie dzienni) oraz stopnia zaspokojenia tego popytu poruszona została w kwestionariuszu ankiety skierowanej do wszystkich gmin w województwie małopolskim. Respondentom zadano m.in. następujące pytanie: „Czy Pana/Pani zdaniem w Państwa gminie jest aktualnie wystarczająco dużo miejsc w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów w stosunku do potrzeb mieszkańców? Proszę wziąć pod uwagę to, że niektórzy mieszkańcy mają możliwość zapewnienia opieki nad dziećmi przez członków rodziny, a niektórzy dowożą dzieci do żłobków i klubów dziecięcych w innych gminach, tam, gdzie pracują.” Aż **58% przedstawicieli badanych gmin wskazało odpowiedź „Nie wiem/trudno powiedzieć”, co świadczy o bardzo słabej diagnozie problemu opieki nad dziećmi do lat 3 w skali lokalnej w większości gmin w województwie małopolskim lub też o tym, że gminy w ogóle w praktyce nie zajmują się tym problemem.** 22,7% badanych gmin wskazało, że miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 jest wystarczająco dużo, w stosunku do potrzeb mieszkańców, natomiast jedynie 19,3% badanych gmin (35) wskazało, że takich miejsc jest za mało, z czego jedynie 31 wskazało orientacyjną liczbę miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3. Średnia liczba brakujących miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 oszacowana przez gminy, które podały tę wartość to 37. Mnożąc tę wartość przez liczbę gmin, które wskazały w ankiecie, że miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 jest za mało otrzymamy liczbę **1 295 aktualnie brakujących miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w województwie małopolskim w gminach, które diagnozują taki problem.** Zakładając, że rozkład diagnozowanego przez gminy niezaspokojonego zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 w tych gminach, które nie mają informacji na temat stopnia zaspokojenia popytu na miejsca w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 jest identyczny, jak w gminach, które udzieliły jednoznacznej odpowiedzi na wskazane pytanie kwestionariuszowe, **szacowana liczba aktualnie brakujących miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w województwie małopolskim wyniesie łącznie 3 108.** W świetle przedstawionych poniżej danych z badania ankietowego rodziców dzieci w wieku żłobkowym stwierdzić należy, że jest to liczba zdecydowanie niedoszacowana.

3.4.4.2. Zapotrzebowanie na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 deklarowane przez rodziców/opiekunów dzieci w wieku żłobkowym

Popyt na usługi opieki nad dziećmi do lat 3 wśród mieszkańców województwa małopolskiego analizować można także poprzez wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród rodziców/opiekunów dzieci w wieku żłobkowym (0-2 lata). W badaniu udział wzięli zarówno rodzice/opiekunowie dzieci uczęszczających do żłobków, klubów dziecięcych i dziennych opiekunów (łącznie 6,7% badanych), jak i ci, którzy nie korzystają z instytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat 3. Rozkład próby badawczej był zatem bardzo zbliżony do populacji. W kwestionariuszu zadano serię pytań, które pozwalają na oszacowanie popytu na usługi opieki nad dziećmi do lat 3. Rzeczywisty popyt na tego typu usługi oszacowano dwutorowo: (1) metodą analizy rozkładu odpowiedzi na jedno pytanie kwestionariuszowe odnoszące się wprost do zainteresowania korzystaniem z różnych form opieki nad dzieckiem do lat 3 oraz (2) metodą selekcji respondentów na zainteresowanych i niezainteresowanych korzystaniem z takich usług poprzez analizę rozkładów odpowiedzi na poszczególne pytania. Poniżej przedstawiono wyniki analizy przeprowadzonej obydwoma sposobami.

Metoda analizy rozkładu odpowiedzi na jedno pytanie kwestionariuszowe

Wszystkich badanych, zarówno tych, których dzieci korzystają z opieki instytucjonalnej, jak i tych, które z niej nie korzystają poproszono o odpowiedź na następujące pytanie kwestionariuszowe: *Proszę teraz się chwilę zastanowić: Czy gdyby wszystkie formy opieki nad dzieckiem, które zaraz wymienię kosztowały tyle samo i były dostępne w P. najbliższej okolicy, na którą z nich by się P. zdecydował/a?* Respondenci mieli wskazać jedną odpowiedź spośród następujących: *żłobek; klub dziecięcy; opiekun dzienny* (formy instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3) *niania; żadna z powyższych*. Dodatkowo respondenci mogli – jak w przypadku każdego pytania kwestionariuszowego – odpowiedzieć także „nie wiem/trudno powiedzieć”, jednakże ta odpowiedź nie była odczytywana przez teleankietera. Suma wskazań na jedną z 3 instytucjonalnych form opieki nad dzieckiem do lat 3 daje informację o rzeczywistym popycie na usługi tego typu, przy zastrzeżeniu, że faktycznie byłyby one dostępne dla rodziców/opiekunów. Poniżej zaprezentowano rozkład odpowiedzi na to pytanie wśród różnych grup badanych rodziców/opiekunów dzieci do lat 3.

Tabela 28. Rozkład odpowiedzi na pytanie kwestionariuszowe *Czy gdyby wszystkie formy opieki nad dzieckiem, które zaraz wymienię kosztowały tyle samo i były dostępne w P. najbliższej okolicy, na którą z nich by się P. zdecydował/a?*

Odpowiedź	Ogółem	Mieszkańcy miast	Mieszkańcy wsi	Rodzice/opiekunowie dzieci z przewlekłymi chorobami (niepełnosprawnymi)
Żłobek	30,5%	32,3%	25,7%	20,6%
Klub dziecięcy	11,5%	11,2%	12,2%	14,7%
Dzienny opiekun	4,1%	3,3%	6,3%	4,4%
Institutionalne formy opieki nad dzieckiem do lat 3 razem	46,1%	46,8%	44,2%	39,7%
Inne formy opieki oraz odpowiedzi „żadna z powyższych” i „nie wiem/trudno powiedzieć”	53,9%	53,2%	55,8%	60,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI rodziców/opiekunów dzieci w wieku żłobkowym.

Na podstawie zaprezentowanych powyżej danych statystycznych wyciągnąć można wniosek, że **potencjalny popyt na usługi opieki nad dziećmi do lat 3 świadczone przez instytucje takie jak żłobki, kluby dziecięce i dzienni opiekunowie jest wysoki. Z usług tych instytucji, gdyby tylko były one łatwo dostępne dla mieszkańców województwa małopolskiego, skorzystać chciałoby ok. 45% rodziców/opiekunów dzieci do lat 3.** Pozostali badani woleliby skorzystać z innych usług opieki nad dzieckiem do lat 3 (niania) lub też w ogóle nie chciałoby skorzystać z tego typu usług (prawdopodobnie są to ci rodzice/opiekunowie, którzy chcą samemu opiekować się dzieckiem lub też chcą, by funkcję tę przejęli inni członkowie rodziny np. babcia). Nie zaobserwowano istotnej różnicy w preferowanych formach opieki nad dzieckiem do lat 3 pomiędzy mieszkańcami miast i wsi. Nieco niższe zainteresowanie instytucjonalnymi formami opieki nad dzieckiem do lat 3 wyrażają za to rodzice/opiekunowie dzieci cierpiącymi na przewlekłe choroby (w tym dzieci niepełnosprawnymi), jednakże może to być podyktowane dwoma czynnikami: niską liczebnością rodziców/opiekunów takich dzieci w próbie badawczej oraz tym, że aktualna oferta instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 nie zapewnia wystarczającej jakości opieki nad dziećmi doświadczającymi przewlekłych problemów zdrowotnych. Tym niemniej także w tej grupie badanych zainteresowanie instytucjonalnymi formami opieki nad dziećmi do lat 3 uznać należy za wysokie.

Metoda selekcji respondentów

W metodzie selekcji respondentów na zainteresowanych i niezainteresowanych instytucjonalnymi formami opieki nad dziećmi do lat 3 wykorzystano następujące pytania kwestionariuszowe:

1. *Przeczytam teraz listę różnych osób i instytucji. Proszę wskazać wszystkie te, które aktualnie sprawują opiekę nad P. dzieckiem regularnie, co najmniej 10 godzin w tygodniu.* – pytanie zadawane wszystkim respondentom.
2. *Czy złożył P. wniosek o przyznanie miejsca dla P. dziecka w żłobku lub w klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna dofinansowanego przez gminę?* – pytanie zadawane respondentom, którzy nie korzystają z instytucjonalnych form opieki nad dzieckiem do lat 3.
3. *Dlaczego nie złożył(a) P. wniosku o miejsce dla P. dziecka w żłobku lub w klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna dofinansowanego przez gminę? Proszę wskazać maksymalnie 2 najistotniejsze przyczyny.* – pytanie zadawane respondentom, którzy nie złożyli wniosku o przyznanie miejsca dla dziecka w żłobku lub w klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna dofinansowanego przez gminę.

Za zainteresowanych korzystaniem z instytucjonalnych form opieki nad dzieckiem do lat 3 uznać należy:

1. Te osoby, które korzystają w momencie realizacji badania z instytucjonalnych form opieki nad dzieckiem do lat 3.
2. Te osoby, które w momencie realizacji badania nie korzystają z oferty instytucjonalnych form opieki nad dzieckiem do lat 3, ale złożyły wniosek o przyznanie miejsca w tego typu instytucji lub deklarują, że jeszcze nie starały się o miejsce w żadnej z tych instytucji, ale planują starać się one w przyszłości.
3. Te osoby, które nie starały się o przyznanie miejsca w żadnej z instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 i nie planują starać się o nie w przyszłości, jednakże powody tego stanu rzeczy są inne niż następujące:
 - „*Wolę samodzielnie opiekować się dzieckiem lub by zrobił to drugi rodzic dziecka*”
 - „*Wolę, by dzieckiem zajął się inny członek rodziny np. babcia*”
 - „*Uważam, że dziecko jest zbyt małe, by oddać je pod opiekę takim instytucjom*”

Z kolei za niezainteresowanych korzystaniem z instytucjonalnych form opieki nad dzieckiem do lat 3 uznać należy tych rodziców/opiekunów, którzy spełniają równocześnie następujące warunki:

1. Nie korzystają z instytucjonalnych form opieki nad dzieckiem do lat 3.
2. Nie złożyły wniosku o przyznanie miejsca w instytucji takiej jak żłobek, klub dziecięcy, dzienny opiekun i nie zamierzają starać się o przyznanie go w przyszłości.
3. Jednym z powodów braku zainteresowania staraniem się o miejsce w instytucjach opieki nad dzieckiem do lat 3 jest to, że badany woli by dzieckiem zajęli się członkowie jego rodziny (jeden z rodziców/opiekunów lub inny członek rodziny np. babcia) lub też uważa iż dziecko jest zbyt małe, by oddać je pod opiekę instytucjom typu żłobek, klub dziecięcy, dzienny opiekun.

Dla zapewnienia jasności wyników analizy posłużono się przykładem 1000 mieszkańców województwa małopolskiego - rodziców/opiekunów dzieci do lat 3.

Tabela 29. Etapy selekcji rodziców/opiekunów dzieci w wieku żłobkowym ze względu na zainteresowanie korzystaniem z instytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat 3

Puła selekcyjowanych respondentów	Etap selekcji	Zakwalifikowani jako „zainteresowani”	Zakwalifikowani jako „niezainteresowani”	Bez kwalifikacji
1 000	1/ Czy korzystają z usług instytucjonalnej opieki nad dzieckiem do lat 3?	Tak – 6,7% (67)	-	Nie – 93,3% (933)
933	2/ Czy złożyli wniosek o przyjęcie do instytucji opieki nad dzieckiem do lat 3 lub planują starać się o miejsce w takiej instytucji w przyszłości?	Tak – 35,3% (329)	-	64,7% (604)
604	3/ Przyczyny braku zainteresowania staraniami o miejsce w instytucji opieki nad dzieckiem do lat 3.	Wyłącznie przyczyny „instytucjonalne” np. brak tego typu instytucji w miejscu zamieszkania/pracy respondenta – 14,7% (89)	Przyczyny takie jak: „ <i>Wolę samodzielnie opiekować się dzieckiem lub by zrobił to drugi rodzic dziecka</i> ”, „ <i>Wolę, by dzieckiem zajął się inny członek rodziny np. babcia</i> ”, „ <i>Uważam, że dziecko jest zbyt małe, by oddać je pod opiekę takim instytucjom</i> ” – 85,3% (515)	-
RAZEM:		67+329+89=485 (48,5%)	515 (51,5%)	

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI rodziców/opiekunów dzieci w wieku żłobkowym.

Wynik oceny popytu na usługi świadczone przez instytucje opieki nad dziećmi do lat 3 takie jak żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie przeprowadzony metodą selekcji respondentów jest bardzo zbliżony do wyniku uzyskanego metodą analizy rozkładu odpowiedzi na jedno pytanie kwestionariuszowe, co pozwala sądzić, że pomiar jest rzetelny, **a rzeczywisty popyt na usługi opieki nad dziećmi do lat 3 świadczonych przez tego typu instytucje w województwie małopolskim oscyluje w granicach 45-48% (dla tylu dzieci w wieku żłobkowym ich rodzice/opiekunowie chcieliby skorzystać z instytucjonalnych form opieki, gdyby tylko usługi te były łatwo dostępne)**. Podobnie, jak w przypadku pierwszej metody oszacowania popytu na usługi opieki nad dziećmi do lat 3 przy wykorzystaniu danych z badania ankietowego rodziców/opiekunów tych dzieci, nie zaobserwowano istotnych różnic pomiędzy mieszkańcami miast i wsi oraz pomiędzy rodzicami dzieci pełnosprawnych i niepełnosprawnych.

Nawet biorąc pod uwagę fakt, iż wyrażone przez rodziców zapotrzebowanie na miejsca opieki w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 to popyt maksymalny, który w praktyce nigdy nie wystąpi (np. z uwagi na brak możliwości dostosowania oferty instytucji opiekuńczych do indywidualnych wymagań każdego dziecka i jego rodzica/opiekuna, czynniki losowe, rezygnację rodziców z korzystania z usług instytucji opiekuńczych z powodu dłuższego wyjazdu, brak możliwości ponoszenia nawet niewielkich opłat związanych z pobytem dziecka w instytucji etc.), to stwierdzić

można iż popyt na tego typu usługi w województwie małopolskim jest w znacznej mierze niezaspokojony.

3.4.4.3. Zapotrzebowanie na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 w poszczególnych gminach województwa małopolskiego

Z uwagi na brak reprezentatywności badania ankietowego rodziców dzieci do lat 3 na poziomie poszczególnych gmin województwa małopolskiego, przy równoczesnym bardzo prawdopodobnym znacznym niedoszacowaniu popytu na usługi opieki nad dziećmi do lat 3 w instytucjonalnych formach opieki dokonanych przez gminy, oszacowanie zapotrzebowania na miejsca opieki w poszczególnych gminach województwa małopolskiego przeprowadzić można tylko orientacyjnie. Dokonano tego zestawiając uogólnioną dla całego województwa małopolskiego wartość procentową wyrażającą popyt na usługi instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 z innymi danymi dostępnymi na poziomie gminy. Innymi słowy, na potrzeby oszacowania zapotrzebowania miejsca opieki w poszczególnych gminach założono, że w każdej gminie województwa małopolskiego rodzice/opiekunowie 45% dzieci do lat 3 chciałoby skorzystać z usług świadczonych przez żłobki lub kluby dziecięce lub dziennych opiekunów dofinansowanych przez gminę.

Aktualne zapotrzebowanie na usługi instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 obliczyć można zatem jako liczbę dzieci do lat 3 zamieszkujących gminę (skorygowaną o bilans dojazdów do pracy – zgodnie z koncepcją modelu punktowego wykorzystanego do oceny gmin) x 45%.

Prognozowane na dany rok zapotrzebowanie na usługi instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 obliczyć można z kolei jako prognozowaną na dany rok liczbę dzieci do lat 3 zamieszkujących gminę (skorygowaną o bilans dojazdów do pracy) x 45%.

Niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 obliczyć można jako liczbę miejsc opieki, na jakie występuje zapotrzebowanie w gminie – liczbę dostępnych w gminie miejsc.

W tabeli zamieszczonej poniżej zamieszczono wyniki wskazanych powyżej obliczeń w odniesieniu do każdej gminy w województwie małopolskim. Poniższa tabela nie stanowi „rankingu” gmin (w przeciwieństwie do tabeli nr 25 zamieszczonej w raporcie), lecz zawiera informację o bezwzględnej liczbie brakujących miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 – oczywistym jest, że sytuacja w tym zakresie będzie zróżnicowana przede wszystkim ze względu na wielkość gminy. Bezwzględna liczba brakujących miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3 nie stanowi jednak trafnej miary ogólnej oceny sytuacji gminy w tym zakresie.

LP.	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występuje zapotrzebowanie	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3
1	Bochnia (gmina miejska)	988	934	887	444	420	399	384
2	Bochnia (gmina wiejska)	626	584	554	282	263	249	282
3	Drwinia	187	174	165	84	78	74	84
4	Lipnica Murowana	205	183	174	92	82	78	72
5	Łapanów	280	249	237	126	112	106	126
6	Nowy Wiśnicz	508	453	430	229	204	193	229
7	Rzezawa	296	313	297	133	141	134	133
8	Trzciana	220	199	189	99	90	85	79
9	Żegocina	220	201	191	99	90	86	69
10	Borzęcin	206	189	184	93	85	83	93
11	Brzesko	1029	998	971	463	449	437	423
12	Czchów	365	302	294	164	136	132	164
13	Dębno	397	402	391	179	181	176	179
14	Gnojnik	286	261	254	129	117	114	97
15	Iwkowa	213	202	197	96	91	89	96
16	Szczurowa	250	239	232	113	108	105	113
17	Alwernia	301	298	269	135	134	121	135
18	Babice	226	205	186	101	92	84	101
19	Chrzanów	1220	1130	1022	549	508	460	447
20	Libiąż	638	570	516	287	257	232	257
21	Trzebinia	882	818	740	397	368	333	376
22	Bolesław (powiat dąbrowski)	90	66	63	41	30	28	41
23	Dąbrowa Tarnowska	614	573	544	276	258	245	276
24	Gręboszów	67	57	54	30	26	24	30
25	Mędrzechów	86	72	69	39	33	31	39

LP.	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występuje zapotrzebowanie	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3
26	Olesno	204	199	189	92	90	85	92
27	Radgoszcz	217	206	196	98	93	88	41
28	Szczucin	383	338	320	172	152	144	172
29	Biecz	484	475	438	218	214	197	218
30	Bobowa	379	350	323	170	157	145	170
31	Gorlice (gmina miejska)	767	787	726	345	354	327	326
32	Gorlice (gmina wiejska)	467	462	426	210	208	192	210
33	Lipinki	183	176	162	83	79	73	83
34	Łużna	272	264	244	122	119	110	122
35	Moszczenica	173	154	142	78	69	64	78
36	Ropa	188	192	177	85	86	80	85
37	Sękowa	166	145	134	75	65	60	75
38	Uście Gorlickie	258	234	216	116	106	97	116
39	Czernichów	420	402	391	189	181	176	144
40	Igołomia-Wawrzeńczyce	215	223	217	97	100	98	97
41	Iwanowice	267	252	245	120	113	110	120
42	Jerzmanowice-Przegonia	280	282	274	126	127	123	126
43	Kocmyrzów-Luborzycza	388	371	361	175	167	162	175
44	Krzeszowice	805	851	827	362	383	372	362
45	Liszki	509	501	487	229	226	219	214
46	Michałowice	292	286	278	131	129	125	116
47	Mogilany	408	397	386	184	179	174	184
48	Skąła	315	320	310	142	144	140	142
49	Skawina	1303	1280	1244	587	576	560	559
50	Słomniki	378	361	351	170	162	158	170

LP.	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występuje zapotrzebowanie	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3
51	Sułoszowa	173	168	164	78	76	74	78
52	Świątniki Górne	308	285	277	139	128	124	139
53	Wielka Wieś	335	300	292	151	135	131	151
54	Zabierzów	822	721	701	370	325	315	292
55	Zielonki	662	638	620	298	287	279	253
56	Dobra	357	333	328	161	150	147	161
57	Jodłownik	327	319	314	147	143	141	147
58	Kamienica	253	281	277	114	126	124	114
59	Laskowa	333	310	306	150	140	138	135
60	Limanowa (gmina miejska)	596	518	481	268	233	216	133
61	Limanowa (gmina wiejska)	879	901	888	396	406	400	334
62	Łukowica	383	387	381	172	174	171	172
63	Mszana Dolna (gmina miejska)	251	230	214	113	104	96	98
64	Mszana Dolna (gmina wiejska)	639	626	617	288	282	278	288
65	Niedźwiedź	265	278	274	119	125	123	119
66	Słopnice	261	268	264	117	120	119	117
67	Tymbark	242	246	242	109	111	109	109
68	Kraków	24337	22414	20648	10952	10086	9291	5839
69	Nowy Sącz	2579	2266	2061	1161	1020	927	967
70	Tarnów (gmina miejska)	2749	2528	2258	1237	1138	1016	764
71	Charsznica	188	164	152	85	74	68	85
72	Gołcza	174	148	136	78	66	61	78
73	Kozłów	117	107	98	53	48	44	53
74	Książ Wielki	156	124	114	70	56	51	70
75	Miechów	529	487	449	238	219	202	189

LP.	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występuje zapotrzebowanie	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3
76	Raławice	71	62	57	32	28	26	32
77	Słaboszów	82	83	77	37	37	35	37
78	Dobczyce	525	519	498	236	234	224	236
79	Lubień	359	344	330	162	155	149	162
80	Myślenice	1445	1388	1332	650	624	599	570
81	Pcim	374	357	343	168	161	154	168
82	Raciechowice	213	209	200	96	94	90	66
83	Siepraw	276	258	248	124	116	111	124
84	Sułkowice	491	479	459	221	215	207	221
85	Tokarnia	301	295	283	135	133	127	135
86	Wiśniowa	248	252	242	112	114	109	112
87	Chelmiec	916	918	896	412	413	403	387
88	Gródek nad Dunajcem	321	326	318	145	147	143	145
89	Grybów	212	203	198	96	91	89	96
90	Grybów	1034	1013	989	465	456	445	465
91	Kamionka Wielka	361	369	360	162	166	162	147
92	Korzenna	529	515	503	238	232	226	238
93	Krynica-Zdrój	524	505	493	236	227	222	236
94	Łabowa	270	252	246	122	114	111	122
95	Łącko	633	636	621	285	286	279	285
96	Łososina Dolna	417	409	399	188	184	180	172
97	Muszyna	334	368	360	150	166	162	150
98	Nawojowa	277	298	291	125	134	131	125
99	Piwniczna-Zdrój	311	330	323	140	149	145	140
100	Podegrodzie	499	490	478	225	220	215	195
101	Rytro	114	136	133	51	61	60	51
102	Stary Sącz	704	729	712	317	328	320	317

LP.	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występuje zapotrzebowanie	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3
103	Czarny Dunajec	656	595	574	295	268	258	295
104	Czorsztyn	252	223	215	113	100	97	113
105	Jabłonka	642	603	581	289	271	262	289
106	Krościenko nad Dunajcem	224	210	202	101	94	91	101
107	Lipnica Wielka	236	207	199	106	93	90	106
108	Łapsze Niżne	305	279	269	137	126	121	137
109	Nowy Targ (gmina miejska)	857	837	807	385	377	363	312
110	Nowy Targ (gmina wiejska)	799	745	719	359	335	324	359
111	Ochotnica Dolna	300	283	273	135	127	123	135
112	Raba Wyżna	409	423	408	184	190	183	164
113	Rabka-Zdrój	454	449	434	204	202	195	163
114	Spytkowice (powiat nowotarski)	138	134	129	62	60	58	62
115	Szaflary	337	314	303	152	141	136	152
116	Szczawnica	208	205	198	94	92	89	94
117	Bolesław (powiat olkuski)	164	151	137	74	68	62	74
118	Bukowno	254	224	203	114	101	91	90
119	Klucze	342	332	301	154	149	136	124
120	Olkusz	1241	1135	1029	558	511	463	471
121	Trzyciąż	192	173	157	86	78	71	86
122	Wolbrom	594	527	478	267	237	215	241
123	Brzeszcze	681	590	541	306	265	243	296
124	Chelmek	318	290	266	143	131	120	136
125	Kęty	1016	921	845	457	415	380	441
126	Osiek	258	214	196	116	96	88	116

LP.	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występuje zapotrzebowanie	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3
127	Oświęcim (gmina miejska)	1011	929	852	455	418	384	402
128	Oświęcim (gmina wiejska)	467	423	388	210	190	174	210
129	Polanka Wielka	131	118	109	59	53	49	59
130	Przeciszów	177	170	156	80	77	70	80
131	Zator	245	249	228	110	112	103	82
132	Koniusza	269	261	245	121	117	110	121
133	Koszyce	143	116	109	64	52	49	64
134	Nowe Brzesko	151	148	139	68	67	63	68
135	Pałecznicza	115	106	100	52	48	45	52
136	Proszowice	414	386	362	186	174	163	148
137	Radziemice	87	92	87	39	41	39	39
138	Budzów	303	276	265	136	124	119	136
139	Bystra-Sidzina	200	210	202	90	94	91	90
140	Jordanów (gmina miejska)	341	144	138	154	65	62	154
141	Jordanów (gmina wiejska)	193	359	345	87	162	155	87
142	Maków Podhalański	489	460	441	220	207	199	220
143	Stryszawa	335	301	289	151	135	130	151
144	Sucha Beskidzka	277	267	256	124	120	115	79
145	Zawoja	237	256	246	107	115	111	107
146	Zembrzyce	156	146	140	70	66	63	70
147	Ciężkowice	346	366	354	156	165	159	156
148	Gromnik	344	317	306	155	142	138	155
149	Lisia Góra	483	468	452	218	211	204	218
150	Pleśna	329	336	325	148	151	146	148
151	Radłów	256	254	245	115	114	110	115

LP.	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występuje zapotrzebowanie	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3
152	Ryglice	353	363	351	159	163	158	159
153	Rzepiennik Strzyżewski	220	231	223	99	104	100	99
154	Skrzyszów	466	443	428	210	199	193	210
155	Szerzyny	245	256	248	110	115	111	110
156	Tarnów (gmina wiejska)	714	715	692	321	322	311	305
157	Tuchów	531	547	529	239	246	238	215
158	Wierzchosławice	261	288	278	117	129	125	117
159	Wietrzychowice	75	79	76	34	35	34	34
160	Wojnicz	402	396	383	181	178	172	181
161	Zakliczyn	391	409	396	176	184	178	176
162	Żabno	523	498	481	235	224	216	220
163	Biały Dunajec	239	246	236	107	111	106	107
164	Bukowina Tatrzańska	460	448	430	207	201	193	207
165	Kościelisko	260	257	247	117	116	111	117
166	Poronin	420	411	395	189	185	178	189
167	Zakopane	747	703	662	336	316	298	296
168	Andrychów	1358	1252	1170	611	563	527	596
169	Brzeźnica	320	270	253	144	122	114	144
170	Kalwaria Zebrzydowska	613	550	514	276	248	231	241
171	Lanckorona	185	174	163	83	78	73	83
172	Mucharz	121	115	107	54	52	48	40
173	Spytkowice (powiat wadowicki)	337	272	254	152	123	115	152
174	Stryszów	197	182	170	89	82	77	89
175	Tomice	259	236	221	117	106	99	117

LP.	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występuje zapotrzebowanie	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3
176	Wadowice	1142	1093	1021	514	492	460	494
177	Wieprz	382	350	327	172	157	147	137
178	Biskupice	308	306	298	139	138	134	139
179	Gdów	562	591	577	253	266	260	242
180	Kłaj	299	314	307	135	141	138	135
181	Niepołomice	953	856	836	429	385	376	391
182	Wieliczka	1710	1709	1668	769	769	751	640
	RAZEM	103310	97752	92303	46490	43989	41536	38691

3.4.5. Oszacowanie zapotrzebowania na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego w gminach województwa małopolskiego

3.4.5.1. Ocena własna gmin

Kwestia diagnozy aktualnego zapotrzebowania na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego (przedszkolna, punkty przedszkolne, zespoły wychowania przedszkolnego, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych) oraz stopnia zaspokojenia tego popytu poruszona została w kwestionariuszu ankiety skierowanej do wszystkich gmin w województwie małopolskim. Respondentom zadano m.in. następujące pytanie: *„Czy Pana/Pani zdaniem w Państwa gminie jest aktualnie wystarczająco dużo miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego (przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, punktach przedszkolnych, zespołach wychowania przedszkolnego) w stosunku do potrzeb mieszkańców? Proszę wziąć pod uwagę to, że niektórzy mieszkańcy mają możliwość zapewnienia opieki nad dziećmi przez członków rodziny, a niektórzy dowożą dzieci do przedszkoli w innych gminach, tam, gdzie pracują.*

Zdecydowana większość przedstawicieli badanych gmin udzieliła jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie. W aż 77,3% badanych gmin (140) miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego jest – zdaniem przedstawicieli gmin – aktualnie wystarczająco dużo w stosunku do potrzeb mieszkańców. W 19,9% (36) gmin miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego jest – zdaniem przedstawicieli gmin – aktualnie za mało w stosunku do potrzeb mieszkańców. Jedynie 2,8% (5) badanych nie było w stanie jednoznacznie ocenić, czy podaż miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego jest wystarczająca w stosunku do potrzeb. Powyższe dane świadczą po pierwsze o dużo lepszej sytuacji gmin w zakresie wychowania przedszkolnego niż w przypadku opieki nad dziećmi do lat 3, po drugie zaś o dużo lepszej diagnozie problemu wychowania przedszkolnego w gminach niż w przypadku problemu opieki nad dziećmi do lat 3.

Średnia liczba brakujących miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego oszacowana przez gminy, które podały tę wartość to 129 miejsc, jednakże jest ona zdecydowanie zawyżona z przez dwie skrajne wartości podane przez przedstawicieli największych gmin: 1 000 i 2 000. W związku z czym do dalszych obliczeń posłużono się medianą, która wynosi 30 miejsc. Przypisując wartość 30 dwóm gminom, których przedstawiciele wskazali na niedobór miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, jednakże nie określili ile miejsc brakuje, **łączna liczba brakujących miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego w gminach, które diagnozują taki problem wynosi 4 460.**

Zakładając, że rozkład diagnozowanego przez gminy niezaspokojonego zapotrzebowania na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego w tych gminach, które nie mają informacji na ten temat jest identyczny, jak w gminach, które udzieliły jednoznacznej odpowiedzi na wskazane pytanie kwestionariuszowe, **szacowana liczba aktualnie brakujących miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego w województwie małopolskim wyniesie łącznie 4 497.**

Analogiczną analizę przeprowadzono w odniesieniu do miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego dla dzieci niepełnosprawnych. W tym wypadku zaobserwować można **znacznie większe problemy gmin w zakresie diagnozowania problemu wychowania przedszkolnego – aż 33,1% badanych przedstawicieli gmin (60) nie było w stanie jednoznacznie stwierdzić, czy w ich gminach jest wystarczająca liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego dla dzieci niepełnosprawnych.** W 55,2% (100) badanych gmin jest wystarczająca liczba takich miejsc, a w 11,6% gmin (21) jest ich – zdaniem przedstawicieli gmin – za mało w stosunku do potrzeb mieszkańców.

Średnia liczba brakujących miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego oszacowana przez gminy, które podały tę wartość to 11 miejsc – wartość ta jest zbliżona do mediany, która wynosi 10 miejsc. Do dalszych obliczeń posłużono się medianą. Przypisując wartość 10 trzem gminom, których przedstawiciele wskazali na niedobór miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego dla dzieci niepełnosprawnych, jednakże nie określili ile miejsc brakuje, **łącna liczba brakujących miejsc dla dzieci niepełnosprawnych w instytucjach wychowania przedszkolnego w gminach, które diagnozują taki problem wynosi 210.**

Zakładając, że rozkład diagnozowanego przez gminy niezaspokojonego zapotrzebowania na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego dla dzieci niepełnosprawnych w tych gminach, które nie mają informacji na ten temat, jak w gminach, które udzieliły jednoznacznej odpowiedzi na wskazane pytanie kwestionariuszowe, **szacowana liczba aktualnie brakujących miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego dla dzieci niepełnosprawnych w województwie małopolskim wyniesie łącznie 316 miejsc.**

3.4.5.2. Zapotrzebowanie na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego deklarowane przez rodziców/opiekunów dzieci w wieku przedszkolnym

Popyt na usługi wychowania przedszkolnego wśród mieszkańców województwa małopolskiego analizować można także poprzez wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród rodziców/opiekunów dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat). W badaniu udział wzięli zarówno rodzice/opiekunowie dzieci uczęszczających do przedszkoli, punktów przedszkolnych, zespołów wychowania przedszkolnego oraz oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych (łącznie 91,7% badanych), jak i ci, którzy nie korzystają z usług wychowania przedszkolnego (8,3%). Rozkład próby badawczej był zatem zbliżony do populacji (wg danych GUS 84,1% dzieci w wieku 3-5 lat w województwie małopolskim objętych jest wychowaniem przedszkolnym, jednakże w próbie badawczej znaleźli się także rodzice/opiekunowie 6-latów objętych obowiązkiem wychowania przedszkolnego). W kwestionariuszu zadano serię pytań, które pozwalają na oszacowanie popytu na usługi wychowania przedszkolnego. Rzeczywisty popyt na tego typu usługi oszacowano wyłącznie metodą selekcji respondentów na zainteresowanych i niezainteresowanych korzystaniem z takich usług poprzez analizę rozkładów odpowiedzi na poszczególne pytania. Poniżej przedstawiono wyniki analizy przeprowadzonej tym sposobem.

W metodzie selekcji respondentów na zainteresowanych i niezainteresowanych wychowaniem przedszkolnym wykorzystano następujące pytania kwestionariuszowe:

1. *Przeczytam teraz listę różnych osób i instytucji. Proszę wskazać wszystkie te, które aktualnie sprawują opiekę nad P. dzieckiem regularnie, co najmniej 10 godzin w tygodniu – pytanie zadawane wszystkim respondentom.*
2. *Czy złożył P. wniosek o przyznanie miejsca dla P. dziecka w przedszkolu, punkcie przedszkolnym, oddziale przedszkolnym przy szkole podstawowej lub w zespole wychowania przedszkolnego? – pytanie zadawane respondentom, którzy nie korzystają z usług wychowania przedszkolnego.*
3. *Dlaczego nie złożył(a) P. wniosku o miejsce dla P. dziecka w przedszkolu, punkcie przedszkolnym, oddziale przedszkolnym przy szkole podstawowej lub w zespole wychowania przedszkolnego? Proszę wskazać maksymalnie 2 najistotniejsze przyczyny. – pytanie zadawane respondentom, którzy nie złożyli wniosku o przyznanie miejsca dla dziecka w instytucji wychowania przedszkolnego.*

Za zainteresowanych korzystaniem z instytucji wychowania przedszkolnego uznać należy:

1. Te osoby, które korzystają w momencie realizacji badania z instytucji wychowania przedszkolnego.
2. Te osoby, które w momencie realizacji badania nie korzystają z oferty instytucji wychowania przedszkolnego, ale złożyły wniosek o przyznanie miejsca w tego typu instytucji lub deklarują, że jeszcze nie starały się o miejsce w żadnej z instytucji wychowania przedszkolnego, ale planują starać się one w przyszłości.
3. Te osoby, które nie starały się o przyznanie miejsca w żadnej z instytucji wychowania przedszkolnego i nie planują starać się o nie w przyszłości, jednakże powody tego stanu rzeczy są inne niż następujące:
 - „Wolę samodzielnie opiekować się dzieckiem lub by zrobił to drugi rodzic dziecka”
 - „Wolę, by dzieckiem zajął się inny członek rodziny np. babcia”

Z kolei za niezainteresowanych korzystaniem z instytucji wychowania przedszkolnego uznać należy tych rodziców/opiekunów, którzy spełniają równocześnie następujące warunki:

1. Nie korzystają z instytucji wychowania przedszkolnego.
2. Nie złożyli wniosku o przyznanie miejsca w instytucji wychowania przedszkolnego i nie zamierzają starać się o przyznanie go w przyszłości.
3. Jednym z powodów braku zainteresowania staraniem się o miejsce w instytucjach wychowania przedszkolnego jest to, że badany woli by dzieckiem zajęli się członkowie jego rodziny (jeden z rodziców/opiekunów lub inny członek rodziny np. babcia).

Dla zapewnienia jasności wyników analizy posłużono się przykładem 1000 mieszkańców województwa małopolskiego - rodziców/opiekunów dzieci w wieku 3-6 lat.

Tabela 30. Etapy selekcji rodziców/opiekunów dzieci w wieku przedszkolnym ze względu na zainteresowanie korzystaniem z instytucji wychowania przedszkolnego

Puła selekcyjowanych respondentów	Etap selekcji	Zakwalifikowani jako „zainteresowani”	Zakwalifikowani jako „niezainteresowani”	Bez kwalifikacji
1000	1/ Czy korzystają z usług wychowania przedszkolnego?	Tak – 91,7% (917)	-	Nie – 8,3% (83)
83	2/ Czy złożyli wniosek o przyjęcie do instytucji wychowania przedszkolnego lub planują starać się o miejsce w takiej instytucji w przyszłości?	Tak – 57,8% (48)	-	42,2% (35)

35	3/ Przyczyny braku zainteresowania staraniami o miejsce w instytucji wychowania przedszkolnego.	Wyłącznie przyczyny „instytucjonalne” np. brak tego typu instytucji w miejscu zamieszkania/pracy respondenta – 7,9% (3)	Przyczyny takie jak: „ <i>Wolę samodzielnie opiekować się dzieckiem lub by zrobił to drugi rodzic dziecka</i> ”, „ <i>Wolę, by dzieckiem zajął się inny członek rodziny np. babcia</i> ”, „ <i>Uważam, że dziecko jest zbyt małe, by oddać je pod opiekę takim instytucjom</i> ” – 92,1% (32)	-
RAZEM:		917+48+3=968 (96,8%)	32 (3,2%)	

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI rodziców/opiekunów dzieci w wieku przedszkolnym.

Rzeczywisty popyt na usługi wychowania przedszkolnego w województwie małopolskim wynosi 97% (dla tylu dzieci w wieku przedszkolnym ich rodzice/opiekunowie chcieliby skorzystać z instytucji wychowania przedszkolnego, gdyby tylko usługi te były łatwo dostępne). Zaobserwowano nieznaczne różnice w zgłaszanym popycie na usługi wychowania przedszkolnego przez mieszkańców miast, wsi oraz w grupie rodziców dzieci cierpiących na przewlekłe choroby (w tym dzieci niepełnosprawnych). Analiza przeprowadzona dokładnie w ten sam sposób, jak zaprezentowany na powyższym schemacie, jednakże ograniczona do poszczególnych grup respondentów dała następujące wyniki:

1. Mieszkańcy miast – 99,1%
2. Mieszkańcy wsi – 94,4%
3. Rodzice dzieci cierpiących na przewlekłe choroby (w tym dzieci niepełnosprawne) – 93,0%.

Nieco niższy popyt na usługi wychowania przedszkolnego na wsi może być wynikiem czynników kulturowych (przekonanie niektórych mieszkańców wsi o tym, że najlepszą opiekę nad małym dzieckiem (w wieku 3-5 lat) i jego wychowanie zapewni rodzina, a nie instytucja, z kolei rodzice dzieci cierpiących na przewlekłe choroby mogą zgłaszać niższy popyt na usługi wychowania przedszkolnego z uwagi na przekonanie o braku możliwości zapewnienia odpowiedniej opieki nad takim dzieckiem w instytucjach.

W każdej grupie badanej popyt na usługi wychowania przedszkolnego jest jednak bliski 100%, co oznacza, że prawie wszyscy rodzice/opiekunowie dzieci w wieku przedszkolnym chcieliby skorzystać z usług wychowania przedszkolnego. Nawet biorąc pod uwagę fakt, iż wyrażone przez rodziców zapotrzebowanie na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego to popyt maksymalny, który w praktyce nigdy nie wystąpi (np. oprócz powodów, które zostały wymienione wcześniej także m.in. z powodu posyłania dzieci 6-letnich do 1 klasy szkoły podstawowej), to stwierdzić można iż popyt na tego typu usługi w województwie małopolskim jest w pewnej mierze niezaspokojony.

3.4.5.3. Zapotrzebowanie na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego w gminach województwa małopolskiego

Z uwagi na brak reprezentatywności badania ankietowego rodziców dzieci w wieku przedszkolnym na poziomie poszczególnych gmin województwa małopolskiego oszacowanie zapotrzebowania na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego w gminach województwa małopolskiego na podstawie badań rodziców/opiekunów przeprowadzić można tylko orientacyjnie. Dokonano tego zestawiając uogólnioną dla całego województwa małopolskiego wartość procentową wyrażającą popyt na usługi wychowania przedszkolnego z innymi danymi dostępnymi na poziomie gminy. Innymi słowy,

na potrzeby oszacowania zapotrzebowania na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego w poszczególnych gminach założono, że w każdej gminie województwa małopolskiego rodzice/opiekunowie 97% dzieci w wieku 3-6 lat chciałoby skorzystać z usług instytucji wychowania przedszkolnego. Z uwagi na brak danych na temat liczby dzieci niepełnosprawnych w poszczególnych gminach, na potrzeby oszacowania zapotrzebowania na miejsca w instytucjach wychowania przedszkolnego dla dzieci niepełnosprawnych przyjęto iż w każdej gminie województwa małopolskiego udział dzieci niepełnosprawnych w populacji dzieci w wieku przedszkolnym wynosi 2% (dane z Narodowego Spisu Powszechnego 2011 dla województwa małopolskiego).

Aktualne zapotrzebowanie na usługi wychowania przedszkolnego obliczyć można zatem jako liczbę dzieci w wieku 3-6 lat zamieszkujących gminę (skorygowaną o bilans dojazdów do pracy – zgodnie z koncepcją modelu punktowego wykorzystanego do oceny gmin) x 97%.

Prognozowane na dany rok zapotrzebowanie na usługi wychowania przedszkolnego obliczyć można z kolei jako prognozowaną na dany rok liczbę dzieci w wieku 3-6 lat zamieszkujących gminę (skorygowaną o bilans dojazdów do pracy) x 97%.

Niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi wychowania przedszkolnego obliczyć można jako liczbę miejsc wychowania przedszkolnego, na jakie występuje zapotrzebowanie w gminie – liczba dostępnych w gminie miejsc.

W tabeli zamieszczonej poniżej zamieszczono wyniki wskazanych powyżej obliczeń w odniesieniu do każdej gminy w województwie małopolskim.

Lp	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występuje zapotrzebowanie	w tym dla dzieci niepełnosprawnych	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone na usługi wychowania przedszkolnego
1	Alwernia	484	425	392	470	9	412	381	71
2	Andrychów	2017	1738	1656	1956	39	1686	1606	436
3	Babice	341	285	263	331	7	276	255	73
4	Biały Dunajec	361	321	316	350	7	311	307	189
5	Biecz	742	650	614	719	14	631	596	236
6	Biskupice	452	424	422	438	9	411	409	135
7	Bobowa	515	478	451	500	10	463	437	212
8	Bochnia (gmina miejska)	1432	1330	1299	1389	28	1290	1260	117
9	Bochnia (gmina wiejska)	884	779	760	858	17	755	737	26
10	Bolesław (powiat olkuski)	272	237	219	264	5	230	213	-1
11	Bolesław (powiat dąbrowski)	80	61	59	78	2	59	57	18
12	Borzęcin	295	277	274	286	6	268	266	107
13	Brzesko	1634	1363	1348	1585	32	1322	1308	336
14	Brzeszcze	909	806	757	881	18	782	735	179
15	Brzeźnica	438	396	377	424	8	384	366	59
16	Budzów	455	394	385	441	9	382	373	102
17	Bukowina Tatrzańska	629	639	629	610	12	620	611	132
18	Bukowno	396	306	283	384	8	297	275	34
19	Bystra-Sidzina	349	287	281	339	7	279	272	21
20	Charsznica	264	236	222	256	5	228	215	55
21	Chełmek	481	451	424	467	9	438	411	81
22	Chełmiec	1420	1312	1307	1377	28	1273	1268	497
23	Chrzanów	1748	1554	1436	1696	34	1507	1393	416
24	Ciężkowice	525	509	507	509	10	494	491	136
25	Czarny Dunajec	961	828	814	932	19	803	789	190
26	Czchów	501	413	409	486	10	401	396	125
27	Czernichów	639	535	528	620	12	519	512	124
28	Czorsztyn	339	291	286	329	7	283	278	39
29	Dąbrowa Tarnowska	943	804	784	915	18	780	761	162
30	Dębno	672	564	558	652	13	547	542	136
31	Dobczyce	785	710	697	761	15	689	676	159
32	Dobra	470	428	429	456	9	416	416	103

Lp	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występuje zapotrzebowanie	w tym dla dzieci niepełnosprawnych	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi wychowania przedszkolnego
33	Drwinia	281	259	253	273	5	251	245	43
34	Gdów	898	818	815	871	17	794	790	231
35	Gnojnik	419	350	347	406	8	340	336	122
36	Gołcza	233	199	187	226	5	193	181	31
37	Gorlice (gmina miejska)	1220	1124	1061	1184	24	1090	1029	292
38	Gorlice (gmina wiejska)	693	607	573	672	13	589	556	56
39	Gręboszów	86	82	80	83	2	80	78	33
40	Gromnik	439	392	390	426	9	380	378	197
41	Gródek nad Dunajcem	486	470	468	471	9	455	454	260
42	Grybów (gmina miejska)	280	251	250	272	5	244	243	-4
43	Grybów (gmian wiejska)	1490	1320	1314	1446	29	1280	1275	361
44	Igołomia-Wawrzeńczyce	340	302	298	330	7	293	289	129
45	Iwanowice	398	368	363	386	8	357	352	68
46	Iwkowa	338	283	280	328	7	275	272	105
47	Jabłonka	964	827	812	935	19	802	788	273
48	Jerzmanowice-Przebinia	442	408	402	428	9	395	390	75
49	Jodłownik	452	414	414	438	9	401	402	158
50	Jordanów (gmina miejska)	215	185	180	208	4	179	175	-4
51	Jordanów (gmina wiejska)	571	485	474	554	11	470	459	114
52	Kalwaria Zebrzydowska	864	755	719	838	17	732	697	125
53	Kamienica	422	417	417	410	8	404	405	153
54	Kamionka Wielka	542	496	494	526	11	481	479	162
55	Kęty	1436	1246	1171	1393	28	1209	1136	63
56	Klucze	585	474	438	568	11	460	425	37
57	Kłaj	472	445	443	457	9	432	430	16
58	Koconowice-Luborzyca	582	527	519	564	11	511	503	200
59	Koniusza	411	343	329	399	8	333	319	116
60	Korzenna	731	651	648	709	14	631	629	294
61	Koszyce	179	177	170	173	3	172	165	85
62	Kościelisko	377	372	366	365	7	361	355	128
63	Kozłów	165	148	139	160	3	144	135	36
64	Kraków	32033	29753	29320	31072	621	28861	28441	886

Lp	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występuje zapotrzebowanie	w tym dla dzieci niepełnosprawnych	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi wychowania przedszkolnego
65	Krościenko nad Dunajcem	333	267	263	323	6	259	255	130
66	Krynica-Zdrój	711	676	673	690	14	655	653	34
67	Krzyszowice	1328	1210	1193	1288	26	1173	1157	98
68	Książ Wielki	187	174	164	181	4	169	159	73
69	Lanckorona	292	259	247	283	6	251	239	48
70	Laskowa	419	397	398	407	8	386	386	86
71	Libiąż	860	816	755	834	17	792	732	178
72	Limanowa (gmina miejska)	830	696	662	805	16	676	642	-25
73	Limanowa (gmina wiejska)	1333	1196	1198	1293	26	1160	1162	672
74	Lipinki	267	239	225	259	5	232	219	70
75	Lipnica Murowana	276	255	249	267	5	247	241	47
76	Lipnica Wielka	297	279	274	288	6	271	266	108
77	Lisia Góra	698	658	655	677	14	638	635	177
78	Liszki	783	674	665	759	15	654	645	-48
79	Lubień	509	460	452	493	10	447	438	165
80	Łabowa	369	309	308	358	7	300	299	183
81	Łapanów	395	343	335	383	8	332	324	66
82	Łapsze Niżne	443	359	353	430	9	348	342	63
83	Łącko	955	863	860	926	19	837	834	328
84	Łososina Dolna	578	544	542	560	11	527	525	257
85	Łukowica	561	507	508	544	11	492	492	199
86	Łużna	405	364	343	393	8	353	333	38
87	Maków Podhalański	727	624	610	705	14	605	591	169
88	Mędrzechów	112	100	98	109	2	97	95	-5
89	Michałowice	445	432	426	432	9	419	413	94
90	Miechów	794	671	631	771	15	651	612	101
91	Mogilany	676	598	590	655	13	580	572	189
92	Moszczonica	236	203	192	229	5	197	186	63
93	Mszana Dolna (gmina miejska)	378	334	317	367	7	324	308	23
94	Mszana Dolna (gmina wiejska)	900	849	850	873	17	824	825	361
95	Mucharz	184	150	143	179	4	146	139	-25
96	Muszyna	537	507	505	521	10	492	490	117

Lp	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występuje zapotrzebowanie	w tym dla dzieci niepełnosprawnych	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi wychowania przedszkolnego
97	Myślenice	2071	1930	1894	2009	40	1872	1837	211
98	Nawojowa	458	428	426	444	9	415	413	222
99	Niedźwiedz	418	388	388	405	8	376	377	130
100	Niepołomice	1381	1228	1223	1339	27	1191	1186	174
101	Nowe Brzesko	230	198	189	223	4	192	184	51
102	Nowy Targ	3746	3087	2876	3634	73	2995	2790	4
103	Nowy Targ (gmina miejska)	1370	1191	1170	1329	27	1155	1135	201
104	Nowy Targ (gmina wiejska)	1209	1015	998	1173	23	985	968	420
105	Nowy Wiśnicz	709	626	612	688	14	608	593	39
106	Ochotnica Dolna	453	378	371	440	9	366	360	66
107	Olesno	333	288	281	323	6	280	273	146
108	Olkusz	1943	1601	1479	1885	38	1553	1435	310
109	Osiek	337	294	276	326	7	285	268	60
110	Oświęcim (gmina miejska)	1433	1319	1240	1390	28	1279	1202	109
111	Oświęcim (gmina wiejska)	735	621	584	713	14	603	566	61
112	Pałecznicza	172	150	144	167	3	146	139	-6
113	Pcim	525	496	486	509	10	481	472	88
114	Piwniczna-Zdrój	489	468	466	474	9	454	452	139
115	Pleśna	506	476	474	491	10	462	460	146
116	Podegrodzie	732	642	640	710	14	623	621	321
117	Polanka Wielka	184	145	136	178	4	140	132	45
118	Poronin	585	571	562	567	11	554	545	390
119	Proszowice	617	544	521	598	12	528	505	137
120	Przeciszów	276	239	225	268	5	232	218	58
121	Raba Wyżna	691	605	595	671	13	587	577	259
122	Rabka-Zdrój	731	610	600	709	14	592	582	145
123	Raciechowice	327	260	256	317	6	253	248	38
124	Raclawice	107	88	83	104	2	85	80	34
125	Radgoszcz	321	288	281	312	6	279	272	136
126	Radłów	364	337	335	353	7	327	325	30
127	Radziemice	152	123	118	148	3	120	115	20
128	Ropa	297	261	246	288	6	253	239	79

Lp	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występuje zapotrzebowanie	w tym dla dzieci niepełnosprawnych	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi wychowania przedszkolnego
129	Ryglice	520	495	493	504	10	481	478	125
130	Rytro	219	170	170	213	4	165	165	88
131	Rzepiennik Strzyżewski	324	299	298	315	6	290	289	143
132	Rzezawa	513	477	466	498	10	463	452	7
133	Sękowa	212	193	182	205	4	187	177	77
134	Siepraw	411	382	375	398	8	371	364	96
135	Skala	490	437	431	476	10	424	418	95
136	Skawina	1975	1785	1760	1916	38	1732	1707	457
137	Skrzyszów	660	609	606	640	13	590	587	190
138	Słaboszów	142	125	118	137	3	121	114	76
139	Słomniki	521	499	492	506	10	484	477	90
140	Słopnice	380	358	359	369	7	348	348	106
141	Spytkowice (powiat wadowicki)	412	360	343	399	8	349	333	91
142	Spytkowice (powiat nowotarski)	239	197	193	231	5	191	187	98
143	Stary Sącz	1065	1019	1015	1033	21	988	984	187
144	Stryszawa	466	395	386	452	9	383	374	128
145	Stryszów	289	243	232	281	6	236	225	18
146	Sucha Beskidzka	468	356	348	454	9	345	337	85
147	Sułkowice	742	654	641	720	14	634	622	150
148	Sułoszowa	251	231	228	243	5	224	221	68
149	Szaflary	513	433	426	497	10	420	413	166
150	Szczawnica	333	278	273	323	6	269	265	122
151	Szczucin	502	460	448	487	10	446	435	91
152	Szczurowa	396	341	338	384	8	331	328	99
153	Szerzyny	376	346	344	364	7	335	333	140
154	Świątniki Górne	447	387	381	433	9	375	370	85
155	Tarnów (gmina miejska)	4113	3488	3189	3989	80	3383	3093	60
156	Tarnów (gmina wiejska)	1109	1008	1003	1075	22	978	972	347
157	Tokarnia	425	432	424	412	8	419	412	159
158	Tomice	395	319	304	383	8	310	295	112
159	Trzciana	289	248	242	280	6	241	235	29
160	Trzebinia	1300	1170	1082	1261	25	1135	1049	22

Lp	Nazwa gminy	Aktualna liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2020 r. liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Prognozowana na 2025 r. liczba dzieci w wieku przedszkolnym skorygowana o bilans dojazdów do pracy	Aktualna liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występuje zapotrzebowanie	w tym dla dzieci niepełnosprawnych	Prognozowana na 2020 r. liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występować będzie zapotrzebowanie	Prognozowana na 2025 r. liczba miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego, na które występować będzie zapotrzebowanie	Aktualnie niezaspokojone zapotrzebowanie na usługi wychowania przedszkolnego
161	Trzyciąż	296	229	212	287	6	222	205	92
162	Tuchów	804	769	764	780	16	745	742	168
163	Tymbark	346	317	317	335	7	308	308	35
164	Uście Gorlickie	360	324	306	350	7	315	297	46
165	Wadowice	1786	1552	1478	1732	35	1505	1434	248
166	Wieliczka	2715	2523	2513	2633	53	2448	2437	31
167	Wielka Wieś	515	466	459	499	10	452	446	156
168	Wieprz	577	485	462	560	11	471	448	173
169	Wierzchosławice	411	411	409	399	8	399	396	165
170	Wietrzychowice	99	125	124	96	2	121	120	21
171	Wiśniowa	378	343	337	367	7	333	326	31
172	Wojnicz	586	525	523	568	11	510	507	86
173	Wolbrom	920	726	671	893	18	705	651	260
174	Zabierzów	1150	1062	1047	1116	22	1030	1015	-89
175	Zakliczyn	607	562	559	589	12	545	542	171
176	Zakopane	1111	983	946	1077	22	954	917	-105
177	Zator	425	328	308	412	8	318	299	97
178	Zawoja	434	369	361	421	8	358	350	191
179	Zembrzyce	212	188	184	205	4	182	178	40
180	Zielonki	1237	1012	997	1200	24	981	967	330
181	Żabno	729	702	698	707	14	681	677	45
182	Żegocina	313	252	246	303	6	244	239	96
RAZEM		149 703	134 137	130 681	145 212	2 904	130 113	126 761	23 946

3.4.5.4. Podsumowanie

W niniejszym rozdziale dokonano próby zróżnicowania gmin w województwie małopolskim oceniając sytuację każdej z nich w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego. Zastosowany model punktowy pozwala sprowadzić do jednego wymiaru punktowego (wynik końcowy w rankingu „żłobkowym” oraz „przedszkolnym”) kilka różnych czynników determinujących/definiujących sytuację gminy w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3/wychowania przedszkolnego i tym samym porównać sytuację każdej gminy na tle innych gmin województwa. Wyniki tych analiz mogą być wykorzystane przez Samorząd Województwa Małopolskiego w zakresie prowadzenia regionalnej polityki społecznej i edukacyjnej, w tym w szczególności w procesie podejmowania decyzji o lokowaniu inwestycji współfinansowanych ze środków będących w dyspozycji Województwa Małopolskiego. W celu wzrostu spójności terytorialnej województwa środki inwestycyjne powinny być kierowane w pierwszej kolejności do gmin w najtrudniejszej sytuacji w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3/wychowania przedszkolnego.

W drugiej części rozdziału dokonano oszacowania popytu na usługi opieki nad dziećmi do lat 3 i usługi wychowania przedszkolnego w poszczególnych gminach województwa małopolskiego. Analizy dokonano na podstawie własnych opinii gmin pozyskanych w toku badania ankietowego oraz na podstawie badania ankietowego rodziców/opiekunów dzieci w wieku żłobkowym/przedszkolnym zamieszkujących województwo małopolskie. Zestawienie danych z obydwu źródeł pozwala stwierdzić, że bardzo wiele gmin w województwie małopolskim albo w ogóle nie diagnozuje problemów społecznych będących przedmiotem niniejszego badania (w szczególności w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 oraz w zakresie wychowania przedszkolnego dzieci niepełnosprawnych) albo też zaniża szacunkowy popyt na usługi opieki nad dziećmi do lat 3 w skali lokalnej.

Z drugiej strony określone na podstawie wyników badania ankietowego rodziców/opiekunów wartości procentowe wyrażające zainteresowanie skorzystaniem z usług opieki nad dziećmi do lat 3 (45%) oraz usług wychowania przedszkolnego (97%) traktować należy jako graniczne, czyli takie, które odzwierciedlałyby realne zapotrzebowanie na usługi instytucji opieki nad dziećmi do lat 3/instytucji wychowania przedszkolnego, gdyby te były pod każdym względem dopasowane do (zróżnicowanych) potrzeb mieszkańców tzn. spełniały szereg warunków (np. dogodna dla rodziców/opiekunów lokalizacja instytucji, brak kosztów lub niewielkie koszty finansowe korzystania z instytucji i in.). W praktyce warunków tych nie da się spełnić w odniesieniu do wszystkich rodziców/opiekunów. W tym kontekście podanych w tabelach wartości bezwzględnych obrazujących aktualne i prognozowane zapotrzebowanie na miejsca w instytucjach i aktualny niedobór miejsc nie należy traktować jako realnego celu do osiągnięcia dla poszczególnych gmin, a jedynie liczby obrazujące „stan idealny”. Tym niemniej zawarte w tabelach wartości liczbowe dla poszczególnych gmin (obliczone dla każdej gminy przy zastosowaniu dokładnie tej samej metodologii) dają możliwość tworzenia interesujących porównań (benchmarkingu) pomiędzy nimi, co może zostać wykorzystane do podejmowania strategicznych decyzji na poziomie lokalnym.

Z całą pewnością można natomiast stwierdzić, że realny popyt na usługi opieki nad dziećmi do lat 3 oraz usługi wychowania przedszkolnego w województwie małopolskim nie jest zaspokojony, a zatem działania podejmowane w ramach RPO WM 2014-2020 w tym zakresie ocenić należy jako adekwatne w stosunku do potrzeb rozwojowych województwa małopolskiego.

3.5. Wnioski i rekomendacje

1. Zwiększenie dostępności do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 oraz do miejsc w instytucjach wychowania przedszkolnego

Wniosek

Przeprowadzone badanie wykazało, że popyt zgłaszany przez mieszkańców województwa małopolskiego na usługi opieki nad dziećmi do lat 3 oraz – w mniejszym stopniu – na usługi wychowania przedszkolnego w województwie małopolskim nie jest zaspokojony w momencie realizacji badania (jesień 2016 r.).

Rekomendacja

Należy kontynuować wdrażanie RPO WM 2014-2020 w ramach Działania 8.5 *Wsparcie na rzecz łączenia życia zawodowego z prywatnym* (w ramach którego podejmowane są działania zmierzające do zwiększenia dostępności usług opieki nad dziećmi do lat 3) oraz Działania 10.1 *Rozwój kształcenia ogólnego* (w ramach którego podejmowane są działania zmierzające do zwiększenia dostępności usług wychowania przedszkolnego) jako adekwatnych do potrzeb rozwojowych województwa małopolskiego.

2. Sprostanie potrzebom dzieci do lat 3 z niepełnosprawnościami

Wniosek

Niemal połowa badanych gmin wskazała, iż ich placówki nie są dostosowane do potrzeb dzieci niepełnosprawnych. Wśród tych przedstawicieli gmin, którzy wskazali na niedostosowanie placówek do potrzeb dzieci niepełnosprawnych, wskazano na bariery architektoniczne (68,2%), brak sprzętu rehabilitacyjnego oraz niewystarczające kwalifikacje pracowników (po 36,4%). Sami dyrektorzy żłobków i klubów dziecięcych przede wszystkim wskazują na niedobory w zakresie infrastrukturalnym (wyposażenie, sprzęt rehabilitacyjny i bariery architektoniczne) oraz niedostosowane kwalifikacje pracowników. Najczęściej wskazywano na brak specjalistycznego wyposażenia (73,9%) oraz brak sprzętu rehabilitacyjnego (71%). Nieco rzadziej deklarowano istnienie barier architektonicznych. Mniej niż co piąty badany żłobek i klub dziecięcy ma niewystarczająco przygotowanych pracowników do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi (53,6%). W większości przypadków nie jest problemem zapewnienie odpowiedniej opieki dzieciom ze specjalnymi potrzebami żywieniowymi.

Rekomendacja

W ramach realizacji projektów nakierowanych na tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech, które obejmują również przygotowanie miejsc dla dzieci z niepełnosprawnościami, wskazane byłoby, aby działania obejmowały przede wszystkim te obszary dostosowania, w obrębie których są największe braki: likwidacja barier architektonicznych, wyposażanie w sprzęt rehabilitacyjny oraz wzmacnianie kwalifikacji pracowników instytucji opieki.

Warto wskazać również działania nakierowane na uwzględnianie w sposobie funkcjonowania żłobka również takich potrzeb dzieci jak alergie czy problemy dermatologiczne, aby tego typu problemy nie były przeszkodą w umieszczeniu dziecka w żłobku czy klubie dziecięcym.

3. Zwiększenie liczby dzieci z niepełnosprawnościami, które uczęszczają do instytucji opieki nad dziećmi do lat 3

Wniosek

Sprawozdania z wykonywania zadań w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 wskazują, iż w 2016 roku jedynie 21 dzieci z niepełnosprawnościami uczęszczało do żłobków w województwie małopolskim. Badania wskazały, iż gminy nie mają wiedzy) na temat poziomu zapotrzebowania na miejsca w instytucjach opieki do lat trzech w placówkach dostosowanych do potrzeb dzieci niepełnosprawnych (nie monitorują tego zapotrzebowania).

Rekomendacja

Wprowadzanie zachęt (finansowych, organizacyjnych) do organizowania instytucjonalnych form opieki nad dziećmi z niepełnosprawnościami w celu zwiększenia dostępności tego typu opieki dla tej grupy dzieci (np. w ramach wsparcia z Działania 8.5 RPO WM).

4. Wzmacnianie pozytywnego wizerunku instytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat trzech

Wniosek

Znaczny odsetek rodziców nie decyduje się starać o miejsce w placówce opieki instytucjonalnej ze względu na przekonanie, iż samodzielna opieka będzie lepsza dla dziecka. Takie przekonanie może wiązać się między innymi z negatywną opinią o opiece zapewnianej przez żłobki czy kluby dziecięce. W przypadku, gdy badanym rodzicom małych dzieci dano wybór różnych form opieki nad dziećmi do lat 3 (zakładając równą dostępność i brak bariery finansowej), jedna trzecia badanych wybrała nianię, jedna trzecia - żłobek.

Rekomendacja

Wskazane byłoby prowadzenie działań promocyjno – informacyjnych nakierowanych na wzmacnianie pozytywnego wizerunku instytucjonalnej opieki żłobkowej. Działania te mogą być prowadzone:

- na poziomie województwa: w ramach realizacji projektów z Działania 8.5 RPO WM, jako działanie wspierające tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Działania promocyjne szczególnie cenne byłyby na obszarach do tej pory z małą liczbą tego typu miejsc instytucjonalnej opieki lub na których do tej pory był brak takich miejsc (w celu zbudowania świadomości korzyści);
- na poziomie gmin: przede wszystkim poprzez zwiększenie przejrzystości informacji udostępnianych przez placówki opieki nad dziećmi do lat trzech (np. poprzez aktualizację stron internetowych, otwartość na współpracę ze społecznością lokalną) oraz wprowadzenie przejrzystego systemu komunikacji gminy z mieszkańcami na polu zgłaszania zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat trzech (nawet w gminach, w których w chwili obecnej takich miejsc opieki nie ma). Umożliwi to lepsze zaspokajanie rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca opieki w gminie.

5. Diagnozowanie zapotrzebowania na miejsca opieki instytucjonalnej dla dzieci do lat 3 w gminach województwa małopolskiego w kryterium wyboru projektów do Działania 8.5 RPO WM 2014-2020

Wniosek

Analizując sprawozdanie z wykonywania zadań w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 zauważyć można, iż niewiele gmin wykazuje niezaspokojone zapotrzebowanie na miejsca opieki nad dziećmi. Co więcej, w wielu gminach nie ma skutecznego systemu diagnozowania zapotrzebowania, a co za tym idzie, gminy nie dysponują aktualnymi informacjami na temat rzeczywistego zapotrzebowania na miejsca instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3. Sytuacja gmin województwa małopolskiego w zakresie dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3 jest zróżnicowana. W ramach badania utworzono ranking gmin województwa małopolskiego oceniający aktualną i prognozowaną sytuację gmin w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3.

W ramach Kryteriów wyboru projektów do Działania 8.5 RPO WM 2014-2020 wskazano na kryterium premiujące (nie dostępne):

Wpływ na tworzenie miejsc opieki w gminach zgłaszających niezaspokojone zapotrzebowanie w tym zakresie

W ramach kryterium ocenie podlega wpływ projektu na tworzenie nowych miejsc opieki w gminie, która zgłaszała niezaspokojone zapotrzebowanie na tego typu usługi.

- projekt zakłada utworzenie nowych miejsc opieki na terenie gminy, która zgłaszała niezaspokojone zapotrzebowanie na tego typu usługi – 10 pkt

Projekt zakłada utworzenie nowych miejsc opieki na terenie gminy, która nie składała niezaspokojonego zapotrzebowania na tego typu usługi – 0 pkt

Lista gmin, które zgłaszały niezaspokojone zapotrzebowanie na miejsca opieki zostanie wskazana w regulaminie konkursu na podstawie aktualnych na dzień ogłaszania konkursu danych sprawozdawczych (Sprawozdanie z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi w wieku do lat 3).

Rekomendacja

W związku z wnioskiem z badania, iż dane zawarte w sprawozdaniach z wykonywania zadań z zakresu opieki nad dziećmi do lat 3 nie odpowiadają rzeczywistemu poziomowi zaspokajania potrzeb, należałoby zmienić punkt odniesienia w wyżej wymienionym kryterium w ramach Działania 8.5 RPO WM 2014-2020 zastępując dane ze sprawozdań danymi na temat bilansu popytu i podaży w każdej gminie zawartymi w niniejszym raporcie (ranking gmin w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 zawarty w rozdziale poświęconym delimitacji województwa małopolskiego – tabela nr 25).

6. Diagnozowanie zapotrzebowania na miejsca wychowania przedszkolnego w gminach województwa małopolskiego w kryterium wyboru projektów do Działania 10.1 RPO WM 2014-2020

Wniosek

Sytuacja gmin województwa małopolskiego w zakresie dostępu do usług wychowania przedszkolnego jest – podobnie jak w przypadku dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3 – zróżnicowana.

W ramach badania utworzono ranking gmin województwa małopolskiego oceniający aktualną i prognozowaną sytuację gminy w zakresie wychowania przedszkolnego.

Rekomendacja

W ramach działania 10.1 RPO WM 2014-2020 należy uwzględnić kryterium premiujące (nie dostępne) uwzględniające fakt zróżnicowania sytuacji gmin w zakresie dostępu do usług wychowania przedszkolnego. Zastosowanie kryterium powinno premiować projekty zwiększające dostęp do usług wychowania przedszkolnego w gminach, w których zgodnie z rankingiem gmin w zakresie usług wychowania przedszkolnego zawartym w niniejszym raporcie końcowym (tabela nr 27) sytuacja jest najtrudniejsza.

7. Diagnozowanie problemu opieki nad dziećmi do lat 3 oraz problemu opieki i wychowania przedszkolnego dla dzieci niepełnosprawnych na poziomie gmin.

Wniosek

Znaczna część gmin w województwie małopolskim nie ma zdiagnozowanego problemu opieki nad dziećmi do lat 3 w ich gminach, o czym świadczą liczne odpowiedzi „nie wiem/trudno powiedzieć” na pytanie ankietowe o to, czy w gminie jest wystarczająca liczba miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi do lat 3. W niektórych gminach problem ten w ogóle nie znajduje się w polu zainteresowań samorządu lokalnego, co najczęściej tłumaczone jest brakiem zgłoszeń na zapotrzebowanie na miejsca opieki dla dzieci do lat 3 ze strony mieszkańców (przy równoczesnym braku jakiegokolwiek specyficznej dla tego problemu ścieżki artykulacji tego typu potrzeb). Wydaje się, że znaczna część samorządów gminnych nie postrzega instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3 jako instrumentu rozwoju społecznego, w tym w szczególności ograniczania problemu dezaktywacji zawodowej kobiet związanej z macierzyństwem.

Podobny problem występuje w przypadku zapewnienia opieki instytucjonalnej i wychowania przedszkolnego dzieciom niepełnosprawnym do lat 3 i w wieku 3-6 lat. Znaczna część gmin nie wie, jakie jest zapotrzebowanie na miejsca opieki/wychowania przedszkolnego dla takich dzieci, prawdopodobnie nie znając liczebności i struktury populacji dzieci niepełnosprawnych zamieszkujących gminę.

Rekomendacja

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie jako jednostka organizacyjna Samorządu Województwa Małopolskiego powinien – zgodnie z zasadą pomocniczości – świadczyć usługi doradcze dla gmin z województwa małopolskiego zorientowane na ich wsparcie w zakresie diagnozowania i rozwiązywania problemu opieki nad dziećmi do lat 3 oraz opieki i wychowania przedszkolnego dzieci niepełnosprawnych. Działania te powinny przyczynić się do sporządzenia wysokiej jakości diagnoz lokalnych problemów społecznych i tym samym wzmocnić trafność i efektywność inwestycji w infrastrukturę opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego, w tym także tych finansowanych ze środków RPO WM 2014-2020. Działanie proponowane do podjęcia jest zatem komplementarne wobec interwencji podejmowanej w ramach RPO WM 2014-2020.

8. Dostosowanie placówek wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci niepełnosprawnych

Wniosek

Zdiagnozowano niedobór placówek wychowania przedszkolnego dostosowanych do potrzeb dzieci niepełnosprawnych. Niemal wszyscy respondenci, którzy zadeklarowali niedostosowanie placówki do

potrzeb dzieci niepełnosprawnych, wskazali na istnienie barier architektonicznych. Duży odsetek badanych (64,1%) wskazał na brak odpowiedniego sprzętu rehabilitacyjnego, 58,7% na brak odpowiedniego wyposażenia. Wskazuje to na dość powszechne, podobne jak w przypadku placówek opieki nad dziećmi do lat 3 braki w infrastrukturze. Co czwarty badany dyrektor/kierownik placówki wychowania przedszkolnego ocenił, iż pracownicy nie są odpowiedni przygotowani do pracy z dziećmi, zaś 20,7% wskazał na problem w zapewnieniu wyżywienia dla dzieci ze specjalnymi potrzebami (oznacza to dużo większą skalę problemu niż w przypadku badanych żłobków i klubów dziecięcych).

Rekomendacja

Zalecane jest podejmowanie działań w zakresie dostosowywania placówek wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci niepełnosprawnych, szczególnie w zakresie redukcji dość powszechnych w małopolskich placówkach barier architektonicznych i braków w wyposażeniu placówek. Taki zakres działań dostosowawczych mógłby być zawarty w katalogu zaleceń co do sposobu realizacji projektów w ramach Działania 10.1 RPO WM. Istotne byłoby też wspieranie działań nakierowanych na wzmacnianie kwalifikacji personelu w zakresie pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami, ale też takimi chorobami przewlekłymi jak alergie, astma czy inne często zdiagnozowane problemy.

9. Zwiększanie dostępności oferty zajęć dodatkowych

Wniosek

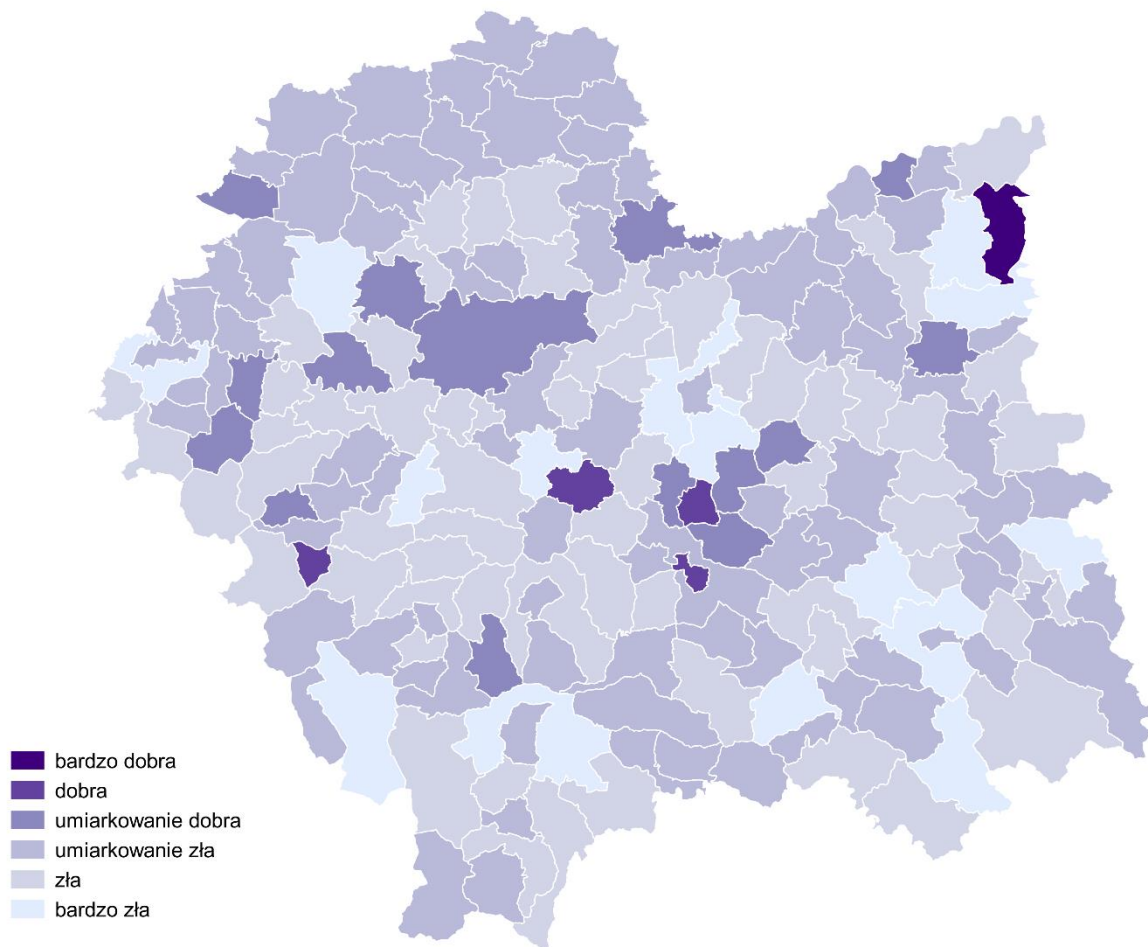
Badani rodzice dzieci w wieku przedszkolnym generalnie pozytywnie oceniają poszczególne aspekty funkcjonowania przedszkoli. Wskazywano jednak na różnego rodzaju zajęcia dodatkowe, o które można by było poszerzyć ofertę danej placówki, co może wskazywać na dużą potrzebę tego rodzaju. Typy zajęć najczęściej wskazywane przez rodziców to: zajęcia językowe (j. angielski), rytmika, plastyka, gimnastyka (też korekcyjna), zajęcia z logopedą, różne zajęcia sportowe, zajęcia muzyczne, taneczne. Wielu rodziców uczestniczących w ankiecie wskazali na potrzebę zorganizowania jakichkolwiek zajęć dodatkowych, wskazując na dużą potrzebę tego rodzaju (bazując na wypowiedziach rodziców). Według wskazań dyrektorów placówek, najczęściej rodzice dzieci postulowali wydłużenie godzin funkcjonowania przedszkola.

Rekomendacja

Wskazane byłoby zwiększenie oferty zajęć dodatkowych w placówkach wychowania przedszkolnego, szczególnie w tych ośrodkach, w których ich oferta jest uboga. Możliwe byłoby to w ramach projektów realizowanych w ramach Działania 10.1 (jednym z narzędzi wsparcia jest *rozszerzenie oferty dodatkowej o środki wychowania przedszkolnego dotyczy przede wszystkim organizacji zajęć dodatkowych, ale może temu towarzyszyć tak że wydłużenie godzin pracy placówek (tak, aby były one bardziej dostępne dla pracujących rodziców / opiekunów dzieci)*). Badania potwierdziły również dużą potrzebę wydłużenia godzin pracy przedszkoli, co również możliwe jest do realizacji w ramach Działania 10.1, stąd rekomendacja, aby działania tego typu promować (poprzedzając tego typu wsparcie diagnozą zapotrzebowania w danej placówce).

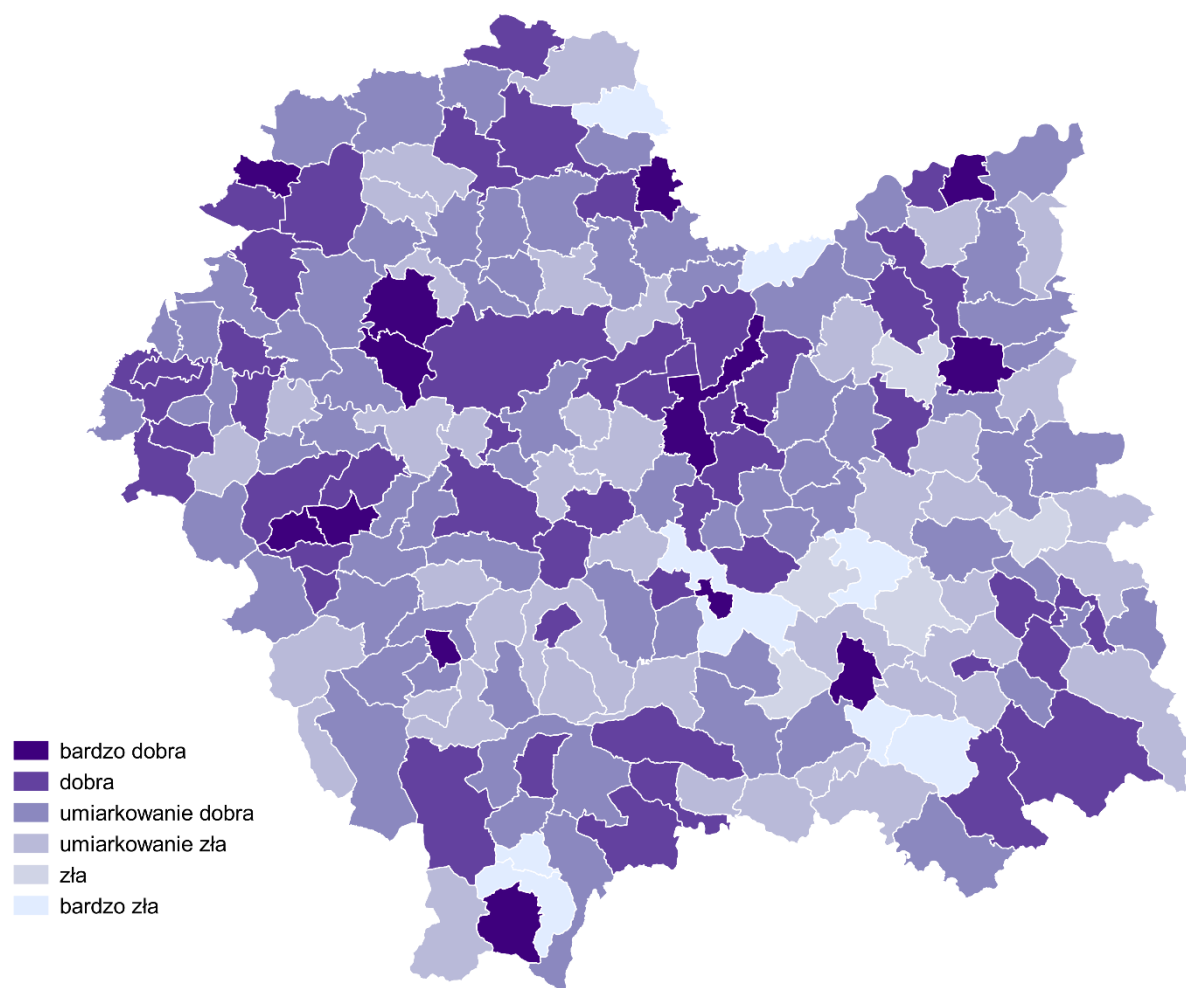
ANEKS

Mapa 1. Ranking gmin w województwie małopolskim ze względu na sytuację w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie desk research oraz badania ankietowego gmin.

Mapa 2. Ranking gmin w województwie małopolskim ze względu na sytuację w zakresie wychowania przedszkolnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z desk research oraz badania ankietowego gmin.

Małopolskie Obserwatorium
Rozwoju Regionalnego

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

www.obserwatorium.malopolska.pl